

Handwritten title in red ink: *Գրքեր*

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

Handwritten text in red ink:
*մի և մի
Գրքերի և
Գրքերի*

Handwritten text in blue ink:
*K122.942
3*

Stamp: 6500-2000
ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ՕՐԱԿՐԱԿ
1966

ცნობილი პედაგოგისტისა და დრამატურგის — მთელი
პრედიშვილის წინამდებარე წიგნი, ვარდა „ოქროს ზარ-
ნიშანი ხანელისა“, რომელიც ასახავს დიდი სამამულო ომი-
სა და ქართველი ხალხის ბრძოლების ისტორიულ ტრადიცი-
ებს, შესთვლია შწერლის მიერ სხვადასხვა დროს შექმნილი
პროზის ნიმუშები, მათ შორის: 1928 წელს დაწერილი და
1928 წელს ეფრანელ „მნათობის“ ფერცლებზე ჩვენი დროის
გამოჩენილი პროზაიკოსის — მთელი ქვემოთხუთის ანიცია-
ტული დაბეჭდილი რომანი „ინონ“, სკოლმეცურნეო სოფლის
ცხოვრებისადმი მიძღვნილი მოთხრობა „მეწი“, ჩვენი მკითხ-
ველებსათვის ფართოდ ცნობილი „პარატყანო კერა“ და თა-
ნამედროვე ასაღებარდობის ცხოვრებისეულ წინააღმდეგე-
ბათა დაძლევის ამასველი მკითხე მოცულობის რომანი „სა-
ბედისწერა მოსახვევი“.

ი ნ ო ბ

ანთ უცნაურ ამბავთა კრებული

ამბავი პირველი

„სტუმარი ქალაქში“

1

სრულიად შემთხვევით ესტუმრა ის ამ პატარა ქალაქს, ოთახი საუკეთესო სასტუმროში დაიჭირა, შოგერ ქუჩაზე, ქალაქის მოურავის მშვენიერა სასახლის პირდაპირ. ქალაქში მეზობლებს ახალი საღამარაკო მასილი გაუჩნდათ. ჩამოსული სტუმარზე ლაპარაკობდნენ ყველგან.

პატარა ქალაქის მცხოვრებნი დაინტერესა მისმა დიდ-კალთებიანმა ქუდმა, ოდნავ გახუნებულმა, მაგრამ ლამაზად შეკერილმა საზაფხულო პალტომ, შავმა პორტფელმა და რაღაც ცოცხალმა არსებამ, რომელიც თან მოჰყვა და რომლის არსებობაც ქალაქს სასტუმროს ლაქიამ იუწყა.

დანამდვილებით იმინაც ვერა თქვა, რა უნდა ყოფილიყო ეს არსება, რადგან უცნობს ის ქსოვილში გახვეული ეჭირა. მეზობლები ამაზე სხვა და სხვა აზრისანი იყვნენ: ზოგი ამბობდა, ძეტუშწოვარა ბავშუს მოიყვანდათ, ზოგი ფიქრობდა, რომ ის ძაღლის ლეკვი იყო, ზოგი კი ამტკიცებდა — თითქო ციმბირული კატა ბყავდა უცნობს თან.

ძალიან ბევრს ფიქრობდნენ ამაზე ქალაქში, მაგრამ დიდხანს ვერაფერი გაიგეს. და მხოლოდ ვრთხელ...

გვიან მოვიდა სასტუმროში. ფეხაკრეფით გაიარა ვარსკო დერეფანი, მოძებნა თავისი ოთახი და წყნარად შევიდა. აგვისტოს მოყარე უღიმვამოდ ფერავდა ოთახს.

გააღო ფანჯარა და გადახედა მის წინ სწორედ გახაზულ ქუჩას. ქალაქის მოურავის სახლიდან როიალის ხმა ისმოდა. ვიღაც შოპენის სამგლოვიაროს უკრავდა.

მოუსმინა.

ტუნებზე უცნაური, გაურკვეველი, სევდიანი და დამცინავი ღიმილი აუთამაშდა. შემდეგ სწრაფად მოსწყდა ფანჯარას, მშრალად და უსიამოვნოდ ჩაიკინა, მივიდა სავარძელთან, მიგ მოკალათებულ ეოცხალი არსება ხელში აიტაცა, მიიყრა ველზე და აღურსი დაუწყო.

— გესმის... გესმის... ინონ!... სამგლოვიარო მარშს უკრავენ. ეს აღბათ რომელიმე სანთლისფერხელეზიანი მადონა დასტირის დაკარგულ სიყვარულს... აუტანელია... მე მინდოდა ისევ გაეღვომოდით გზას, მაგრამ შენ, გეტუობა, ძალიან დაღალე და ეს ქალაქიც სხვებზე უფრო მოგწონს. რა გაეწყობა, დაერჩეთ აქ. ვეცდები შეგეჩვიო ჩვენს ახალ სადგურს.

ღარეკა ცოცხალი არსება სავარძელში ჩასვა და ქსოვილი გადააფარა. მსახური შემოვიდა.

— რას მიბრძანებთ, ბატონო?

— ღვინო!

გაკვირვებულ მსახური თვალებს იფშვინეტს.

— გესმის, ღვინო!

მსახურს მოაქვს ღვინო. დგამს მაგიდაზე. აპირებს წასვლას.

— დაიცადე!

— ბრძანეთ.

— წადი, პირდაპირ, იმ სახლში, საიდანაც ახლა როიალის ხმა ისმის და ჩემ მაგივრად სთხოვე, გააჩუმონ.

მსახურის ნამშინარევი თვალეში ფართოვდება.

— როგორ შეიძლება, ბატონო!

— რატომ?

— ეგ სახლი ქალაქის მოურავისაა. როიალზე მოურავის ქალიშვილი უკრავს.

— შერე?

— მამას ძალიან უყვარს თავისი ერთადერთი შვილი, არა უფროს არ უშლის, რომ წავიდე და ვთხოვო, მოუტრავო გაიბნეს და გამოიავრდებო.

— ძალიან კარგი.

მსახური ამირებს წასვლას.

— დიაცადე!

— რას მიბრძანებთ?

— ღვინო მიირთვი!

მსახური ყოყმანობს, თავს უზერხულად ვრძნობს. მასპინძელი აძალებს და რამდენიმე ჭიქას აცლევინებს.

პაუზა.

— მამ, შენ ამბობ, რომ ქალაქის მოურავს ძალიან უყვარს თავისი შვილი?

— ძალიან, ბატონო. რუსეთში ჰყავდა სასწავლებლად გაგზავნილი. იმის მოლოდინში გათეთრდა.

— დიდი ხნით იყო?

— ოთხი წელიწადი მგონი.

— სხვა შვილები არა ჰყავს?

— არა.

მასპინძელმა კიდევ დაუსხა ღვინო.

— ლამაზი ქალია?

— რუსეთიდან აქ ზმა მოვიდა, თითქოს მავისთვის ორმა მოიყლათ თავი.

— სიანს, ძალიან ლამაზი ყოფილა.

— რა მიდიოდა, კარგი იყო, რაც დაბრუნდა, აღარ მინახეს.

— რა გვარისაა მოურავი?

— თავადი შარვაშიძე გახლავთ.

— საინტერესოა!

— რა მიბრძანებთ?

— მიირთვი ღვინო.

— გმადლობთ.

ერთ ხანს იბაძეს კიდევ. უცნობმა მსახური კარგა ნასვამი გაისტუმრა. თითონ სავარძელს მიუახლოვდა და იქვე

ჩამოყდა. საეარძელში მითვლემილი ჟუჟას მსგავსი არსებობდა შეიარბა.

— ინონ, შენ მართალი ხარ, მგონი, მივაგენით თვეშესაღწერს. აქ მთავრები ხალხი უნდა იყოს. ცოტა შოპენი, პროვინციალური რომანტიკა და ორი დაუდასტურებელი თვითმკვლელობა. საუცხოოა!.. სწორედ ეს აკლდა ჩვენ დიდი ქალაქს — ცოტა სითბო, ორი გაწვევტილი სიმის ელჩილი. სამონასტროდ განწყობილი მხეთუნახავეი და იქნება ისევ ცოტა ნადსონი, თუმცა, ვის დავცინით ვითომ?.. ვახსოვს ის ჩვენი პატარა უბანი, როგორა ეყოდა იქ. ვახსოვს, სუსხიანი დამე. მამაჩემის გაქვავებულ გვამი და მომაკედავი დედის ლოცვა-კურთხევა... შემდეგ წვალება და წლები უმოწყალო. ქანც-გამომღევი ხეტიალი ეზო-ეზო ლტყამაჟრისათვის. საბრალო ინონ, შენ ჩემზე ძლიერ დაიტანჯე მაშინ. ფეხები დავაზრა ყინულზე ცეკვით... დაწვევლილი ბედი, ინონ, დაწვევლილები ჩვენც... სად არ ვადაგვიგდო ბედმა, ვის არ შეგვახვედრა ვხაზე... სად არის ნეტა ის შავთვალა გოგონა, მე და შენ რომ წერილი მივწერეთ! მასუხს კი ვეღარ დაველოდეთ. სუსხი და შიმშილი ერთ ადგილას არ გვაჩერებდა. ფეხდაფეხ მოგვდევდა წინ გვერდებოდა. წერილი აღმათ უკან დაუბრუნა იმ გოგონას მათი უბნის ფოსტალონმა... გესმის, ინონ, სამგლოვიარო მარშს უკრავენ დაუსრულებლად! ასე მიგვიღო იმ ქალაქმა — ენახოთ, როგორადა ვაგვისტუჟმრებს...

2

მეზობლები ამბობდნენ, რომ მას ძალიან გამჭვირვალე თვალეები აქვს, რომ ის ძალიან მახინჯი და საზიზღარია.

კიდევ ბევრ რამეს ამბობდნენ მეზობლები. ამბობდნენ იმასაც, რომ ქალაქის მოურავმა დიდის მოკრძალებით მიიღო ის კაცი და სთხოვა თავის სახლში დაბინავება, მაგრამ მან თითქოს უარი განაცხადა ამ საპატიო წინადადებაზე.

ვინ იცის, კიდევ რას არ ამბობდნენ უსაქმურნი იმ ვაცზე, რომელიც რამდენიმე დღის წინათ ესტუმრა პატარა ქალაქს.

მეგალითად შესაფლავე, საღამოობით ალყაფის კართან შეგროვილ მეზობლებს უამბობდა, რომ ეს უცნაური სტუმარი ყოველ ღამე დადის სასაფლაოზე, ხელში რაღაცა პატარა ცხოველის მსგავსა ცოცხალი არსები უჭირავს და ხმამაღლა ელაპარაკებაო.

ამან უფრო გააცოცა პატარა ქალაქი, დღემდის დასშული, მოწყენილი და ერთფეროვანი. მეზობლებს ბევრი რამ გაუჩნდათ სალაპარაკო: ახლად გაჩენილ კუდიან ვარსკვლავზე, უცნაურ სტუმარზე და ჩუსთთაიდან ჩამოსულ მოურავის ქალზე ამბობდნენ, ეითომ ეს ძალიან ვალამაზდა და დასრულდაო. ამას მოურავის შოახლეც ადასტურებდა და ამბობდა, რომ ისეთი ღამეაში ტანისა ჟერ არავინ ენახა.

3

მაყელისფერ ხაფრდში ჩასმული აეეჭი. კედლებზე პორტრეტები და ნატურმორტები, ჩვენი და უცხო კლასიკური მხატვრობა. იატაკზე სპარსული ნოხი. კუთხეებში მარმარილოს ქანდაკებანი (ცხადია, ასლები) კედელთან ძვირფასი ხისგან ნაკეთები, ნაირი წიგნებით საესე კარადა.

ღია ფანჯრიდან — გაზაფხულის გულშემოთველი საღამო და ქალაქის მონოტონური ხმაური.

საწერ მაგიდასთან — საქმეებში ჩაფლული ქალაქის მოურავი თავადი შარვაშიძე. ერთ ღრთს თავდადებული სოციალისტი, მეორე დიდი პატრიოტი და შემდეგ, როგორც ჩვეულებრივ ხდება, გამდიდრებული მოქალაქე, სინდისშელახული მოხელე.

მსახურმა ბარათი მოუტანა. ბარათზე ეწერა:

„და ნ ი ე ლ ჯ ა კ ო მ ი ა“

— სთხოვეთ, — ბრძანა შარვაშიძემ.

აუჩქარებლივ შემოვიდა ოთახში. გულგრილი გამოხედვით გადასკრა დარბაზი, მიუახლოვდა მომღიმარ მოურავს და ცივად მიესალმა.

— იმედია გახსოვართ!

-- რასაკვირველია.

დანიელი ათვალერებს ნატიურმოტს. თავადი თავს უბედურად ვრძნობს.

- დაბრძანდით!
- გმადლობთ, მერქარება.
- რით შემოიძლია გემსახუროთ?
- იმ დღეს მოგახსენეთ.
- დიხს.
- პასუხი?
- ჩემის აზრით, ეს უფრო ადმინი...

— უკაცრავით, — შეაწყვეტინა ქალაქის მოურავს, — ვიცო, რაც გინდათ თქვით, მაგრამ ხემ თხოვნას სხვანაირი მიზანი აქვს.

ერთ ხანს თავადს ყოყმანი ეტყობა.

— ძალიან კარგი, — ამბობს ბოლოს, — ძალიან კარგი, ჩემ მზრივ ყველაფრით ხელს შევიწყობთ.

სტუმარი ემზადება წასასვლელად.

— მაშ, შემოიძლია საქმეს შევუდგე?

— თუ გნებავთ, დღესვე.

გამოეშვებოდა და დაიწყო გავიდა ოთახიდან. მოურავმა თვალი გააყოლა მიმავალს: საშუალოზე ცოტა უფრო მაღალი ტანისა იყო, ოდნავ წელში მოხრილი, ეცეა ნაცრისფერი მოცველებული კოსტიუმი.

სტუმარი კარგა ხნის წასული იყო, როცა ფიქრებში წასულ მოურავს მოაგონდა მისი გარეგნობა და უნებურად გააყრდნობდა. განუსაზღვრელ ზიზღს, შიშს და სიბრაღულს იწვევდა მისი დანაოტეხული სახე. თარი თქროს კბილით მოვლუარე და მუდამ დამცინავი ღიმილით გადასერილი პირი; ცოცხ, გამქვიარვალე, თითქოს ფოსფორული სინათლით სავსე თვალები.

გუნებააშლილი მოურავი თავისი ქალის პორტრეტს გადასწვდა, რომელიც უოველთვის საწერ მაგიდაზე ეგულეზოდა.

პორტრეტი იქ აღარ იყო.

— საკვირველია!..

მშვენიერად ახსოვდა, რომ ოცდაათიოდე წუთის წინ სურათი მაგიდაზე ილა.

— საინტერესოა!

ყველას აკვირებდა ნაბინა — შარვაშიძის ზრდილა ქალი. ქალი ვნება და ქალი სიყვარული და... რაც არ უნდა თქვათ თქვენ, საუკუნის ცოცხალი ქვრულმებო, როგორც არ უნდა იყოს თქვენი ირონია, უუღლესო ქონდრის კაცებო, მაინც ჩავაღიქრებთ, მაინც მიგაზიდავთ, მაინც ავადრეოდებთ ნაბინას ღრმა, ნაბინას უსაზღვროდ ღრმა და შავი თვალები. წარბი — ნახაზი. ტუჩები — სისხლი. ბოთლის ტანი, გულმკერდი — ვნების ზღვა. ქალის ნაზი ხმა და ალერსიანი, დაბურუსებული გამოხედვა.

პოი, საქართველოს ერთბეულო ნიდავო! ივერთის ნაყოფიერთ მიწავ, შენშია ძალა! სად არიან მეკობრეები პონტოსის ზღვაზე, კოლხელი ქალების მოსატაცებლად რომ მოსცუტავენ. სად არიან სპარსელები და არა ბრძანებენ: „წელიწადში თორმეტი ქალი ივერიისა და თორმეტი ვაჟი იმავე გურჯისტანისა საჯიშედ და სანებიეროდო“.

ნაბინა დაუბრუნდა მამის ოჯახს. დასრულდა დღეები ტოლ-ამხანაგებში ბედნიერი ცელქობისა. შეუმჩნევლად გავიდა დრო ბავშვური ენის. თავისდა შეუმჩნევლად დაქალდა ნაბინა და, ერთ დღით დარცხენილმა იგართო თათოღვა ტანში და გული უცნაურად აუთამაშდა. მას შემდეგ თანდათან აზრდებოდა ვნება. გაქრა ბავშვური გულწრფელობა და ქალწულურმა გულდაბურებამ იბინა თავი.

შერე მგზავრობა პეტერბურღში, უცხო ქვეყნებში...

ნაბინა იგაძნობს პირველ სიყვარულს და მიეცემა თავდავიწყებას. ქალი შეხედება ოცნებით შემჯულ გმირს — აქედან გულუბრყვილო სულის გადაშლა, მინდობა, ტანის და ენის დაოჯება. დასასრული — გატეხილი იმედი, დაკარგული უმანკოება... (ეს ხომ ფრიად ჩვეულებრივი და სრულიად უინტერესო ამბავია).

ზღაპარი გათავდა. აღარ იყო გმირი. მისი ადგილი ტანზე გაბატონებულმა მხეცმა დაიჭირა (არც ეს არის უჩვეულო).

და აი, მოთენთილა, უიმედო, დაქანცული და გულნატყენი დაუბრუნდა საყვარელ მამას, პატარა ქალაქს, სადაც ვაიპარი თავისი ბავშვობა, სადაც ჯველაფერი ძვირფასი და მშობლიუ-

რი იყო. დაუბრუნდა თავის დიდ ცაცხევიან და კეიპარასე-
ზიან ბაღს, სადაც ისე სიიღუმლოდ ანათებს შთეარვ.

აქ, ამ ბაღშია ნაბინა ახლაც. დადის და ფიქრობს.

ზანტი ფიქრები. გაურკვეველი მომავალი... საშინელი სიმარ-
ტოვე... და ნელა ღრღინის გულს ქალური სევდა.

5

მოსწყინდა ბაღიც. სიმარტოვეც. ფიქრი დაკარგულ სიყვა-
რულზე, უბედოდ ბედზე.

დადის და აზმორებს ზანტად.

თენთავს ზაფხულის დღე. გადადის ბაღის კუთხიდან კუთ-
ხეში, კითხულობს მრავალჯერ წაკითხულ წიგნებს. ათასში
ერთხელ მიდის ბაზარში ან საყდარში, თუმცა ბაზარიც და
საყდარიც ერთია, იქ სიარული იშვიათად უყვარს.

ფიქრობს... გაბრუნდა ღურგი სიმარტოვე — უმეგობრობა.

ხშირად ლინდივით დაედევნება ფიქრს.

„საიდან საით“, — ჰკვირებს ფიქრები.

ათასში ერთხელ მივა როიალთან და ათამაშებს ბროლის
თითებს კლავიშებზე, და აპყვება აკორდი აკორდს. უცბად
უხეშად მოსწყვეტს. ვადისტებს ხმას და გველნაქბენივით
წამოვარდება. იღბით წარსული გადაფერცლა რომელიმე
აკორდმა, უსამოცნოდ დაუხატა რომელიმე სურათი.

— სულ ერთია! — ჩაქნევს ხელს სასოწარკვეთილი და
აპყვება ახავერდებულ დარბაზებს.

6

ჯაკობია დადის და ათვალისწინებს ყველაფერს. სინჯავს ქა-
ლაქის უოველ კუნძულს. აინტერესებს ყველაფერი.

ქალაქში ახლა უფრო მეტს ლაპარაკობენ. ეს მისთვის სულ
ერთია, დადის და ფიქრობს. აწყობს გეგმებს.

„ამ ქალაქში მადარობია. ძალიან კარგი. დაახლოებით
ორიოთასამდე მუშაა, ეს კარგი ძალია. მადარობებში მუშაობენ

გლებზეც. ესეც საინტერესოა. საქართა ორგანიზაცია, ატყა-
ლებლად საქართა საიდუმლო ორგანიზაცია“.

ფიქრობს, ზომავს ქუჩებს.

ვასცდი ქალაქსაც. იწეება მინდვრები. ვრძელ გზატყევილ-
ზე მოსჩანან ურბები. ქალაქიდან შინისკენ ბრუნდება გლეზობა.
ფიქრებში წასული, დაავიარდა გზაზე მომავალ ქალს. ღამა-
ზად აცვია. მშვენიერი ტანი. დაინტერესდა — ასე, ცოტა, ოდ-
ნავ. ქალი ქალაქისკენ მოდის, ნაბიჯი ნელი აქვს.

„დიდებულისა“ — გამოფრცვა.

აღტაცებულა. მისი სახე წუთით კვარავას შებლზე ნათეს.
დაუპირდაპირდა.

თითქოს სადღაც უნახავს. სად?..

ქალმა თავი ასწია, შეხედა (თითქოს შეერთა კიდევ), თავი
დაბარა და გაიარა ნელი რხევით.

სად?

გაყოლა თვალი მშვენიერ ასულს.

სად... სად... სად?!

მოაგონდა, გაეცინა.

„იმისი სურათია“. — გაიფიქრა, ამოიღო უბიდან პორტრე-
ტი. ერთხანს დააკვირდა. შემდეგ უცბად მოტრიალდა და უკვე
მიმალულ ქალს დაედევნა. შორს წასულიყო.

მირბას, მიუახლოვდა. შესდგა.

თავს ცოტა უხერხულად გრძნობს. გაიფიქრა — „ღამეა და
ნემი სახე მაინც არა ჩანს“. — მივიდა.

— უცაცრავად!

ქალი შეერთა. მოახედა.

პორტრეტი გაუწოდა:

— გზაზე ვიპოვე. ალბათ თქვენ დაკარგეთ.

ქალმა დახედა. გაუკვირდა.

— ჩემი სურათია, დიახ.

პაუზა.

— მეგრამ საიდან?.. თან არა მჭონია.

— რა მოგახსენოთ.

ქალმა თავი ასწია. კვლავ შეანათა თვალუბი და კიდევ და-
ბარა... ასე რამდენჯერმე.

ვაგი შეინძრა.

— უკაცრავად, ნება მიბოძეთ.

ხელი გაუწოდა.

ქალი ორჭოფობდა.

— დანიელ ჭაკობია. — მოესმა ქალს ცივი და დაბალი ხმა. კიდევ შეერთა. შეხედა ახლა უფრო ხანგრძლივ.

— ააა, თქვენ?... გამიგონია.

— როგორ?

— ქალაქი დაინტერესებულია თქვენით.

— ისე, როგორც ყველა ახალი მოქალაქით პატარა ქალაქი.

— არა, უფრო, — ხაიციანა ქალმა და კმაყოფილი დიმილი

აათამაშა.

პაუზა.

— რად სეირნობთ ასე... მარტო? — კითხვა დანიელმა.

— ისე, მომინდა.

— ძალიან გაყვართ?

— არა.

პაუზა.

— უკაცრავად.

— ბრძანეთ.

— თქვენი სახელი, ქალბატონო?

— ნაბინას მეძახიან. უცნაური სახელია, არა? მამაჩემის ერთმა კარგმა მეგობარმა ექიმმა შემარქვა. ასე შემომარჩა ეს სახელი.

— ნაბინა... ნაბი...

— დიახ.

— კარგი სახელია.

პაუზა.

— თქვენ, დიდი ხნით? — იკითხა ქალმა.

— არ ვიცი.

— რამ გადმოგაგდოთ ამ სოფელში?

— ხეშმა ხელობამ.

— მაინც?

— მიყვარს ხეტილი, ქალბატონო. ხან დიდ ქალაქებს ვესტუმრებო, ხან პატარა მომენტარება.

- ალბათ საინტერესოა არა?
- თო, ძალიან.
- ბევრი ლამაზი შემთხვევები?
- მაგალითად, როგორც დღეს, — უთხრა ვაჟმა და ჩაეცინა. ქალსაც. დანიელმა თავი თავისუფლად იგრძნო.
- თქვენ, ალბათ, დასასვენებლად დიდი ქალაქიდან?
- უფრო დიდი ხნით, ვიდრე თქვენ გგონიათ.
- როგორ?
- ეს ჩემი მშობლიური კუთხეა.
- მერე და რა დაგიშლით აქედან წასვლას?
- საით? — უიმედოდ ჩაილაპარაკა ქალმა. ხელი ჩაიჭინა და დაღონებულმა გახედა ქუჩას, რომელსაც ისინი წელა მისდევდნენ.
- ქვეყანა დიდია. მამიებელი ბევრი, სიცოცხლე თქვენში. — თათქოს თავისთვის ჩამოსთვალა ვაჟმა.
- მიუახლოვდნენ სახლს.
- ჩვენ მუზობლად ვცხოვრობთ.
- როგორ?! — იკითხა ნაბინამ.
- აი მე, თქვენს პირდაპირ, ამ სასტუმროში.
- აა... სასიამოვნოა.
- ხშირად ვუყვამენ თქვენს მუსიკალურ შესრულებას.
- არ გირჩევდით, — ჩაიციანა ქალმა. მიიპატიყცა ვაჟი შემდეგისთვის და დაემშვიდობა.
- ცოტა ხანს შემდეგ დანიელ თავის უცნაურ მეგობარს ესაუბრებოდა.
- ინონ, იცო, მე დღეს შეეხვედი თავადის ქალს. მომეწონა, საუცხოოა...
- დიდებუღია! ჩვენ აქ ალბათ კარგა ხანს დავრჩებით, ამ ქალაქში!

ამ ბავი მერე
„ბადატიხილი კვიპაროსი“

შემოდგომა ესტუმრა ქალაქს. წვიმები გახშირდა. ადრე ღამდება. ხშირია ქარი ბნელ ქუჩებში. ფოთლებს სიყვითლე

შეეპარა. მაგრამ ჯერ კიდევ თბილა. შემოდგომის მთვარე ანათებს ბაღს. ნაბინა პატარა ამოტას მიწოდნობია და უყურებს მიწაზე მოღვნილ ყვითელ ფოთლებს. იქვე ჩამომგდარა დანიელ ქაკომია.

— მაშ, თქვენ ასეთი შაკარი და ეჭვიანი თვალით უყურებთ ყველას და ყველაფერს?

— ყველას და ყველაფერს, ჩემო კეთილთ ქალბატონო, რადგან ფაიფურის ურნაც და ქაშანურის ლამაზი ზელადაც ერთი და იგივე თიხის ნაყოფია.

— ვანა სილამაზეს, სადაც და როგორიც არ უნდა იყოს ის, არ შეუძლია ვაღბოს სიმკაცრე?

— ურთ დროს ეგ მეც უსაზღვრო ბედნიერებად მიმაჩნდა, მაგრამ როცა დაეინახე, რომ ის ბაზარზე გამოტანილი ვიდვა-გაყიდვის საგნად გადაქცეულიყო, მისდამი რწმენაც დამეკარგა.

— ამით ხომ თვით საგანს არა დაუყარგავს-რა?

— პატივისცემა დაძვარგა.

— ეს თქვენი ეჭვის ნაყოფია.

— შესაძლებელია, იშვი ხომ გადამეტებული სიფხიზლეა, სხვა არაფერი.

— უარყოფა თავდაფიწვების, არა?

— ყველაფერი ჩემს გარშემო და ჩემში, ნებას არ შაძლევს, თავდაფიწვებას მივეცე.

— ვანი არ ვქონიით წუთები, როცა ბედნიერება და სიბარული განუსაზღვრელი და დაუფასებელი ყოფილა?

— როგორ არა, ჩემო ქალბატონო. ეს მაშინ იყო, როცა ჯერ კიდევ მჭეროდა ზღაპრებისა და თავის მოტყუება ბედნიერებად მიმაჩნდა.

ამ სიტყვებმა კიდევ გაამეფეს სიჩუმე და, კარგა ხნის შემდეგ, ნაბინამ თითქოს თავისთვის ჩემად ჩაილაპარაკა:

— ალბათ ბევრი გინახავთ, რომ ასე გულგრილად უყურებთ ჰეყიანას.

— შესაძლებელია, მაგრამ ამაზე შემდეგ, უნდა ვთხარათ, რომ ყველაზე ნაკლებ ჩემს თავზე მიყვარს ლამარაკი.

სიჩუმე აიწინიდან გადმოიხილმა ხმამ შეაფრთხხო.

— ოთახში გვიხმობენ. — თქვა ქალმა და გასევა ზვიდან, დანიელ უსიტვეოდ მისდევდა ქალს.

სასადილო ოთახი. მაგიდაზე, უველაფერთან ერთად — შემოდგომის შქლე უვაილეები.

მაგიდასთან სხედან და საშბრობენ; თავადი შარვაშიძე და მისტერ ჯონ ჰაიბტონ. (ამ კაცს ჩვენ კიდევ დავუბრუნდებით). აქვეა ექიმი, რომლის სახელი და გვარი ძალიან ხშირად ავიწყდებოდა, არც ვასაყვირია, რადგან თითონაც ავიწყდება. მშვენიერი მოხუცი, ვულკეთილი, ცოტა ბრმა, ცოტა ყრუ, მაგრამ ეს მას ექიმობას სრულიადაც არ უშლის.

ბადიდან დაბრუნებულებმა გაამხიარულეს მოწყენილი მავადა. მისტერ ჰაიბტონ გაბრწყინებული სახით მიეგება ნაბინას, მის სიახლოვეს მოაკალათა და გამოცდილი არშაყვიით ამუსაიფდა.

ექიმი და დანიელ უყვე იცნობდნენ ერთმანეთს (ასე ჰქონდა ექიმს ჩვეულება, ქალაქში ჩამოსულ უცხო სტუმარს პაიჯელი უნდა გასცნობოდა. თუ არა და, ჩამოსულზე გულს სამუდამოდ აიფრიადა).

სასადილო მაგიდაზე ბასი უველაფერზე და არაფერზე. ახალი ამბები, სიძვირე ბაზარზე, ახალი ავადმყოფობა, ცოტა პოლიტიკა, სამართლი და მრავალი სხვა. ბოლოს, საერთო ლამაზაიყ შეწყდა. ნაბინას ყურადღება აღტაცებით მობასე მისტერ ჰაიბტონმა მიიბყრო. დანიელ და თავადი ექიმმა დაისაჯეთრია და ვრცელ ლექსის შეუდგა — „ჩვენში მალარიის გავრცელების შესახებ“ — წუნარი, აღჩქარებელი, გადაბმული ხმით.

კარგა ხანს ვაგრძელდა ასე.

მოთმინებიდან გამოსული დანიელ გრძნობდა, რომ ჩვეულებრივი თავდაჭერილობა ეკარგებოდა და ბოლოს ექიმს ცოტა უხეშად მიმართა:

— იცით რა, უველაფერს ემჯობინება, რომ ამ საკითხს თავი დავანებოთ. სულ ერთია, მე მაინც არაფერი მჭერა თქვენნი და

საერთოდ მთელი მედიცინისა. ხალხურ წამლებს უფრო ზუსტი
ნდობა აქვს ჩემს თვალში, გამოცდილი ექიმბაში უფრო პატა-
საკეშია, ვიდრე ექიმების მთელი პლეადა. მშვენიერად იცით
თქვენ, ექიმო, რა არის მალარია, სად იწყება ავადმყოფობა, სად
გადადის და რით თაეღება, მაგრამ ეს ავადმყოფისთვის ხომ
სულ ერთია. თქვენ კიდევ კარგა ხანს მოანდომებთ ალბათ იმის
გამორკვევას, რომ უველა კოლოს ნაკბენი გამოიწვევს ავად-
მყოფობას, თუ მხოლოდ ერთი გათახსიარებელი ჭკუფის! და-
მერწმუნეთ, ავადმყოფისთვის ესეც სულ ერთია. ავადმყოფი
მიზეზს არ ეძებს, ავადმყოფი განჯურნებას ითხოვს. აი, თუნდაც
თქვენ, ძვირფასო ექიმო, იმის მიგვირად, რომ ხალხს წამალი
მიაწოდოთ, უველგან დადიხართ და გუჯებარ ლექციებს კით-
ხულობთ...

გაჭაგრებული დანიელ უცხად გარემდა. ოთახში სიჩუმე
ჩამოვარდა და მხოლოდ კარგა ხანს შემდეგ განაწვენებული
ექიმის ზურჩული მოისმა.

— მე პირველი შეხვედრისთანავე ვითხარით, ბატონო და-
ნიელ, თქვენ ოდესღაც მალარიით უოფილხართ ავად, სასტიკი
მალარიით. როგორღაც გადაგიტანიათ და ეს მას შემდეგ არის
ალბათ, რომ თქვენ ასეთი ავადმყოფური გამოხედვა გაქვთ და
ხშირად ანორმალური კაცის შთაბეჭდილებას სტოვებთ: აი, აი,
მაგალითად დღეს...

აქ ექიმმა აღარ დაამთავრა და გაჭაგრებული ოთახიდან
გავიდა.

უხერხული სიჩუმე დარბაისელმა მასპინძელმა დაარღვია.
ბასი კიდევ გაგრძელდებოდა, რომ მისტერ პაირტონ ნარდის
თამაშის ვუნებაზედ არ მოსულიყო, სტუმართმოყვარე შარვა-
შიძემ შეატყო ეს და პატივცემული პაირტონი სათამაშოდ
მიიპატივა. კიდევ რამდენიმე წუთი და მეზობელი დარბაზიდან
კამათლების მონატონური ჩხრიალი და მოთამაშეთა თითო-
ოროლა წამოსროლილი სიტყვები მოისმა.

— კამათელო, დუ-შაში! კამათელო, შაში-იაქ!

ნაბინა და დანიელ კარგა ხანს ისხდნენ ზემად სასადილო
ოთახში და თავის ფიქრებს კამათლებს ჩხიარლს აყოლებდნენ.
დანიელს აბრაზებდა ეს უხერხული და მძიმე სიჩუმე.

გაწამებული ერთსა და იმავე საგანს რამდენჯერმე ამტარებ
ბოდა; მისდა უნებურად ითვლიდა საგნებს ოთახში; რამდენი
სკამი იდგა მაგიდის ახლოს, რამდენი ფეხი ჰქონდა ყოველივე
მათგანს, რამდენი ხაზი იყო ჰერზე, ან რამდენი დიდი უჩანდა
ნაბინას მარცხენა სახელოს სამაჩურზე. ერთ ხანს წასვლაც
დააპირა, მაგრამ არ გაუწვია გულმა სახლისკენ. ვარეთ ქარი
თანდათან ძლიერდებოდა, რაღაც უსიამოდ ზეოდა ბუხრის
საკვამურში და თანაც...

თუმცა....

3

ქარი აფარფატებელი მიაწედა სახლის სახურავს და აედ-
ლებს. ბაღიდან მოისმა ხმელი ტოტების უგემური ქრიაკინა.

— ცუდი ქარია, საფვარედ ხეებს დამიშტვრევს ბაღში. —
თქვა ქალმა და საეარძელში შესწორდა.

— ჰო, ვაძლიერდა.

— ამ ბოლო დროს შემოეჩვია ჩვენს ქალაქსაც.

— როგორ?

— წინათ იშვიათად ამოვარდებოდა.

— საკვირველია!

— აღბათ თქვენ მოგყვით, — იხუმრა ნაბინამ.

— ქარი?.. მართალია, ძალიან მიყვარს!

— პირველად მესმის.

— რა?

— რომ ქარი უყვარდეთ.

— მე კი ძალიან.

ავლაც სიზმზე, ქარის ზუზუნი და ტოტების მშრალი ხრი-
ალი.

— ეინ იცის, რამდენ ზეს ვადაამტვრევს, — ვანკალებს ნაბინა.

— შესაძლებელია ბევრი, შესაძლებელია არც ერთი.

— საწყალი ბაღი.

— თქვენ გაწუხებთ აღბათ ცდიპაროსი..

ნაბინა გაშრა და სკამიდან წამოიწია.

— თქვენ რა იცით, საიდან იცით?

— კვიპაროსი-მეთქი... ის ისეთ ალაგას დგას... — დაინებ-
ბით გაიმეორა დანიელმა.

— მართალია.

— ქარი მიუდგება... ქარი მზავვარია...

გარეთ ცოფნარევი ღრიალებს ქარი. ნაბინა ვერ ითმენს.

— ღვთის გულისათვის, წავიდეთ, ვნახოთ! — ქალი გავარ-
და მეორე თთახში, გრძელი ქიშმიარის შალი მოიხვია.

დანიელ ღიმილით წამოადგა. აღფრთოვანებით ჩააცქერდა
პატარა ხის სიყვარულით ატაცებულ ქალს.

გავიდნენ.

აგურ-ნაყარი ბილიკიდან ჭვიშა მოიტაცა ქარმა და სახეში
შიაყარა წვეილს.

ბაღი აშლილი ზღვასავით დელავდა. ტოტი ტოტს სწვდე-
ბოდა. ზე ხისაკენ იზნიჭებოდა.

რძესავით აჭრილ ღრუბლიანში მთვარე უზუნდარას ცვა-
ვავდა.

წყვილად მისდევდნენ ბაღის ბილიკს. ქარი არ უშვებდა
მათ. უხადებოდა ფეხებში და აგურის ხრეშს ატრიალებდა.

ნაბინა შეშინებული შიამქარის საყვარელი ხისკენ, ვანსა-
კუთრებით უყვარს კლდის ნაპირას თბლად ამოსული პატარა
კვიპაროსი.

დანიელ ფეხდაფეხ მისდევს აღელვებულ ქალს. თვალები
ანთებია, თმა ქარს უწყალოდ აუწეწია და პირზე საიდუმლო
ღიმილი აცვარია. საერთოდ მისი აბეზარი სახე ამ ქარიან ღამეში
მიმზიდველია.

გამოჩნდა მინდორი. შორს სილუეტი გადაზნექილი კვიპა-
როსის. ნაბინამ ნაბიჯს აუჭქარა, ქარი ტრიალებს და ზუის მინ-
დორზე, შეჩერება არ შეიძლება.

კვიპაროსი თანდათან იზნიჭება კლდისკენ.

უახლოვდებიან ზეს. კიდევ რამდენიმე ნაბიჯი. გახარებული
ნაბინა ხელებს შლის. დანიელ იღიმება.

ქარი აწყდება კვიპაროსს, რამდენჯერმე გადააპხრის წელში,
რამდენჯერმე შეიჭნევს თავს ობოლი და, წელში გადამტყდარი,
ხრამში გადაეშვება.

კვიპაროსი გადატყდა შუაზე.

ნაბინას ხელები ჰაერში შერბა. ქარმა მოსტაცა კიშმირის შალი და გადატყვილ კვიპაროსს, როგორც ცხედარს, შემოახვია.

ნაბინას თითქოს რაღაც ჩასწყდა გულში, ეტყინა ქალს ქარის ცელქობა. დაღონებული უცქეროდა გადამტყდათ კვიპაროსს და შემდეგ კითხვით დანიელს მიუბრუნდა.

— აღარ გაიზრდება ნეტა?

— გადატყვილი კვიპაროსი აღარ იზრდება, — უპასუხა დანიელმა.

— წაგიდეთ, — თქვა ცივად ნაბინამ და კლდის პირს გაშორდა.

ზემად დაბრუნდნენ.

სასტუმროდან კიდევ ისმოდა მონარდეთა ჩახჩინწული ხმა.

— დუ-შაში, კამათელო... შაში-იაქ!

4

დანიელ გამოეთხოვა ნაბინას. ჩქარი ნაბიჯით გადასტრა ქუჩა და სახლში ავიდა. რამდენიმე წუთი და კვლავ დაუბრუნდა ქარიან ქუჩას, ხელში რაღაც ცოცხალი ეჭირა და მაგრად იხუტებდა გულზე.

— იონ... იცი, კვიპაროსი გადატყდა შუაზე. ვატყობ, ვიხარია, ვიხარია, რომ ქარმა კვიპაროსი შუაზე გადატყვა, ჩვენ ამ ქალაქში ზედი ვვწვალაობს!

5

უცნაური სიზმრებით გაათენა ღამე.

ბევრა რამ მოაგონა გადატყვილმა კვიპაროსმა.

სევდა კვლავ ლოდივით დაიწვა გულზე. ვარეთ ქარი კვლავ ანადგურებდა ბაღს და მის ღრიალში თითქოს ისმოდა ირონიით სავსე სიტყვები: — „გადატყვილი კვიპაროსი აღარ იზრდება“.

ეს სიტყვები თავს არ ანებებენ. მაგრა დახუჭავს თვალებს. თვალის ღრუებში ვარსკვლავებივით დაიბნევა მოციმციმე სხივები, ხან რგოლებივით დატრიალდება, როგორც აცცხლებული რკალი და ცეცხლიანი ასოებით დაიწერება.

„იღარ იზრდება“.

გააზღეს თვალს და მიბნედილ ოთახს ააყოლებს გამოხედვას. კედლებზედაც ატორტმანდება საზიზღარი სახე, გაივლებს ორი ოქროს კბილი და პირიდან ამოპყრის სიტყვებს:

„იღარ იზრდება, იღარ... იღარ... იღარ“.

ტრიალებს საწოლში. სული ეხუთება. ქგონია, აღრჩობენ. აზრებს ვეღარ იკრებს.

— ვინ არის ეს კაცი? — გაუეღვებს თავში. „რა უნდა“? — სასოწარკვეთილი ეკითხება თავის თავს და ფართო საწოლი ვიწროდ ეჩვენება.

ქუჩიდან დაგვიანებული მგზავრის ფეხის ხმას შემოიტანს ქარი.

ცოვი კოცნით მიეკრობა ტანს შემოპარული ნიაფი და გამოფხიზლებს.

ნაბინა იკრებს დაფანტულ ფიქრებს, მაგრამ სევდა მაინც ღრღნის ვულს. ქარი აფარფატებს ღამის პერანგს და თმაგაშლილი ნაბინა გაკეურებს თმაგაშლილ ბაღს.

ა მ ბ ა ე ი მ ე ს ა მ ე

„ადუღებულნი საპირა“

1

— მისტერ ჯონ ჰაირტონ!

— ვისმენტ.

— რას ფიქრობთ თქვენ?

— რაზე ან ვიზე?

— კაცზე, რომელიც თქვენს კანტორაში იყო.

— ძალიან მოშწონს. შეყაითთია ეტყობა და სარეკომენდაციო მართლიც აქვს.

აქ შემანქანე ქალმა ისე ააწკრილა საწერი მანქანა „რემინგტონ“-ი, რომ ლაპარაკი შეუძლებელი გახდა.

ის, ვისაც მისტერ ჰაირტონი უწოდეს (ძველი წაცნობია ჩვენი), ჰგავდა წმინდა წყლის ამერიკელს. იყო ამერიკელი და ამავე დროს მღალაოების დირექტორიც. უხდებოდა კიდევ ასეთი თანამდებობა მის ქარხლისთვის ლოყებს, წყლიანსა და სათვალისგან კიდევ უფრო გაწეალებულ თვალებს, ახოვან ტანსა და ჩიბუხს.

მისტერ ჰაირტონი ბედმა და უკანასკნელი ტექნიკით მოწყობილმა ვეშმა აქეთ გამოირიყა და მან აქ იმოგა — ბევრი არაფერა, მაგრამ — მღალაოების დირექტორობა მაინც.

საერთოდ — ჩვეულებრივი ამერიკელი: სერიოზული, საქმიანი, შედიდურაი რომაული პატის ნათესავივით; უყვარს: კარგი სმა, ქაშა, სუფთად ჩაემა, სპორტი ვაგვიყებით და კიდევ სხვა რაღაც... პო, ფულის ექაერება სიზარმაცე, დაუდევრობა და ზედმეტი ლყობობა.

ჯონ ჰაირტონმა, როგორც თვითონ ამბობს, დაასრულა ნათიორკის პოლიტექნიკუმი, მოიარა მთელი ქვეყანა სამჯერ. უყვარს ლაპარაკი სხვადასხვა საგნებზე, დადის რიხიანად და ვაბეღულად.

და აი, შესამე მოგზაურობის დროს, ბედის ვადამტყდარი იალქნით მოადგა ჩვენს ქვეყანას... და განაცეიფრა მისმა სილაშაზემ, მოხიბლა მისმა კეკლეულობამ. ერთი რამ ნიშანდობლივია — მისტერ ჯონ ჰაირტონს თავის წარსულზე არ უყვარს ბაასი. ისე თუ იტყვის ათასში ერთზელ, ვაკვრით, სხვათა შორის, რომ მარტოდ-მარტოა და არაეინ ჰყავს, მაგრამ... ამირებს იყოლიოს, რადგან აქ სხვა ყოფილა ქალის ანდამატი და, მისტერმა შეეყვარა ორი რამ: დირექტორობა და ქართველი ქალი. მართალია, ზელდადებით ჯერ არაეინ, მაგრამ ამირებს.

ესეც ბევრია ამერიკელისთვის.

ასეთი ვაბლაეთ ჰაირტონს, რომელმაც დღეს ერთ ქალადს ასეთი რეზოლუცია წააწერა.

„დანიელ ჯაკომია დანიშნოს მღალაოებში ზედამხედველად“.

დირექტორი ჯონ ჰაირტონ.

დღეები მისდევდნენ ერთიმეორეს. ხან ქარი იყო, ხან მზე ანათებდა. ხან თოვლის თეთრი ღამეები ისადგურებდა.

მეზობლები ბუხართან ლაპარაკობდნენ.

— დიდი ზამთარია.

— ცივი ზამთარია.

მიწის გულს... მიწის გულს... მიწის გულს...

მედგარი დაატყმა წერაქვისა. სულის შემსუთველი ჰაერი. ვიწრო სოფო, თდნაე გაშუქებული ნათურიოთ და მიწაზე გაწოლილი კუნთმაგარი მალაროელებოთ.

ბნელი, ნაპერწკლები სცეივა წერაქვნაკრავ კვას და ხრილით გორდება ბელტი ბელტზე.

მკლავები მოეღალა. თფლი თვალებს უჭამს. სული ეხუთება. არაფერია. ნახვევია.

წერაქვი მონოტონურად კაეუნებს და დაგორებული ბელტი ხრალებს:

მიწის გულს... მიწის გულს... მიწის გულს...

წერაქვი შეაჩერა. წამოიწია. ვადააფურთხა ღონიერად შეივინა და იქვე შეგობარს მიუბრუნდა:

— ჯოჯოხეთია!

— ეშმაკმა დასწყევლოს ამისი მომგონი! — ამბობს მეგობარი და თფლს იწმენდს. ჰაერი დატვირთულია ნესტით, ბუღით და მტვრით. შეგობარები ერთმანეთის გამბრულ სახეებს თდნაე ხუდავენ.

— იცი?... — ჩუბრულებს ერთი.

— რა? — ეკითხება მეორე და პირველისაკენ იწევს. ვიწრო და პირქუშ დერეფანში მოისმის ჩურჩული:

— მე არ ვიციოდი, თუ ეგ ასეთი კაცი იყო.

— ჯაკომია გამოცდილი შეთაურიაო ამბობენ.

— სანდო თუა?

- შეუმოწმებლად ვინ გამოვზავნიდა.
 - იქნება გვეშველოს, ვაგვეფართიანოს.
 - შიდა დღეს კრებაზე.
 - იქნება იქ?
 - აუცილებლად.
 - მოვალ უსათუოდ.
 - გამოიარე.
 - ძალიან კარგი.
 - დღეს საინტერესო შეხვედრა ვეპქნება.
 - ბევრი თუ ესწრება კრებას?
 - ფრთხილობს, ბევრს არ უშვებს.
 - დღეს რომ ბევრი იყოს?
 - წინდაწინ იცის, რამდენიც იქნება.
 - ფრთხილად უნდა ვიყოთ.
 - ჩვენ დიდი ხანია ვვლოდით შეთაურს, ძალიან ფრთხი-
ლია.
 - შარვაშიძესთან რა საქმე აქვს?
 - პოლიციას თვალი აუბას.
 - სამსახურში ჩვენთან რად დანიშნეს?
 - საჭიროა ჩვენთან ახლო იყოს.
 - სფრთხილუ შაინც საჭიროა.
 - აქეთ მოდიან, აილე წერაქვი!
- წერაქვი ატოყდა. ბელტი დაიძრა და გაისმა გაბმით: მიწის
გულს... მიწის გულს... მიწის გულს...

4

შფოთიანი დღეები დაიწყო.

ცოტა სძინავს. წივანების კოხტეაში ღამეებს ათენებს. რადი-
ოს წერს. ჭუჭყიანი საცვალი აცვია, დაბნეულია. ხშირად ავი-
წოდება ათასი წვრილმანი. უცნაურად ათამაშებს მარჯვენა
ზეღს.

სახტუმროს უფროსმა კარგა ხანია შეამჩნია — ჩვეულებ-
რივზე გვიან ბრუნდება. მეზობლები ლაპარაკობენ, ყველაფერი

შარვაშიძის ლამაზი ქალის პრადიკაო. ზოგი ამ წერილმანს ს.მ. სახურის აბრალეებს, თვითონაც ამას იმიზეზებს.

მეზობლებს უკვირთ და ქაერთბენ.

დვას და გაძეურებს.

მის წინ ადუღებულს საყირეა.

შავი გვირაბები. გზაჯვარედინები. პირდია ლიტტები. პატარა, წრიპინა ურაცები. შავარი ქაჭვები — რკინა.

ველაფერი ერთმანეთში გადალესილი. მჭარი, უდგომი — ზილფო და მტვერი, ბოლი, ნახშირი, ორთქლი და ოფლი.

ურთკა ურთკაზე გიშრით და ოქროთი.

თითქო სიცოცხლე აქ იწყება და აქ თავდება, ამ მიწის გულში.

არც ერთი ვარსკვლავი, არც ცა, არც ღრუბელი, არც დღე, არც ღამე — ვარშემო სიბნელეა და შავი ტვა. აქა-იქ მოსჩინან მაღაროელების სილუეტები. გამხდარბ და კუნთიანი სახეები. გაწეწილი თმა ოფლში და მტვერში აღესილი სახე და ტანი. ეს ხალხი — ნახევრად მიწა, ნახევრად ხალხი დადიან და ილანძღებიან. შრომით მოტანცული სახეები იღიმებიან სიბნელეში იმედოიანად და ისევე მჭებებიან. ადუღებულ საყირეში აირდილუები აქა-იქ, აქაც და იქაც. ყველგან, უამრავი ქარი განწორულთა აქაფქაფებულ საყირეში ჩაბღუჭვან მიწის გულს და თავდაფიწყებით დრღნიან მას.

— „აქ არის ვანიბრული ცხოვრება. რომელს ეცოდინება უკეთ ფასი ცხოვრებისა“. — ასე ფიქრობს შეშინებული დანიელ ჯაკობია. დვას მაღაროს ვიწრო დერეფანში. უფურებს სილუეტებს, რომ დადიან და ილანძღებიან, რომ დადიან და სწყევლიან გაჩენის საათს.

და ნაცროსფერი კაცის გამკვირვალე თვალები ვიწროედებიან.

მუშები მოწინებით აძლევენ საღამს ზედამხედველს და იმედოიანად უღიმიან.

უამრავი ღამეები მათთან ერთად ყოფნის, მათთან ერთად იმედთან მომავალზე ფიქრის, იმედი ამქვეყნიური სამოთხის ხილვის. და აი, იმედიანი ოცნება თეთრ პურზე, სუფთა ლოგინზე...

მის წინ, როგორც ლეგენდარული სამყარო უბოლოთ, ისე იზრდებიან, ძლიერდებიან ერთ უძლეველ, ერთ უდრეკ, ერთ უღმობელ რაზმად, მეორე ნაბირს შერჩენილი უკანონონი,

და აი, ის დგას საღდაც ნოტიო სარდაფში. კრაქი ოღნავ ანათებს დასველებულ კედლებს. მის გარშემო ოციოდე კაცია. სიჩუმე.

ყველა უსმენს — რას იტყვის ამხანაგი, ყველას ყველაფერი უნდა გაიგოს, ყველას უნდა ჩასწვდეს უსამართლობის არსს.

და დანიულ ჯაგომია ქადაგებს:

— ამხანაგებო!.. მოვა დღე განკითხვისა და მაშინ მიწის გულიდან, ქარხნებიდან, სახნაე-სათესა მინდვრებიდან დაიძრებიან მშრომელები. ვეფხვებივით ეკვეთებიან მუქთახარებს და გასრესავენ ძველ სამყაროს...

საბასუხოდ ტაში გაისმის და ივსება ვული იმედით.

ასე მიდიან ღამეები.

ზალხში რწმენა თანდათან იზრდება. რიგები ივსება. მადარობებში ჯაგომია უყვართ, ხელმძღვანელს უგებენ, ისიც მზად არის.

გარეთ კი თოვს...

და ხშირად, როცა ამოვიარდება ქარა, შესაფლავეს სასაფლაოდან საშინელი გმინვა მოესმის.

მეზობლებს არ სჯერათ.

შეშინებული შესაფლავე ამ ქალაქიდან სხვა ქალაქში გადასახლებას ამირებს და გავიწილს ფიცით ამტკიცებს.

დაქანცული ბრუნდება შინ.

გააღებს ფანჯარას. სვედიანად მოაეღებს თვალს ღარიბ
 ოთახს და მეგობარს მიუბრუნდება:

— ინონ, რათა ხარ უკუნებოდ? რა არ მოგწონს ამ მუდ-
 როს ქალაქში? რა განსხვავებია სხვაგან თუ აქ!.. ყველგან იგი-
 ვა — ერთფეროვნების ზღვა. ზღვა ქუჩუიანი ზრახვებისა,
 ვინდა მაზარი, სადაც ხდება უიღვა-გაყიდვა სინდისისა. და, აი,
 მეც ამ მოვაჭრეთა რიგებში ვარ. ეყიდულობ სინდისს, რომ გავ-
 ვიდო სართა მაზანდით.

დანიელმა ფანჯარა დახურა.

— რა გაცინებს? განა ჩვენ ასე არ გავციდეთ რწმენა, სი-
 ყვარული და ზამთრის მაზარა?.. ვეგონა, რომ აღარ მოთოვდა
 ჩემს უბანში. ვეგონა, რომ ქარი აღარ დაუბერავდა. ეს არ
 იყო გულუბრყვილობა. ოქროს კერძი თავისას ითხოვდა. კეს-
 რისა კეისარს მიუზღო. რა ვუყოთ შერე, ყველგან ასეა მიღე-
 ბული. შარვაშიც ქალიშვილს ჰყიდის. პაიტონი აღურსისა ყი-
 დულობს. მე რა გავციდო, თუ ცოტა იმათ არ მოვპარე. ხომ გა-
 ვავია, ჭურდის ქურდი ცხონებულაო. გარდა მაგისა, დედიშო-
 ბილა რას გავციდო, თუ გასაყიდი არა მაქვს რა, თუ თავიდანვე
 მონად ვარ დაბადებული. მამული ჩემი ნაწილ-ნაწილ ვაუციდ-
 ნით წინამორბედთ. კაცობა ჩემი ჩარჩს აყენიდანვე წაუღიო
 საგირაფროში. ლოცვანი ჩემი ყასაბსა აქვს ძეხვეულის გამო-
 სახვევად. მეგობრობა იმთავითვე აღკრძალით. გამოდის, რომ
 შენ ერთი შემჩნი ღვთაებად და ჩემ ორეულად. შენ გინთებ
 სანთლებს და ელოცულობ. შენ მუავხარ ხატად და იმედად.
 შენით ვაძიებ შურს ყველაზე. ოღონდ ერთსა ვთხოვ შემისრუ-
 ლო. — ნუ მაჩქარებ დავუბრუნდე ჩემ პირველყოფას. მინდა
 სულ ცოტაც ვითვალთმაქცო. ავრიო ბედის კამათლებო. სამი-
 გერო ვაზღვევინო კათაქმეველთა. შევიყვარო ნაბინას ბაღში
 გადატეხილი კეიპაროსი...

დანიელმა ფანჯარა გააღო.

— რა მოგივიდა, ცუდად ხარ?.. მამ, რად აენთო სიძულვი-
 ლით ეგ თვალები ამ სახელის გაგონებაზე?.. ნუთუ გგონია,

ამ ვრძნობაქარბი ქალის ღტობლვამ დამიბრუნოს წინაპარა
რაინდულო სულის ხამტკიცე?.. ეგ ნუ გაშინებს, მეგობარო, არ
დაგაფიწყდეს, შენი თილისმით შეკრული ვარ მოაბადივით. ცნ-
მიჯერე, ლაჩარს არა ეშველებარა. დამიჯერე, უსინდისოს სინ-
დისისა არ ეშინია!

ამბავი შეოთხე

„ზღაპარი ნაცრისფერი კაცის“

1

ისევ წვიმიანი დარები ქალაქში. ატბორებელი და აღაფე-
ბელი ქუჩები. ნაცრისფერი ეკ. ბურუსიანი საღამოები. ნოსლ-
ში რომ ხვედენ ქალაქის შენობათა დამბალ სახურავეს.

დიდი ხანია შეზობლებს თავი არ მოუფრიათ ქიშკარაან
საღაპარაკოდ. შასალა კი ბევრია, ძალიან ბევრი

ბინდის ბურუსი დასწოლია აფარდაგებულ ოთახს.

ნაბინა შარვაშიძე სავარძელში შინაბულა და ხამუშად სწევს.

შონტქურთმებულ ბუხარს აუწიათლებია ნესტა.

ნაბინა უფურებს ცეცხლს და ფიქრობს:

„შუე დაიღუბა სამუდამოდ“.

„სინესტემ დაისადგურა ყველგან“.

„ქარი დასისინებს გაფინულ ქუჩებში“.

„სად არის ახლა ნაცრისფერი კაცი?..“

ცეცხლის მხიარული ალი ქალს სევდას უქარვეს. წიგლის
მუგუზალი იწვის. იწვის მუგუზალი, იფერფლება. ისე იფერ-
ფლება სწორედ, როგორც წარსული და აწმუო.

უცნაური თვისებოსაა ცეცხლი. მისი ალი იმედს იძლევა
მისი ლაპლაპი ამხნევეს და ამშვილებს სულს.

დარეკეს.

„გვიანია“. — გაიფიქრა ქალმა და უნებურად დააცქერდა
ცარიელ მაქას. შახურმა მოახსენა:

— დანიელ გაკომია.

— სთხოვეთ.

ცოტა შესწორდა, ნაფაზს მოუხშირა.

სტუმარი დინჯად შემოვიდა, მიუახლოვდა მოწიწებით. თხვია ხელზე მოკრძალებით და მოპირდაპირე სავარძელში მოიკალათა.

— მოულოდნელად, მგონი, არა? — დაარღვია სიჩუმე სტუმარმა.

— არა, რათა!

— როგორ?

— გელოდით დღეს.

— ნუთუ მართლა?

— გელო-დიით-მეთქი, გეუბნებით.

ნაბინამ თბილად გაუღიმა. სტუმარმა თვალი ააჩაიდა. ცივად გადახედა ბუხარს. ნაბინა შეკრთა. რაღაც საბრალო დაინახა ამ კაცის ცივ სიამაყეში.

— ბუხარა?! — უგემურად წაიღუღლულა დანიელმა.

— რა, არ ვიყვართ?

— ერთ დროს ძალიან, ბავშვობაში, განსაკუთრებით დაწოლის წინ, როცა ვარეთ ქარი ზუზუნებდა, როცა წვიმა ჩვენ ქობს წარღვნით ემუქრებოდა. შეშინებული, დედის კალთაში თავს ჩავდებდი და ვუყურებდი ბუხარში ცეცხლს. ბუხარის ვიზიზი მიამხნევებდა, მავიწყდებოდა საყვამურში ჭინკების ცეკვა და მარულა. ბაბუას ზღაპრებს სულაგანაბული ვუსმენდი და მითაუღემილს დევეები და ფერაები მესიხმრებოდა.

— აღარ გახსოვთ?

— რა?

— ზღაპრები.

— მახსოვს ზოგი.

— იქნებ მიაშბოთ ერთი მაინც.

— ოო, თქვენ ვინდათ დაუბრუნდეთ გარდასულ დღეთა რომანტიკას?

— რატომაც არა?

სიჩუმე ჩამოწეა.

— რა დიდებულთა! — დაარღვია სიჩუმე ნაბინამ.

— რა?

ზღაპარი და მისი ზეგნებური დაწყება.

— იყო და არა იყო რა?

— დიას. იყო და არა იყო რა, — ქალმა ხელი ქაეკობისაყენ ვადისწია, — დანიელ, მე ვთხოვთ...

— რას, ქალბატონო?

— მიამბეთ ზღაპარი. მინდა ამ წუთს გაემორღე ყველაფერს. სტუმარი ისევ ცეცხლს ზააცქერდა. ერთ ხანს დაავიწყდა თავისი თავი, დიდხანს უფურცებდა ზუზარს, თითქოს ნაყვერჩხლები თხზავდნენ მოსაყოლს.

— ფიჭობით?

— შავონდებდა ერთი ზღაპარი.

— თქვით.

— დამაცადეთ, კარვად მოვიგონო.

კიდევ კარვა ხანს დასცქეროდა ნაყვერჩხალს ზუზარში. წვიმის წვეთები ფანჯრის მინაზე რიგრიგობით მისდევდნენ ერთი-მეორეს. ქარი ჰკოფდა საყვამურში.

— „გარეთ ისევ წვიმს“, — გაიფიჭრა დანიელმა და ჩუმიად დაიწყო.

2

იყო და არა იყო რა—იყო ერთი დედოფალი უღრანის ტყისა, სდუმდა ტყე ზანტად ვაწოლილი, და ამ სიხუმეს არა არღვევდა რა ირგვლივ. არ უფვარდათ ჩურჩული ფოთლებს თუ განისვენებდა შათი დედოფალი და იღვა სიჩუმე ტყეში. ეძინა ტყეს და სთენთავდა მას მცხუნვარე მზე, ნიავი არ ლოკავდა უღრანს. ის იღვა და ელოდა, როდის შეირხეოდა დედოფალი ტყისა და როცა ტყის ასულს წასიზმრალი სიყვარული გააღვიძებდა, შეინძრეოდა უღრანი ტყე და დაიწყებდა თავის ძველ სიმღერას, აგუგუნდებოდა ტყე.

ვნებამილილი დედოფალი, როგორც უნასი, ასრიალდებოდა შიდალ აღუაზე და იქიდან გადაძყურებდა მოგვეგუნე ტყეს და თამაგამილილი ლოტბარობდა კორიშთა გუნდს.

ძვირად უჩადებოდა ეს ქეიფი დედოფალს. გადამტყდარი
აღვება ცხედრებად ეყარნენ.

თმაგამლილი დედოფალი ფეხაკრეფით დადიოდა გამარჯ-
ვეულ ტყეში და ტიროდა დაღუპულთ.

არ იცნობდა დედოფალი ტყის გარდა სხვა ქვეყნებს, არც
ზღვას და არც ხმელეთს, არც კეთილს, არც ბოროტს, არც
იღვრსს, არც ჭმუნვას.

ერთხელ დედოფალი ყვავილებს ჰკრეფდა და შეუმჩნე-
ვლად გადასცდა საზღვარს. შეერთა, ინდომი დაბრუნება,
შავრამ კლდის ბირას გამოქცაბული დაინახა. ახლო მივიდა.
გამოქცაბული ბნელი იყო და იქიდან კენესა ისმოდა. შამაცი
ქალი გამოქცაბულში შევიდა და მიჯაჭვეული ჭაბუკი აბოვნა.
დაიბნა ასული.

— რათ კენესი, ჭაბუკო?

— შვივა.

— გარეთ მზეა და თბილა.

— მიჯაჭვეულს რათ მინდა მზე!

— დასწყვიტე ჩაქვები.

— ღამურები არ მანებებენ. აქ ღამურების სამეფოა.

— წავალ ტყეს ვებრძანებ. ღამურები დახოცონ!

— არა, ასულა, ტყე ღამურებთან უძლურია, მათ სან-
თელს შექი თუ დააფრთხოვით.

— მე არ ვიცი, რა არის სანთელი!

— მონასტერში ბერებში იციან.

— წავალ ვიპოვი მონასტერს და სანთელს მოგიტან.
თქვა გადაწყვეტილ დედოფალმა და მიჯაჭვეულს კოცნა
არუქა.

ჭაბუკს ამ კოცნამ ტყვილეები გაუასკეცა. დედოფალს კი
ძალა შემატა.

ტყვილად ელოდა ბნელი ტყე დედოფალს. ტყვილად
აწებებდა ზეკას ღრიალით. ტყვილად ილეოდა ალვა.

დედოფალი სანთელს ეძებდა ვაიკრო ქვეყნები. ხიბლაედა
ვევლას მწვანე ტყის ასული და როგორც ქალ-ღმერთს, კარდა-
კარ დასდევდნენ თაყვანისმცემელნი. დედოფალი ეძებდა
სანთელს. სანთელი უნდაოდა მიჯაჭვეულ ჭაბუკს.

და როცა დადლილი, ნაწამები მიაღწა ერთ ტაძარს და
ითხოვა სანთელი, ტყის ასულის სიღამაშიათ მოხებლელმა
ქურუმმა დედოფალი საკანში მოიპატიოა.

- რა ვინდა, ასულო?
- ქურუმო, სანთელი.
- რად ვინდა სანთელი?
- ვისნა.

— ეინ?

— მიჭაჭველი ქაბუჯო, ქურუმო!

ქურუმი თრთოდა, ტყის ასული თენთაედა მას.

— მზოჯო მშვენებავ!

— ქურუმო, სანთელი!

— ფასი აქვს სანთელს!

— თქვი!

— ძვირია.

— თქვი

— ძალიან ძვირია!

— მაინცა თქვი!

— შენი ტანი, შუუდარებულო!

აიღუნა ასული, უნდოდა გაქცეოდა ავხორცეს, მაგრამ
მოიგონა მიჭაჭველი ქაბუჯო და აკენესდა. მოიგონა პირველი
კოცნა და ატოყდა ბევრი იფიქრა და დაბეჯა ხუცესს. ეწამა
ქალი და იბოვა ხსნა.

მიპქროდა ტყის ასული და მიპქონდა თან თავისუფლების
ყელუპტარი რჩეულთან.

ვადაუქროლა ტყის ასულმა მთებში და ზღვებს. უღრანს
და უდაბნოს. ბოლოს მიაღწა გამოქვაბულს. შევიდა შიგ და
შექი მიმოფინა. შექმა დააფრთხო ღამურები. გუნდ-გუნდ
გამოფრინდნენ თავზარდაცემულნი და ისე მოედუნენ ცას,
რომ დღე დაბნულეს სარულიად.

ქაბუჯმა იბელთა დრო. ძალა მოიკრიბა და ჩაქვებო
დაწვეიტა.

მოუხალოედა დედოფალი ქაბუჯს და თრთოლვით ჰკითხა:

— განთავისუფლდი ჩაქვებისაგან?

— განთავისუფლდი, დედოფალი!

— მოსტევი მაშ ამ სინთოს შუქს. წავიდეთ ჩემს
სამფლობელოში...

— ვერა, დედოფალო, მე ბრმა ვარ!

საქართველოს
მეცნიერებათა

3

დაასრულა ზღაპარი ნაცრისფერმა კაცმა. ბუხარში ცეცხ-
ლი ჩამქრალიყო.

წვიმის წვეთები მისდევდნენ ერთმანეთს.

ქარი ჰკიოდა საყვამურში.

„ისევა წვიმს“. — გაიფიქრა დანიელმა და გამოსათხოვრად
მოემზადა.

ამბავი მეხუთე

„მ ბ ლ ა რ ი ა“

1

ახვერდებულ დარბაზს გამყოლია ბრჭყვიალა შუქი
ელექტროლამპრებისა. ფარჩას და ატლასს დაუფარავს
კედლები. ოქროსფერ ჩარჩოებში ჩასმული სურათები შეშხა-
შეზიან დარბაზის საერთო ფონს.

და ასე შერჩეულ ფერებში აღივლივებულა დიდი დარბა-
ზი.

2

სტუმრები თანდათან გროვდებიან. დარბაზი სავსეა პეპ-
ლის სინაზის ბანოვნებით, დეზებიანი ოფიცრებით, ზრდილი
ვაჟაკებით. მასპინძელი — მისტერ ჯონ ჰაირტონ მომღიშარი
სახით მიიღებს სტუმრებს, — თავაზიანსა და ზრდილს თავი
თავისუფლად უქირავს.

საზოგადოება ორმოც კაცს არ აღემატება. აქ არიან ქალა-
ქის გამოჩენილი პირნი, — რასაყვირველია, ცოლ-შვილით.
დარბაზი სავსეა მზიარული სიცილით.

- ლაპარაკობენ სხედასხეა ალავას — სხედასხეა თემაზე
 — რასაკვირველია, ასეთ შეურაცხყოფას, ვერ აიტანდა.
 — და მერე, ისიც ბრწყინვალე ოფიცერი.
 — საწვალე კაცი, თავი მოუკლავს, არა?
 — ყველა ჩვენგანი ასე იზამდა.
 — ეგ როდის მოხდა?
 — გუშინ მივიღე სასწრაფო დეპეშა.
 — როდის დაბრუნდით პეტერბურგიდან?
 — კარგა ხანია.
 — უთქვენოდ აქ მოწყენილობა იყო.
 — ჩემს აქ არ ყოფნაში კიდევ უფრო დამშვენებულხართ.
 შეკავებული სასიამოვნო სიცილი.
 — ყოველი პატარა სახელმწიფო ასეთ დროებაზე უნდა
 წავიდეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში...
 — თქვენ გაგიწყდებოთ შვეიცარია.
 — აქ პირობებს აქვს მნიშვნელობა...
 — ასე ფიქრობდით ჩემზე?
 — არა, მაგრამ...
 — დიას... დიას...
 — არა...
 — ბაა...
 საზოგადოება მხიარულობდა.

3

კოტა დაგვიანებით მოვიდა შარვაშიცე თავისი ასულით.
 მისტერ ჰაირტონ გაბრწყინებული სახით მიესალმა მათ, მიუ-
 ახლოვდა ნაბინას, მოწიწებით აკოცა ხელზე...

- მე უკვე ვღელავდი, — ამბობს პატონი ჰაირტონ.
- ო, ვეფიცებით, ჩემი ქალის ბრალია.
- ამ შემთხვევაში საბატყებელია, — იცინის ჰაირტონ.

დარბაზში შევიდნენ. სტუმრებს შეერივნენ. ნაბინამ ზან-
 ტი მიმოხერით გადასჭრა დარბაზი და ნაცნობებს მიუახლოვ-
 და დიდებული იყო. ცისფერი ფარჩა აკროდა ტანს და

შემოსალტულიყო კახტად. ცოტა მოყვითალო, მკრთალი, ნახე
გადაესერნა კომწია ტუჩებში ჩამდგარ ღიმილს. თვალეში
სევდა ჩასწოლოდა და სასოებით უცხებდა იერსა საქართველოს
საზოგადოებრივი

ნახა ზოგი ძველი ნაცნობი.

— ააა, თქვენც აქა?

— ქალბატონო, ნაბი..

— თქვენ აქ საიდან?

— გაელით შევჩერდი.

— რამდენი ხნით?

— ორიოდღე დღით!

— მერე და, ვანა ძველი მეგობრები ასე დაივიწყეთ? პო.
თემცა..

— გეფიცებით, არა, პირიქით, პირიქით, თავადის ასელო!—
არწმუნებდა მობაასე ნაბინას, როცა მისტერ პაირტონში დაარ-
ბაზში შემოიყვანა დანიელ ჯაკომია და საზოგადოებას წარ-
უდგინა.

— ბატონებო! შესაძლებელია უმეტესობა არ იცნობდეს
ჩვენს პატივცემულ სტუმარს. დანიელ ჯაკომია. გთხოვთ... —
ალარ დაამთავრა და დანიელ შუა დარბაზში მარტო დატოვა,
თვითონ კი ისევ უკან გაეშურა.

დანიელმა თვალი მიმოაელო დამსწრეთ, საღაში მისცა საზო-
გადოებას და სტუმრებში მიიშალა. დიდხანს ათვალეირა
სხვადასხვა სურათებითა და ნაირი აეგჯით მორთული დარ-
ბაზი.

— მოსწყინდა, იქვე მდგომ ღრმა სავარძელს მიაშურა და მოწყ-
ვერით დაეშვა. კიდევ კარგა ხანს იყო მარტო. ბოლოს ეო-
ლაც ბებერი გენერალი მიუახლოვდა, ჩამოქდა მის გვერდით.
ბაასი დაუწყო. დანიელ უგემურად უპასუხებდა და თან ქოთ-
ნიდან ამოღებულ ჯვავილოს ფოთლებს ათამაშებდა ხელში.

უკაცრავად, უმაწვილო.

— ბრძანეთ.

— თქვენ თითქოს მეცნობით. მგონი, სადღაც მინახინხართ.

— რა მოგახსენოთ.

— უკაცრავად, თქვენი ვვარი?

— ჯაკომია, გენერალი.

— აა... თავადი ჩანდიერა, — დააკოლა გენერალმა და
ხელი გაუწოდა. რამდენსამე ხანს დაკვირვებით უყურებდა.
შემდეგ თითქოს ძლიერ ვახარებულმა წამოიძახა: — აა... მახ-
სოვს, პეტერბურგში, ქართულ სტუდენტთა დამხმარე საზო-
გადოების კრებაზე.

— შესაძლებელია.

— ისევ ასეთი დაუდგრომელი ხართ? — იხუმრა გენე-
რალმა.

— როგორ, თავადო?

— მაშინ თითქმის ყველა სათავეში მდგომი გვარზე ვაგვა-
კარი.

— კარგი შეხსიერება გქონიათ, თავადო. ეს ამბავი კარგა
ხანია, რაც მოხდა.

— დიახ, ათი წელიწადია, — თავმოწონედ თქვა გენე-
რალმა, მერე ისევ მოხაასეს მიუბრუნდა, დიდხანს უყურა და
გაკვირვებით ჩაილაპარაკა:

— ჯაკომია... უცნაურია... თუ მახსოვრობა არ მალატობს,
რუსეთში თქვენ ლუკაშვილის გვარს ატარებდით.

დანიელ ოდნავ შეიჩხა. თითქო შეკრთა.

— კონსპირაციამ იცის ლუკაშვილი, მონადირაძე, ლომო-
ტელი, ილსკი და ვინ იცის, რამდენი სხვა. — იხუმრა ნაცრის-
ფერმა კაცმა.

— არა, მაინც, ნამდვილი გვარი რომელია, ნამდვილი გვა-
რი? — არა ცხრებოდა გენერალმა.

— რომელიც გნებავთ, შეარჩიეთ, რომელიც გსურათ. —
გაატრიზავა დანიელმა ცნობისმოყვარე თავადი და ადგილი
გადანინაცვლა.

თავბრუ დაესხა. მეორე ოთახს მიაშურა, იქ, სადაც პალ-
მებს აუწყდიათ ფართოდ გაშლილი ფოთლების თაიგული. თვა-
ლი ასტივდა ახლა იგრძნო, რომ თვალეზი მისდა უნებურად,
დაუინებოთ ვიღაცას ეჭებდნენ. გაუკვირდა. დგომით დაიძალა.

თავს კუდათ ვრძნობს, აშინებს ბავშვობაში გადატანა მალარია.

ჩამოვდა პალმებითა და გრძელი სავარძლებით დაფარულ კუთხეში. ირგვლივ ურიაშული იდგა ისმოდა მოსწრებულა ოხუნჯობა, სიცილ-ხარხარი, აქა-იქ ჩურჩული.

და დანიელის დასიცხულ თვალებში ათასფრად აელვარებელი დარბაზი კიდევ უფრო ელვარებს და ბრწყინავს და ამ ელვარების ღამაზ ბერუსში ქალ-ვაჟთა სილუეტები ერთიან ამ ხალხმრავლობაში საშინელი სიმარტოვე იგრძნო.

მასაც უნდა იყოს წარმტაცი აბალგაზრდა, უნდა იყოს შინაური ამ საკრებულოში. გამბედავიც, კოტა კადნიერიც და მანვე ვრძნობს, რომ ეს მისთვის მიუღწეველია, თითქოს ყველაფერი მასში სხვა მისაღისაგან იყოს ჩამოსხმული.

ეს მარტოობა გადაადგებს შორეულ წარსულში. იქ, სადაც იყო, დრო ზღაპრული არაკებისა, იქ, სადაც იყო დედის აღერსა.

საყვარელო დედა!

და მოავგონდება მოხუცი დედა. თვალები — საესე უსაზღვრო აღერსათ, დედა-შვილური სიყვარულით. რომ დიეკონეზოდა საყვარელი შვილის ციებ-ცხელებისგან ავარვარებულ შუბლს, რომ უმღერებდა ტკბილ ნანას და, თითქოს ახლაც ესმის, როგორი ტკბილი იყო, რარიც აღერსიანი ის ლოცვა, რომელიც პირველად ასწავლა დედამ და რომელსაც ყოველ საღამოს უმანკო გულწრფელობით ეუბნებოდა საწოლის თავზედ დაიდულ, ღამპარანთებულ ხატს.

რა კარვად ახსოვს ის ბიჭუნა, ჩილიკა ჯობს რომ თამაშობდა სოფლის ბიჭებთან, ან ბაბუას რომ მისდევდა წისქვილში. წისქვილში მეწისქვილე — ისიც აღერსიანი, თავის ხმას რომ ააფორლებდა წისქვილის სარკველას და მინდის ჩამოთავებამდე რომ ჰყეებოდა ზღამარს. ჩამდენად დასცილდა ეს თავის სოფელს. ჩამდენად გასტეხა განვლილმა გზამ, როგორ წარყვნა და გაათახსირა!..

და ახლა ის — ვინ, ან რა...

ციებ-ცხელება აღბათ!

ხმაური მეზობელი დარბაზიდანღა ასმოდა. ირგვლივ თითქმის დაცარიელდა, მხოლოდ აქა-იქ თუ მოსჩანდნენ ალერსიანად მოჩურჩულე წყვილები. დანიელ უაზროდ დაბორიალობდა კუთხიდან კუთხეში. ამ ბორიალში ნაბინას მოკერა თვალი. ამ შეხედრამ გამოაფხიზლა, ქალს თან ჰაირტონ ახლდა. ხელა-ხელ გაყრილნი პალმებისკენ მასეირნობდნენ. ნაბინას ავარდისფრებულ ლოფებზე ეტყობოდა, რომ ცუცვით დადლილოვო.

ჩამოსხდნენ იქვე, ვაკოშიას ახლო.

ერთმანეთისაგან პალმები მფარავდათ. დანიელს ესმოდა მათი ჩურჩული.

— შეიძლება პო, შეიძლება არა, — ამბობდა ქალი.

— როდემდის ვასტანს თქვენი ორჭოფობა?

— მოთმინება ყველაფერს ზღავს.

— მოლოდინმა მოთმინების ფიალა ამივსო, ჩემო სასტიკო ქალბატონო.

— ითმენო განა? — მაყდურად შეეკითხა ნაბინა მასპინძელს.

— მას შემდეგ, რაც ამ ქალაქს ეწვიეთ, მას შემდეგ, რაც ჩემი სურვილი შეიტყუეთ და პასუხი დამიგვიანეთ.

— ცოტაც კიდევ რომ მოითმინოთ?

— რა ვიშლით ხელს, რად არ გინდათ გააზაროთ ფეამიანი, რომელიც თქვენთვის სიცოცხლესაც არ დაიშურებს? — წაიხურჩულა ალღევებულმა ჰაირტონმა და ნაბინას ხელზე აკოცა.

დანიელ შემოტრიალდა. ჩაახველა. პალმის ღერო გასწია და წვეილს მიუახლოვდა. ბოდმამორეულმა ამერიკელმა თავი შეიკავა და სტუმარს სავარძელი ზრდილობიანად შესთავაზა.

ქალი შეაკრთო და თითქოს გააზარა კიდევ ამ უცაბედმა მოჩვენებამ.

— ვფიქრობ, არ შეგიშლით ხელს, — თავაზიანი ღიმილით შეეკითხა დანიელ წვეილს, სავარძელში ჩაგდა და ბაასი ამინდზე და ზამთარზე გადაიტანა.

მასპინძელი გაიხმეს.

თავადის ქალი და სტუმარი მარტონი დარჩნენ დიდ ქაბახში.

დანიელ თრთოდა. როგორც ჩანს, სიციხის საზომის ვერცხლის სვეტი ნელ-ნელა ზევით იწეგდა. — „ბოლოს და ბოლოს, ძალიან მცირე მანძილია ორ წერტილს შორის, — ფიქრობდა ის, — რეომიურით ოცდათხუთმეტიც აცეებს და თრმოცდათრიც. ამ შვიდ გრადუსში კანაობუნ სიკვდილ-სიცოცხლის გადაშვევით პარალელები“.

— ცუდადა ხართ? — ეკითხება შემკრთალი ნაბინა.

— არა, აქ ცხელია, ამ სიციხის ბრალია, — ამშვიდებს გაყოშია და ქალის მარათი იგრილებს თავს.

— დანიელ!

— ბრძანეთ.

მცირე პაუზა. უხერხული.

— რას იტყობდით, მე რომ მისტრის პაირტონი გავმხდარიყავი?

— ფეთესი რა იქნებოდა!

საბასუხოდ სიცილი გაისმა.

— რა გაცინებთ?

— სისულელეა!

— რა?..

— შექაფრება ეგ უაუდო ამპარტაფანი.

— სამაგიეროდ მდიდარია. რამდენიც გნებავთ ოქრო, დოლარი და შავი ქვა.

ისევ პაუზა.

ბაასის თემა მოულოდნელად შეიცვალა.

— ბატონო დანიელ, თქვენ ამ ბოლო დროს დამივიწყეთ!

— ჩემთვის საშიშია თქვენი სიახლოვე. გარდა მაგისა მე არც ოქრო მაქვს, არც შავი ქვა.

თავადის ქალი გაიხუტა.

— ვერ გამოდგებით ჩემ რაინდად, არა გცოდნიათ ხუმრობის იტანა, — ხაილაპარაკა წყენით.

დანიელ აფორიაქდა.

— თავადის ქალო, რა დროს ზემრობაა, ვიყიდებით სულლით ხორკამდე. ისე ვილუქებით, გამკითხავი არავინა ვუყავს. დღემდე საქართველო ქალს უფროსილდებოდა, როგორც დედას და ქვეყნის მშენებას. ფარვანასავით თავს დასტრიალებდა. წიავს არ აკარებდა. დღეს კი აი, ამ სალოცავს ჰაირტონი ბროდვეიდან ეპოტინება.

— ნუთუ ასე უიმედოა ვველაფერი?

— უიმედოა. მარტონი ვართ. რაინდები ბრძოლის ველზე შემოგვებოცნენ. ზვენი ბედი უკუღმართად შემოტრიალდა.

— მომავალი, მომავალში არაფერია სანუგეშო?

— მომავალი იმათ ეკუთვნის, ვისაც ბრძოლის უნარი აქვს.

— დვთისმშობელია ჩვენი შემწე, ბრძოლა-სისხლისღვრას არ დაუშვებს, — თქვა ნაბინამ და პირვეარი ვადისახა.

— თავადის ქალო, ვილაკელმ შეოჩას გერმანია საარსებო ფართობს მოითხოვს. ბრძოლა მოგველის სასტიკი და დაუნდობელი. ომი იქნება — ერთმანეთში აილესება მიწა, სისხლი და ფოლადა. მილიონები მილიონებს შეაყვდებიან. იქნება კენესა და ტირალი ამ ჩვენს ცოდვილ დედამიწაზე.

— ვილა გაუძლებს ამ ჭოჯობეთს?

— ის გაუძლებს, ვისაც მათულის ნერვები აქვს.

— თქვენ?

ამ შეკითხვამ დანიელი შეაფოყმანა. პირდაპირ პასუხს აერიდა.

— ბავშვობაში გადატანილმა მალარიაიმ დამაფძლურა იმთავითვე...

— ვერ მიგიხვდით.

— მანა ცდილობთ გაიგოთ ჩემი ვინაობა, რა საქაროა?

— მინდა ვიცოდე, ვინა ხართ და საიდანა ხართ!

— უბრალო მგზაერი, სხვისი გვარის მატარებელი.

— უფრო ზუსტად?

— ეზო-ეზო მოხეტიალე მსახიობა.

— მაინც...

— ზვენი დასის შემადგენლობა?.. ბედის მკითხავი მაიმუ-

ნი და შეარღნე! აი, საბუთიც. ვთხოვთ ამ ყუთიდან აღაღებდ-
ზე, ერთი ბარათი შეაბნოთ.

აქ ჩაკომიამ უბიდან ყუთი ამოიღო მომცრო ზომისა. მოხ-
სნი ზუფი და ვაუწოდა თავადის ქალს. ქალმა ყუთიდან ერთი
ბარათი ამოსწია.

— დიუყოვნებლივ ვაეცანით ბედის შინაარსს, თორემ დაბ-
კარგავს მკითხაობა თავის ძალას და თილისმას! — იქვე უჩინო
დანიელმა.

დაემორჩილა. წაიკითხა. იმ ბარათში ასე ეწერა:

თხარჭა

სატურნი

ნუ ენდობით იმ ხალხს, რომელნიც თქვენ მორჩილ-
ბით გექცევიან. ამ მოკლე ხანში შეხვედებით უცნობს.
ამ შეხვედრას ბოლო კეთილი არ ექნება. დაიტანჯებით,
მაგრამ ტანჯვაში იბოვით ხსნას. დაბადების საათი
ძლევამოსილებას ვთავაზობთ. იცხოვრებთ ნებივრობა-
ფუფუნებაში. სული თქვენი არ დაშვიდდება. თქვენი
სიცოცხლის ხანგრძლივობა სამოცდახუთს გადააჭარ-
ბებს.

— რა არის ეს? — წარბაწევით იკითხა ნაბინამ.

— თქვენი ბედი... ზემი, ხელობა!..

— არა მწამს—რა მკითხაობისა, — თქვა ქალმა და ბარათი
შუაზე გადახია. — ვარდა ამისა თქვენ... თვალთმაქცობთ!

— როგორც ყველა მოხეტიალე მსახიობი, — არ შეეპუა
დანიელი.

— პროვინციული რომანტიკა?

— არა, რათა, გადატეხილი კვიპაროსი!

ქალი ვაკვირვებით უყურებს ჩაკომიას. ერთ წუთს ქალში
სიბრაღელის გრძობა იღვიძებს. უნდა აღერსით დაამშვი-
დოს ეს მოხეტიალე მგზავრი... მაგრამ ეს ერთ წუთს, მხოლოდ
მანამდის, სანამ ნაბინა დაინახავს ამ ნაცრისფერი კაცის აჭრე-
ლებულ თვალებს, შედიდურად რომ გამოთეურებიან და დამ-
კინავად ელაყენ.

ნაბინას უნდა ამ კაცს გაეჭტეს, მაგრამ რაღაც შინაგანი

ძლიერება იზიდავს მისში. უნდა ცივი ჰქონდეს კილო და უნებურად აღერსიანად ესაუბრება. უნდა დასციინოს, — არ გამოისდის.

— დანიელ, — აღერსიანმა კილომ ააერყოლა დანიელ.

დანიელ! — თითქოს თავისთვის ბუტბუტებს ქალი. — დანიელ, არ მინდა, და მაინც ვერ ვიკაეებ თავს, რომ არა ვთხოვოთ... ისიც არ ვიცი, რა ვთხოვოთ... რა მინდა ვთხოვოთ... ვიცი მხოლოდ, რომ თქვენ ძლიერა ხართ, ამას ვეგრძნობ... თქვენ სხვას ამბობთ, თქვენ უძღურობაზე ლაპარაკობთ — ეს ტყუილია... და თუნდაც ასე, თქვენს უძღურობაშიაც უსაზღვრო სიძლიერება. დანიელ... ხშირად ვეგრძნობ, როგორ მიპყრობს ეს სიძლიერე, მართლაც უძღურსა და უსუსურს... ვიცი ეს... ნუ დამარწმუნებთ წინაღმდეგში, არ არის საჭირო... არ მინდოდა ჩემი მშველელი თქვენ ყოფილიყავით, გეფიცებით, არ მინდოდა... მაგრამ ეს მოხდა, დანიელ, ვესმით, მოხდა!.. მე მოვდევარ თქვენთან და შეუღასა ვთხოვოთ... რისგან მიხსნათ — მე თათონ არ ვიცი... ეს თქვენი საქმეა. თქვენ, შეძლება, კეთილი არა ხართ, იყავით ერთხელ ქრისტიანი... იყავით ერთხელ ძლიერი ზემოვისაც, ხშირად თქვენში მეგობარს ეხედავ, კეთილ მეგობარს, იყავით ასეთი მეგობარი ბოლომდის... შეძლება ამან მიშველოს...

აქ ქალი დაახარა და მოწიწებით შებღბუ აკოცა. დანიელი წამოიწია, თითქმის ყელში მარწუხებს უჭერდნენ. სპაზმა-აერულს ყვირილი უნდოდა. დარბაზი ალიელივებულიყო და აქრელებულიყო ათისფრად.

მოსხლეტით ჩაეშვა სავარძელში.

მოელი ტანი უკანკალეზდა.

„მალარია!“

7

თოვდა.

უღონოდ მიათრევდა მოთენთილ ტანს. თვალეზში ლიბრო ხასწოლოდა, ყურებში ჰკითდნენ განუწყვეტლივ.

როგორც მთვარეული, ისე მისდევდა დათოვლილი გზას. ფრთხილად ადგამდა ბიჯს, თითქო უფსკრულის პირს მისდევ-

და გულ-ანჭროლებული მიუახლოვდა სასტუმროს შენობას, ამ პოლო დროს შიში იპყრობდა შინ მისვლისას. საშინელებას უმზადებდა ყოველი დამე. სასოწარკვეთილი აბყვავებენ, მოკურხადღავეით მიუახლოვდა თავის ოთახს, შეადო ფრთხილად გაინათა.

ელექტრომუქმა თვალეზი უფრო აუტრელა, დაბარბაცებულმა ძლივს შეიკავა თავი, შუქი კვლავ ჩააჭრო და ცივი ფანჯრის მინას მიენდო.

დიდხანს იდგა ფანჯარისთან სიცხისაგან გაწამებული. აგერ როდის გამოერკვია, მიუახლოვდა ღრმა სევარძელს და დაემხო მლოცველივით. სევარძელში რაღაც შეინძრა, მოიკემშა.

— ინონ, დღეს ზეიშია და გულს ნეტარება უნდა რა სუფთა რამ არის გული, ვინმე რომ უვლიდეს მას. რა მკობრე ამებს და რა ცოტა წაბილწავს. დღეს შუქი მოეფინა საღრუბლიანოსა და ამ შუქმა იმედი მომცა. იქნებ არ წამლილა ჩემში სიმტკიცე სულისა და ღტოლვა აღმათ ღტოლვაა საწყისი სიხარულისა ამქვეყნად და შენ რად უნდა გადაუდგე მას? შენ კეთილი ხარ, ინონ, ძალიან, კეთილი და კარგი. გაგანდობ სასიხარულოს, მიიღე მოწყალეობა და ამიხსენ!

დღეს ზეიშია, გესმის, დღეს ზეიშია და ათასში ერთი განთიადი, როცა გულს სიხარული სურს. თავადის ქალი შუბლზე მეთამბორა და როგორც სამაროელმა მათხოვარმა, განკურნება მოხოვა სასაცილოა, არა? განუკურნავს მალამო სთხოვო, ბრძას თვალისჩინი და ცოდვილს შენდობა!

მაგრამ, რა საამაყოა, ინონ, როცა გათხოვენ და გაიღებ მე არა მქონდა—რა, თვითონ ვლახას და შენი თილისმა შევთავაზე ვახსოვს, ჩვენი ქუჩა-ქუჩა ხეტიალის დროს, შენ რომ ყუთოდან ანაზღად იღებდი ბედის ბარათს მიაშიტა მუშტრებისათვის. გულუბრყვილონი ამ ბარათში თავის მომავალს კითხულობდნენ და უკვირდით, აი, ასეთი ბედისკითხვა შევთავაზე თავადის ქალს. გამიგო თაღლითობა, არ მიიღო და დახია.

რა იცის მშვენიერმა ნაბინამ, რომ მე უძღვარი ვარ შენით. რა იცის შეუდარებელმა, რომ სიტყვა ჩემი ქალაღდის ფარია და რაინდობა ჩემი ზრდილი ღრუბლიანში.

სიტყვი და შთამაგონე, რით ვუშველო მოყვასს მე თვით

ხელგაწვიდილმა, რა ეუწყალობო წყალობის მოხონეღლმა, ^{მა} გაეცე ვლახაჲმა. რით დავებურო თითონ უნამცუცომ. რომელ ღმერთს ვთხოვო შველა, რომელი გაიგებს, ვინ? ^{უაჩუენაჲსი}

ჰოდა, შენ-ღა ხარ მწყალობელი ერთი. სათავე ჩემი უნია-თობისა ამქვეყნად. სასაცილოა, რომ უღმობელს სიციეთს ვთხოვ, მაგრამ, რადგან სივადლაზემ ჩემში და ბედმა უკუღმართმა სული გროშად გამოვიდინა, ამ გროშის სარგებელში ვთხოვ: განვედ ჩემგან სულ მკობრე ხნით. განვედ ჩემგან დილიდან-დილამდე, ჩემთვის ესეც საკმარისია.

დილიდან-დილამდე ჩემ საოცნებოს იქით გადავიყვან. ერთხელ კიდევ გადავებდავ ამ ქვეყანას ყრმობის დამილით და უკანვე დავიბრუნდებო.

ქეშმარიტად დავიბრუნდები! — რადგან იცი, — სულით ზორცამდე გაყიდული შე შენამდე არაარაი, უშენოდაც არაარა ვარ!

გეშუდარები, მოილე მოწყალება და განვედი! ნუ დამკნინაე, ნუ დამამკირებ და განვედი!

იცი კარგად, არც ხურო ვარ, არც კალატოზი, ვერც ბანს ვაემართავ და ვერც სახლს ავაშენებ, მაგრამ იმას მაინც ეგონოს, რომ ვარ, შენ რა ვინდა, რა ვენადვლება?... იქნებ შესცდეს და სადაც აღარ მიშესვლება, ზემოცა სთქვას. წინაპართა საფლავს ვაუნდოს: ცოცხლობდა და რაინდობდაო.

ამბობენ; წასულთა და აქ მყოფთა შორის ხიდად სინდისი გაუდევით. მე იმ ხიდაზე არ გამესვლება, რადგან გროშების თუ-და ვარ. მაგრამ ერთი მაინც მაღირსე — მუშევი ჩემი ოდნავ მაინც ჩამოვიბანო. მოეტფუვდე და სხეც მოვატყუო. არ დაგავიწყდეს, მხდალი მამაცს ეპოტინება. უძღურთათთვის მო-ჩვენებაე ნეტარებაა.

მიხსენ, ინონ, წინაპარნი შემუქრებთან. მათ წილ მარაბდის სისხლია და კრწანისის ბრძოლის ნაღარა, ზემ წილ შიში და სიმხდალე. მათ წილ სახელი და დიდება, ჩემ წილ უმგებანო თაღლითობა, ოინბაზობა.

ზამთრის სუსხმა გათოშა ჰაერი, მოედო აცეცლებულ ტანს და გაავრილა .

როგორც ქანდაკი, გაშეშებული იდგა დანთელ და გაპყვრებდა თოვლით გადათეთრებულ ქალაქს. თვალეზზე ცრემლები დაჰყინოდა და გამოსხდვას ერთ წერტილზე დაესაღგურნა.

8

ღამის დანარჩენი წყნარად გაატარა. ყველაფერი მიყუბნდა მისში. სხეული გამოირდა მრავალტანჯულ სულს და ერთბაშად მოდუნდა. საამო სიმშვიდეს ვრძნობს. განძრევა ეზარება. წევს და არაფერზე არ ფიქრობს. საშინელ სიზმარს თავი დააღწია. გაძქრა სამყარო ქიშკრების... აღარ არიან...

„რა ვარვია ასე“. დიდი ხანია ასეთი ნეტარება აღარ უგრძვნია. წევს გულადმა, უწყურებს ჭერს უაზროდ და უზარია.

„ნეტა, სულ ასე, ნეტა, სულ ასე“, — უელავს თავში და როგორც აკვანში მიძინებული ბავშვი, მშვიდადა სუნთქავს.

სიამოვნებით იღიმება.

ნეტარებით ევსება სახე.

გარეთ კი თოვს.

დიდი ზამთარია.

ა მ ბ ა ვ ი მ ე ე ქ ვ ს ე

„ახალი მშენებელი“

1

სხედან პატარა კაფეს უგემურ ნომერში. უველგან არამზადული სისუფთავე. კედლებზე ბუნდვარული სურათები და მათში რატომღაც, მრავალტანჯული ნაპოლეონი (მოიგონეთ პროვინციული ქალაქის კაფე, ან სადაღაქო).

სინათლე ზანტი და მიმქრალი.

სევშენ ღვინოს.

ნაბინას გულზე ეღვარებს ჯვარი. დანიელმა ეს პირველად შეამჩნია დღეს. დაამტერდა უგემურად ჩაყვანა.

— რას იცანით?

— ჯვარი.

— სისაცილოა?

— ისე, როგორც ჯვარზე გაკრულნი.

— საკვირველია.

— რა, დიდებულო ქალბატონო?

— ისე... მე ხანდახან ვფიქრობ და მგონია, რომ თქვენ სხვის ფიქრობთ და სხვას ამბობთ. მაგალითად ახლა, თქვენ ვიყვართ ჯვარზე გაკრულნი.

— ზღაპარია.

— შესაძლებელია.

— გეფიცებით, ნაბინა, დრომოჭმული ზღაპარია დმერ-თი..

თავის მოტყუება, თავის ვაწამება, სიზარმაცე.

— მე ვითხარით, ზღაპრები მიყვარს.

— ვიმეორებთ, საქირთა ზღაპრებისაგან თავის დაღწე-ვა. — აქ დანიელს უცნაურმა ფერმა გადაჰყრა. ეს მხოლოდ წუთით, შეუმჩნეველად. თითონაც არ იცოდა რატომ. შესწორა-და. განავრძო.

— ჩვენ, ნაბინა, ზღაპრებით ხშირად ვვატყუებენ.

— შესაძლებელია ეგვე.

— თქვენ ფიქრობთ, ზღაპარი უფრო ლამაზია, არა?

— სხვა ტყუილს სჯობია.

— სადღა არის მებრძოლის უნარი?

— არც დამჭირებია ბრძოლა.

— თუ ზღაპრებში ავიყოლიეს?

დანიელმა მწარედ ჩაიციხა.

ნაბინამ თავი ასწია და ნაღვლიანად გაუღიმა:

— საკვირველია, ზეპირად იცით ზღაპრები და მაინც ვძულთ!

— დიას... საქირთა ის, რაც არის, ყველა ზღაპარზე ძლიე-რია. თუ თქვენი თავის გარდაქმნა ვსურთ, დაანებეთ თავი ზღაპრებს და სინამდვილეს თვალი გაუსწორეთ. დაანებეთ თავი

ოცნებას და გადახედეთ გარემოს. მაშინ ისე ცარიელი ადარ
იქნება ევ თქვენი სამუარო. ის იფესება სხედასხვა ფერებით.
გაქტრა ზღაპარი, იმასთან ერთად გაქტრება თქვენი უძღვრე-
ბაც. მაშინ ჩემსავით შეგძულდებათ ზღაპრები და სხვა ათას-
გვარი იგაგები.

დანიელი გატუმდა. ნაბინა უცდიდა, კადევ რას იტყოდა
ეს ქრელი კაცი.

პაუზა.

სიჩუმე აქაც თავადის ქალმა დაარღვია:

- მე ვთხოვეთ ხსნა.
- მახსოვს.
- მეტე?
- მე არა მიქვს კარნახის უფლება.
- ჩემი დასტურით?
- ნაძალადევი გამოგვივა.
- ეცადოთ.

სიჩუმე.

კაცი ნაცრისფერში თავის თავს ებრძოდა.

ქალი უეფრებდა და ფიქრობდა — რად არის აქ, ამ საში-
ნელ კაცთან. რად ვამატონდა ეს ვიღაც მასზე? რად ვრძნობს
მისდამი მორჩილებას, რაც თითონ გულს ურევს, თავის თავს
აბღლებს, მაგრამ, მაინც მიმზიდველი ძალით ადვსილა ეს ნაც-
რისფერი გამოცანა და კვლავ კითხვა — ეს ხომ უცნობია...
სულ უცნობი. ვინ არის... ვინ?

— ნაბინა! — ზავსმა უურო.

— თქვი, — ჩუბჩულით უპასუხა ქალმა და ქრუანტელ-
მა დაუარა ვნებით სავსე თავისივე ხმის ვავონებაზე.

დანიელმა თითქოს ვერ იგრძნო. ოდნავ შეინძრა სავარ-
ძელში.

- იცნობთ ვაჭირეებას?
- ქალმა გაიკვირვა:
- როგორ?
- გოგრძვნიათ ოდესმე?
- არა.
- ვინახავთ სადმე?

— თითქმის არა.

ვაქს ნაცინა .

— რა ვაცინებთ? — ცოტა გამომწვევად იკითხა ნაბინამ

— არაფერი. უნდა ნახოთ თქვენი თუ არა, სხვისი ვაჭირუ-
ბა მაინც.

— როგორ?

— როგორც მოგზაურმა გზად.

— თქვენ საინტერესოს აწყობთ. — მხიარულად წამოიძა-
ბა ნაბინამ.

— პო, ძალიან საინტერესოს .

— მაინც?

— გეტყვით, მხოლოდ ერთი პირობით.

— თქვით.

— თუ გინდათ ნახოთ უველაფერი, რაც არ გინახავთ და
ხდამრებში არა სწერია, უნდა მომხვეთ.

— სიამოვნებით, — აღტაცებით წამოიძაბა ნაბინამ და
გაწითლდა.

— მომეცით ხელი.

ქალმა გაუწოდა ხელი, ნეპიერი და თბილი.

დანიელი მოწინებით დასწვდა და აჯოცა.

ნაცრისფერი კაცი, დატყვევნილი ღუნაედა თავს. ქალს
აბრაზებდა თავაზიანობა, ნაბინას რცხვენოდა გაბრაზების. მაგ-
რამ ქალს მაინც ზედმეტად მიიხნია თავაზიანობა ამ წუთს.

დანიელ ბავშვივით წითლდებოდა.

ბოლოს შეირხა, სირემეს თავი დააღწია, იღო ჭიქა.

— მაშ ჩვენი პირობა?

ხმამ ვნება შეაერთო.

— მახსოვს.

ნაცრისფერმა დეინო დაღია.

ნაბინამ თვალი დახუჭა და გაიჩინდა.

დანიელი უყურებს მიღუღულ ნაბინას და როგორც სა-
ტის წინ მსურვალე მლოცველი, ვედრებით ტყბება.

და, აი, ნაბინას წინ იშლება ახალი სამყარო, ახალი ქვეყა-
ნა, უცნობი ქალაქი, უცნობი უბნები. ელაფერ მის წინ სახე-

ები და ისევ პქრებთან. შემკრთალი, მაგრამ მაინც მტკიცე ნა-
ბიჯით მისდევს ნაბინა დანიელს, და გამოსწდება ხან აქ ხან
იქ, გრძელ, ვიწრო და ქუჩუკიან ქუჩებში მათი ღანდები

თანდათან ვიწროვდება ვხა. თანდათან იკარგება კვალი და
რომ მოიხედავს, შეაშინებს განვლილი. თითქოს სიზმარში
ხედავს ამ ტანჯვის ქვეყანას და შეშინებული, მოღლილი
ევრდნობა თანამგზავრის მკლავს.

დანიელ წინ მიდის — უფრო შორს, უფრო ღრმად. არ
უჩანს ბოლო დამიან ქუჩებს, ქუჩუკიან სარდაფებს. ნაბინას
ესმის ჩუმი გმინვა, სისოწარყვეთილი კენესა. დაუფიქრდება,
დაუკვირდება, და ცხადად გრძნობს ტანჯვას.

ასე მისდევენ ისინი ბნელ ქუჩებს, ასე გადადიან ერთი
ქოხიდან მეორეში და საიდუმლოდ მომლომარო დანიელ წყნა-
რად ჩერჩულუებს.

— უყურეთ, ქალბატონო, უყურეთ და დასტკებით!

— სად ვიყავი აქამდის?

— იქითა ნაპირზე.

— რად ვერ ვხედავდი ამ საშინელ სამყაროს?

— უკანონო ნაპირის კანონების ბრალია.

— რად არ მესმოდა კენესა აქ მცხოვრებთა?

— შესიკა გზიბლავდათ.

— სად არის ცხოვრება?

— ის ორნაირია — რომელი? ცხოვრება წამებისა აქ.
ცხოვრება ნდომისა იმ ნაპირას.

და კვლავ ეს შავი ლაბირინთები.

და კვლავ საშინელი გმინვა.

3

ინახულეს გარეუბნები. შედიოდნენ მოგვერდო ქოხებში,
სოკოებავით რომ გამრავლებულან და რკალად რომ მოტყყმთან
გაღაგანს-გადაღმა ქალაქს. იყენენ მჭედელ ბაჩოსთანაც. ამბობ-
დნენ, რომ ერთ დროს მას თვალეებში გახურებული რკინა
მოხვედროდა და მას შემდეგ ბრმა იყო.

თუ შემთხვევით ვინმე მიხედავდა, თორემ ეგდო ასე მოუფ-

ღელად დამპალი ქობის სველ იატაკზე და როგორც კეთილგონი იოგოვი იბრწინებოდა.

სტუმრებს უამბო თავგადასავალი და ახალგაზრდობის სურათიც აჩვენა.

— მე რომ სოფელში ჩავეივლიდი, გულისფანქვალთ მივუბრებდნენ სოფლის შავთვალა გოგონები. ან თუ წყაროზე ავიდოდი, რამდენი კოცა ვატყუებოდა ჩემს ცქერაში.

ასეთი ვიყავი ერთ დროს. ვათამამებულმა სოფელი მივატოვე, ქალაქს დავბინავდი. მკვდლობა ვისწავლე. აქ შედუქნის ქალი შევიჩრთე.

შეთვისებული მქონდა ჩემ ქალს ქალაქური ზნე-ჩვეულება, თითონ ისეთი სახისა იყო, როგორც წმინდანი, ჩვენი სოფლის ეკლესიაში რომ შენახა. კარგი იყო, ძალიან კარგი.

პირველი ნახვით მომეწონა, ველში ჩამივარდა. ვეღარ ვისვენებდი — მუშაობაზე გული ავიფარე, პატრონმა მითხრა, გაგაგდებო. წავედი მეც და საცოლეს შევჩიველე. ეს პირველი უყისმათობა უბედურად გვაჩვენა და ორბევმ ტირილი მოვრთეთ. ნეტა ამით დათავებულაყო, ღმერთო!

მერე გავბედე, წავედი ქალის მშობლებთან და საქმე გაუნდე. ჯერ იყო და, უარს მუუბნებოდნენ. დავიყოლიე. ვიქორწინეთ. დიდი ქეიფი და პურობა გადაგვიხადეთ. და მერე, მერეც კარგი იყო, ძალიან კარგი, მაშინ უველაფერი ჩემი მეგონა. შევებრძოლებოდი თუნდაც ჟოჯობეთს, იმდენსა ვვრძნობდი ძალას მკლავებში. და როცა სუსტს, თითქმის ბავშვივით მიამიტ გოგონას ვმაღავდი მკლავებში, სული სიამით მეცსებოდა, მიხაროდა რომ ჩემი იყო, მე ვიყავი მისი მფარველი.

მაგრამ, ცდუნებაა ჩვენი ცხოვრება და სილამაზეც ცდუნებაა. ჩემ მუუდლეს აეკვიატა თურმე ვიდაც, მე რომ სახლიდან გავიდოდი სამუშაოზე, ის მოვიდოდა სამაცდურად. ჩემი ცოლი ჯერ თითონვე უმკლავდებოდა, არაფერს არ მუუბნებოდა, აყალმაყლის ეშინოდა. მერე უცნობი გათავებდდა ქალიც ვაბეზრდა და გამენდო.

გულს ცეცხლი მოედო. იმ დღეს სამკვდლო აყირავდა. მოქიშპეს რომ გავიხსენებდი, ისე დაეკრავდი უბოოს გრდემლაზე, სახელოსნო შეინძრეოდა. მუშებს უყვირდათ ჩემი ასეთი აბეზრობა.

შინ რომ დავბრუნდი, ქალი ცრემლიანი დამხვდა. კიდევ მოვიდათ, მითხრა... შერე გამომიტყდა. ის უცნობი ჩვენი სამჭედლოს მესატრონის შვილი გამოდგა. ერთი ნებართვი ვიღაც ეს რომ გავიგე, ცუდს ხელი დავავლე და გადაეწყვიტე. მეპოვნა და იქვე მომიკლა. ცოლმა არ გამიშვა. დამაშოშმინა. დამამშვიდა. გადაეწყვიტეთ, პატრონისათვის შეგვეჩივლა. ვუთხარი პატრონს, უველაფერი ქორაღ მიიღო, გაჭავრდა და მე დამითხოვა.

დავბრუნე ქუჩაში უსაქმოდ და უღუქმაბუროდ. სიბრაზე მახრჩობდა, უსამართლობა უფრო ძლიერ.

ერთი ორი დღე შინ ვიყავი. ვნახეთ, მოვიდა მეორე დღეს. აღბათ იქ არ ვეგულებოდი. ველარ მოვიტყინე, ვეცო, წაბაქციე და ისე ვიძიგნიდი, როგორც ქორი უმწევო წიწილას. აღარ მახსოვს, რამდენი ვურტყი, რა ავღეჭი, ხელში უსულო მხვარი შემარხა. ამ ჩვენს ჩხუბში ცოლს გული წასელოდა.

უველაფერი მოვისახარე. შიშმა ამიტანა. ჩემს ოთახში ვიღაც ცოცხალმკვდარი ეგდო. საჭირო იყო მისი გადაყარვია, რომ არაფის გაეგო. გაეახვიე სქელ ტომარაში, მოვიდე ზურგზე და წაგლე. კიდევ კარგი, ქალაქგარეთ ვცხოვრობდი, უკანასკნელი ქობი იყო ჩემი. დამეც ბნელი იყო, ძალიან ბნელი. მივიტანე წყალთან და მორევში გადავისროლე.

უვნებლად ამოვედი შინ. ცოლი გამოფხიზლებულიყო, დავამშვიდე. ეთხოვე იატაკი მოეწმინდა.

გავიდა ხანი. ახალგაზრდობამ ჩქარა დაგვაფიწყა ეს ამბავი და კვლავ გვესტუმრა მშვიდი დამეგები...

საკუთარი სამჭედლოს გაღება დავამიარე. ამაზე დავიწყეთ ახლა ოცნება მავრამ...

ერთ ზამთრის დამეს ასე ვოცნებობდით, ვუზიარებდით ერთმანეთს ფიქრებს.

კარგად იყო უცვლელად დავიანებული. კარზე წელი კაკუნი მოგვესმა. მივედი, გავუღე, მინდოდა მენახა, ვინ აკაკუნებდა... მოულოდნელად შემოვარდა რამდენიმე ნაბადმოხვეული კაცი. დავფიქრება ვერ მოვასწარა. ისე დამიკუმეს პირი, თვალები ამიბეს, შემკრეს და გარეთ გამათრიეს. მე ჩემი დარდი არა მქონდა. ცოლის ამბავი მაწუხებდა.

სადღაც მიმიყვანეს ეტლით, სადღაც შემიყვანეს. ვიღაც მომიხლოვდა და თვალზე აფარებული ტილო მომაშორა. მუდარუგანა ქობში აღმოვჩნდა, ჭრაქი სადგომს ოდნავ ანათებდა. წინ ვიღაც გაყვითლებული ახალგაზრდა მედგა.

— ველარ მიცანი? — გესლიანი დიმილით შემეკითხა.

მოგონება მინდოდა და ვერ ვიგონებდი.

— ზომ არ გეგონა, შენ სიკეთეს დაეფიქრებდი. არ მოგნახავდი ან კიდევ და პოლიციელებს გადაგცემდი, რომ ციხეში ამოღობოთ ეძიათ შურა.

ვღაგ გესლიანად გაიმეორა ჩემს წინ მდგომმა და გულიანად ჩაიციხა.

მომაგონდა... მომაგონდა და ავკანკალდი. ვიცანი ჩემი ნაცემი მეტოქე.

— შენი მოტაცება ძვირად დამიჯდა, მაგრამ ვინ დაეძებს ფულს, შური ეძიო და ფული რას მიქვია! — ხითხითებდა ჩემი მეტოქე.

— აი, უყურე. — მითხრა და ვარჯიხა შემფურთო მარცენა ყველაფერს მივხვდი. შიშმა ამიტანა. მოვეშზადე ვასაქცევად. ოთხი მეკეთია. ერთმა მათგანმა თავში მძიმე რკინა ჩამარტყა. თვალთ დამიბნელდა.

გამოვერკვიე, მივიხვდ-მოვიხვდე, ბირა და ხელ-ფეხი შეკრული მქონდა. იქვე ცეცხლი ენთო, ოთხი კაცი შანთებს ახურებდა. წარმოუდგენელი საშიშროება ვიგრძენ. მივხვდი, მიპირებდნენ სამუდამოდ დასახიჩრებას.

როცა ვონს მოვედი, აუტანელი ტყვილი ვიგრძენი. ვარ შემო ბნელოდა, ძალიან ბნელოდა, ხემს გვერდით ვიღაც კვითინებდა. ზმაზე ვიცანი ჩემი მეუღლე. მოთქვამდა და მწარედ სტიაროდა. გულს მიკლავდა ის გოდება. მინდოდა ისევ დამენახა მისი სინაზით სავსე სახე. მაგრამ ამოდ, ტყვილის მეტს ვერასა ვგრძნობდი — საშინელი ტყვილის მეტს.

ოო, კეთილს ქალბატონო, ამ წუთს ვიგრძენი, როგორ დამეცა რამდენიმე ცრემლი ხელზე. შენ სტიარა, ქალბატონო, დიდი ხანია არ მიგრძენია ასეთი თანაცრემობა.

მაგრამ მისმინე კიდევ ცოტაც... ნეტავი ეს ეკმარებინოს ჩემი ცხოვრების უკუღმართ ბედს. ამას დაერთო ჩემი მძიმე

ავადმყოფობა. ცოლი წავიდა საჩივლელად. მაგრამ ამჟამად ვინ დაუგდებდა ჩვენს ჩვილს ურს. ჩვენ საჩივარს კველვან ოქროს ელობებოდა. ვინ გაბედავდა ბატონ ოქროს გამტყუნებას...

ამის შემდეგ ორივემ ქუჩას მივაშურეთ. მე სამათხოვროდ ის სამუშაოს საძებნელად. ვინ რას მოგვეცემა უსასყიდლოდ ან მე ან იმას — თბლად დარჩენილ მზეთუნახავს.

თანდთან მერეოდა ავადმყოფობა.

ერთ საღამოს ჩემი ნუგეში ატირებულნი მოვიდა შინ — ვილაც სოფდავარს შეეცდინა, თეთრეულის დასარეცხად მიეპატიყნა. ძალა ეხმარა, ფული მიეცა და შერცხვენილი გამოვგდო.

გავიდა ხანი აუტანელ გაჭირვებაში. სოფლად უკვე აღარა მჭონდა რა. ცოლს იმხანად დედ-მამა უკვე აღარ ჰყავდა. მარტო ვიყავით დუნიაზე. მეზობლებიც არავინ გვყავდა. დღე დღეს მისდევდა ამ უმადურ მარტოობაში.

ცოლი მრეცხავად წავიდა და დღედაღამეს ასწორებდა ვინ იცის, სად. შინ უგუნებოდ ბრუნდებოდა დაღლილი და ღონე-მიხდილი.

ოქახში ფული დატრიალდა. ჩემ მეუღლეს ხმა უსიამოვნო გაუხდა, ჩაეხრინწა, გაუბოროტდა. აღარ იყო აღერსიანი, თეინიერი, მოყრძალებული. ხშირად ნასვამიც მოდიოდა, ჩხუბობდა და ილანძღებოდა. მე ვგრძობდი რაღაც საშინელს და ხმას ვერ ვიღებდი. მეშინოდა სინამდვილისა.

ერთხელ დამით სიცალ-ხარხარმა და ღრიალცელმა გამაღვიძა. გამოვერცვიე. წამოვდექი. ლანდივით მივეყვე ხმაურის კვალს. უცბად სიჩუმე ჩამოვარდა ამ ღრიალცელში. მერე სიჩუმე ჩემი ცოლის ხარხარმა გასჭრა.

— უყურეთ ამას... ჩემი ქმარია... ექვიანობს, — წამოიყვირა ნასვამმა და ვადამეხვია.

ხუმრობას აპყვენენ დანარჩენნიც.

ასე დამცინა ჩემმა ბედმა და იღბალმა. თუ, ვინ იცის, იქნებ ამქვეყნად ფესვგადგმულმა უსამართლობამ.

ამ დღის შემდეგ დამე წამებით იწყებოდა და წამებითვე თაღებოდა, ჩემ წამებას დასასრული აღარ უჩანდა.

ერთ საღამოს ჩემი ცოლი სულ გამოცვლილი დამიბრუნ-

და. კარო ჩაეცტა, მომიხლოვდა და უსიტყვოდ მომიღურსა. მიამბო, როგორ მოტყუვდა პირველად, რამდენი დამცირება ნახა, მერე შეეჩვია. იმ დამეს ტირილით პატეხას, მიწოდდა. მთელი დამე მოგონებებში ვაატარა.

მეორე დღით ჩემად წასულაყო. ბევრი ველოდე მას შემდეგ, მაგრამ აღარ დაბრუნებულა. მოლოდინმა უფრო მიმილია გული, ყოველი ფეხის ხმა იმისი მეგონა ქუჩაში ჩავლოლ ეტლს გულისფანცქალით ეუსმენდი, სად გაჩერდებოდა აღარ გამოჩნდა. ერთი თვის შემდეგ ჰმა გაფარდა, ვითომდა წყალში დაიხრჩოვო, ზოგნიც ამბობდნენ, ქეიფში მოაკლესო. ნამდვილად ვერა გაეიგე-რა.

ოო, კეთილო ქალბატონო, შენი ცრემლი კვლავ დამეცხელებე. რამდენი ხანია ასეთი ცრემლი აღარ მივტძენია. ნუსტირით, კეთილო ქალბატონო. ზეში რჩევია, არასოდეს არიდერი არ გაიკვირვოთ ცხოვრებაში. აღმათ არ იცნობთ, ქალბატონო, გაჭირვებას, რომ ეს ამბავი ასე გაკვიროთ. დაიარე ჩვენი უბნები, უველას გამოკითხე, უველა მათგანი უარესს გაამბობს.

ნაბინა გაფითრებული იქდა ბრმა ბახუს წინ. დანიელ წამოდგა და ბრმას ფული ასტქა.

— გმადლობო, კეთილო ხალხო. მიკვირს, რომ ასეთები კოდევ არიან ქვეყნად.

— წაგიდეთ, — მიმართა დანიელმა ნაბინას და მკლავი შესთავაზა. ნაბინა ნელის ნაბიჯით გასკვა დანიელს და თან შიშით, თათქოს რიდიო ჩაიხურჩულა:

— რა საშინელი ყოფილა ქვეყანა.

4

ასე დადიოდნენ ქობიდან ქობში. შეიხედეს უავებანებში. სამიკიტნოებში, შაბათობით რომ იკრიბებებიან უკანონონი და სვამენ დარდის ვასაქრობად. რამდენია მათში სასოწარკვეთილი. ორშაბათიდან შაბათამდის დიდი დროა — ბოლმით იესება აული. უველაფერი ამოუდებდა.

საჭიროა თავდავიწყება.

- ეი, მიკიტანო, ცივი კვარტიანი!
- სადღეგრძელო შემოდგომის ფოთლის!
- სადღეგრძელო ოფლის!
- სადღეგრძელო დადუბული ძმების!
- სადღეგრძელო კეთილი შეგობრების!

— და ბოლოს სადღეგრძელო... სულ ერთია, რა საჭიროა სადღეგრძელო, დავლით ისე.

ჩაუარეს საჩოსკაბოებს. აყოს ვაჭრობა ცოცხალი ხორციით და აღურსით.

- სამზე ნაკლებ არა გამოვა რა!
- მაგის არ გაძყვე, ავადმყოფია.
- შენ რაღა ვინდა, ბებრუხანა!

თავადის ქალს გული ერგოდა. ყვირილი უნდოდა და ხმა არა ჰყოფნიდა.

უბანს რომ გასცდნენ, დიდი სახლის სადარბაზოდან ვიღაც უცხო ცილინდრიანი ლამაზ გოგონას იქვე ეტლში იმატი-ეებდა.

ნაბინამ კითხვით შეხედა დანიელს. უკანასკნელმა უბისუბა.

— აღბათ ატყუებს. შეაკედენს და ერთა კიდევ შეემატება საჩოსკაბოს.

ნაბინამ დაშტერებით ჩახედა კუნჭულში ატუბულ შეშინებულ ქალს. მას მოკრძალებით თავი დაეხარა და ადუღებულ თრთოდა. ქალმა ნაბინას ღურჭი თვალეში შეანათა და დარცხვენილმა ისევ დახარა. ნაბინა შესდგა. ცილინდრიანმა ნაბინას დანახვაზე წასვლა დააპირა, ეტყობოდა, ისიც ადუღდა.

— უკარავად. — შტკიცედ მიმართა ნაბინამ კაცს და შეჩერდა... აღარ იცოდა, როგორ დაეწყო, ან რა ეთქვა.

უცნობი შეკრთა. უკან დაიხია.

დანიელმა უცნაურად ჩაიხიბითათა. მისი სიცილი ოდნავ მოხედა ნაბინას ყურს და ვაკეირვა.

თავადის ქალმა სინათლეზე უცნობის სახე გაარჩია.

— მისტერ ჟონ ჰაირტონ?! — წამოიძახა ვაკეირვებით. გველნაკებნივით უკან დაიხია, მოახლოებულ მისტერს და მის გამოწვდილ ხელს თვალი აარიდა. იქვე მდგომ დანიელს მიუბრუნდა და ცივად უთხრა.

— წავიდეთ, ბატონო დანიელ, წავიდეთ აქედან!

გულჩაობრობილი უყურებდა მოღუშულ ცას, მრისხანედ დაკუშტულ ღრუბლებს. ფანჯრიდან ქუჩები გაუვალ ლაბირინთებად ეჩვენებოდა, მიუღწებელი ქალაქი ოდნავ ფეთქავდა.

დანიელ ჯაკობია ქინდაცივით გაჩინდულიყო.

ნესტიან ჰეერს ყნოსავდა უგემურად.

ოთახი მიმჭრალი დღის ნისლით აღვსილიყო.

ზანტი-ზანტი ფაქტები გარს ეხვეოდნენ და აბრჩობდნენ. მას.

რა აწუხებდა ამ ადამიანს, რა აწამებდა მუდამ მის ფიქრს, რად იყო მისი აზრი მოუსვენარი?

რას ეძებდა ცივი გამოხედვა, ყველას რომ აკვირდებოდა, ყველას რომ აცქერდებოდა, ყველას დაყინებით აშტერდებოდა, თითქოს ეძებდა, ყოველთვის ეძებდა.

ერთ ღროს მის ნათელი გამოხედვა ჰქონდა, მის თვალებს ცხოველი ელვარება, მის ხმას ნაზი მელოდოური კილო. ტანი ახოვანი, მძლავრ-მკერდიანი ვაგაკისა, ნაბიჯი მტკაცე.

უცნაური იყო მისი გარდაქმნა. შეუმჩნეველად დაკარგა ყველაფერი. შეუქნეველად შეეჭვია თავის თავისა და სხვის მოტყუებას. ხშირად ამჩნევდა, როგორ გაუცვივდა გული, როგორ გაუქრა ძალა

ახლა ის სხვია.

წარსულის კარი დაკეტია.

მისი სული წაბიღწა ტყვეობამ.

არა! თანდაყოლილმა უძლურებამ.

დიხ, ის დააუძლურეს.

ვინ, ან რად — ეს სულერთია.

ის მოატყუეს.

ესეც სულერთია.

ის გაპყიდეს.

აწამეს.

ჯვარს აცვეს.

ის მოვიდა აქვეყნად მაშინ, როცა უკვე მოშობილი იყო რძე მშობლისა.

რა მისი ბრალია, თუ მამა გადასცდა გზას.

რა მისი ბრალია, თუ დედას ასე აწამებდა მალარია.

რა მისი ბრალია, თუ გვარი მისი დაბერდა და გამოიფიტა.

რა მისი ბრალია, თუ გვარი მისი გადაგვარდა და გადაარქვლდა.

რად აწვალებენ აჩრდილები. რად იხრჩნება, რად ლბება სხეული. რად უყვარს არაფი. რად უყვარს ფული. რად უნდა ოქრო, რად უნდა კერპი და თუ უნდა, რადა სძულს ისიც.

რად ეძებს სიყვარულს... რად იტანჯება რატომ არ არის ცივი და უგულო. რად უნდა ნიღაბი — რა საჭიროა. რატომ არ არის ის, რაც არის.

თუ უყვარს საუფუნე — რატომ არ არის კაცო საათის — კაცო საქმის.

თუ რაინდია შორეული წარსულიდან, სად არის მისი ჯავან-ფარ-ხმალი. პატიოსანი გამოხედვა, ამაყი გული, შედგარი მელაყი.

იყო ოდესღაც?... რამ ვააქრო?...

სისხლმა, წყევლმა სისხლმა!

გრძნობს სიყვარულს სისხლისადმი. უნდა მის ძირღვებში ჩქედდეს სუფთა, ჯანსაღი და ბევრი სისხლი. ერთადერთი, რაც უყვარს მას, ეს არის სუფთა და ჯანსაღი სისხლი.

და აი ის დგას გზაჯვარედინზე. ის დგას და უიმედოდ უყურებს მომავალს. დგას იქ, სადაც თავდება ძველი და ახალი აწყება. დგას შემსრულებელი ორის — დასასრულის და დასაწყისისა, ყველაზე დიდი ოინბაში რაინდთა მოდგმისა — დანიულ ჯაყომია.

2

ნაბინა დაუბრუნდა სახლს. ყველაფერი უცხოდ ეჩვენა. მძიმე ნაოჭებად დაფარდებული ხავერდები. სპარსული ნოხებით დაფარული კრიალა იატაკი. დარბაზები ბროლის ქაღებით.

სურათები, წიგნები — ყველაფერი, რაც ამასწინათ ათას მო-
გონებას უღვიძებდა და ბავშვურ დროს აგონებდა — ისიც კი,
მონარდეთა ხმა მეორე ოთახიდან:

— დუ-შაში კამათლო, შაში-იაქ.

ეს მონარდენიც უცბოდ ეჩვენა.

ბევრი რამ დასტოვა ნაბინამ ხილულ სამყაროში. ტყუილად
არ აეცხო თვალები ცრემლით. ლანდები თავს არ ანებებენ.
ჩივი-გოგით თხატებიან და ისევე ჰქაჩებიან.

ღანიელ უფერებს ჩაფიქრებულ ქალს და ჩადაცას უსტ-
ვენს.

ნაბინა გამოერყევა, თვალს დაიბაზს მოაფლავს.

— ღანიელ, რისთვის მახვენეთ ჟოჯოხეთი?

— ჟოჯოხეთიც შამშიდგელაა.

— სწობდა, არ მენახა.

— ვინა რა დაგაყლდათ ამით?

— წონასწორობა და სულის სიმშვიდე.

— კიდევ ვერაფერს ზღაპრებისა?

— ის, რაცა ვნახე, საშინელი ზღაპრები იყო.

— თუ საშინელი სინამდვილე?

— უფსკრული.

— იმისთვის, რომ უფსკრულს აქვთ ცხოვრება გქმნით,

ისინი კი უფსკრულის იქით ცხოვრებას ჰქმნიან.

— უსუსურანი?

— არ დაგაფიწყდეთ, ბევრი რამ დაგრჩათ სანახავი.

— შესაძლებელია.

— ნახეთ ერთი, დაგრჩათ მეორე.

— მე ვნახე მათი ვაჭირვება.

— დიას, მაგრამ არ გინახავთ მათი ძალა, მათი უნარი.

— საინტერესოა!

საჭირთა კავშირი და დაახლოება.

— მათთან?

— დიას!

— ვერ გავიგე.

— ისინი იბრძვიან, ქალბატონო ნაბი, იბრძვიან ცხარე და

სასტიკე ბრძოლით.

- უსუსურანა?
- თქვენ ჯერ არ გიგზრძენიათ მათი სიძლიერე.
- ეის უნახავს ვაჭირებულთა ძლიერება?
- ფრთხილად, ნაბი, ნიღბებს შექყავხართ შეცდომაში.
- ნიღბები იყო, რაც მაჩვენეთ?
- დიას, პირობითად, მათი გარეგანი სახე.
- მაშ, უმთავრესი არ მინახავს?
- არა.

დანიელ უფერებს თვადის ქალს, რომელიც ისევ ღრუბლებში ჩაედლო. საესე გულ-მკერდი აღერსს მალავს. სხეული თრთის. მძიმე სუნთქვა, წელი ზმორება...

ნაბინა თვალებს დანიელს მიაპყრობს. ნაცრისფერს შეყვართობს ვნებაატეხილი ქალის გამოხედვა, გიჟური ნდომით რომ აღვსილა.

- დანიელ ჭაკომია. მე ქალი ვარ, ზღაპრები მიეყვარს.
- თვადის ასულა...
- ზღაპრები... დანიელ, ზღაპრები.

იმეორებს თვალეზმიღულული და ფოთოლივით თრთის. დიდხანს უფერებს დანიელ საყვარელ არსებას და ქტრ-დივით მიიპარება. თითქოს ცდუნების ეშინია. საყვირველია!

ლეგენდარული კაცი, ნაცრისფერი კაცი — ხან საზიზღიარი, ხან მიმზიდველი და აღერსიანი, ხან ამაცე და მიუდგომელი, ხან ცივი და გამოცენობი.

რა საზიზღიარი თვალეზი აქვს... რა უნდო და რა მიმზიდველი.

ნაბინას ძილში გააყრეოლებს. გამოიღვიძებს... ვერ იძინებს...

აჩრდილები დასტრიალებენ ასულის სარეცელს. ნაწამები ამ გრძელი და უღევი დამით, მოდუნებული და მოქანცული, წელი-წელ დააფანტავს აზრებს. რომელიმე მათგანი ნახე-

ვარ სიტყვაზე შეწყდება. რომელიმე სურათი თვალის უბნს
ღრუბლებში შერჩება. აღუჩაქებელი ბურუსი თავს ეფლება ნანა-
ობს ამ ბურუსში. ნანაობს და ნელი-ნელ იფლობა. *მელომელომელო*
და გაწყდება ძაფი სადღაც უბილაგში.
და სიბნელე განათდება ახალი სურათით...
და უცხო სამყარო ახალ ფერებში იღებება.

4

- მე გაჩვენეთ, თავადის ქალო, ქვეყანა ტანჯულთა...
- ქო, მეგობარო, შენ მაჩვენე საშინელება.
- გაჩვენე ტანჯვა და წამება.
- საშინელი ტანჯვა და წამება.
- ხომ ნახე ძელისა და ტყავის ანჩადილება.
- ვნახე საშინელი ხალხი.
- შენ ნახე დაქარგული სიყვარული.
- ვნახე.
- ნახე ღმობა და ხრწნა.
- ღიას.
- ნახე შიმშილი.
- ეგუც-
- ნახე ცოცხალი ხორცის საყასბო.
- ვნახე.
- ზემო კეთილო ქალბატონო, შენ ისიც ნახე — ცილინ-
დროსანი მეფე საყასბოსი.
- ნეტა არ მენახა.
- სწუხს მშვენიერი ქალბატონი?
- სინდისი მაწუხებს.
- რაცა გწამდა?
- ზღაპრები? ვაქქრას
- გინდა იგობნო შენი თავი მებრძოლთა რიგებში?
- თუ შევბედი.
- ნებდასყოფაა უმთავრესი.

- რომ ვატვირთო...
- არავეითარი ორჭოფობა.
- თანახმა ვარ!

— ერთადერთი სიტყვა — ბრძოლა, აზრი — ბრძოლაა. არა ღიღება და სახელი, არამედ მოძრაობა და ნდობა. არა გულნატკენი კენესა, არამედ სიტყვა და საქმე. ყველაფერი მომავალ ბრძოლას.

- მზად ვარ შევეწყვირო შენთვის!
- ჩემთვის არა, მხოლოდ საქმიანთვის.
- მესმის.
- არ ვაგცემს გრძნობა?
- არა.
- ვაქვს უარყოფის ძალა?
- მგონია.

— ამხანაგები მივიღებენ შენ და იქნები თანასწორი თანასწორთა შორის. მათ არა აქვთ ფული, რომ მოგცენ. არა აქვთ ოქრო, რომ გაწილადონ. არა აქვთ ფარსა, რომ შეგმოსონ. ერთი სიტყვით, ფუფუნება შორსაა მათგან. სამაგიეროდ შეუძლიათ შემოგთავაზონ — შიმშილი, ტანჯვა და წამება.

- ვიცი.
- ბრძოლის წართობა და ვიყინა.
- ეგვიც ვიცი.
- ამ ბრძოლაში გამარჯვებისთვის ვასწიჩავ ყველაფერს, საკუთარ ხორცს, საკუთარ სისხლს?
- თუ ძალა მეყო.
- ივლი სარდაფებში, ქარხნებში, ტუჩებში, დარახმავ ხალხს, გაუძღვები წინ.
- პართლი, ამხანაგო?
- ბრძოლა!

სწრაფად წამოხტა ლოვინიდან. ანთო სანათი. თვალი მიმო-
ავლო მკრთალად ვანათებულ ოთახს, მიიჭრა საწერ მაგიდას-
თან.

მე გადავწყვიტე — ეს იქნება ჩემი პასუხი. მე თანახმა ვარ. ეს სურვილი ყველაფერზე დიდია ჩემში.

ნ ა მ ა.

ადგა წერილმა თითქოს დაამშვიდა. რამდენჯერმე შემოუღია ოთახს და მოთენთილი დაეშვა საწოლზე. იღიმებოდნენ ტუჩები და თავში ფიქრები ირეოდნენ. „უოველთვის ერთად. მუდამ ერთად. მუდამ ხიფათში. ესა სწობია ნისლსა და კამათლებს“.

6

ესევე ის სასტუმრო, ესევე ის ქუჩა, ის ეიწრო ოთახი და დიდი საბლი ფანჯრების წინ.

ხანდახან ჩახედავს თავის თავს სარკეში და შევშინდება. სახე ნაცეები, ღრმად ჩამქვარა ქროლა თვალები, კეხიანი ცხვირი. პირზე დამყინავი, მწარე ღიმილი და ტუჩთა კრილში ორი ოქროს კბილი. უფერებს თავის თავს დანიელ და ეზიზღება ორეული.

ის კი დაცინვით შემოპყვრებს სარკის შინიდან და განაგრძობს ღამის დაკითხვას.

— მოქალაქე, ვინა ხარ შენ, უთვისტომო კაცის ფიტელა, თუ სამხეცეში საჩვენებლად ჩამოგვანილი შაიმუნა?

— ინონ, მიხსენი!

— მოსულო, ასე შეუმჩნევლად, მიმაგალო, ასე უკვალოდ. შიპასუხე, სად რას ეძებდი, ვის რასა სთხოვდი?

— ინონ, მაშველე!

— სწორეპოვარო ოინბაზო, ვანა არ იცი, რაე დასთესე. იმას მოიძგი?

— ვესმის, ინონ!

— ცვედნად შეკრულო უძღურებზე, რა გქონდა მიზნად, როცა სინდისს პეშვით ჰვიღდა. ან მონაგებით რა იყიდე სინდისზე უფრო სანუკვარი?

— უთხარი, ინონ, შენ უთხარი!

— შიპასუხე, ცეცხლსა და მახვილს რად მიეცე სული მოყვასთა?

— მე ვებრძანე-ოქო, უპასუხე ვესმის, ინონ!

— მოხეტიალე ბოროტებაე, რომ შეგეძლოს, ნაცრად აქცევდი ყოველივეს.

— უთხარი, ინონ, რომ შეგეძლოს, აღმათ უკან არ დავიხედვი.

— უბედურო, უმწეობა ცოცხალაა ღებმა და იხრწნება, მხოლოდ ეს ვარჩება სანუგეშოდ. ისიც ვახსოვდეს, აჩარაობას არა სჯიან, ნუ გეშინია.

გაქცევებული ჩაქოშია დგას საჩკის წინ და შეჰყურებს ცოვ შინაზე ასახულ ლანდს.

„აჩარაობას არა სჯიან“ — იმეორებენ ტუჩები და სახეზე ნაოჭები ხნულებად ისერებიან.

ასე ერთ ხანს: მერე შემერთალი, მოდვენითილი პარბაციით წავა სავარძლისკენ და ღონმიხდილი დაემზობა კერპის წინაშე.

— რა უნდა ჩემგან, პეათხე, ინონ! რად მიღრდნის გულს და რად მაწამებს?!

რა უფლება აქვს ბატონ სინდასს ყოველ ღამე გამომიძახოს. დამეითხოს და გამისამართლოს. ვის უნახავს ასეთი მკაცრი მოსამართლე, განაჩენი სასიკვდილოდ განწირული ბრალდებულისა ერთხელ სრულდება სიცოცხლეში. აფაზაკებმა ქრისტე ჩვარზე ერთბაშად გააყრეს. ვის ვაუგია ყოველ ღამე საბრძობელაზე აიყვანო ადამიანი უღლჯით უღლზე და ერთხელაც არ ჩამოახრჩო, ან შენ რად სდუმხარ, როცა პირისპირ შეხედები მის. რად იგრიბები ოთხად წელში, რა გემართება? აკი აღმიიქვი მფარველობა, როცა გემონე, რად გეყმევი, თუ არ მიხსნიდი? რად შემილოცე, რად შემეკარი? და თუ აღვეცი ჩემში ნება, კეთილ ინებე, დამიფარე ედუნებობისაგან!

შენი წყალობით და შეწევნით უფალ წარსულთან აღარაფერი მაკავშირებს. ყველა გზები დანგრეულია. როგორ-და ბედავს შეკითხება — აქცევდიო ნაცრად ყველაფერს? — ვითომ რატომაც არ ვაქცევდი. სიამოვნებით ცეცხლს მიცევიდი ცოდვილ ქვეყანას. რადგან ჩემი ამ კოცონზე არაფერი დაიწვებოდა.

აბა, მაინც, რა შემიკრავდა ვითომ ხელფებს? მიზანი მე არ გამაჩნია. სამშობლო ჩემი მარაგია. სიყვარული სისულელეა.

ავთა მზრახველთა კერა თავზე ჩამომინგრის. რწმენა წამარ-
თვეს. აზრი ჩაკლეს. ადამიანი ჩამოაბრტეს და მხოლოდ შენ,
პირველყოფილო წინაპართ, საქმლეულში პარტუხვევით და
უდგრომელო, დაუნდაობელო მხეცივით და აღუვსებელთ ბოძა-
როტებით, შენა ხარ ჩემი ერთადერთი ნუგეშისმცემი.

ამბავი შერვე

„დაჩრდილულნი სამხარო“

1

და ვახსნა ნაცრისფერმა კაცმა კარი უცნობი სამყაროსი.
გასწია ფარდა, რომელიც ყოფდა ორ ქვეყანას.

არ შემდგარა ნაბინა შარვაშიძე. ისე აიღო ლამპარი, ნაც-
რისფერმა კაცმა რომ მიაწოდა და მიჰყვა სველს და ნოტიო
გვირაბებს.

მიმზიდველია უკენი მიწისა, რომელსაც თავისუფლების
ქალღმერთივით ლამპრით ზელში ანათებს ნაბინა. მოლაპლაპე
კვერთხის შუჭი იზიდავს მებრძოლებს. ირაზმებიან ლეგიონები
ამ გვირაბებში, ისმის გუგუნნი მათი სიმღერის და იმედოანი
ოსანნა მომავლისა.

2

ღრო დოღამივით დატრიალდა. ღრო აღარ მისდევს კამათ-
ლების ერთფეროვან ჩხარუნს. დღევები მიჰქრიან და ვერ
გრძნობს მათ ნაბინა. შეუშინეველად მიჰქრიან ღამეები და აღარ
აწამებენ მას. ახალმა საცემემ მონათლა სიზანტე. თუ წინათ
ველს გამოუცნობი სევდა ღრღნიდა, ახლა ის გაჰქრა. თუ წინათ
დღე მხოლოდ ნაცრისფერი იყო, დღეს იგაგვ დღე ათასფერიდ
ღოვლიევს.

დაიქიმა ძარღვები. მოდუნებულა სისხლი აღოვლივდა

სწრაფად. სარდაფებში ყოფნით კანი რკინისფერია დაუბნობდა. გრძელმა ორქარმა კუნთები გაუმავრა, სხეული გაკაჟდა და ბურთა. კილო საქმიანი და მკვეთრი გაუბნობდა.

ქალაქში ველარ სცნობდნენ. არაფერ იცოდნენ, რამ მოუვიდათ თოვლივით თეთრ გოგონას. მხოლოდ ხანდახან ისმოდა ხმები და ისიც ზურჩულით, ისიც საიდუმლოდ.

მამამ არ იცოდა, რამ შესცვალა შვილი. უკვირდა თავად შარვაშიძეს და ხშირად აგებდა ნარდს. რას მოისაზრებდა პატრივცემული მოხელე და დიდი მოურავი პატარა ქალაქისა, რომ მამას შვილი ასე ეშმუნდრდებოდა. ახარებდა გაჭანსაღება თავისი ქალისა და ელოდა ტაიქოსან სიძეს.

ექიმი თავმოწონედ უზურებდა ნაბინასა და ყოველთვის თითის დაქნევით ეშუქრებოდა ცელქს, გაჭანსაღებას კი თავის წამლებს მიაწერდა და ქალაქში სახელს ითქვამდა. მისტერ ჯონ ჰაირტონ დარცხვენილი იყო, მაინც არ იტებდა გულს. ძალიან სწამდა ოქრო, იმედს ამყარებდა მასზე. ძველებურად აგორებდა კამათელს თავადთან და შემპარავად უღიმოდა ნაბინას.

3

მუშაობა სარდაფებში ფრთხილად მიდიოდა. ყველა გრძნობდა საქმის სიძნელეს. ყველას უყვარდა საქმე. მოწინებთ ეპურაობოდნენ მას, ერთიანდებოდნენ, ძალას იკრებდნენ.

როგორც გამოცდილი ხელმძღვანელი, გამოჩნდებოდა ბნელ სარდაფებში დანიელ ჯაკობია და ზურჩული აპყვებოდა მის მოსვლაზე ნოტიო კედლებს. იმედია სხეულები უღიმოდნენ შეთაურს. ყველა მზად იყო მისი სიტყვა საქმედ ექცია. ყველა რიდს გრძნობდა, პატრივისცემით ეპყრობოდა.

საათობით ისმოდა მისი ქადაგება ბნელ სარდაფებში და მის გარშემო თავმოყრილი გულმოდგინედ უსმენდნენ მასწავლებელს.

გულისფანცქალით ელოდა ნაბინა მასთან შეხვედრას ამ ბნელ დაბნულში. განსაკუთრებული იყო დანიელი აქ. სულ სხვა, ვიდრე იმ სამყაროში. აქ გრძნობდა ნაბინა მის ძლიერებას.

გრძნობდა ნაბინა მის გმირულ სულს. თავდაფიცებით უსმენდა ხელმძღვანელს, ასრულებდა მის ნაჯარნაზევს და ყველა იზიდავდა ნაქრისფერი კაცი.

საქართველოს
საბჭოთაო
საზღვრო
სამსახურის
სამსახურის
სამსახურის

ნაბინამ გაიყენო ახალი ხალხი. შეეჩვია მეგობრების პატრონისკენ. ხშირად საათობით ასმენდა მათ სევდიან თავგადასავალს და იზრდებოდა ქალში სურვილი შერისძიებისა.

ყველაზე ძლიერ ებრალებოდა ჩუსეთიდან გადმოხვეწილი მტემა, ანდრეი სილინი. ბევრი იტორა, როცა გაავო მისი ცხოვრების თავგადასავალი. პირველად რომ ნახა, ცოტა უხეშად მოეჩვენა. დათვს მიამსგავსა, გადაღული და ბალნით დაფარული მგერდი რომ შენიშნა. მაგრამ როცა დაუახლოვდა, სლავურ სინაზეს თავშეკაფება მოუწონა. ანდრეი ნაბინას, პირველ ხანებში, ეჭვით და უნდოდ უყურებდა. ბოლოს გაუგვს ერთმანეთს და დაუახლოვდნენ. ანდრეი უყვებოდა თავისი ცხოვრების მოკლე ისტორიას, თან მორცხვად დასძენდა:

— რა სულელი ვარ. რაში გაინტერესებს ჩემი ამბავი. ეს ხომ ჩვეულებრივი სიმღერაა.

ანდრეიმ ქალს ისიც კი უამბო, როგორ შეეჩვია ახალს და როგორ ეშინია ვალოთებისა.

გულყეთილი ნაბინა უსმენდა მას და მეგობრულად ათიგებდა. სითბომ მოაღწო უხეში ჭაბუკი. მოათვინიერა ყეთილმა სიტყვამ. ანდრეიმ მადლობასთან ერთად, უნებურად გამოთქონობი ლტოლვაც იგრძნო ნაბინასადმი. და ბოლოს მასში აირია ენის ჭაბუკისა, ლტოლვა ქალისადმი. სუფთა სიყვარული და სურვილი სიახლოვისა.

მაგრამ ანდრეი მაინც ამჩნევდა დიდ უფსკრულს მათ შორის და ახლა უფრო ხშირად ეტანებოდა ღვინის საჩუქარს. რომ დაღვედა, მოაგონდებოდა ნაბინასადმი მოცემული სიტყვა და პირობის დარღვევისათვის თავისთავს ღანძლავდა.

ნაბინა ხედავდა თავის მსხვერპლსა და უნებურად მაინც ქალურ სიამავეს გრძნობდა. თუმცა შორს იყო მისი ფიქრი და სხვაგან ლტოლვა. ეს ანდრეიშაც კარგად იცოდა.

და ხშირად, როცა აღერსით სავსე გამოხედვას დაშტე-
რებდა ქალი ქაკომიას, ქაბუცს თითქოს სპაზმა აღჩნობდა.
გაიქცეოდა ბნელ კუთხეში და ბავშვივით ატირდებოდა.

მოახლოვდა გადამწყვეტი დღე. ორგანიზაციამ დიდი საქმე
ივალა, მასები მოითხოვდნენ, მაზრის უფროსის თავიდან მოცი-
ლებას. დაჭიმული იყო ნერვები. ყველა ჩქარობდა. ყველას
უნდოდა, პირველი დარტყმა მოელოდნელი ყოფილიყო.

დაინიშნა ფარული კრება. დასაღამოვდა. ჩვეულებრივზე
უფრო მოღუშული იყო საიდუმლო ბინის ნოტიო კედლები,
სმებში აჭა-იჭ დაბალი და მინელებული. ოთახი სავსე გაურკვე-
ველი სილუეტებით. თამბაქოს ბოლით დამძიმებული ქაერი-
კედელთან დროშა და იარაღი.

ჩერჩული ისმოდა დამაბული და თავშეკავებული.

- მძიმე პაერია აქ.
- რით ვერ შეეჩვიე.
- პაპიროსს ნუ სწევ!
- მოსწიეთ დერეფანში.
- ამბობენ, რომ მაზრის უფროსი ქალაქში არ არის!
- მეც ვაგიგე, საღლაყ წასულა.
- წუხელ ჩამოსულა უკან.
- როდემდის ველოდოთ ნეტავ!
- გადაწყვეტილია თავიდან მოშორება?
- მგონი ასეა.
- შესრულებაა საქმე.
- მე მომანდონ.
- სიფრთხილვა საჭირო.
- სანდო პირი...
- თუ ჩავარდა?
- არ უნდა ამოიღოს ხმა.
- რაც უნდა აწამონ.
- არც ერთი სიტყვა.

- უნდა ახსოვდეს, რამდენს დაღუპავს.
- საქმესაც დაღუპავს.
- ყველაფერი ფუტკად ჩაივლის.
- აქ საქიროთა სანდო პირი.
- ანდრეი სილინი დღესაც წასვამია.
- ამ ბოლო დროს სმას მოუბშირა.
- თავს იღუპავს. მშვენიერი ამხანაგია.
- მე მაგას შევატყვე... — ჩუბჩული სულ მიწყდა. მხოლოდ აქა-იქ ისმოდა ოდნავ.
- ამხანაგო, აღბათ ძალიან ვეშინია.
- რაში მატყობ?
- კანკალებ.
- ცივა და იმიტომ.
- პო, ნესტია და ცივა.
- მართალია, ცივა.
- სსუ...
- ჟაკომია.
- სიხუმე, ამხანაგო!
- წყნარად!
- დავეჯდოთ ყურში!

დანიელს ჩვეულებრივი სიმშვიდე ეტყობოდა. თვალები ცივად აშტერდებოდა ეროსსა და მეორეს. პირველსა და სხვას. სხვასა და ვეელას. ასე დაათვალიერა ვეელა შემდეგ წყნარა, მტკიცე ხმით დაიწყო ილაპარაკა ბევრი. ილაპარაკეს სხეებშიც. იმ საღამოს ნაბინამაც ილაპარაკა.

კრებამ მოისმინა... კრებამ დაადგინა... მანძის უფროსის მოკვლა.

საქირო იყო ვანაშენის შემსრულებელი.

სიხუმე ასევე დანიელმა დაარღვია.

— ამხანაგებო! საქიროთა ორი ამხანაგი. ვფიქრობ დავაგალოთ ნაბინა შარვაშიძეს და სილინს.

დარბაზი ნელა ახმაურდა და მიუფრქდა. ვეელას უნდოდა რაღაცის თქმა, არაფერს არ ამბობდა. ბოლოს უხმოდ დაადასტურეს არჩევანი.

კრება ნელ-ნელა დაიშალა.

მიმავალნი თავდაჭერით ლაპარაკობდნენ:

- ფრთხილად, ამხანაგო!
- მანდ ეუფო კიბეა!
- სანთელს ნუ აანთებთ!
- რათ ამოიჩრია დანიელმა ეს ორი ამხანაგი?
- სილინი კახგია, ის არ გვიღალატებს!
- ნაბინა შარვაშიძე?
- თვალის ასახვევად.
- მართალია!
- საინტერესოა!

ანდრეი რეტდასხმული დაფარფატებდა. როგორც ბავშვი ტკბილეულით გახარებული ნანატრ სახელს იმეორებდა: „მე და ნაბინამ, მე და ამხანაგმა ნაბინამ, უნდა შევესრულოთ ეს შიში დაეალება“. — მისი გული სიამაყით ივსებოდა. თვალებს უცნაურად აბრიალებდა და მკლავებს ისე სჭიმავდა, ისე ათამაშებდა კენთებს სხეულზე, თითქოს მთელ ქვეყანას საბრძოლველად იწვევსო.

დანიელმა სილინს ამხანაგების გაცილება დააგალა, თან სთხოვა დროზე უკან დაბრუნება. მოქმედების გეგმა შესაღვენი იყო.

ნოტიო სარდაფში დარჩნენ ორნი: დანიელი და ნაბინა.

გაქვავებული იდგა ქალი იმ ალაგას, სადაც დანიელის სიტყვებმა მოუხწრო. გარკვევით ჩაესმა ყურით ბრძანების კილოთა წამოსრულილი განაჩენი და არ იცოდა, აოცებდა თუ აშინებდა ეს სიტყვები, აშინებდა თუ სწყინდა ასეთი გამეტება.

მოსაზრების თავი არ ჰქონდა. მხოლოდ ფიქრების ნაკუწები დაჰქროდნენ თავში და ებრძოდნენ ერთიმეორეს.

შავიდაზე რაღაც უსიამოვნოდ გაეღრიალდა. ნაბინა შეკრთა, თავი ასწია, დაინახა და მოაგონდა, სადაც იყო.

კედლებს უსიამოვნოდ დაეღოთ ხახა. ტრაქის ქვარტლი და ნესტი სუნთქვას უძნელებდა.

დააკვირდა მაგიდასთან მქდომ ლანდს.

ეს იყო — ნაცრისფერი კაცი.

ამ განმარტოებამ უფრო შეაშინა, მთელი სხეულით იცინებდა, როგორც განკითხვის წინ.

უნდოდა ტირილი, ყვირილი საშეცლად. არ უნდოდა აქ ამ ნაცრისფერ კაცთან, უნდოდა იქ, ახავერდებულ დაბაზებში, იქ, თავის როიალთან, თავის ბაღში.

ეშინია ნაბინას, ეშინია, კანკალებს. ეშინია, არ უნდა ეშინია ამ ნაცრისფერი კაცის. უნდა ყვირილი და თითქოს მაქლაჯუნამ იტყოს პირი, უნდა ტირილი და თითქოს ჩადომ მოუხსპო ცრემლი.

— როგორ მოგეწონათ გადაწყვეტილება? — დაარღვია სიჩუმე ჩაკომიამ.

ქალი შეინძრა.

ღანიელმა უფრო რბილად გაიმეორა:

— თუ მოგეწონათ არსებანი?

— არ ვიცი.

— როგორ?

— მე კი არა, თქვენ უნდა ამიხსნათ.

— რა?!

— რას ნიშნავს უოველივე ეს?

— აქ თქვენ ეპვიით გიყურებენ. საჭიროა ამ ეპვის გაფანტვა და მერე...

— კიდევ რა?

— საქმე, რომელიც თქვენ ასე შეიფარეთ. მოითხოვს მსხვერპლს და თავგანწირვას.

— დღეს აქ იჯენენ ჩემზე ძლიერნიც.

— გვერდით ძლიერი ამოგიდგათ.

— ვინ?

— ანდრეი სილინი.

— რა ეკუთვნის ჩემსა და... — დარ დაამთავრა ნაბინამ.

— სერთო საქმის სიყვარული.

— თქვენ შეგეძლოთ უფრო ძლიერი ამხანაგა ვებოუნათ ჩემთვის.

— მაგალითად?

— რა საჭიროა.

— მაინც?

— თქვენ!

დანიელი შეაერთო ამ გულახდილმა გამოწვევამ.

— შე ვერ ვიკისრებდი...

— სტყუით!

— სისხლს ვერ ვიტან.

— ასეთი მეთაური აქ არ ივარგებდა.

დანიელ გასწორდა, წარბები მოხარა.

აქ ნაბინას ფეხქვეშ ნიადაგი შეერყა და ერთბაშად გამოცალა, ნებისყოფამ თუ უღალატა.

სწორედ ამისა ეშინოდა თავადის ქალს. ეშინოდა განდობის და გრძნობების გამოშვლებისა. მაგრამ, რაც უფრო ეშინოდა. მით უფრო ძლიერ მიიღტვოდა მთელი არსებით, მთელი გულთ, მთელი სხეულით, ქუჩის პირას სულ შემთხვევით გაცნობილ მაწანწალა ოინბაზისაყენ.

უფრო მეტაც ვაძნობდა ნაბინა შარვაშიძე, როგორ უნდოდ იფერფლებოდა ამ ეივინდაჩა მგზავრის ზელში მისი ქალური საამაყე.

საქლდა და მაინც ვნებით თრთოდა. სძავდა და მაინც მოტრინილებდა. სასაცილოდ არა ჰყოფნიდა და მაინც ანდამატივით იზიდავდა. და დღეს, როცა ამ ცაგ სარდაფში უუფლებოთა საყრებულომ განაჩენი გამოიტანა, როცა ნაბინა შარვაშიძე უფსკრულის პირას აღმოჩნდა და ზღამაჩი სინამდვილის სუსხმა შესცვალა — შეშინებულნი დაიძაბა. ნერვებში ვეღარ აიტანა, წონასწორობა დაკარგა და მორჩილად თავი დახარა.

— დანიელ, — წამოიძაბა კენესითა და საყუთარმა ხმამ შეაერთო. შერე თრთოლვით მიფახლოვდა შარვაშიძის ნაზი ასული ჭრაქის ჩრდილში ატუზულ ლანდს. მკერდით მიეკრო, ზედი მოხვია, მიიზიდა.

— შეშინია... — წაიხურჩულეს ტუჩებში და საამბოროდ

მოემზადნენ. არ ეგონა თავადის ქალს, რომ ხმის გასაცემდა, მოპრიაობაც, სუნაქვაც, თვალეზიც.

— ჩქარა სილინი დაბრუნდება, უბერბულია! მოტუქრა დანიელმა და ეს სიტყვები ამ სარდაფში სახრჩობელა ეუღლებივით ჩამოეკიდნენ.

— ვახსოვს, დანიელ, გადატეხილი კეიპართსი! — აზრ-მიუცემლად ლუღლუღებდა აშლილი ქალი.

— ახლა მაგისი დრო არ არის, — ამშვადებდა ლანდი კედელთან.

— მე მგულისხმობდი კეიპართსში არა, დანიელ?

— ზღაპარს თავისი ადგილი აქვს, აღერსს თავისი.

— მაშ, არ ვიფიქრებ შენა ნაბინა?

— თავადის ქალი, სირცხვილია.

— რაა სირცხვილი, სიყვარული?

— არა, ვნება გაშიშვლებული.

— ნუ თვალთმაქცობ, ბელი მომზეიე, აქა ცოვა, ვერა ზე-დაე, როგორ ეკასკალებ?

— შემიძლია ზემი მიჯაე მოვახურო, — თქვა ესა და მიჯაე გააძრა.

— სისულელეებს ნუ მთავაზობ, მომიახლოედი!

— მოითმინე. ფეხს ზმა შესმის. — სიტყვა ესა და მიჯაე წამოახურა.

— დაეცე კარა, ერთი წუთით კარი დაეცე.

თრთოლვისაგან კრიჭა შეეკრა. სარდაფში მართლა ციოდა და სიცივე აკანკალებდა.

აბოღებდა.

გაუგებარს ლამაჯობდა.

სილინმა კარი შემოაღო. თვალი შეაეღო ნაბინას და ეგონა, აველაფერს მიხვდა.

თიანამოშლოლი, მკერდგახსნილი მართოლფარე ქალი ნელ-ნელა ვონს მოდიოდა.

წელში მოხრილი ჯაკომია რაღაც წერტილს ჩაშტერებოდა.

ქალმა საყინძე შეიკრა და ჯაკომიას მიუბრუნდა.

— მე აქ საჭირო აღარა ვარ, როცა ყველაფერს დააბუს-ტებთ, შეშატყობინეთ!

ამ სიტუაციაზე პიჯაკი მხრიდან მოიხსნა და პეტროს ნახ-
ლით გადაუგდო.

— მიცვალე მუცელს ხომ არ გახადეთ, ლეშინ სენი აქვს,
გასაწმენდად მაინც მიგეცათ! — თქვა ესა და თავის უკბილრ
ხუმრობაზე გულთანად გადაიხარხარა. ამ სიცილში გაცრუე-
ბული დედაკაცის შურისძიება ბობოქრობდა.

დანიელ სულ დაიხსრია. მოიქუნტა. დაპატარავდა.
ნაბინა სილინს მიუბრუნდა.

— წავიდეთ, სილინ, ვამაცილე. — სთხოვა ღიმილით და
ანდრეის შკლაზე დაეჯდნო გამომწვევად. მყერდის მინ-
დობით.

ანდრეი გაფითრდა. შებარბაცდა. არ მოელოდა. მერე და-
ნიელს გადასხედა ვაყვირებულმა. ქალი მოუხვდა ვაყვირ-
ვებს.

— ამხანაგი ჩაკომია უძღურად არის. ვერ წამოვა. ვერ ვაი-
გე. უძღურად არის! — გაიმეორა ნაბინამ და მერე კიდევ ჩაი-
ცინა.

ჩაკომია ხმას არ იღებდა. ის ახლა, მის ფეხებთან, იატაკზე
განართხულ პიჯაკს დასცქეროდა და რატომღაც სულ ღამურა
ახსენდებოდა იმ ზღაპრიდან, ერთხელ ნაბინას რომ მოუყვა.

„შე ბრმა ვარ, დედოფალი“ — ზავსმა უერთ.

უცნაურია სწორედ. რა დროს ახლა ზღაპარი იყო.

ბურანში წასულს კიდევ მოუსწრო ნაბინას ხმამ.

— რაღას უყურებ, წავიდეთ, ანდრეი! ერთად წავიდეთ
და დავლიათ. დღეს დაღვეის გუნებაზე ვარ.

წავიდნენ და დერეფანში კიდევ ისმოდა აღვირაწყვეტილი
ნაბინას სიცილი.

ეს სიცილი სარდაფში მყოფს ერთნატიელს ჰგებოდა. ამცო-
რებდა, ათახსირებდა.

და იგრძნო დანიელ ჩაკომიამ, მითი იყო გადატეხილი კვი-
პაროსი.

ნაბინა ისევ ხითხითებდა, ძალიან შორს, ძალიან გაბმით.

სასოწარკვეთილი ფეხზე წამოიჭრა.

ეჩვენებოდა თუ ქალი მართლა იცინოდა, ეს არ იყო. და.
ერთი იყო აუტანელი — მოჩვენებაც და სინამდვილაც.

1

დაკოდილის დრიალით მისდევდა ბნელ ქუჩებს. გაპყვი-როდა თავის თავს, ყველაფერს. ყველას. არ იყო ფიქარი. არ იყო აზრი. მხოლოდ უშუალო ტყვიელსა ვრძნობდა ყველგან, ყველაფერში. თითქოს გაეროზგათ, თითქოს ყოველი ნაკვეთი სხეულისა ცალცალკე დამკიდებოდა და შწარედ აყენესებდა. საგანი თვალში ეორებოდა, ფანტასტიურ სიგრძე-სიგანეს იღებ-და და ყირამალა ტრიალებდა. ღიდრონ პლაკატებზე ასოები უცნაურად ზტოდენ, ეკვავდნენ — და ყველაფერი მის თვალ-ში განუზომელი სისწრაფით ბზრიალებდა. ქუჩაში ხალხი, ეტლები გზაზე, სახლები, ხეები, ვზოები. ფარნები ათასფრად ბეუტავდნენ მის წინ. ქრებოდენ და ისევ ინთებოდენ, ერთი-ერთმანეთში იხლართებოდნენ. ხან როგორც ეისარტყელა, ისე ფართოდ ისაღტებოდენ ქუჩის კედლებზე. რეტდასბმული მირბოდა, უქედოდ, თმაგაწეწილი. მოქალაქენი მოწინწებით გზას აძლევდნენ აქლოშინებულ მგზავრს და გაყვირებულნი შეპყურებდნენ.

2

დაიღალა. ძლივს მიათრევდა ტანს. ეგონა, ქალაქი გაქადო-ქარდა, ბოლო არ უჩანდა, თუ სულ ერთ ალაგს ტრიალებ-და — არ იყოღა.

შედგა. სული მოითქვა. თებრუდასბმულმა იქვე ქვაზე ჩამოყდომა დააპირა. მაგრამ უცბად აზრმა კვლავ უკბინა, შწარედ უკბინა. მოსწყდა ქეას და უვზოუვლოდ განაგრძო გზა.

3

დაქანცული ნულა მიეთრევა. ოფლიან სახეს ქარი უფრი-ლებს. სველი საცვალი ტანზე ეყინება.

უინავს.

გული მისუსტდა. შეჩერებას აპირებს.

ენაპეტა ღამეა. ფარნები ბეუტავენ, ელამი ქალღმერთი უცქერენ ერთმანეთს. ქარია. ყინავს.

ნელა მიეთრევა ტბორიან ქუჩაში დაძაბული ვბლი, შეატლვ იღანძღება მღვრის „აბლოჩკოს“. ცხენებს უჯავრდება.

მისდევს დანიელ ბნელ ქუჩებს და ბოლო აღარ უჩანს ქალაქს მოთენითელ ტანს ველარ ერევა. შეჩერდა. უნდა სული მოითქვას. უკან მოიხედოს, ვერ ბედავს.

კედელს თითქოს ვილაცა აეკრო. ვანავრძობს ვზას. თავს უხერხულად აქაცინებს. ზურგითა ვრძნობს, ვილაც დაეინებოთ უმზერს. თვალის უცნაურად უთამაშებს. საშინლად ვინტერესება, მაგრამ არ უნდა უკან მოიხედოს. ვადადის ქუჩის მეორე მხარეზე. ფრთხილად, შემშარავად იუფრება უკან. ვერავის ვერ ამჩნევს. ანრდილი კი ფეხდაფეხ მოჰყვება ღამის ვაურყვევ სიბნელეში. მეორე მხარეს ვადაყვება. აუჩქარებს ნაბიჯს — ისიც. შეუხვევს ხვეულში — ისიც. სიბრაზე ახრჩობს. უნდა ვაჩერება. უკან მოხედვა არ ჩერდება. შიში იპყრობს, ვაურყვევი შიში. ღამის არის პატარა ვავშვივით ვაიქცეს, „ღედის“ ძახილით. ანრდილი სულ თან სდევს. ახლა მას ვარყვევით ესმის ფეხის ხმაც, სუნთქვაც კი.

ღარწმუნებულა იმაში, რომ ვილაც მისდევს, მოსხვევში ვავშვივით მოჰყურებდა.

ესმის, როგორ აუჩქარა ფეხი ანრდილმაც. ესმის, როგორ ქშინავს ის. ანრდილი არ მოჩბის, მას დიდი ფეხები აქვს, ალაყებს უზარმაზარ ფეხებს და სულ მასთან არის.

ღანიელ ვარბის. რამდენჯერმე ჩავარდა წუმშეში. რამდენჯერმე ფეხი დაუსხლტა ღაფში და წაიქცა. არადერს ყურადღებას არ აქცევს. ხელგაწვდილი ანრდილი სადაც არის ყელში ხელს სტაცებს, ის უცვე ვრძნობს ურჩხულის თითებს.

მორბის, ახრჩობა. მიანც მორბის. შეუხვია კიდევ და... მორჩაბლოს ვაჩირაღდნებულ ყავახანას წააწედა. ვაუზარდა თვისუფლად ამოისუნთქა. თითქოს ღოღი მოიცილაო ზურგიდან.

თითქმის სირბილთ შევიარდა ვაეახანაში. ყველანი ვაკვირ-
ვებოთ უფურცბდნენ წამოწითლებულს, სახეარეულ კაცს, რომ
შელოც თავიდან ფეხებამდე ამოსვრილიყო ლაფში. საფლავის ქვა
გარს შემოეხვივნენ. ჭეითხავენ. სინჯავენ.

შერცხვა. გამოსავალს ეძებს. ხომ უნდა მოიგონოს რამე...
— იცით... მე ცრუმორწმუნე არა ვარ. მაგრამ ახლა... ეს
საშინელი ბნელი ღამე. ვახსოვთ, როდისმე ასეთი ღამე... მე
არ მოვსწრებოვარ ასეთ ღამეს... წმინდა ნიკოლოზის საფლავს
რომ გამოვცდო, ეხადად დავინახე, როგორ შეინძრა საფლა-
ვის ქვა... აი... მეზღვაური რომ მარხია... საყვარელი რო დაბ-
რისო, თითონ რო გაგაგდა, — დანიელ გრძნობს, რომ მსმე-
ნელთ არ ესმით მისი ნაბოღეარა.

— ეე... თქვენ აქაურები ხართ და მგონია ეს ამბავი პირვე-
ლად გესმით! ამაზე ვაზუთებაც წერდენ. მოითმინეთ... მე ნო-
მერიც მახსოვს, ძალიან კარგად მახსოვს ვაზუთის ნომერია, ეს
იყო 12 წელს; № 259... დიახ... სწორედ 259. თქვენ შეგიძლი-
ათ ეს ვაზუთი ახლაც მოიკითხოთ რედაქციის არქივში. უსათუ-
ოდ იქნება... დიახ, აი, სწორედ იმ მეზღვაურის საფლავის ქვა
შეინძრა და ნათლად დავინახე, როგორ იწვია იგი...

შესერდა.

ჭიჭებმა მაგიდაზე უცნაურად დაიწყეს ცეკვა. ბოთლებმა
თაროებზე ეღარუნნი მორთეს. კედლები უცბად შეზანზარდა,
ქარმა კარი შემოაღო და ვაეახანა ზეილით აავსო.

— მიწისძვრა! — შეჰკივლა ვაეახანის პატრონმა და კარში
ვაეარდა.

მას თან გაქვვენ დაარბაზში მსხდომნი.

ქუჩა ვაივსო ხალხით.

— რა საშინელი მიწისძვრა იყო!

— შენ ფერია აღარ გაქვს!

— რამდენი სახლი დაანგრია ნეტა?

— ხვენს ქუჩაზე მგონი არც ერთი!

— დამშვიდდით, დაიშალენით!

— შინ ველარ შევალ!

— ჩემი გოგონა ხომ არ დავინახავთ?

— შედით ბინებში, შედით!

დანიელ დამშვიდებული იქნა მავიდასთან და ღვინოს
სვამდა. სახეზე სრული სიმშვიდე აქროდა, მხოლოდ თვალები
უბრწყინავდა უნდოდ.

საქართველოს
განმათავისუფლებელი
მხარეთა

5

ბოლოს დამშვიდდა. მხოლოდ მოთენთილი სხეულის საშინელი ტყვილი აწამებდა. ფიქრიც არ ჰქონდა გარკვეული.

გამოვიდა ყავაბანიდან.

თენღებოდა.

დილის სიომ გამოაფხიზლა.

მისუსტებული კედელს ეყრდნობოდა. ქუჩებს მერთალი სითეთრე შეჰპარვოდა. უცნაურად გჩვენებოდა დილის ტბილ ძილში წასული ქალაქი. ეს სინემე, ეს სახლები, ნახევრად რომ სჩანდნენ განთიადის ვაცრეცილ ჰაერში.

თანდათან ავეირვებს მომზდარი და გადატანილი. განზე გამდგარი უუფრებს თავის თავს და უნდა მოიგონოს, სად უნდა წავსულიყავი. ეს ნაციები სახე, ნაცნობი ნაბიჯი... ნაცნობი კაცი ნაცრისფერ სამოსში.

„აღმათ დაეკარგე ქაღალა, აღმათ გავგიყდი“. — ფიქრობს და აზრი, რომ გიყვია, მოსვენებას უკარგავს.

ქუჩაში ვერავის ხედავს, რომ შეეკითხოს, ჰგავს ის გავს თუ არა.

„შეიძლება არასოდეს არ ეიცნობდი ჩემს თავს. შეიძლება ყოველთვის გიყვი ვიყავი“ — ეკითხება თავის თავს.

— ჰეი, შეეტლუ, შეაჩერე!

რა კარგი სახე აქვს ამ შეეტლეს. რა კეთილი სახე, გრძელი თეთრი წვერი და ღმობიერი, სველი თვალები.

ჩაქდა.

— ნელა წაიყვანე.

ეტლი მილოღავს ქუჩიდან ქუჩაზე. დანიელს უნდა, უბოლოდ უნდა ბაასი ამ კაცთან.

— შეგობარო!

შეეტლემ მოიხედა.

— ასე ადრე პატარა ქალაქში მუშტარი გყავთ? მოხუცმა იშოვნა სალაპარაკო.

წუწუნებს ჭერის სიბერეზე. ქალაქში გაჩენილ ციმბირის წულულზე, რომელმაც შვილივით გაზრდილი ცხენი მოუკლა ეტლზე, რომელსაც შეეკეთება სჭირდება. იშვიათ მუშტარზე დანიულ გულმოდგინედ უსმენს. ებრალება მოხუცი მეიძლე და უხარია, რომ ასეთი მობაასე იშოვნა.

— არ ვინდა, მოხუცო, ახალი ეტლი?

— ჰაი, რომ მინდა.

— მერე?

— ვინ მომცემს მინდოდა ზეში შეიღისათვის ახალი ეტლი დამეტოვებინა. ეს ეტლი ზემთან ერთად ბერდება. ამ ქალაქში მე პირველმა მოვიყვანე ეტლი, ცხენებიც ძალიან კარგები მყვანდნენ მაშინ. მუშტარიც იყო, მე ერთი ვიყავი. ახლა აქ ეტლები ძალიან გამრავლდნენ, მუშტარიც ჭყავთ. ცხენებიც ჭყავთ...

დანიელს შეეცოდა მოხუცი.

— ახლა ეტლში არავინ ჯდება. ავტომობილს ეტანებთან.

— ჰეი ბატონო, ჩვენს ქალაქში არ გამოდგება.

— როგორ?

— მთახრიოვზეა. ქუჩები ვიწროა და ქვიანი. მახსოვს, აქ ეგ რაღაც მაშინა ვიწრო მოსახვევში ურეშს დაეტყა, თითონაც დაიშხვრა, ურეშიც იმსხვერპლა.

— ქუჩები გასწორდება, ქალაქი თანდათან ბარისკენ გაიწევს.

— ჩვენი ქალაქი მთისკენ მიდის. მთიდან მოვარდნილი ნიაღვარი ქვასა და ქვიშას მუდამ დააგროვებს. — ამბობს გაუტეხელი მოხუცი.

დანიელს მოეწონა ეს გულუბრყვილო კაცი. კიდევ ბევრი იმესაიდებს. ეტლი ნელა მიიხლავნებოდა ქუჩიდან ქუჩაზე-ბტოდა. უგემურად მიჭრიალეზდა.

თუთარად ვათენდა. აქა-იქ გამოჩნდნენ აქქარებული მგზავრები, მოისმა მატარებლის ზმა.

იწყებოდა დღე ზვეულუბრივი.

დანიელ უაზროდ უყურებდა ქუჩას. მოუსვენრობა ისევ

დაეუფლა. იწვებოდა ახალი წამება. რა კარგი იყო ორი წუთის წინ, როცა მეეტლეს ებაასებოდა.

ნეტა იმ დროს. როგორ უცბად დამორდა წუთი წუთს, რა ერთბაშად აღიშართა ზღუდე... და ისე არ გავდა ერთი-მეორეს, როგორც ეს მეეტლე იმას, წელან რომ შეხვდა და ბაასი გაუბა.

ვღაც შეიკვალა უველაფერი... თვითონ და სხვა, სხვა და თვითონ. ეტლი სასტუმროს უახლოვდებოდა. გამოჩნდა მის პირდაპირ ამართული ამაყი სახლიც. დანიელმა თვალი ააჩიდა. ეტლიდან გადმოხტა. მეეტლეს გაუსწორდა და სასტუმროში მიიმაღა.

გაკვირვებული მეეტლე კარგა ხანს მოუწდა ფულის დათვლას, თან ფიქრობდა: ასეთმა ზრდილობიანმა და წყნარმა მუშტარმა, რად დასტოვა გამოუმშვიდობებლად ბემერი კაცი. „ალბათ ბემერი ლაპარაკით თავი მოვაწყინე“. გაიფიქრა გაბოროტებულმა და მწარედ დაჰკრა შოლტი ცხენებს.

6

შევიდა ოთახში მოღუშული, როგორც ფათერაკი ფანქარას აეფარა, აეკრა კედელს.

ოთახი ნაცრისფერდებოდა.

ოთახის კუთხეში შავი ხავერდით შორთულ სავარძელში, მისძინებოდა დანიელის მეგობარს.

სავარძელი შორთული იყო უცნაურად. მის საზურგელს სხვადასხვა ფერის მძივისაგან მოხატული სურათ-ხატები ამშვენებდა. ყალზე შემდგარი ლომებით და კედელგაწედილი დრაკონებით. ამ სავარძლის ზურვის თავზე ჭიშმირის შალს გადმოეშვა, ოქროს ფონები, მქსოველს შალზე საზარელი მაიმუნი ამოეხატა. ამ დრაკონებზეც ცალმხარს ყოჩანი უმშვენებდა, ცალმხარს მტრედი, შეშინებული და შემკრთალი, ნაქარგს ლამაზი მხედრულით ჰქონდა მინაწერი „ახალი ქვეყნის ამირანი“.

თავჩაქინდრული და აკანკალებული დანიელ ფანქარასთან იდგა და უცდიდა, როდის გაიღვიძებდა ისონ.

ნელა შეინძრა საგარძელში. მძიმედ გაახილა თვალები. ვერა ერთი, მეჩუკე მეორე, წამოიწია და ისევ მიწვა ასე რამდენჯერმე. ზღაპრით, ზარმაცად ვაიზმორა და ზმუილი ამოაყოლა ამ ზმორებას.

ღონემიხდილი დანაეღ ფეხაკრეფით მიუახლოვდა ნამძინარეებს და საგარძელთან ჩიჩიოქა.

— აღსრულდა, ინონ, არ შეისმინე ჩემი ვედრება და შვება არ მომეცა დილიდან-დილამდე. შე კი აი, ველარ ვიხსენი უკანასკნელი იმედი და უმწირობამ გამათახსირა. აგრე ვინდოდა და აღსრულდა. უმანკოება სილინს დარჩა. ოქრო მისტერს, კვდაბზიკობა შარვაშიძეს, ჩვენ კი, ინონ, შენი ლოცვა და კურთხევა. აგრე იყოს, ღმობადს რომ მისცენ მარმარილოს სუფთა ზოდები ალბათ იმასაც დააღმობდა განუკითხავად. — „გამათბეო“ — ამასა მთხოვდა — შე რით გამეთბო, თვითონ ყინულის ლოდად ქცეულს. „არ გაყვარსო შენი ნაბინა“! — გესმის, ინონ, რა სიცოცხლეა ამ სიტყვებში! და შე მაინც ვერაფერი ვერ ვუბასუხე. წუხელ დავკარგე უვლადერი ადამიანის და შენით ვარ ახლა იმედად. მძულხარ და მაინც შენთან ვარ, რადგან უკეთეს ჩემს ვარშემო ველარავის ველარა ვხედავ. შენ ერთადერთი არ მატყუებ ამ ქვეყანაზე, რადგან არა გწამს შენდობა და არ მოითხოვ შებრალებას. სწი ვანუხეველად. ასამართლებ განუკითხავად. ასამარებ დაუტარებლად. შენი მრწამსი სიძულელია. შენი დროშა დაუნდობლობა. სხვა რა უნდა სულით ავაზაკს? ხელსაყრელი ქადაგებაა. ქეშმარიტად ხელსაყრელი ქადაგებაა, არაჩაობამ სიძულელი დაამშობილოს. ორივემ ერთად ავაზაკის დაუნდობლობა, ვინ იქნება მათი მჭობნელი ქვეყანაზე? რას ვახდება მათთან ბრძოლაში სიყვითე და პატიოსნება. სოცვარული მოყვასისადმი, სინდისის ქენქნა და ცოდვების აღიარება. შიეცი ძალა ამ ავაზაკს და მსოფლიოს სათამაშო ბურთად გაიხდის. ნება რომ მისცე ამ ოინბაზს, სინდისს ჩასვამდა გალიაში. რწმენას ციხეში დააღმობდა. სიტყვას მოსპობდა, აზრს მოკლავდა, მქადაგებელთ დაამუწეებდა და ივლიდა ამ მზისუღლეთზე უღარდელად. რად

იღიმები, მოგეწონა ჩემი ზრახვები? პოლა, აი, მე მოგედი, რადგან შენს იქით გზა არა მაქვს. დამერწმუნე, მე ყველაფერი უარყვავი, გუებნები, მე შენს მეტი ღმერთი არა მყავს!

ამბავი შეათე

„ვაპრობა უაფანებ“

1

ქალაქის თავი იღებს მოხოვანელებს. მისი სახე ჩვეულებრივზე უფრო აღელვებულია. ეტყობა, უძილოდ გაატარა ღამე. სახე შევ ჩრდილებს დაუფარავთ, გაფითრებია, თავდაპირვლი კილო და ზრდილობიანი ქცევა შეცვლია. ხშირად თვალს ერთ წერტილს ამტერებს და ავიწყდება, რომ მობაასე იქვეა ცხვირ წინ. შემდეგ თითქოს საშინელ ფიქრებს გაირეკს თავიდან, მაგრად დაპყრავს ხელს საწერ მაგიდას და სასოწარკვეთილი მრისხანედ წაიზურჩულებს: — შეუძლებელია.

— აღარავინ შემოეშვათ. — უთბრა მსახურს.

— დერეფანში ერთი კაცია.

— ვინ კაცია?

მსახურმა ბარათი გაუწოდა, ბარათზე ეწერა „დანიელ ჯაკობია“. მსახური შეერთა პატრონის სახის დანახვაზე.

აქანალებული და წელში მოხრილი იდგა შუა ოთახში.

— რა მოვდით, პატრონო? — იკითხა მსახურმა.

შესახილმა გამოაფხიზლა. წელში გასწორდა. სახე დაიმშავდა. ჩაქდა სავარძელში, შხერა კარს მიაპყრო. თვლებში ზიზღი ჩაიკრა. მსახურს უბრძანა, შემოეშვათ ის ვივინდარა.

დანიელ ოთახში შემოვიდა. მიესალმა.

თვადმა ცოვად უპასუხა. თვალი აარიდა. სავარძელი არ შესთავაზა.

დანიელ ჩაქდა სავარძელში, პაპიროსს მოუკიდა. ერთ ხანს ჩუმად იყო, ათვლიერებდა ოთახს.

— გასმენთ, რა გნებავთ, რით შემოძლია გემსახუროთ? — მოისმა მოთმინებიდან გამოსული მასპინძლის დამცინავი ხმა.

— სულ ცოტა რამ.

— მაინც.

— პირველი... თქვენ იცით, რისთვისაც ვეფთვი აქ.

— დიას.

— პირა, რომელსაც მთავრობა ეძებდა, არ აღმოჩნდა მღა-
როებში.

დანიელს დიმილით და ვარკვევით ლამაზაყოფდა. მობიასებს
აყვირებოდა.

თავადი იატაკს დასცქეროდა. ვერაფერს ხედავდა უსულ-
გულოდ უბასუხებდა:

— სამიგვიეროდ აღმოჩნდით თქვენ, — ფრთხილად გადაპ-
კრა შარვაშიძემ.

— დიას.

— ვერ შეასრულეთ დავალება?

— ეტყობა, ფრთხილი კონსპირატორია.

— შესცდით, არა?

— არა, აცდდი!

— ზემს მზრივ მგონი დამბრკოლება არ გქონიათ?

— ვიგულისხმობ.

— სამწუხაროა, რომ შრომამ ფუჭად ჩავიარათ, — თქვა
თავადმა და პირველად შეხედა დანიელს, მაგრამ თავი უცბად-
ვე დახარა, ვერ გაუძლო ჭაყომის ცივ გამოხედვას.

— მე ვითხარით, რომ ზემს პირდაპირ მიზანს აცდდი. მაგ-
რამ მოხდა კიდევ უფრო საინტერესო. უველაფერს გაიგებთ ამ
მასალებიდან. ჩემი წასვლის შემდეგ დაუყოვნებლივ გაეცნო-
ბით და იმედია ზომებსაც მიიღებთ.

— დიას. — ლულულულებს შარვაშიძე.

— ამ საქმეების ასლს ვაბარებ ეანდარმერისას.

— როგორ?!

— დიას, ორიგინალებს ვიტოვებ მე. წარვადგენ იქ, სადაც
ჭერ არს.

— თქვენ... რათა...

— ეს ზემი საქმეა. მე გაცნობებთ მხოლოდ იმას, რაც
თქვენ პირადად გეხებათ და სხვას არაფერს.

შარვაშიძეს სიფითრემ გადაპკრა.

— ეუდად ვრძნობთ თავს?

— ისე... ცოტა...

— აი, ინებეთ საქმეები.

აქ ჩაკომია ლამაზად შეკრულ ქალღმერთების დასტას ვადას-
ცემს.

პაუზა.

— ახლა, თავადო, ერთი თხოვნა.

— ვერ გავიგე.

— თხოვნა-მეთქი.

— ბრძანეთ.

— ეს პირადი.

— დიახ.

— როგორ ვითხრათ, საქმის ვახსნას ცოტა სახსრები არ
დასტობდა. — ჩაკომიამ შეკრულ დასტაზე მიუთითა.

— პირდაპირ სთქვიეთ. — მოკლედ მოუჭრა მასპინძელმა.

— მივდივარ და გროში არა მაქვს. დამპირდით და ოქნებ
როგორმე დამეხმარეთ. მაშინ აღმათ ორიგინალებს ვადაცე-
მას, სადაც ვერ არს, არ დავაჩქარებ. ზოგაერთ საბუთს, მაგა-
ლითად, რაც პირადად გეხებათ თქვენ, სულაც მოვსპობ... მაშა
ბრძანდებით და ვაგიგებთ...

— საღ... — წამოაბოდა შარვაშიძეს.

— როგორც გნებავთ. — თქვა ჩაკომიამ და წამოდგა.

შარვაშიძეს წამწამები აუხამხამდა. საღაროს ჩევი მოძებნა
და ხელის კანკალით გადაშალა.

— რამდენი უნდა გამოეწერო?

— ხუთიათასს თუ გაიმეტებთ.

შარვაშიძემ ძლივს დაქაზანა „ხუთიათასი“, ხელიც კანკა-
ლით შოაწერა. ასოები კალმისწვერზე იხლართებოდა.

— არ მენანება, მეზიზღება, — წაიბურღლუნა თითქოს
თავისი საქციელის ვასამართლებლად.

ჩაკომიას ჩაეცონა ამ სიტყვების ვაგონებაზე.

— არაფერია, არც ეგ არის საშართლიანი გზით ნაშოვნი.
მე სინდისს ვყიდო, თქვენ — წინაპართა ნაინდერძვე ადგილ-
მამულებს. ზგენ შორის არის განსხვავებაც. მე ჩემსას ვყიდო.
თქვენ — ერთსას, მაგრამ ეგვეც არაფერია! — სცადა ხუმრობა
დანიელმა.

— ეხედობას თავი დაჯანებოთ, აი, ინებეთ! — თავადმა ჩეკი გაუწოდა. ქაკომიამ წარბშეუხრებლად ჩამოართვა და სისხლედად მოემშხადა.

— უკაცრავად, — შეაჩერა გატეხილმა, ვღრიალა ხმამ. ხმაზე იგრძნო — ერთ ბაასში შემოთაბერდა შარვაშიძე-ქაკომია შემოტრიალდა. გაუევირდა.

მასპინძელი წამომდგარიყო და ამაყთა შთამომავლობა უსაზღვრო ზიზღით შეშეურებდა სიკვარიელს.

— შგონი, გინდოდათ რაღაც ვერტკვათ?

— არაფერი, — ცივად მოუტრა შარვაშიძემ. დანიელმა კარი გაღო, კარის ღრეჭოში ბოღშიანი წამოსახილი გაიხდართა:

— სა...ლა... ხა... ნა...

— რა მიბრძანეთ? — მშვიდად იკითხა მიმავალმა.

— ა... რა... ფე... რი... — ჩამოყენჭა აუტრელმა სიბუღვილმა.

დანიელი გავიდა და კარა ფრთხილად გაიხურა.

დარეკა.

ღერეფანში ლექია გამოჩნდა.

— ეჩნა გნებავთ?

— მისტერ პაიროტონ, თუ მიმიღებს.

— მოვასხენებ. თქვენი ბარათი?

აწედის ბარათს.

იყდის.

ათვალიერებს ღერეფნის კედლებზე დახატულ თეთრ ვედებს. მენავეს, ნავს, დანგრეულ წისკვილს და წყნარად უსტვენს ქუჩურ მოტივს.

სახეზე სიმშვიდის ნიღაბი აუკრავს და კიდევ ცოტა — გულისამრევი სიამაყე და ციანისში.

სახეს მაინც მწუხარების და წამების სიყვეითლე გადაძვრავს.

სდგას და უსტვენს ქუჩაში ვავონილს, თან ათვალიერებს

კედლებზე სურათებს: თეთრ ვედებს, შენავეს, დანგრეულ წისქვილს.

— მობრძანდიო.

დინჯად ადის მოფარდაგებულ კაბეებზე.

შედის მისაღებში. ათვალეერებს ცარიელ სასტუმროს. ფეხაკრეფით მიდის მცენარეულობაში ჩაფლულ სავარძელთან. უახლოედება აკანკალებული, თითქოს შესცვალა აქ შემოსვლამ თითქოს გასტეხა მოგონებამ. და მოულოდნელად მუხლს იყრის იქ, სადაც ამის წინათ, ერთ ცივსა და ზამთრის ღამეს შველა სთხოვა, ძალა სთხოვა, ერთმა მარტოობით ნაწამებმა ქალმა.

ფეხის ხმა მოესმა, სასწრაფოდ წამოდგა. მუხლზე ნაოქი ვაისწორა. პირზე ნიღაბი დამციანავი.

იღბათ დანიელ ქაკომია კარგადა ფლობს თავისი სახის ყველა ნაკვთებს, თამაშებს თავის ნებაზე, როგორცა სურს, როგორც უნდა, როგორც სჭირდება.

სადარბაზოში ამერაველი შემოვიდა. სტუმარს მიესალმა. სკამი შესთავაზა.

დასხდნენ.

— მიკვირს, მომიგონეთ.

— მეონი არც იმდენად.

— როგორ? რას ბრძანებთ?!

— თავი დავანებოთ ეტიკეტს და საქმეს შევეუდგეთ.

— საქმეს?

— დიას.

— ბრძანეთ.

მე მიედივარ, ბატონო ჭაიბტონ.

— როგორ?

— ამ ქალაქიდან, სამუდამოდ.

— სამწუხაროა, სამწუხარო!

— სამწუხაროა, მაგრამ მაინც, ჩემ წასვლასთან დაკავშირებით საჭიროა ორი პირობის შესრულება.

— რით შემიძლია გემსახუროთ?

— გამანათავისუფლეთ თანამდებობიდან და... მაგრამ ამაზე ცოტა გვიან...

- ვერ გავიგე.
- უფლაღერს გაიგებთ.
- ვილა.

— მისტერ, თუ არ ეცდები, თქვენ ამქვეყნად ორი რამ გიყვართ.

— საინტერესოა... სახელღობრ რა?

— შავი ქვა და ღამაში ქალები.

— თქვენ ხუმრობთ, მისტერ, მე კი ხუმრობის დრო არა მაქვს! — უცხად აფეთქდა მობაასე-

დანიელმა კომი შეიკრა.

— რა მესუზრება, გეუზნებით მივდივარ-მეთქი.

ამერიკელმა გაკვირვებით ახედ-დახედა ჟაკოშიას.

— უკაცრავად, როცა აქვთ გამოუმგზავრეთ, ზემი თანხმობა თუ ითხოვეთ?

— არა, მაგრამ...

— ჰოდა, ნურც წასვლას მეკითხებით. რაც შეეხება თქვენს სამსახურს, განკარგულებას დღესვე გავცემ. ზვენ არავის ვებ-

ლაღებთ! — წამოიძახა გაჭყარებულმა პაირტონმა და წამოდგა.

ჟაკოშია უძრავად იჭდა სავარძელში.

— რათა ჟავრობთ? — გულუმბრავილოდ იკითხა მან.

— გთხოვთ, მიზრძანდეთ. თქვენთან ბაასი აღარ მსურს! — ცივად მოუჭრა პაირტონმა.

— საშავიეროდ მე მსურს, მისტერ!

— რასა ბრძანებთ?!

— ღიახ!

— გთხოვთ, — ამერიკელმა კარზე მიუთითა. დანიელი წამოიწია.

— რა გავწვობა, წივალ, მაგრამ კარგად იცოდეთ, ზვენი ბაასის სავანი დღეს ნაბინა უნდა უოფილიყო.

— სავყარველია, რა სავრთო აქვს იმ ქალს თქვენთან?

— ჰოდა, მეც შავს გეუზნებით. საქართო ჩამოშამოროთ დღვიდანვე, დავუოენებლივ, წინააღმდეგ შემთხვევაში უსათუოდ დაიდებება.

— ნუ მაშინებთ!

— სამწუხაროდ, ქეშმარიტებას მოგახსენებთ.

— შანტაჟია.

— მომისმინეთ. მე საიდუმლო პოლიციის ინსპექტორი ვარ.

შემიძლია წარმოვიდგინოთ საბუთები, — ამ სიტყვებზე დან-ელმა გადაიწია საყელო და პაირტონს რაღაც ნიშანი დაანახა.

— კარგა ხანია ვგრძნობდი ამას, თქვენი თავი სამსახურში უცნაურად შემომარჩევს!

— ეგ წარსულია, მე დღევანდელზე მოგახსენებთ. აქ ცნობილია, რომ თქვენ ნაბინა შარვაშიძეს წინადადება მიეცით და ხელი სთხოვეთ თავადის ქალს. უფრო მეტიც, თქვენ ის გიფართოვებამდე.

— ეგ პოლიციას და მის ინსპექტს სულ არ ეხება.

— საშავიეროდ ჩვენ შეგვიძლია ვაგაფრთხილოთ.

— რაში ვითომ? — გაიკვირვა ამერიკელმა.

ჩაკომიამ ხმა ჩურჩულში გადაიტანა.

— მომისმინეთ. სულ ახლახან ტერორისტთა ერთი ჯგუფის საქმე გაიხსნა და ნაბინას ამ დღეებში დააკავებენ.

წონ პაირტონი დაიძაბა.

— ნაბინა ვითომ რა შუაშია?

— ჩვენ ის მახედ გამოვიყენეთ.

— დავიდუპაეთ საწყალი ქალი.

— უნდა იხსნათ.

ამერიკელი ამირიზა.

— მე რა ძალმიძს?

— საქირთა, ვიდრე ეს საქმე პროკურორამდე არ მისულა, თავადის ქალი საზღვარგარეთ გადაიხიზნოს. ეს უნდა მოხდეს ამ სამ დღეში. დაყოვნება არ შეიძლება. ამას მხოლოდ თქვენ მოახერხებთ. ქორწილი და საქორწილო მოგზაურობა. ექვს გერაფინაც ვერ მიიტანს. შერე ფული და გავლენა. მამამისის მდგომარეობა.

ამერიკელმა გაიღიმა.

— კარგი გეგმა შეგიდგენიათ.

— წინააღმდეგ შემთხვევაში ან სახტოობელა ან კატორღა.

— გამოვიტყდებით, მებრალება.

— უნდა იხსნათ.

— ნასუფრალზე არ ვქეიფობ!

ჩაკომიას წამოიანათა. კბილი კბილს შავრა დააჭირა: საქმიან კილოს დაუბრუნდა.

— თუ მე შევუღლისხმობთ, სუდეებით, მისტერ, ნაბინასთან მხოლოდ საქმე მაკავშირებდა.

— ვინ რა იცის?

— თვითონ ნაბინა შარვაშიძემ.

— საეჭვოა.

— უნდა იხსნათ! — დაეინებით გაიშვორა ჩაკომიამ და ბაასი მუდარაში გადაიტანა — თქვენ ხომ ვიცყვართ. თანაც კიდევ, თქვენ სალახანა არა ხართ და მით უმეტეს არც რინბაში. ეს რაინდობა ნაბინას თქვენ თავს შეაყვარებს. სულ რამდენიმე საათი და ზღაპარი თქვენი იქნება.

ამერიკელი შევოყმინდა. მართალს ამბობდა ავაზაკი. ოცნების ფრთები ესწოდა და ნანატრს დაეზღაფტა.

— არა მჭერა, — ორტოფულად წამოიძახა ჰაირტონმა.

ჩაკომიამ მშვენივრად იგრძნო, ყინული ვატყდა და დაიძრა.

— რა გაეჭვებთ?

— თქვენ შეეჭვებთ. რა საბაბი მაქვს დაგიჭეროთ. როგორ დავრწმუნდე, რომ არ გამცემთ. თორემ ისე, როგორ არ მინდა დავეხმარო თავადის ქალს!

— მაგ ეჭვს გავფანტავ, ამას ადვილად მოვაგვარებ. ქერ საბუთები ზემ ზელთ არის. საქმეს მსვლელობით დავაყოვნებ ერთი კვირის განმავლობაში. ვიმედოვნებ, საკმარისია?

— ეგ საბუთად არ გამოდგება.

— მოითმინეთ, გარდა ამისა თქვენ მომცემთ ზეეს.

ჰაირტონი ვალიაში გამომწვევდელი მიეყოტივით აფარდატდა.

— რა ზეეს, რომელ ზეეს, რასა ბრძანებთ?

— მოგესვენებათ, ყოველი ნატვრის შესრულებას ზედნადები ხარჯები აქვს. გარდა მივისა საბუთსა მთხოვეთ. დოლარი კარგი საბუთია თქვენთვისაც და საიდუმლო პოლიციის აგენტისთვისაც.

— საზიზღარი ვინმე უოფილხართ!

— რათა, მისტერ, განა თქვენი დახმარება ნაბინას შინაში, დავეჭრო, უანგაროა? მე ვუყიდი და თქვენა ყიდულობით, პირდაპირი ანგარიშია. ერთ ქებაში ვიწვეით თრივენი, ჩაკომიამ უგებურად ჩაიხილხითა და განავრძო.

— დიახ, იმას მოგახსენებდით, თქვენ მაძლევთ ჩეკს. დღეს მგონია ორშაბათია. ჩეკს მომავალი ორშაბათით დაათარიღებთ. ესე იგი დაახლოებით რვა დღის შემდეგ. როცა თქვენ უკვე ატლანტიკის ოკეანეში ინებოვრებთ თავადის ქალთან, მე მხოლოდ მაშინ გავინაღდებ ამ ჩეკით ფულს, მანამდე კი თქვენ ამ ჩეკის გაუქმების უფლება გაქვთ.

— რა საშინელი ცინიზმია, — გაიკვირვა ამერიკელმა.

— დიახ, მისტერ, — დაუდასტურა ჩაკომიამ.

ესე პირტონში გაიღვიძა რომის მსხნელ ბატონა ვუნდის შთამომავალმა, წუთით მიწაზე განართხული მწვერვალს ისევ თავზე მოეჭედა და იქიდან გადმოსასხა უფსკრულში მდგომ იუდას კერძს.

— რამდენს ითხოვ?

— ქალის ფასი ხუთი ათასი დოლარია, — დაადო ნიხრი ჩაკომიამ.

— ძვირად აფასებ, არ გამოვა.

— ერთი ვართშიც არ დააკლდება.

— შენ ქართველი არ უნდა იყო.

— ეთქვათ, ქართველი ებრაელი ვარ, ამით ვითომ რა შეიკვლება?

— არა, შენ უფრო მაიმუნის მოდგმისა ხარ.

— ნათესაეები ვყოფილვართ მამ! რა გაეწყობა, ეს ცხოვრება გვაშიმუნებს.

— ღმერთმა გვიხსნას შენასთანა ნათესავისაგან.

— კმარა, მისტერ, ჩეკს დაეუბრუნდეთ, ის აქობებს.

— სამიათასს უნდა დასვერდებ.

— ნუ მევაჭრებით, ცინიზმია!

— სამნახევარს შემოგთავაზებ.

— კოლხელ ასულში რომაელები მეტს აძლევდნენ!

— ოთხი იყოს!

— ხუთზე ნაკლებ არ იქნება.

ამერიკელმა შეიგინა.

— ია, წაიღე და მომშორდი: გზაში არსად ვადაშვებარო!

— არა, მისტერ, მე ვაგვიდგე უკანასკნელი სიყვარული, სადღა გნახავთ, ვასასული არა დამჩანა რა, — თქვა ესა და ტყუასასავით გარეთ გაგარდა.

ამ ბავი მეთერთმეტე

„გაბრუნებული კითხვანი“

1

შუა ქუჩაში იდგა ვიბეში ჩეკს კმტქნიდა. თვალებს მოტრალივით ამბიალებდა. რეტდსამულმა გადადგა ბიჭი. ამოპრავებული ქალაქი ურიაზე დგებოდა. გარშემო ხალხი არეოდა. სახეებს ზედავდა, ზოგს ბუნდად, ზოგს ძალიან გარყვევით — ეს უთუოდ შეყვარებულია. ეს იღბათ ფოსტის ჩინოვნიკია. ეს ოფიცერი კოტლობს... რა მიმზადგელი იერი აქვს... დიდრონი თვალუბი. ცივი გამოხედვა. ცოტა მედიდურა. სადღაც უნახავს... სად?..

შეკრთა. შეეშინდა. მაინც არ ასვენებს ფიქრი ამ უცნობზე, ქუჩაში რომ ნახა. სახე მშვენივრად დაახსოვდა. ნეტა სად უნახავს...

მოტრიალდა. ფეხს აუჩქარა, უნდა დაეწიოს. ხალხში შეამჩნია უცნობის განიერი მხარ-ბეჭი. მოუახლოვდა. ძლივს მისწვდა მხარს. ხელი დაადო. უცნობი მოტრიალდა.

— უკაცრავად.

— ბრძანეთ.

— მე... მე... ველარ მიცანით?

უცნობი ჩაშტერდა.

— უკაცრავად, მაგრამ...

— თუმცა დიდი ხანია, რაც ერთმანეთი არ გვიანახავს. ეს არც არის გასაკვირველი. შეზვედრა შემთხვევითი იყო. თქვენი თავგანწირვაც თქვენთვის ჩვეული, ჩემთვის უჩვეულო.

— უკაცრავად, მე არ მესმის, რასა გულისხმობთ.

— ოო, ნება მიბოძეთ ჯერ მადლობა გადაგიხადოთ.

— თქვენ უთუოდ სხვა ვინმე გგონივართ.

— შეუძლებელია, მესხიერებაც და მხედველობაც ორივენი ერთად მალაქობდეს... უხერხულია ქუჩაში დგომა. თუ შეიძლება კაფეში შევიდეთ, იქ ვეცდები ერთი ამბავი ვაგახსენოთ.

— კეთილი. მაგრამ საინტერესოა, ვის გულისხმობთ?

— ამაზე შემდეგ. მობრძანდით კაფეში.

უცნობი ყოყმანებდა. ეჭვა იპყრობდა. ბოლოს დასთანხმდა, დააინტერესა ქრელთვალა კაცის საქციელმა.

2

ღამე ბნელი იყო. ცა მოღრუბლული. ვარსკვლავები გაფიცილიყვნენ. ისინი ჩუმად შევიდნენ კაფეში.

— გაქვთ ცალკე ოთახი?

— როგორ არა, ჩემო ბატონო, — ლაქია გაუძღვა.

პატარა ოთახი, მავიდიოთ, სკამებით, კედელზე სარკით და ბეჭებით.

უყურებენ ერთმანეთს, ათვალეურებენ. უხერხული სიჩუმეა. დანიულ მზრებს ათამაშებს, მარცხენა ფეხი უყანკალებს. ლაქიას უბრძანა, საშველი და კახური ღვინო მოეტანა.

აფსო ტიქები ქარვის სითხით.

— თქვენი სახელი? — ჰკითხა უცნობს.

— ჯიმშერ.

— ბატონო ჯიმშერ, დავლიოთ პირველი ტიქა... არ ვიცი დალოცვა, არც საღღეგრძელო. გაგიმარყოთ!

ეს აველაფერი ჯიმშერს აოცებდა. აიღო ტიქა, მასპინძლის ტიქას შეახო და დალია.

— თქვენ, სამსახურში?

— დიახ. ათასეულში.

— ცხენოსანში?

— დიახ. რაზედ შემატყუო, დეზები მაქვს?

— ისე, ხელში სტეკი გიჭირავთ.

— დიახ, ბატონო...

- ვინცნო, — უკარნაბა დანიელმა.
- როგორ, თქვენ ვინცნო გქვიათ?
- დიას.
- საცვარველი სახელია.

— იტალიელი ვინცნო გახლავართ, აბრეშუმის პარკით მოვატრე.

- სასიამოვნოა, მაგრამ ქართული სად ისწავლეთ?
- დედა მუავედა ქართული. საქართველოს ხშირი სტუმარი ვარ.

კიდევ დალოცხ. დანიელმა ტიპები აავსო.

— ვინცნო, — თითქოს თავისთვის გაიმეორა უცნობმა და ცნობისმოყვარე თვალები დანიელს დააშტერა. — მე არ მახსოვს, რომ ოდესმე იტალიელი ნაცნობი მყოლოდეს. თქვენ მომატყუეთ უსათუოდ! თუმცა მგონი, სადღაც მინახიხართ. ვივინებ და ვერ მოვიგონე.

— ბატონო ვიმწერ, ეს სულერთია, რა მნიშვნელობა აქვს ამას. ამ ქალაქში არა მუავს ნაცნობი, არც მეგობარი, არც ნათესავი. მარტოობა არ მიყვარს. მარტოობა ბავშვობიდანვე მეჯავრებოდა, აქ კი სულ ასე მიხდებოდა ცხოვრება. ვუღარ მოვიტოვინე. ქუჩაში გამოვედი, თქვენა გნახეთ. მომეწონეთ. ახლა სულ ერთია, ვიყავით თუ არა ოდესმე ნაცნობები. — დეინო რამდენჯერმე მოსვა. რამდენჯერმე ისევ აავსო.

— მშვენიერი დეინოა, თქვენ როგორ ფიქრობთ?

— დიდებულაა, — დაეთანხმა სტუმარი მასპინძელს.

დანიელ დედავდა. აბრეში დაეფანტა. თითონ არაფერზე არა ფიქრობდა, გრძობდა მხოლოდ უხერხულ სინდემს, ეს აბრაზებდა.

„რად მოვიწვიე ეს უცნობი. ნეტავი ვიციოდე. კიდევ რას ვაპირებ?“ — ჰკითხა თავის თავს უნებურად. მერე სტუმარს ხმამაღლა მიმართა.

- აქ შეხუთული ჰაერია, არა?
- ისევ სინდემე. მობაასემ არ უბასუხა.

— ბატონო ვიმწერ, თქვენ ძალიან ცოტასა სევით. აგრე არ ვარგა. ქართველი კაცი ხართ, თქვენი ქვეყანა აბრეშუმის პარკის და დეინის სამშობლოა.

— ბატონო ვინცნო, თქვენ ძალიან საეჭვოდ იქცევით. რა-
ღაცა ვაწუხებთ.

— დანიელ აყანკალდა. წამოხტა.

— ლეთის გულისათვის მიგაზე ნუ... ისა სჯობია ღვინოს და-
უბრუნდეთ!

— რა საქიარია?

— ისე, დაელიოთ, ვიქეიფოთ.

— ეს შეტისმეტია. მე არა მცალია, პატივისცემისთვის მიი-
ღეთ მადლობა და გამიშვით.

ადგა წასასვლელად, დანიელ გადაედომა. სახე მუდარით
აეფსო.

— ბატონო ჯიმშერ, გვედრებით, ნუ წახვალთ და მარტო
ნუ დამტოვებთ!

სტუმარი დაჟდა ჯიბეში რევოლვერის ჩახმახი გადასწია.
დანიელ დამშვიდდა.

— საქიარო არ არის, არა, მერწმუნეთ. სრულიად უვნებელი
კაცი ვარ, მკვლელი არა ვარ. არც ჭურდი. არც მოლაღატე. არც
უსეინდისო, არც საღახანა, არა, მე... მე მინდა მხოლოდ ვიქე-
იფო. მარტო არ მიყვარს, ზომ იცით სიმარტოვე, შეიძლება არ
გამოგიცდიოთ, მე კი, ბატონო ჯიმშერ, სულ მარტო ვარ. მარ-
ტოობის ძაან მეშინია, ავადმყოფობაა ჩემი, მაინც სულ მარტო
ვარ. კაცი თუ მოგატყავთ?!

ჯიმშერი შეკრთა.

— დაკითხვაა?

დანიელმა თვალებით გაზომა თავისი სტუმარი. ჯიმშერი
მშვიდად შეპყურებდა.

— მართალი მითხარით!

— ჯერჯერობით ამის საბაბი არ მჭონია.

დანიელ დამშვიდდა.

— ძალიან კარგი. ვთხოვთ ღვინო მიიჩრთვათ.

სტუმარმა დალია. კიდევ დაასხა. კიდევ დალია.

ეტრობა, მასაც გადაედო ქაკობიას არეული განწყობილება.

— ასე სჯობია, ბატონო ჯიმშერ, ასე.

— არა სჯობია. სიმთვრალეში ჩხუბი ვიცი.

— არა უშავს რა. სამხედრო კაცი ყოველთვის ასეა. ბრძოლის უნარი ღვინოში იღვინება. — სტუმარმა ჭიქა მისწია და ჭაკომიას ჩააშტერდა.

— რას მათამაშებთ, კაცმა რომ თქვას? მასპინძელმა სტუმრის დამწვინდება სცადა.
— რასა ბრძანებთ. როგორ გვადრებთ!
— რასა ვბრძანებთ და მართალს. თქვენ რაღაც გაწუხებთ და გტანჯავთ!

— შეიძლება. ვის რა სტანჯავს, ვინ რას გაიგებს.

— მე რა შენში ვარ, ამბხსენით.

— კაცთმოფუარეობა და სხვა არაფერი.

ისევ სინუშე და ისევ ღვინო. კახური ღვინო „მელაანი“. კუპრით შავი და ხვევრდოვანი.

სარკის მინაში ორეულეები ვრძელდებიან. უცნაურად იჭიმებიან. ოფიცერი დაბურვებს მასპინძელს. დანიულ ჭიქებს უტრიალებს. „ოლივიე“-ს სთავაზობს ჭიშტერს.

— სადღაც მინახიხართ და ეერ მომიგონია, — ამბობს ოფიცერი და სვამს.

სვამს ჭაკომიაც. სვამენ.

— მეც მეცნობით, ძალიან მეცნობით. ამუღია აღარ დავკარგავთ ერთმანეთს და დღეიდან დავმეგობრდებით. მეგობრობა და სიბოცე ეს მთავარია ცხოვრებაში. თქვენ რას იტყვიან?.. დავლით ზენი მეგობრობის!

— სამწუხაროდ ამაღამ ვაგდეიარ. ათასეული ქანდაკებებმა უნდა შესცვალონ. ამბობენ, რომ ტერორისტთა შეთქმულება აღმოაჩინეს ამ ქალაქში. ქარისკაცებს არ გვენდობიან!

ამ სიტყვებზე ჭაკომიას აეჩინკალა.

— რა გემატებთ, რად კანკალებთ, ცუდათა ხართ? — აფორიაქდა ოფიცერი.

— არა, ისე ციების ბრალთა. საქართველოს აბრეშუმში ძვირად მიჩნდება, — ხუმრობა სცადა მასპინძელმა.

— რაღა დარჩენოდათ. სვამდნენ და თვრებოდნენ.

— თქვენ ამბობთ, რომ ამაღამ ვადიხართ.

— დიას!

დანელი წამობარბაცდა. სარკესთან მივიდა. ჩაიხვდა. ვერა-
ფერი ვერ დაინახა.

— არ შეიძლება წაიყვანოთ?

— ვინ? — გაკვირებით იკითხა ქიმშერმა.

— თავად შარვაშიძის ქალი.

— ნაბინა? — წამოიწია ქიმშერი სკამიდან.

— დიახ.

— იცნობთ ნაბინას?

— ვიცნობდი ოდესღაც.

— შერე?

— შერე არაფერი, — აქ ჯაკომია მოწყდა სარკეს. მიუახ-
ლოვდა მაგიდას და ოფიცერს ვერადით მიუქდა. — მომისმი-
ნეთ. ნაბინას ბედი საფრთხეშია. ან დაიჭერენ ამ დღეებში, ან
არა და ამერიკელი მოიტაცებს.

ქიმშერი ფეხზე წამოიჭრა.

— ამერიკელი?.. ჯონ ჰაიტონ?.. ვამახსენდა, სწორედ იქ
გნახეთ იმ საღამოს.

— სადა მნახეთ, ამას ახლა ფასი არა იქვს, მთავარია თავა-
დის ქალი, ჰაიტონი იყიდის მას, გადამაღავს არგენტინაში, ან
იქნება ბრაზილიაში. და ვინ იცის, სად გათეთრდება ქართველი
ქალის სიღამაზე, სად დაქვნიება მისი გული, მისი აღერსია.

მთვრალი იყო და ბოდავდა. ცრემლები დაწვებს უსვე-
ლებდა.

ამ ცრემლებმა ქიმშერი გონზე მოიყვანა, გამოაფხიზლა.

— დაიცადეთ, თქვენ ვინ გითხრათ, რა მოვლის თავადის
ქალს? — დაეჭვებით იკითხა მან და დანიელს დამბული მიუ-
ახლოვდა.

— შაიმუნმა, — ჩაიხრიალა დანიელმა.

— ნუ თაღლითობთ, მიიზიარით-მეთქი, საიდანა გაქეთ ეპ-
ცნობები?

— ნუ ღრიალებ, ღრიალით არა ვამოვა რა, თუ შეგიძლია
ქალს უშველეთ!

ქიმშერმა იძრით ჩუქოღვეფი.

— ან შეტყვი, ანდა გაგათავებ. — თქვა ესა და ნაგანი შე-
ატრიალა.

ერთბაშიად იგრძნო ჩაკომიამ, ოფიცერია აბა ზუზარობდა შეეშინდა, საყვდილის ფრთა მოედო ნაცრისფერს. გაახსენდა, იარაღი არ წამოუღია. შიშმა და ღვინომ გაახელა, გაიფუღისა.

— ინონ, მიშველე! — უნებლიეთ წაადუღუნა და საყვლო გადართია.

— მეფის გვარდიის ოფიცერო, შემიძლია ამ წუთშივე დამგაბატონო. ზედაც ამას? — წამოიძახა დანიელმა და სამყვრდებზე მიუთავადა.

ჭიმშერი გაშრა. აიღეწა.

— საღახანა. აი თურმე ვინა ყოფილხარ, ძაღლის ღვიგო, შენზე ტყვიას არ გავაფრქვები! — თქვა ესა და რევოლვერი ისევ ჭიბეში ჩაიბრუნა.

— პოდა, აგრე! — ამოისუნთქა დანიელმა.

— რათა აგრე, უკეთესია, აი, ასე! — წამოიყვირა ვაცოფებულმა ჭიმშერმა და მათრახი აათამაშა.

— როგორ გაბედე ზემთან ჯდომა ერთ მაგიდაზე, ვაშუშო და პროვოკატორო. როგორ გაბედე შემირცხვინე ქართველი მხედრის სახელი და პატიოსნება. და თუ გაბედე, აი, შიილე საკადრისი, აი, შიილე...

მათრახის წვერი, მხედარნი რომ სტიკს უწოდებენ, სხეპავდა ტანს, სახეს, თვალებს. იგრძობოდა მსხვერპლის ზურგზე. ზეზუნებდა და წიოდა.

გაცეცხლებული ოფიცერია გონზე მოვიდა. ცერად დამზუდა იატაკზე გართხმულ, გულწასულ მსხვერპლს. მათრახი ზიზღით მოისროლა, უბიდან ფული ამოიღო, იქვე საინზე დაყარა და გავიდა.

3

თავი ასწია. ტკივილი იგრძნო. კენესა აღმოხდა. ტანი ეწვოდა. თითქოს გატიტვლებულს აღესილი დანით უსერავდნენ სხეულს. ღიბრგადაკრული თვალეში ძლივს გაახილა. ელემტროს შუქი უხვად დააცხრა თვალის კაკლებს.

ძლივს გააჩნია შეშინებული ლაქის სახე. თავის თავს ძალა

დაატანა. წამოიწია, ისევ დაეცა. ლაქია მიფარდა, წამოტყობა უშველა.

— რა დაგეშართათ, ბატონო?

— არაფერი.

დაახველა სისხლი ამოიღო.

— პოლიციას შევატყობინებთ.

— არა.

ლაქია გაკვირვებით უყურებდა თავ-პირ დასიებულ კაცს.

— ძაან...

— სსუ... ხმა არსად ამოიღო... რამდენი...

ვეღარ გაავრძელა. მაგიდაზე უჩვენა.

— აქ, თეფშზე ფულია, — აუხსნა ლაქიამ.

— ეგ ცემისა არის, აიღე სულ და შეუმჩნეველად გამოიყვანე, გამოცალე აქაურობას.

— კარგი, ბატონო.

— ეტლი დამიჭირე... გასვლა მიშველე...

გაკვირვებული ლაქია წავიდა. დანიელ ნომერში დაჩნა. თავის თავს სარკეში თვალი შეაფლო და ვერ იცნო, ეგონა, ფორმადაკარგული გოდორი ეკდო შუა ოთახში. თანდათან გააჩნა ოთახად მოკეცილი ტანი. დაღურჯებული, დამსკდარი პირისაზე, შემხმარა სისხლით შეღებილი. შეზახდდა. უნდოდა მიბრუნება, ვერ შეძლო. უნდოდა თვალის არიდება, თვალი მაინც წამდაუწუმ სარკეს აშტერდებოდა.

თავი ბურუსით ეფსებოდა. ჩაქურტებს ურტყამდნენ ტფინში და ღრღნიდნენ გულს.

— მამ... — ტუჩებს იკბენდა დანიელ და ფრჩხილებით იატაკს ფხოჭნიდა.

— ეტლი შხად გახლავთ, — ჩაესმა შორიდან.

— არაფერია... ისე კარგია... შშვენიერი... — წაიღუღღულა.

— ეტლი შხად გახლავთ, — მოესმა მეორედ.

ეტლი... ეტლი... ეტლი — დაბზრიალდა სიტყვა თავში და რამდენიმე წაკადად გაიყო. ეტლი!.. და, უცბად მოაგონდა.

— ჰო, ეტლი!

წამოდგა და ტყვილისაგან გულსაკლავი კენესა აღმოძდა. არა, არც კენესა, უფრო დაკრილი მშეტყის ბღავილი. დაბარ-

ბავდა, ჩაიხოქა ლაქიამ დაიჭირა, მხარში ამოუდგა პლექს
მიათრევედა დამძიმებულ ფეხებს.

გავიღწენ წვალუბით. ეტლში ჩაქდა. ლაქიას ანიშნა, ზეშად...
ყოფილაფო. ფული არქა.

— სათ, ბატონო? — იკითხა შევეტლემ.

— საითაც გინდა. ქალაქგარეთ...

ღამე ბნელი იყო, ძალიან ბნელი. თბილი შეხუთული.

— იწვიმებს, — ჩაილაპარაკა შევეტლემ და ცას ახედა.

ღანიელ გონშიხდილი ეგდო ეტლში.

4

სადღაც ირიყრავა. მამალმაც იყოფლა. ძალიან შორიდან
ციცერის ზარის ხმა მოიჭანა ნიჟემა და მის ყურებთან დაამსხე-
რა. ეტლი მძიმედ მიგორავდა გზაზე. შევეტლეს ჩასთელემოდა.
ემ ნელ-ნელა ჩამოსცრა წვეთები, მოუხშირა. სადღაც
გაივლეა, დაიგრგვინა. კიდევ გაივლეა და წვიმა წამოვიდა.

ბურუსში წასულმა იგრძნო სიგრილე. წვიმის წვეთებად
ესხმოდა ნექტარი. იარები მოთლბო წვიმამ. შორეცხა სისხლი.
მონათლა სხეული. მოსწყდა სიმძიმე და შეება იგრძნო.

თვალი გაახილა, შეიშმუნა. წვიმდა. შევეტლემ ეტლი შეი-
ჩერა.

— ბატონო, დროა ქალაქს დაუბრუნდეთ. ცხენები დაეხო-
ცე. ახლა შეიძლება წვიმამ ზვეებიც მოადიდოს. გზა ჩაიკეტება.
ღანიელს შეეშინდა. რაო, რა თქვა შევეტლემ? ქალაქში დაბ-
რუნება... სად?...

თმა ყალუზე აედგა. ვისთან ან რათან ღმერთმა დასწვევ-
ლოს. სადაც უნდა, მხოლოდ უკან აღარ არა... არა...

ეტლი მთას ვადასცდა. კარგად გათენდა. გამოჩნდა სოფე-
ლი: ეკლესიით, ქოხებით. ვენახებით. ღანიელმა დაინახა,
ეტლი შეიჩერა.

— რა სოფელია?

სახელი გაიგო.

— ნუ შეხვალ.

— როგორ?

— გზას გადაუხვევ. ტყეებზე იარე.

— რათა, ბატონო, წვიმა მოდის. ცხენები დამებოცებიან.

როდემდის ვიარო!

გაქაერებულმა ეტლი შეაჩერა.

— აღარსად წავალ!

დანიელმა პირველად შეხედა შეეტლეს. სახე თითქოს ემცნაურა. სადღაც უნახავს. იფიქრა. შეეტლეს დაამტერდა დასივებულ სახეს. თითქოს იგონებდნენ ერთმანეთს, დანიელს მოაგონდა, დილა მიწის ძვრის შემდეგ იცნო შეეტლე, შეეტლემაც იცნო.

ერთმანეთს უფრო მეგობრულად მიესალმნენ. მოხუცო თითქოს უფრო დაბერებულყო.

— ბატონო, თქვენ ავად ხართ მგონი. არ შეიძლება.

— არაფერია. მაშ, ველარ წამოხვალ?

— ვერა, ბატონო. ცხენები მეყოლება.

— კარგი. მიშველე ეტლიდან გადმოსვლა.

შეეტლე განცვიფრდა.

— აღარ წამოხვალთ უკან?

— არა.

— სოფელში მიგიყვანთ.

— არ მინდა, მოხუცო. მე სხვას ვთხოვ შენ. აქ დამტოვეთ, იმ ზის ქვეშ.

— წვიმა?

— არაფერია, გადაიღებს.

შეეტლეს სახე ამჯობი ივსება.

— ნუ მიუფრებ ასე. შენ ახლა ქალაქს წახვალ?

— დიახ.

— შენი ეტლი როგორ არის?

— დამტერებულია, ბატონო ისევ.

— არ გინდა ახალი?

— ემა... რა ვაეწეობა.

მოხუცმა ხელი უფიშვლოდ შეაქნია. დანიელს შეეებრა.

— იცი, რა ვითხრა?

— რა, ბატონო?

ქალაქი და ფანქარი ამოიღო. დასწერა ხელის აწვადით წვიმის ეტლის ჩარდახში ამოეფარა.

იზრავლ!

მე კარგა ხნით დავტოვე ქალაქი. ოთახი ჩემზე უნდა დარჩეს. არავინ შეუშვა. მოუარე და გაუფრთხილდი.

დანიელ.

— ეს წერილი ძველმანებით მოვატყე ვბრაველ იზრაველს გადაეცო ხომ იცნობ იზრაველს?

— იმას ვინ არ იცნობს.

— ჩემზე ქალაქში ნურაფერს ნუ იტყვი. ეს კიდევ შენ, ამ ფულით ეტლსაც გამოსცელი და ცხენებსაც.

მეეტლეს არ სურთოდა. ხელში მომდევნელი ფული და წერილი ეჭირა. სახეზე გაოცება და შიში უკრთოდა. გონს ძლივს მოვიდა.

— რას ამბობ, ბატონო! რა ღირსი ვარ!

— ჩემს სამახსოვროდ, მოხუცო, ჩემს სამახსოვროდ.

— დურთმა დაგლოცოს, ბატონო.

— მადლობას თავი დაანებე, მიშველე ჩამოსვლა.

— კიდევ გატარებო.

— არა, დავიდალე.

დანიელ წამოდგა. დაბევილი ხორცი თითქოს ძელებს ვაშორდა. სახე საშინლად დაუღრიჯა.

— ბატონო, თავს იღუპავ!

— მიმიყვანე იმ ხესთან და წადი.

მეეტლეს ხმა აღარ ამოუღია. მიიყვანა ტოტგაშლილ მუხასთან.

დანიელ გრილ მიწაზე გაწვა და თავი სველ ბაღახებში ჩასდო. თითქოს უნოსავედა მიწას. მეეტლე დიდხანს იდგა და უფერებდა ამ უცნობს. ვინ იცის, რა არ გაიფიქრა. დანიელმა ხე-

ლით ანიშნა, წასულყო. მოხუცი ფეხაყრევით გამოჩნდა და
ნიელს. მოატრიალა ეტლი და ქვევით დაეშვა.

ელვამ უმატა. გრგვინვამ მოუხშირა. ტყე ამბავად წავა
გაძლიერდა და თქემად წამოვიდა.

დანიელ სიამოვნებით იზნაქებოდა.

წვიმდა, ელვდა, და ისევ წვიმდა. მუხის ქვეშ გამხლართუ-
ლი დანიელ გაუნძრევლად ეგდო და ხარბად სუნთქავდა წვი-
მით გაკლენთილ შიშის ნოყიერ სუნს.

ა მ ბ ა ე ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

„ფედა... ფა შვილი სალახანა“

1

ძლივს მიაღწია მთის მოტიტველებულ წვერს. ზევით მოს-
ჩანან ნახლმოხვეული, უინეთ შესუდარული, ამაყად აშლილი
მთები. დგანან და დადუმებულნი დასცქერიან მათ ფერღებზე
გადაშლილ ასწლოვან ტყეებს, დაგაყვებულ მინდვრებს, გაქი-
მულ ველებს.

გული უამღება. სიო აგრილებს. მუხლებში ღონე ემატება.
უნდა სულ მალდა აქვევს ბილიკს, ავიღეს იქ. სადაც უინული
მეფობს. იქიდან გადმოხედოს დედა-ქვეყანას, თავისი აღსარება
უთხრას... ან არაფერი არ უთხრას და ისე გაიფინოს, ისე და-
დუმდეს, როგორც ეს მდუმარე მთანი.

ნისლი თანდათან ეპარება შწირს, ნაზად ლოკავს და ხვევს
თუთარ სუღარაში მთელ გარემოს. ქანყით იბურება მეზობელი
მთის კალთები, ხელებგაწვდილი შიიწევს მისკენ, თანდათან
უახლოვდება, ფეხითი უწევება ლოდს, რომელსაც წელან ხე-
დავდა, ველარ ჰედავს. დაფარა ბურუსმა. გრძნობს, როგორი
აღერსით ევლებს თავს რბილი ღრუბელი, რბილი და თან სი-
ნათლის დამსშობი.

მთის კალთას აყრული, შეშინებულ შვლის ნუკრსა ჰგავს —
უშწერო არება დედის თბილ მყერდს მისწებება და სწოვს
ძუძუს. — ტყბილად სწოვს ნისლს.

გზა თანდათან საშინაო ხდება. ნისლი ფლობს ყველაფერს
 ვეღარას ხედავს. დაცურებული ქვა დრიალით მიქრუნს უფსკრულ
 რელისავერ, დაგორებული ლოდი თავზე გადაუფრენს და
 შუილით მიაყრის სველ ქვიშას სახეში. ქვიდან ქვაზე ფრთხილად
 გადადის, შეტორტმანებული ხავსს მოეჭიდება და თავს
 შეიმაგრებს, რომ უფსკრულმა არ შეაწიქოს.

ფოფხვით მიადგა სიბს, მოსინჯა და ჩამოაჭდა. მაგრად მი-
 ეფრდნო ზურგიით კლდის ქანს. გადახედა ნისლს, ნისლის იქით
 უფსკრული იყო, ბრმასავით იგრძნო გუმანიით და როგორც
 ბრმას, ისე შეეშინდა.

სმენას შორეული გუგუნა სწვდებოდა. ეს გუგუნა წამი-
 ნუთით ძლიერდებოდა. ქარი დაქროდა ხრიოკებში.

უფსკრულიდან გრგვინვა მოესმა. გაზაფხულის პირველი
 ქუჩილი. ფეხთით ელვამ გაუსრიალა უღრანში შეხმა დაიჭემა
 შეეშინდა. ქვევით ჭოჩოხვით სდუღდა. კუბრი თუხთუხებ-
 და ქვევით.

...და ფიქრში დაუნდობლად ამცნო. დედამ არ მიაღო შეი-
 ლი. შეიღო სალახანა და ფლიდა.

2

უძმელობით ღონეშიხდილი მისდევდა მწევანე მოლით და-
 ფარულ ფერდობებს. ნაფლეთები ძლივს უფარავდა ტიტველ
 ტანს. თვალეში სევდა და ღამე ჩასწოლოდა. წვერსა და თმას
 ჭეჭყი მოსდებოდა. სახეს სიფვითლე შეჰპარეოდა და ტუჩები
 გაფითრებოდა.

სოფელს დაუბირდაპირდა. საფდარი სოფელში ქერ კადეე
 შორიდანვე დაინახა. იმით გაიგო, რომ სოფელი ახლოა. მიუახ-
 ლოვდა, ქვაზე ჩამოაჭდა. ღიღი ხანი იჭდა ასე. ეშინოდა სო-
 ფელში შესვლის. ბოლოს ადგა და მიჰვეა სოფლის შარას.
 ძაღლებმა ვეფა ასტეხეს მის დანახვაზე და ერთი ეზოდან მეო-
 რემდე ვეფით მოსდევდნენ. მტირალი ბავშვები ეშალეზოდნენ,
 დედისგან შეშინებულუბს ეგონათ, რომ ვლახა გუდაში ჩაბ-
 ვამდა და მოიტაცებდა, მოზრდილი ბიჭები სიცილ-ხარხარით
 მიაცილებდნენ.

ორღობეში მიმავალს ახლად გამომცხვარი პურის სუნს ეცა.
შეიშმუშნა. ქობთან შეუხვია და წყალზე მიმავალ დედაყის
პურის ნატეხი სთხოვა.

ეს დღე ეკლესიის გაღვივებაში გაატარა. ხან ატყინა და ხან
წარწერებს კითხულობდა საფლავის ქვებზე. ბევრი საფლავის-
მო ეპიტაფია ამოიკითხა. დაღამებისას სოფლიდან ჩემად გა-
პარა.

3

ხეტიალმა დაღალა. აღარ იზიდავდა მზის ამოსვლა და ჩასვ-
ლა. გული კვლავ იარებით აევსო. დადიოდა და ადგილს ვერ
პოულობდა. დადიოდა და ფიქრები ღრუნოდა. გულს განუფ-
რელი მეგობარი — სევდა შემოაწეა და ისე აწამებდა, რო-
გორც იმ ქალაქში.

ინახულა უღრანი ტყეები ასწლოვანი მუხებით. ემთხვია მათ
ხავსიან ფესვებს. საათობით უსმენდა ნორჩი ფოთლების ჩემ
შრიალს და ფრინველთა გალობას.

ინახულა მთის ჩანჩქერები, თავდავიწყებით რომ მოჰქრიათ
ქვევით. თავგამეტებით რომ ებრძვიან ქვასა და ღორღს. ყური
დაუფდო ნაკადულის წერიალა ხმას, მაგრამ ამოდ — არ გა-
ტყა, არ მოხიბლა.

მოიკითხა სალი კლდეებიც, დეგებოვით რომ ამართულან,
ამყნი და მიუდგომელნი. მთები — მუდამ დათოვლილი ბერი-
კაეები. არც ამ მთებში მოუშეშეს წყლული.

მოქანცული დაეთრეოდა და ეძებდა. თავის თავს და დედას
ეძებდა. დედას — რომელიც დაამშვიდებდა, დააბურებდა,
შეებდა მისცემდა ნაწამებ სულს. ვანუკურნავდა ტანს. მაგრამ
ტყვილი მაინც აწამებდა. სტკიოდა სულის ძველი ტრილობები.
ხშირად კენესა აღმოხედებოდა და თითონვე შეაშინებდა.

უმთავრესად ლაღადისში ატარებდა დროს. ხშირად ვეფ-
რებოდა მიწას, ფესვმაგარ ხეს, სიბიან კლდეს, მთის მწვერვა-
ლებს, მინდორს და ველს. ჩანჩქერს და მდინარეს.

ასე მისდევდა ბილიკებს და ეძებდა, ვინ იცის, რას.

ხეტიალმა დაღალა და ვანუკურნება მაინც არა სჩანს. ამ დი-

ლაზე ნაგუბარში პირისბანისას თმაში ქალარა შეაშხნია და გაუხარდა. ბოლოსდაბოლოს სულ რაღაც დღეა, რაც ქალქში არა ყოფილა და ეს დღეები მთელ საუკუნედ ერეგნებად იცოდა.

ხეტიალისგან მოქანცული რომელიღაც მუხას მიადგა და სასვენებლად მოემზადა. უცბად შეკრთა, იცნო მუხა. მოაგონდა ის დილა და ნაწამები ტანის ტკივილი. გულიანად გადაფურთხა და გამოირდა იქაურობას.

ალარ უნდა მოიგონოს არც ის დღე და არც ის წამება. დამცირება. შეურაცხყოფა.

უარყოფს წარსულს. ინონს იზრავს მიჰყიდის, ფულს შეაგროვებს და ნიუ-იორკში გადასახლდება. იქ იმ პაირტონს იპოვის და ჩეკს დაუბრუნებს. „არ იფიქროს ამერიკელმა, რომ მე მართლა ახალი ქვეყნის იუდა ვარ“.

მერე წავა არგენტინაში. იქ სამუშაოს იპოვნის და წყნარად იცხოვრებს. ბოლოს და ბოლოს შეუძლია საინების მრეცხავად დადგეს რომელიმე სასადილოში, ან ფესხაცმელის მწმენდელად და იყოს უკუნითი-უკუნიასმდე.

იმდენი ვითომ რა სტირდება ერთ აღამიანს, რომ თავი ვერ გამოიკვებოს. ვთქვათ ცოტა ბური, ცოტა ჭებვი, ერთი ქიჭა უშაქრო ყავა, სუფთა პერანგი და სარდაფში პატარა კუთხე.

სამაგიეროდ არ იქნება ყოველდღე ქვარცმა და წამება. იქნები ასე, უღარდელი პეპელასავით. პო, უნდა გქონდეს უსათუოდ დიდი მარავი საძინებელი აბებისა! უძილობა ავიზრახვების ამშლელია. რა სისულელეს არ იფიქრებს თვალდატყეპილი იდიოტი. ვთქვათ, რატომღაც ჭიანჭველა მოაგონდება, ერთი პატარა ჭიანჭველა. ჭიანჭველაზე თაფლის ქილა. მერე დედა და დედის ხმა — „შვილო, ეს ქილა მანდ არ დადგა, ჭიანჭველები დაეხვევა“. მერე გათავდა... დედას მოჰყვება აბზედობა. აბზედობას უბედურება. მერე კიდევ აბლაბუდები და განთიადს ისე შეხედები, როგორც კარვად ნაბახუსევი მოქეიფე.

შორეულმა ხმაურობამ გამოაფხიზლა.

სადღაც ღამე წამოსწოდა. უკვე ბნელოდა. გასწვრივ ფარნები ციმციმებდნენ ციციანათლებად.

გაუფიქრდა. მერე მიჰყვა ფარნების შუქს. მალე ანბები-

ვაარჩია მერე ლიანდაგი ვაუხარდა. ვაიფიქრა — „შეიძლება მუხეცენებაო“. დაიხარა, ცივი ლიანდაგი მოსინჯა და დამწვიდდა.

შეუმჩნევლად რომელიღაც რკინიგზის სადგურს მისდგომოდა. იქვე ახლო სემაფორის სვეტი შენიშნა. მწვანე შუქი გზას უხსნიდა ქშენით მომავალ მატარებელს.

ორთქლმავლის ფარების შუქში თვალი მოსჭრა სემაფორს აკრულ ჟაკობიას, მერე შუქი მწყობრად გაწვდილ ფოლადის ძაფზე აციმციმდა.

მატარებელი სადგურიდან გამოდიოდა.

გზის პირას მდგომს ესიამოვნა მწყობრი რაკეტული ბორბლებისა. ამ მონოტონურ ხმაურშიაც იყო რაღაცა მშობლიურა.

„ჩქარი“ სისწრაფეს იღებდა და ჯერჯერობით კარგად მოსჩანდნენ განათებული ფანჯრებიდან მაცქერალი, ცნობისმოყვარე მგზავრები და თანამგზავრები.

ვაგონები ნელა-ნელა მისრიალებდნენ.

ხეტიალისაგან ჩამოძონძილი დანთელი სიამოვნებით შეძვრებდა მომღიმარ ხალხს.

უცხად შეერთა. წამოიყვირა. ხელით პაერი მოხაზა და სემაფორის ბოძს მიეკრა.

ვაგონიდან, ფანჯრის რაფაზე დაყრდნობილი მგზავრი ქალი ღამის წყვედიადს ამტერადებოდა ქალის გვერდით ვიღაც ახმახი აუღაყუდა თავმომწონედ იღიმებოდა.

ჯაკობიამ თვალზე ხელეში მიიფარა.

მიწყდა ბორბლების რაკეტული.

სადღაც წყვედიადში მიმავალი მატარებლის წითელი შუქი ციმციმებდა. შუქი თანდათან დნებოდა და თანდათან ფერმკრთალდებოდა.

„დავიღალე, სადღაც რბეში ერთი აბი საძინებელი უნდა მქონდეს. დავიღალე“.

კიდევ ცის ქვეშ გათენდა ღამე. დილით შორიანლოს ქალაქი გამოჩნდა. გზას გადაუხვია. სიბ ღოდზე ჩამოყდა. „უნდა დავტოვო“, — ვაიფიქრა. დაეხარა. მობეზრდა ხეტიალი.

ქალაქი იღვიძებდა. ღამის ზურუსი ბქრებოდა დასავლეთში.

უნებურად თვალი დასავლეთს გააყოლა. მოეწონა მისი პირქუშობა. „ასეთი იყო ჩემი ცხოვრებაც. უნდო და პირქუში. ბედი — უბედო. გრძნობა — უგრძნობო. გული — უგული“. მერე ისევ წარსულს გადახედა. შეეცოდა თავისი თავი. „ღრთა გავათავო. ან სამოთხე ან ჯოჯობეთი. მე რომა მკითხონ, ისევ ჯოჯობეთს ავიჩხვედი. იქ არაფერ არ გვეითებება — ეინა და რად, იმ შავეთში სულ ყველაფერი ნათელია“.

მოაგონდა დაფიწვებული მეგობარი. ამ მოგონებამ გაამხნევა. იგრძნო, რომ ყველაფერი არაააა ინონის გარდა, რომ ხსნაც და დაღუბეაც ორივე მასშია. კერაში, რომელიც ორ გროშიად იყიდა ბედის მკითხავი მოხეტიალე პოშასაგან და რომელმაც შეკრა დანიელ და დაიმორხილა. ახლა უიშისოდ არის ეჭვი. ორჭოფობა, გაორება, ტანჯვა, წამება, ჯამბაზობა შავთულის ხლართზე და რაც მთავარია, გაუთავებელი ბრძოლა სინდისის ზღაპართან.

ეს ზღაპარი შექმნეს ფლიდმა ქურუმებში მაიმუნის დასაორგუნავად.

— გოჯარდეს მოყვასი შენი! — დაღადებდნენ ქურუმნი და არ იყო მოყვასი.

— ნუ იბრუშებ, — ქადაგებდნენ ქურუმნი და იყო მრუშობა.

— ნუ იქურდებ, — მოუწოდებდნენ ქურუმნი და ყველაერთმანეთს რაღაცას ქპარავდა.

და მხოლოდ ინონმა თქვა, — „მაიმუნი ხარ და მაიმუნად იქავ“!

ფიქრში დაამშვიდა. გახარებულმა ახედა ცას და გველის სისინისებური ხერხელი გაატანა ნიავს.

— მე და ინონ, სისულელეა დანიარჩენი! რა უნდა მწამდეს და რად?

ამ სიტყვებით ამაყად გადახედა ქალაქს და ქვევით დაეშვა.

1

ქალაქს მიაღწია. შეუშინველად მიადგა ებრაელების უბანს. ვიწრო დარბიან დუქანთან შეხერდა. დააკუნა.

— რომელი ხარ? — მოესმა თბილი ლოგინის ხმა.

— კარი გამიღე, იზრაელ.

— რომელი ხარ? — ხმის ლოგინის სიტბო მოშორდა და შეკრთა.

— გააღე, მე ვარ, დანიელა.

დარაბა გაიღო. დანიელ დუქანში შეუშვეს. იქ ისევ ბნელადა. მედუქნემ კრატი ააბოლა. განცვიფრებით დაუწყო თვალღერება ნაადრევ მუშტარს.

— ველარ მიცანი, იზრაელ?

— ვერა, ღვთის მადლმა.

— აბა, შემომხედე.

ბუბერი ებრაელი სტუმარს ჩააშტერდა.

— დანიელა ყოფილხარ მართლა. დაბრძანდი. წვერი მოცვლია ისე გამოცვლილხარ, რაღას გიცნობდი!

დანიელ დაჭდა, იზრაელის ჩურჩულს ყურს ეგდებდა.

— რაღა ჰკანკალებ, იზრაელ, რა დაგემართა?

— არაფერი, ღვთის მადლმა, არაფერი!

— არა, მაინც, თითქოს გეშინია?

— არა, არა.

— რა ამბავია ქალაქში ახალი?

იზრაელმა ხმის დაუწია.

— რისთვის ჩამოხვედი უკან, რად დაბრუნდი, დანიელ?!

— რა იყო, რა მოხდა?

— მუშები გეძებენ!

— რა უნდათ?

— არ ვიცი, რჩელის მადლმა!

— მაინც?

— ჩემთან მოკიდნენ, კინაღამ გამწირეს. მოკვლას მიპირებდნენ. მოხოდნენ შენს მისამართს.

— რატომ არ უთხარი?

— არ ვიცოდი.

დანიელს ჩაეციხა.

— სხვა კიდევ რა არის?

— წუხელ შეშები დაიჭირეს. შარვაშიძეც გადააფენესო. ქალაქში ხმებია, თავადის ქალი მუშებთან ერთად იბრძოდაო ნიკოლოზ მეფის წინააღმდეგ. რჯულის მადღმა, არა მესმის რა!

— სად არის ახლა თავადის ქალი?

მოხუცს ჩაეციხა, უფრო ხმადაბლა წასჩერჩელა უფროსია:

— ამერიკელმა გააპარა. ბარჯი წუხელ მე შეფუყარი.

სონემე გამეფდა. დანიელ მოხუცს მიუბრუნდა:

— ოთახი?

— იქ ყველაფერი წესრიგშია.

ჩაუფიქრდა.

— რად დაიჭირეს საქმის გახსნა, საკვირველია! — წამოიძახა ფიქრის შემდეგ.

პირი მოიპარსა. შეჭველმანეს ძველები გადაუქოთა. ახალი ჩატრისფერი კოსტიუმში ჩაიცვა. სარკეში ჩაიხედა, თავისუფლად ამოისუნთქა.

— ჩემ ოთახს ღამით ვინახულებ! — თქვა ესა და იბრაელს დაემშვიდობა.

ქალაქში გასულმა მალაზხაში შეიარა და ვალესილი ბებუთი იყიდა.

„ახლა ყველაფერს ვალესილი ბებუთი სჯობია“, — გაიფიქრა და განაგრძო გზა.

მზემ შეაფულს მიაღწია. ფიქრი გულს გადასცა. ის დადის ბაღის ვერსეების ჩრდილში. ათვლიერებს ნაცნობ ადგილებს. ბილიყებს, კორომებს. დაბრდილულ შადრევანს. ეილაყ ლანდა

უახლოვდება. მოიხედავს. იცნობს ექიმს. მიესალმება. პასუხს არ მიიღებს.

- რა გინდათ ამ ბაღში? — იკითხავს ექიმი.
- ჩრდილი, ექიმო. შზის სხივებისა შეშინია.
- სიკვდილისა?
- არა, ექიმო.
- საფეხრველია!
- ნუთუ?
- შერისძიების უნდა გეშინოდეთ!
- იმიეთ შერი, რაღას უცდით!
- არ მინდა ხელი გავისვარო.
- თო, ექიმო, რისთვის ასეთი სისასტიკე?
- თქვენ მკვლელი ხართ!
- რომ არ მომეკლა, მე მომკლავდნენ.
- მოღალატე ხართ!
- რომ არ მოღალატნა, მე მოღალატებდნენ.
- სინდისი არა გაქვთ.
- გეფიცებით, მხოლოდ დღეს ვუარყავ. თქვენი განაჩენი, მგონი, დღევანდელს არ ეკუთვნის.
- უცოდველი არასოდეს არა ვოფილხართ.
- ვველა რომ თავის ცოდვებსა ხედავდეს ისე, როგორც ვხედავდი მე, უბედურება იქნებოდა.
- დანაშაულის გამართლება კეთილშობილი ქარაგმებით ორმაგად უნდა დაისაჯოს.
- რაღას უცუტრებთ, ანდა რად აწვალვებთ ქიბეში რეველგერს?
- ექიმი შეერთა. უკან დაიხია. დანიელს შწარედ ჩაეცინა.
- რას მიწოდებდი, ექიმო, თავი რომ დამეცვა? — დამშვიდებით იკითხა მან.
- ის, რაცა ხართ, არაჩაობას!
- პოდა, აი, როგორა ცდებით. განაჩენი გამოიტანეთ და სისრულეში ვეღარ მოგყავთ. არაჩაობა ამას მჭევია.
- ექიმმა ზიზღით შეტედა და გაშორდა.
- მხრები უთრთოდა. კანკალვებდა. ეტყობა, ტირიდა საწყალი ექიმი.

უფერებს ღელეებს, რუებს და ღამეს. ასე უფურცლდა ის მზის ჩასვლასა და გრძნობდა, როგორ ჯდებოდა დღე თხილის ნაჭუჭში. ახლა ღამეა უმთავრო. მთვარე ბავშვობიდან სძულდა. ერთ დროს ღამის სიბნელეც აშინებდა. ახლა სულერთია.

გადააფურთხა. პაპიროსს მოუკიდა ფიჭრობს მომავალზე და უხარია. ფიჭრი მომავალზე გაწყდება იქ, სადაც ნიავე ჩუმ შრიალს მოიტანს, წინათგრძნობა მიიწეც ცუდს ამბობს და ეშინია.

რასა ეშინია, სიკვდილსა? არასოდეს არ შეშინებია, დღეს კი არ უნდა არ უნდა სიკვდილო. მზიანი დღეები სწობია სიკვდილს, სწობია ბაღები, ყვავილეები. სწობია დანიელ ჭაკოშია ცოცხლობდეს და ჰქონდეს: ოქრო და ფულემა, ძალი, პატივი და სიყვარულის პატარა ნატეხი. ამასე უარს ვერასდროს ვერ იტყვის, ან რაღა თქვას. თუშეა რა იცის, რას იტყვის ხვალ, იქნებ უარყოს ეს ნატეხიც.

იქნება დრო არი წავიდეს შინ.

ვიღაც წამოდგა. შიშმა იიტანა.

— დღეს სულ შენ გეჭებდი! — წაასტრახულა აირდილას ზემ.

— ვინა ხარ, რა ვინდა?

— ზევრი არაფერი.

ჭაკოშია ჩააცვდა ლანდს და ბოლოს იცნო. წინათგრძნობამ არ მოატყუა. ანდრეი სალინ. შერისძიებდა რევოლვერი მარჯვენა ხელში.

— ანდრეი, — ჩაიხრიალა დანიელმა.

— სწორია. ცოტა უკან, აი ასე!

— მესროლე, — დანიელმა უკან დაიბია.

— რა მეჩქარება, მაგასაც მოვასწრებ. მიპასუხე.

— რა?

— შენ გაეცი ამხანაგები?

— არა.

— დანიელ!

— არა.

- მაშ ვინ?
- ნაბინამ.
- სტყუი!
- მაქვს საბუთი...
- ვასწორდი და ხელემა ზევით! რა საბუთი?
- მოდო, ნახე. — დაიღრიალა ჯაკომიამ და ბებუთა შეატრიალა.

დაივრიალა რევოლვერმა. ბებუთმა რკალი მოხაზა და სადღაც ქვევში გაწკრიოდა. კაცი მოსხლექით წაიქცა და თითუბით მიწა მოფხოქნა.

— აი, საბუთი, უბედურო! — ჩაიდუდუნა სილინმა და ჯგნარში გაუჩინარდა.

ციცკრის სიომ გამოაფხიზლა.

თვალთ გაახილა.

ჩერ კიდევ ღამე მყუდროობდა.

შემობრუნება დაახარა და ვერ შესძლო. მკლავში ძალა აღარა ჰქონდა. სუნთქვა ეკვროდა. მარცხენა მკერდი ყრუდ სტკიოდა. სციოდა და ამზრზენი ერქოლვა უვლიდა. აზმორებდა, ასლოციენებდა.

— გვედები აღმათ, — გააფიქრა დონემიხდილმა სულთმობრძავმა. მერე აზრი ისევ გაუწყდა.

აგერ — როდის მოვლოდნელად სითბო იგრძნო ტანის სითბო. ვიღაც ხელეებს უთათუნებდა. წამეტუნებდა. წამოყენების უპირებდა.

იქნო თავისი მეგობარი და უსუსურად გაუღიმა.

— მოხვედი, ინონ, მომიგონე, ვიგრძნო გულმა, მოვიდა ჩემი აღსასრული? ასეა, ინონ. შენდა შემრჩი ერთადერთი მიმღები და დამტირებელი. თლონ, იცი, აგრე ნუ თრთიხარ და იარაზე ნუ მაწივები. მტკივა მკერდი და ძაერიც აღარა მყოფნის...

რა გაეწუობა, დამასწრო და რაღა იქნება... მივდივარ და შენთვის კარგია, ჩემთან მოკვდება ცოტაოდენი ის კაცურაიც. რაც ორივეს ხელფხეს გვიყრავდა. დარჩები შენ და ეინ რა იცის, როგორ, რას განსჯი. აი, ხედავ, შენ რჩევას ყური არ ვათხოვე, შევიბრაღე და მოვტყუედი. სასაცილოა ჩემი საქმე.

თუ შენ გემონე, ბენჯის ხიდი რაღად მინდოდა. თუ სიბოროტე
ფარად მქონდა ამ მუხთალი ცხოვრებისათვის, სიკეთისკენ რა-
ღად ვიწვედი. თუ უარგყავო, რად ვიწამე? ო, ინონ, ამ შეცდო-
მებმა მიმსხვერპლეს და ახლა შენ თუ იძიებ შურს, „პრადათარო
შებრალემა“ — ეს იყო შენი მოძღვრება და მართალია, სისუ-
ღელეა ყველაფერი...

— ინონ, ყელს თავი დაანებე, რად ვინდა ყელი, სუნაქვა
შეკვრის...

გლოვის კივილმა გააღვიძა იმ დღეს შოა-ბარი.

კიდევ კარგია. ეს კივილი ქალაქში არ გაუგონიათ.

ამბავი მეთოთხმეტე

იპილოტი

„ათოვდა ზამთრის ბაღებს.
მისქონდათ შავი კუბო
და შლიდა ბარაღებს
თმაგაწეწილი ქარი“.

ვალენტინ ტაბიგ

. . .

ქარი დრიალით დაქრის ბნელ ქუჩებში. მტერის კორიან-
ტელს აყრის პირსახეში აჩქარებულ მგზავრებს, ცოცხა ბნელა.

ქალაქის ქუჩაზე დროგი მირაპრახებს. მედროგე ფარაქაში
გახვეულა და მოკუნტული რაღაცას უსტევენს. დროგზე ორ
კაცს მოუკალათნია და კუბოს მსგავსს ყუთზე სხედან.

ქალაქს ვადასცდა ხრიალით დროგი. კლდესთან შეჩერდა
იქ, სადაც ამას წინათ დანიელ ჩაეომია ისვენებდა შთიდან მო-
მავალი.

მგზავრებმა კუბო გადმოიღეს.

— იბა, იზრაველ.

— რა ვინდა, ბატონო?

— სად არის ვათხრილი?

— აი, აქ.

— შივიტანოთ. — უ-უ! რა ქარია... თავის დღეში არ მინა-
ზავს, რჯულის მადღმა, ასეთი ქარია.

— ჩაედოთ.

კაცებმა კვბო ჩაასვენეს, იზრავლმა ბარი მოიმარჯვა.

— ღვდლისათვის დაგვეძახა, მაინც ქრისტიანი იყო.

— რად უნდა შლვდელი. ღმერთი არა სწამდა.

— შივაყართ.

— შივაყართ.

შოისმა მიწის რბილი ხრიალი.

— იზრავლ.

— რა?

— ხომ ვერაფერ შეამჩნევს საფლავს?

— ეინ შეამჩნევს, ქარი ხრეშს შიყრის. დააწვიმს. დაათოვს.
გაზაფხულზე ქეჩილი ამოვა.

— ეყოფა, წავიდეთ!

— წავიდეთ.

ქარი დრიალით დასტრიალებდა ქალაქსა და მგზავრებს ქუი-
შას სახეში აყრიდა.

* * *

ქალაქში არანვეულებრივი ხმებია. ჭორებს დასასრული არა
აქვს. ამბობენ, რომ წუხელ საღამოს სადგურის საღაროს მად-
ვა ნაცრისფერ კოსტუმში გამოწყობილი შაიშენი, იყიდა ბილუ-
თი, ჩაჯდა მატარებელში და ქალაქიდან წავიდაო.

იმ საღამოს ამისთვის დიდი უურაღღებია არავის მოუქცევია,
რდგან ღებეშებმა ამცნეს მცხოვრებთ, რომ რუსეთი თშს უცსა-
დებდა ავსტრია-უნგრეთს.

ბაღში უყრავდა სამხედრო მუსიკა და ისმოდა ქარის განუ-
წყვერბელი ვაშა.

ზ ი ზ ი

არტანუღი ზერერდა გზაყვარედინზე და ამყად გახედა გულ-
 ვადაღადრულ მიწას. მთის კალთებში წვებოდა მზე და უკა-
 ნასყნელი სხივი თვემოჭრილი გოლიათისა ეთხოვებოდა მსხლის
 წვერთზე შეწითლებულ ფოთლებს თაიგულს. წვეთები უკა-
 ბედად შოვარდნილი ნიაღვრისა მძივებოვით დაკიდულიყვნენ
 ხის ტოტებზე და ნაგვალვი მიწა ზარბაღ სრუტავდა ნაწია-
 ღვრალსა.

არტანუღმა გახედა თვალწვდენელ ზერებს და თვალები
 მოღულა ღერჭაღ ღვლავებდა ნაშაბიამნარი ვაზის ფოთოლი,
 ვაღერსებოდა ქარვად დაფერილ რქაწითლის მტევანს, მარცე-
 ლებზე სანთელივით დაღვენთაიყო ნაში ნაწვიმარისა, გაღაე-
 რეცხა ნაეარი, ობი, და მტევანი ისე იყურებოდა ფოთლებიდან.
 როგორც დააცის ახლად დაბანილი წითური ღოცა. მზის უკა-
 ნასყნელი სხივი ჩემად შეჰპარვოდა ფოთლებს მზეთუნახავთან
 და ეკონებოდა გულსავსე საყვარელს.

არტანუღმა ახედა ცას. ქუდი მოივლიჯა გამარყვების ნიშნად
 და გადახარხარა. სიცილი გაიშალა, მოედო ზერებსა და მოღა-
 დებული ჩივის ღმუხილში ჩაიძირა.

პირგადაწმენდილ ცაზე ცისარტყელა ვადაიშალა. პერს მო-
 ედო სენი დაშწვარი მიწისა. ნელა გამოძვრა ღერჭკედა ხელი-
 კი ბარდნილებიდან და ნავობარზე მზის სხივებში ვაწვა და ანე-
 ბიერდა. შაშვმა შინდიანში ჩაიგალობა და ფოთლის წვერზე
 აღმასებულ ცვარს დაეტანა — გული გაიგრილა, ნექტარი შეს-
 რუტა მაცოცხლებელი და კვლავ ჩაემღერა, ჩაუტკიცოკა.

არტანუღმა ქალამნები სარტყლის თასმაზე მიიბა და ნელა

ჩაუარა ნათობარ კვლებს. ფეხის ტერფს მოედო ნამის სიჯაღედ და თითები ჩაიფლო ნოყიერ ნიადაგში. არტანულო დასწვდა ვაზებსა და ჭიგო გაუსწორა. ფრთხილად შეარჩხია, რომ ნამი მოსკლოდა აკიდობდა დამძიმებულ ვაზის ტოტებს და მხად ამშული ყურძნის მტეენები შეათამაშა, ხედვით შეათბო და მოეაღერსა.

საუარაულოში ტკბილად მისძინებოდა დარაქს, ნაგვალეარის სუნით დამთვრალსა და გაბრუებულს. ბერდენა საყვარელივით მიჰყუდებოდა გულზე საყოდავსა და, სიხმარში წასულს, მკელი თივა ღოვინი ეგონა, თავისი დედაკაცის ხელით გაშლილ და ნააღერსავე.

— ჰო, დედასა! — შეჰყვირა არტანულმა და კბილები გააკაწკაწა.

დარაქი თოფნაქრავივით წამოიჭრა.

— ჰაიდა, ლაფათყურელო აქტივისტო! — შესძახა არტანულმა და ხალათის ვიზიდან უბის წიგნი ამოათრია, უღვაშებზე ნამიანი ხელი ვადაისვა და წიგნაკი გაშალა.

რეტმორეული გამოფხიზლდა, ლიტრა მონახა და გული გაიგრილა. მერე აფრუტუნდა და დარკუბვენილმა თავი დახარა.

— უნდა შაპატიო! — წაიღუღღღდა ბოლოს და ობრად მიგდებულ ბერდენას დააკეჭრდა.

— ტკბილია ძილი, დორბლიანო?!

— ანგრე!

არტანულმა წიგნაკში რაღაც ჩაიწერა. წიგნი დაკეცა და უბეში ჩაიდო.

— უნდა შაპატიო, — გაიმეორა ყარაულმა.

— არა იქნება რა, კრებას მოვასხენებ და იმან ვიზღას! — დასძინა მოსულმა, ხელა შეტრიალდა, გაშორდა დარაქს და მწყრივებს დაჰყვა.

დარაქმა ვახუდა მიმავალსა და ჩაფიქრებული, ხღვადგამლილ ვაზებს დააკეჭრდა.

ნაგვალევის სივიწროვეში ერთხელ კიდევ გადაიჭროდა არტანულის ახმამმა ლანდმა და ნაგუბარზე დაღვენთილ მზის სხივთა მსგავსად ისიც გაპტკა, გაუჩინარდა.

ლაფათყურზე ვადმოდგა მთვარე და ნაადრევი შემოდგომის

სუსხიანში ქარმა ყურანის მტეელებს ღამის თითველი შე-
ბერტყა.

თეთრი ვარდოვით გაიბარდნა სექტემბრის დამე.

დატყბა ყურბენი. ანოყიერდა ალაზნის ველი.

გზად მიმავალი არტანელი თავზე წამოადგა თავადთა ნასახ-
ღარს, უგემურად გააკრატუნა კბილები და ცეროდ გახედა ნახუ-
ღარს, ეონცხე რომ იყო წამომდგარი, ამყად რომ გადაბურ-
რებდა ერთ ღროს ალაზნის ველს, კავკასიონის კადარას, შუა-
მთისა, ალაყერდისა და წმინდა გიორგის მონასტრებს, ველებს
და მთას, ზეარსა და ვენახს, ნახნავს და უხნავს, ანუელსა და
საგანაფხულსა.

მღუმარებდა ველი და ოდნავ ისმოდა ალაზნის ნელი, ნან-
სავით ტკბილი დუღენი. თითქოს ურმელი წვებოდა ველად.

ჩემად იდგა ღაფათყურელი თავმჯდომარე და მთვარით
გადაათორებულ ველს შეკყურებდა მძიმედ სუნთქავდა მისი
შეკრდი და წამდაუწუმ აქეთ-იქით იყურებოდა, თითქოს ვიღაც
მოსდევსო არტანელს, ქართლის ფიქვენარებიდან, ციციიანთ
ღარბაზებიდან, გაუვალი ხეობებიდან და ტყე-ველებიდან.

თვალს ებრაოყებოდა წარსული. ვიღაც უღმობელი ხატავ-
და — ხან პავონებიან თავად დავითს და ხან კნეინა მართას,
არტანელისთვის გაშლილი შეკრდით. მაგრამ ეს არაფერიო,
უწყადო მხატვარი უფრო შორს მიდიოდა... ის კობტა რაშზე
წამომჯდარ, წელწერწერა ჩოხოსან არტანელსა ხატავდა ბოლო
უცნობა შესაიდუმლე ნიავის პირით გულსაკლავად ჩურჩუ-
ლებდა: — ჰეი, მოურავო, ყოხად შენს ბიჭობასა, ყოხად შენს
ვაგვაცობასა! ქართლში თავადებს მოურავად ედგეო, ახლა კა-
ხეთში კოლექტივს ელოლიავები, თავმჯდომარეობ ხალხსა და
აშინებ მას შენი მზაკერული სმით!

არტანელი ავერანებული გულით სტოყებდა ადგილს და აწ-
რიალებული ეტანებოდა ხან ნავენახობსა და ხან ნასაკირალს.
საქმე სდუღდა არტანელის ხელში, მისი მოძახილი დილიდან
საღამომდე ომახიანად ეფანებოდა ხან მარანსა და ხან კალოს,
ხან საბჭულსა და ხან ბედელს. მოუსვენარი იყო არტანელი და
არც სხვა იყო მოსვენებელი. დილიდან საღამომდის ისმოდა
მინდვრებში შეუწვავატელი ჰოობენა. ჰყოდა აველხელადებუ-

ლი და გულაზვიადებული მესვეური, გახარებული უხვი მსახურითა და ჭირნახულით საესე ბედლებით. ეშაირებოდა ნამგალი ნამგალსა და თავდაბრილი თავთუხი ბაჭადლო, ოქროსურად ბზინავდა თვალწყდენელ მინდვრებზე. ეს იყო საამავე კოლქტივისა. თათო კომლმა ნამუყათევი სორბალი ჩაილიტრიასა ბედელში და კიდობანი აივსო ლეღევით რბილი შოთებით. გოგოებს სახეები დაუბეწიანდათ მაწონის ქამითა და დულბოს სმით. ბაღლებმა ტყირპი დაყარეს ბაგაში სიარულითა და ცეცხა-თამაშით.

სოფელი გამზიარულდა და გამრავლდა.

შემოდგომამ უკვე ჩამოჰკრა ზარებს, მაგრამ ნაკალოვარზე ჯერ კიდევ დაღამებამდის ისმოდა ხალეწი მანქანის რაკარქერ ტრაქტორის ღვანდვარი და საბორბლე თასმის შრიალ-შრიალი. იესებოდა სოფელი სისარულითა და დოვლათით.

მთვარის ამოსვლასთან ერთად ნაკალოვარზე შემანქანე ანტიპას ვარშონის ქვეციტინი ისმოდა, რომელსაც ხან გოგოების სიცალ-ხარბარი სცვლიდა და ხან „გუშინ შეიღნი გურჯანდენი“-ს დაღაზნებული სიტყბო.

შეტა ვარშობებით გატაცებული ბრივადირი ანტიპა, ყელ-გადაღლილი და თვალეზმილულული, სწელავდა ვარშონს და ტუჩებზე დამკვდარი ღამილით უმასპინძლდებოდა მარწყევით მოშწიფებულ გოგოებს.

დიღის ცვარი ნაზად ენამებოდა შემოდგომის მოლსა და საბაღაბოვ გამოსული ნაბირი ნანებვარისა და ნაცობარის სუნათ ფესებდა ტყეში განართხულ ახოებსა და მინდვრებს.

გავაგასიებული, მკერდმარღვიანი და კუნთებმაგარი ბელა გააფთრებული სთხრიდა მიწასა და ვნებააყრილი ბოდმით ღმუროდა. შეშინებული ახლადდაყოფილი მოზვრები ვაკვირებულად შესცქეროდნენ გაგიყებულ მშობელს. ნაზად მიარხეოდა ტანი-ქრულა ფურებისა, თაფლა ხარებისა, ნიშა-ნიკორა კამეჩებისა.

თეთრად შებფენოდა მოღმორკიალებულ ფერდობს ღვმა-ჩამოვარდნილი ცხვრის დიდი ფარა, ვადმომდგარიყო ნაბრალის პირას რქებდავრებილი მეთაური. ბატარა ცოცნებისა და ბატკნების ბღაეილი რიყის პირას გაშლილ ბინებში წყაროს ჩუხუნუნ უერთდებოდა და ნათალადარი საქონლის ღმუილთან ერთად ეფანებოდა ტყესა და მინდორს.

არტანულის თვალი შეუბოვრად დაპყრობდა ვეველას და ვეველაფერს. არ იყო კუთხე, რომ მისი თვალი არ მოსხვედროდა და არ იყო ქოხი, რომ არ შეეხებოდა.

თავმჯდომარის სიტყვა ცივია, მაგრამ სამართლიანი. მისი გული სიხარულით ივსება გაგულისებულ დოვლათის სიუხვით. მის თვალებში ზრუნვა და სიყვარული წვება, როგორც ყურძნის ცილა მტვერში ანარეკლი ნაგოვირდალისა. დღე უთანაბრდება ღამესა და საღ არის არტანულის მოსვენება აქ ზალა ასაკრფი, იქ თოვია სათიბი. აქ უანაა სამკელი და იქ პური საღწი. ვეველაფერს მოვლა უნდა და საქმეს გაძლოლა.

არტანული ესაუბრება ბრიგადირებს, კოლმუშურნებს, საქმეს აწესრიგებს. ესაყვედურება ზოგსა და ჭკიცხავს ურჩებს. დღე მიჰქრის გამალუბული რაშივითა და არტანული მუდამ მზად არის, მუდამ ფხიზელია.

მაგრამ...

არის რაღაც გამოუცნობი მის გამოხედვაში. მისი თვალი ნაშაბაშნარი ყურძნის ფერია და ამ თვალებში ნაქურდალივით შეპარულა შიში თუ მოკრძალება, გაუბედავი გაციცხვა თუ დანაშაული. ეს გამოხედვია, რომ კოლექტივის გულში აღვიძებს ეჭვსა და არტანულის გულს ზოდნით ავსებს.

შორს მიერეცება არტანულს წარსულის ფიქრი.

შეიჭრა არტანული ახალში და პატივი სცა მას სოფელში. გამოცდილმა ამხანაგებმა საქმე ზააბარეს თვალისჩინივითა და რცხვენია ახლა არტანულს თავისი წარსულისა. მალავს არტანული ამ წარსულს.

მალავს მაგრამ...

უდიერო ქალათივით დამსისინებს ვიღაც უცნობი არტანულის გაკრემო და შეუბოვრად ეჩერჩულდება:

„ასე, არტანულო, მოატყუე კოლექტივიცა და პარტიაც. მოატყუე შენი საყვარელი მეზობლებიცა და პატივცემული ამხანაგებიც. არ გეგონოს შეგრჩეს, ციციანთ ნამოურავალო, ეს დღე და ეს ბედი. გაგიგებენ და ბოძზე გაგაჭრავენ. გაგიგებენ და დაგმანთავენ“.

არტანულს თვალი უბნელდება. ადამიანს უნდა თვეიდან მოიშოროს წარსული, მაგრამ წარსულს ვინ მოიშორებს. ის,

რაც აყო, წაეშლელი სტრიქონით იწერება წარსულში და მისი ამოშლა შეუძლებელია. იცის, კარვად იცის, არტანუღმა ეს, მაგრამ რა ჰქნას.

„სად იპოვი, არტანუღო, გამოსავალს? შავი კედელივით აღმართულა შენ წინ შენივე წარსული. შეკრძღე შეგკონება, არტანუღო, კნეინა მართას კოცნა და მისი ნალოვინარის სურნელებს. რა გარეცხავს შენს სვინდისსა და გასვრილ სახელს წადი, წადი, ნამოურავალო, გამოირდი ამ სოფელს მშვიდად და წყნარად“.

მაგრამ...

როგორ შეუძლიან ეკეს მოშორდეს თავის ნაღვიძლარსა. ეს კოლექტივია ახლა მისი ოჯახიცა და კერაც. აქ არის მისკან ნასივფარულევი ნაყოფი და მისი სიამაყე.

არტანუღს სწერენ ვახუთებში. არტანუღს ხატავენ ვერხალებში. არტანუღს ათავსებენ წითელ დაფაზე და, პოი, სირცხვილო, დორბლმორბელი დენერლის ნამოურავალო, მისი დალისა და ხარკის ამკრეფო. პოი, სირცხვილო, სირცხვილო, რა სასჯელმა უნდა გამოისყიდოს შენი ცოდო, არტანუღო, ვინ უნდა ზღას შენი წარსული. მატყუარა და ფლიდო!

და ღონემიხდილი არტანუღი გულმოთენთილი ეპაექრება ხმალომღებულ წარსულს. გულში აღვზნებული ცეცხლითა წვავს და დაგავს ამ ვეებერთელა ღოდს და დანაცრებულსა და დაფერფლოდს, გულის მიტვალ და უღრან კენჭელებში ჰფარტავს. მაგრამ წყლული წარსულისა ასველებს ფერფლსა და ავლავ ღოდად ქცეული, სულს უბუთავს თავის სიშინაშითა და დუღაბად ქცეული, ავერანებს ნასიყეთარსა და ნასიხატულევს.

„სირცხვილი, არტანუღო, სირცხვილი, ფლიდო!“ — ვაკევის ნიავი და გველივით სისინებს ფერდობებზე გაშლილი ნავვიანევი სიშინლის უანა.

ვერხბის არტანუღი ამ მზაკვრულ მოძახილს და ცეცხლივით უღება საანუღლოდ შინდორში გასულ გუთნუელს, მარანში შეგროვილ შეზერებებს, შინდის საყრეფად გასულ დედაკაცებს.

ამხნევებს ეს განუწვევტელი და რიხიანი მოძახილი კოლექტივის და დუღს შრომა განთიადიდან შეღამებამდის. ივსება ბუღლები პერიითა და დოვლათით, მარანი დვინითა და არაყით,

სხვენი დამარილებული ხორციო, ყველითა და ერთითი შორეული წარსული, ვერანა და ბედდაწყველილი. ნაბეჭბაღმოსა ეზღაპრებათ ბაღღებსა და მოსუცი პაპა დინჯად უყვება შვილიშვილებს ნაგაიადარსა და ნათავადარზე. მისი სიტყვა ხმელი რცხილის რჯადმოდებულ აღს უერთდება და ისიც იწვის.

არტანელი არ ეტანება ქალაქს და სიტყვაზედაც ხელმოყლედ არის უჭრედის კრებაზე ორიოდ სიტყვას თუ ერთყვისს კვეთანურსა და დროულს. მაგრამ არ არის საქმე, რომ ოქროდ არ დადნეს არტანელის ხელში. იშვიითად უფურებს არტანელი კაცსა, მაგრამ თუ გაესწორა თვალი, ეაკვაცურად დაეცაება მოპარდამარეს, ფალავნურად ვაუყვარის სარმასა და ბუმბულივით შეათამაშებს. ყველაფერი იყის არტანელში და მისი დაყვირებელი თვალი ყველაფერს ხედავს.

რაც უფრო ყვევილობს სოფელი და იესება დოვლაათათ, მით უფრო ზეში და მკაცრი ხდება ლაფათყურელი თაემჭდომარე. აღარ იყანის აბლა წინანდებურად არტანელი. აღარც მომდერლად ვარჯა ერთ დროს თავშიმწონე მოსუფრალი.

ნასამბრებს თაემჭდომარელი არტელის წევრები შორიდებით ლამარაკობენ თაემჭდომარეზე.

— უოხალი ბაქია არტანელი, მაგრამ... — ნელი ტაატით წნავს ფიდო სიტყვას და შერე საბრით მიწასა ჰქექავს...

ეს „მაგრამ“ არის, რომ ატუზული კოლექტივის გულში და ხან ცხერის ფარასავით მიილალება და ხან ვრიგალივით ჰქექს. ეს „მაგრამ“ არის, რომ ლაფათყურელ აქტივისტებს გულს უღრღნის და გამარჯვებას რაღაც გამოურკვეველი სიმწარით აესებს.

— რაღაც უცნაურია შავის თავსა და ვინ რა იყის, — ვანავრძობს ფადო კვლავ მიწის ქექვით.

შავს ყველა ვრძნობს კოლექტივში და გამოუყენობი ეჭვი ღრუბელივით წიება გულგამლილ უბეში.

— ვაგარუელდა არტანელი და გავვიგორობდა, — ასე ფიქრობს ხალხი.

— არ გვეყადრება, გავეთავადდა, — ასე ჩურჩულებს შხამად მოდებელი უკმაყოფილება.

„ეატყვი, მოვაგროვებ ხალხსა და ყველაფერს ეატყვი!“ —

ღრიალებს დაკოდილი არტანელი და უყვებს კრიკაკრულ ღრ-
დად ატუზულ შიშს.

„თავლაფს დაგასახამენ!“ — ზუზუნებს მზაკვათი

„დღემდის სად იყავი?! ახლა, როცა წითელ დაფაზე გამოგ-
ვიძებს, დამკერვლიც ვიწოდეს, ვაზეთებშიაც ვაგწერეს, —
ვეიანლა არის აღსარება“.

„დღემდის სად იყავი, არტანელო, დღემდის! რად ატუვებ-
დი ხალხს, სოფელს, კოლექტივს. სირცხვილი შენ, ლაფათუ-
რელო თავმჯდომარეც!“

ასე წნელივით იგრიბება მზაკერული სიტყვა. შოლტეით
ზუის შიში და სირცხვილი.

* * *

პირველი სხივი შემოდგომის მკბენარა მზისა ნახად დაადნა
ნაწვიმარს და ყურძნის მტევნებზე დაღვენთილი სუფთა წყლის
ნაში მარგალიტავით ამრქვეიალდა. დაიბურტყა კალთები კავ-
კასიონის ქედმა და ნისლი ვადაყვავა ცისკარსა და ხარიბარის.
პერში ვაიბნა სუნი გამსმარო ჩიარსა, ხმელი თივისა და ქვე-
რებიდან ამოღერილი თბლენარევი შმორიანი წყლისა. ნელა
ტატიო ამოიზიდა ნაკორა ხარი გომტრიდან და რქებით მზის
პირველი სხივი შეაზე გააპო.

ღინჯად ვადმომდგარიყო არტანელი ივეანზე და კოლექტი-
ვის კარმიდამოს ნაცადი ოსტატის თვალით ვადმოკყურებდა-
ახლად პირდაბანილი, პატარა სავარცხლის ნატეხით ივარცხნი-
და ნაადრევად ჰალარაშერეულ თმას და თან გომტრიდან გამო-
სულ მოზერებს უაღერსებდა უხმო, თავმომწონე და იმედიაში
აღერსით. მოზერებიც თითქოს გრანობდნენ არტანელის
მზრუნველ თვალს. ნელა მიიბრუნდა მათი გავა წყაროსაკენ და
ვედმოდერებელი ნიშა-ნიკორა ერთმანეთს ეჭიბრებოდა სო-
ღამაზეში.

არტანელმა ზერებს გადაბედა.

დანეჭილიყვინე ტოტები ვაზისა მტევნების სამხამით. შო-
რიდან ასე მოჩანდა, თითქო უხილავ ზელს მარგალიტი მიმო-

ფანტოს ფოთოლდაფენილ ღერზე მინდორზე. ყვითელ ქარვასა-
ვით ლივლივებდა აკიდობად გაბმული თვალწვდენილ და
ანარეკლი ამ ქარვისა თაფლივით ადვდებდა ჰაერს და ვარშემო
შაქრის მტვერივით გაფანტულიყო შედგებულნი და ნოფიერი
სიტყბო. ღობის პირას ჩამწყრივებულ ატმის ხეებზე სისხლივით
შეწითლებულიყო გულქრელა ატამი სავსე სანდომიანი ნექტა-
რითა და ფერით. ატმის სიწითლეს თურაშაული ვაშლი ებაქ-
რებოდა, ზოლო ყუჩანის სიქარვეს ნავჯიანევი შხალო, რომელ-
ზედაც კაკლებივით დაკადებულაყო სანთელივით ყვითელი ნა-
ყოფი. შემოდგომის გამწვირვალე მზე ერთნაირად ანებვირებდა
თავის სხივებში დაშაქრულ ღვდვსა და ტანჭურს. სასუქით გა-
ბობილი მიწა და გომურის სუნი კიდევ უფრო ამძიმებდა ატმის
სურნელებითა და ნაქვევრალი წყლის სუნით ვაყვლნთილ
ჰაერს.

აივნადან ჩამოსული არტანელი ვზად ზაღასს აყრავდა და
შარანისკენ მიეშურებოდა. მისი ვართხად აყრილი ტანი, მძღავ-
რი მხარბეჭი, დამწვარი თიხის მსგავსი სახის ფერი და ამაყი,
ღიღი, კეხიანი ცხვირი ლამაზად შეხამებოდნენ ერთმანეთს და
ადამიანის ძლიერებისა და შეუბოვრობაზე ღაღადებდნენ.
ტყვილად არ ეძახდნენ ლაფათყურელები არტანელ მუხსიფულს
და შართლაც, როცა არტანელი ზოსტანსა ან ნახნავის კვალში
იდგა, როცა გამოცდილი ვუთინისდებდა ვუთანს მისდევდა, ის
მიწასთან შეზრდილ მუხასა მკავდა თავისი ვაშლილი მკლავე-
ბითა და ვანზედ ვამდგარი მხარ-ბეჭით.

არტანელი მიუახლოვდა შარანს და ღია კარებთან შეჩერდა.

— თებრო, აქა ხარ? — შესძახა შარანში და როცა აქიდან
ფაჩენი მოესმა, წყნარად დასძინა:

— დედაკაცო, მაჭამე რამე, თორემ გული მიმილია შიმ-
შილმა!

შარანის კარებში შუატანის ახალგაზრდა ქალი გამოჩნდა.
ოდნე შემერთალი თვალეზით შეხედა ქმარს და მერე ხედა-
ახლად დაგვილ, სუფთად შორწყულ ვეებერთელა შარანის სიღრ-
მეში ვადიიტანა, სადაც სწორი თანრივით ელაგა: საწურავი
შანქანები, ვენახის საპყურებელი აპარატები, ვოვარდის შე-
საფრქვევი ვუდები, სპილენძის და თიხის თუნგები, თიხი და

მარი, ნაცახი, წალდი და კიდევ მრავალი სასოფლო-სამეურნეო იარაღი, რომელთა კრიალიცა და სისუფთავეც კაცს თვალს მოსჭრიდა.

— ყოჩად, დედაკაცო, ადრე ჩამოსულხარ შინიდან! — მოუწონა არტანელმა თებროს და მილაგებულ მარანს თვალი გააკოლა.

— ყველაფერი დამევიწყა ამ მარანის დასუფთავება-დალაგებაში და რაღა იქნება, — მოტყუვად და ბოდიშით წაიღულულა ქალმა და ახალი პატარძალივით, მოკრძალებით აიჭრა თავშალი.

ამ სიტყვებით თებროს კვლავ მარანში შებრუნდა. ფრთხილად გადმოიღო ძველ საწინახლიდან სამფეხა სკამი და ზედ მდებარე შეკრული ბოხხია, გახსნა ბოხხია და სუფრას დაუწყო შლა.

სამფეხაზე ჩქარა გაჩნდა კახური შოთები, ნივრის მწწალი, კირკავი ლობიო და დვინით სავსე ჩარეკიანი.

მადიანად შეხედა არტანელმა სუფრას და შოთი გატეხა. მერე გოლიათივით მოიქნია ყბა და პური მოკბინა.

— შენ რაღას უყურებ, დედაკაცო! — შესძახა მან კუთხეში აფორიაქებულ თებროს, — მოპატივე გამოგიგზავნო?

— ე ვოდორი ვეღარ მოვადვი ამ წყველ ქვეერსა და გადამიყოლია, — ჩაილაპარაკა თებრომ და ლოყვებწამოწითლებული სუფრას მიუჯდა.

ერთ ხანს სუფრა სიჩუმეში წაიღო. ბაასის მაგიერ პირზე მოყვებულნი ჩარეკის ლუკლუკი გაისმა ვერ კიდევ მიზნელებულ მარანში. არტანელის სახეს ნისღმა გადაჰკრა, როცა თვალი ახალგაზრდა მეუღლის თვალს შეხედა. ქალმა ვერ გაუძლო ამ ორქოფულ, დამურქესებულ და უცნაურ გამოხედვას, მოტყუვად დახარა თავი და ამოიობრა.

თებროს ნათლად ხედავდა არტანელის უცნაურ ქცევას და გრძნობდა, რომ რაღაც უწყალო დარდი აწუხებდა მეგობრის გულს. ხშირად წვებოდა მათ შორის უხერხული და არტანელი სიჩუმე. ხშირად არტანელი ცდილობდა ამ სიჩუმის დაძლეევას. ენის მოტრიალებას და გულის გადახსნას, მაგრამ ვერაფერი შიშა

და თართოლეა კრიჭის უკრავდა და კიდევ უფრო მიუყარებელსა და გულწათხრობილს ზდიდა მის მეუღლის თვალში.

„არა იქნება რა, არტანულო, არა იქნება რა... — იქნებოდა ფიქრა. — ეინ ვაბატოებს ვერაგობას და მაცდურობას. ნურა ეცოდინება რა ნურც თებრონესა და ნურც სხვას. საიდუმლოება გულში მოიკალ. ნუ განდა ზიარი და მომიჯნე. თებრო ქვეიანი დედაკაცია, მაგრამ როგორც ყველა დედაკაცო, ექვიანია. ნუ გაუნდობ, არტანულო, შენს გულს ნურც მეუღლეს და ნურც მეგობარს. ნუ დიიგვებ შენივე ხელით ხაფანგსა და ნუ გაიბამ თავს. დეო, მარტო შენა ვლრდნის შიშმა და სინდისის ქენჯნამ“. საუზმე ვათავდა.

ვათავდა ჩუმად, უსიტყვოდ და ულაპარაკოდ. კოლ-ჭმარანი თითქოს შესწყრომიოდნენ ერთმანეთს და ხმის არ იღებდნენ. მარანში თანდათან დნებოდა დილის ბურუსი და საყვავიდან შემოპარული სვეტი ღლის სინათლისა აფერადებდა ხის დიდრონ კასრებს.

არტანელი შეიჩხა, თავი ასწია და თებროს მიუბრუნდა:

— წადი, ფირუზას დამიძახე!

ჭალი გავიდა.

არტანელი წამოდგა და აზრმიოცემლად მიეყრდნო ხის რიღეს. ასე იდგა ერთ ხანს, ვიდრე მარანის კარებში მხარზე თოფგადაყიდებული ფირუზა არ გამოჩნდა.

— თავმჯდომარეს გაუმარჯოს! — შესძახა მან და არტანელს ხელი გაუწოდა.

არტანელმა ხელი ჩამოართვა ახლადმოსულსა და მარანში შეიხშო.

— ფირუზ, ეტლი ენდა შეება, ქალაქს წახვიდე ამ საათში!

— ზეარი ვიღას გადავებარო?

— არადგებია, მუ მოგველი.

— მაინც რასთვის, რა ამბავია?

— გუშინდელმა წვიმამ და თქემმა, კოტა არ იყოს, შეგვაშინა, გადავწვეტიეთ, რთველი დავიწყეთ, გვინდა სართვლოდ ბელმძღვანელი ამხანაგები მოვიწვიოთ. შენ რას იტყვი?

ფირუზამ მხრები შეათამაშა და ცას გახედა მარანის კარიდან.

— ვარგი გიქნიათ, კინაღამ ვაგვიტიალდა კარზედ მომდგა-

რი მოსავალი ამ ვერანამ უურძენიც დანამიჩდა და წვენიც მოაკლდა, ეხლა აღარა ემატება რა მარცვალს, არტანელთ, ეკ არის, რომ თქვენ ახალთაობას მისდევთ და სხვანაირად ლოცულობთ, თორემა აქამდე დაუკრეფავ ვენახს რა უნდა ჩვენში.

არტანელმა მხიარულად გაუღიმა ფირუზას და უპასუხა:

— მართალია, მაგრამ არ დაგავიწყდეს, ამხანაგო, რომ არც ღვინო გქონიათ წინათ ისეთი, როგორიც შარშან კოლექტივის პქონდა!

ფირუზამ იწყინა.

— შე ვაი კაცო, არსადა თქო! — ბუზღუნით შეპყვირა მან და კიდევ უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ არტანელმა გააწვევტინა:

— ამა ფირუზ, სქა-ბაასი საწარმოო თათბირზედ გაგზნათ. ახლა კი ეტლი შეამზადე. — აქ არტანელმა უბეში ხელი ჩადო და სუფთად დაწერილი და ბეჭედდასმული ქაღალდი ამოიღო.

— აი, სტუმრების მოსაწვევი ბარათი. ქაღაქში ჩვენი შეფები წახე და ეს ბარათი გადაეცე.

ფირუზამ ბარათი შეატრიალა, მერე ოთხად გაკეცა, ნაბღის ქუდის ყურში ჩაიდო და კარში გავიდა.

კოლექტივი შეუდგა მზადებას.

ნაკაღოვარზე გამოძიებურდა: საწურავი მანქანები, საქანავეები დიდრონი მუხრუჭებითა და რკინის ფართო საღტეებით, შინდის წკაპლისგან ნაქსოვი ლასტები, ვეება გოდრები, პატარა-პატარა კალათები ყურძნის საკრეფად, კასრები, ხელადები, ხელჩაფები, კოცები და გოგრის ხაპები.

ქაღები შეუდგნენ ყველა ამ უამრავი ქურტლისა და იარაღის რეცხვას და ხეხვას. ჩქარა მათ შარდ ხელეებში აღმასივით აბრიალდა საწურავი მანქანების ბასრებილიანი ზორბლები. დაიფერა და ბაჟაღლო ოქროსავით აბზინდა სპილენძის ქურტელი, რომელიც განსაკუთრებით ღვინო-მაჭრისთვის ინახება კახეთში. კაცებმა ტანთ გაიძვრეს და ვეება ქვევრების რეცხვას შეუდგნენ, ირეცხებოდა ყველა ქურისა და ზომის ქვევრი. მარანში ისმოდა კრაზანას ხახუნი ქვევრის კედლებზე და წვლის მხაპუნთან ერთად მრეცხავეების მხიარული სიმღერა, რომელსაც

გრძელი მარანი და დიდრონი ქვევრები თავისებურ ხმოვანება-
სა და კილოს აძლევდნენ.

ფარღულუბში ურმებს სჩარბავდნენ. ზეთავდნენ ტრაქტო-
რებს, რომლებსაც თანდათან სათრეველი ოთხბორბლიანი ურმები
უნდა მიემათ უურძნის საზიდად. ასუფთავებდნენ ცხენებსა და
სწმენდავდნენ საქონელს.

ერთგულად და ერთსულლოვნად სტყეფდა შრომა კოლექტი-
ვის ეზოში. დიდი და პატარა, ქალი და კაცი, ერთმანეთსა და
სიცილ-ხარხარით ეტანებოდა საქმესა და მათ ხელში საქმეც
დნებოდა.

მწკრივად ჩამომსხდარიყვნენ მარნის წრდილში პირდაპე-
წიანებული ვაკეები და სიცილ-ხარხარითა და მასლათ-საუბ-
რით თუნგებსა მხეხავდნენ, ხელჩაფებს აბრიალებდნენ და ერთ-
მანეთს ეტოკებოდნენ. მათ მცინარ თვალეში მხიარული ჭინკა
ჩამჭდარიყო, უბრალო თითის დანახეაზედაც კი სიცილთ ავღე-
ბოდნენ და მუჯღუგუნებით უთქვეფავდნენ ერთმანეთს გვერ-
დებს.

ფანჯატურებში ნახევრად შიშველი მეკასრენი ღვინის დიდ
კასრებს ორთქლავდნენ და საღებებს უქვარდნენ.

მაპა თორნიყე დინჯად ჩამომჭდარიყო მარნის კარებთან
დიდ ქვაზე და ნაღვლიანი გამოსხეფვა მარნის სიღრმეში ძველი
ქვითყირის საწნახელისთვის შეგებრა.

— თრიყენი დაებერდით და დაეჩინანაკდით, — ფიქრობდა
თორნიყე და ობმოდებულსა და ალაგ-ალაგ უკვე ხავსმოყიდუ-
ბულ საწნახელს თვალს არ ამორებდა. — ეპ, სოფელო, რაში-
გან ხარ! — ბუტბუტებდნენ მოხუცის ტუჩები და თვალს წარ-
სულ დროთა სურათები ეხატებოდა.

ნათლად მხედავდა, საყვავემდე თავმობმულ, ყურძნით სავსე
საწნახელს, თორმეტობდ ნიფხავაყაბიწებულ ვაყვაცს, მასპინ-
ძელს სავსე ხელადითა და შამფურზე ავებული მწვადებით.
ტებილად უსმენდა ღარში მჩქეფარე ყურძნის ნოყიერი წვეწის
ღუკლუტსა და ქვევრში ჭადვრილი შაქრის ჩხრიალს. ის თით-
ქოს გარკვევით მხედავდა ამ წუთს, სწორედ იმ ოცდაათს
ფებს, ამ რამოდენიმე წლის წინ ასე ერთგულად რომ ცაყვავ-
დნენ სავსე საწნახელის თავზე. ეს იყო თორმეტი წყვილი

კუნთებმაგარი, ბანჯგელიანი ფეხი, რომლებიც თანაბრად, ჩივი-
რივობით სრიალებდნენ წვესავესე უერძნის მტყენებში. ფეხებს
ეკეროდა უერძნის ნენსო ტკბილი ლორწოთი და კიდევ უფრო
აშავებდა ეანგირა ბიჭების შხით დამწვარ წვავებს.

ახლა საწნახელი დადემებულყო და ძველი პატარძალივით
კეთხეში მიმდგარი, პირჩაშავებული და თბმოკიდებული, დაღ-
რემილი დაპყრებდა საჩთვლო სამზადისს.

— ახლა მე და შენ სოფელს აღარ გამოვადგებით, ზემო
საწნახელო. — ფიქრობდა თორნივე და თან აღაზანს ვაყუ-
რებდა.

მზიარულად დნებოდა დღე. ფართოდ გაშლილ აღაზნის
ველზე უცხოოდ ნაქარგი ხალი ეფინა და ამ ხალზე ნაზად მდი-
ნარი აღაზანი მიდუღუნებდა.

* * *

ნამაბიამნარი მზიარული ყრიამულითა და გოგო-ბიჭების
საიცილ-ხარხარით აივსო. ნელა აჭრიალდა ორდობეში უერძნით
გაძეკილი, გოდრებით სავსე საძნე ურმები. ახრიალდა შარანში
საწურავი მანქანა და ცხიმგაყრულ ქვევრებში ტკბილი ჩადე-
და. რთველი დილიდანვე დაიწყო.

საურმზე, კაკლის დიდ ჩრდილში, ფეხმოტეხილი თხა უკა-
ნასკნელად ახლავლდა და დაბასტერმებული სორცია შამფურ-
ზე აივო. სახედრით სახდაფადან ღვინო ჩამოიტანეს კოყებით.
რუში კატრები, პამიდორი და ყარფულები ჩავორდა ჩასაცოვე-
ლად. შოთებითა და ქადებით სავსე ზურჩინები მწყობრად მი-
ლაგდა კაკლის ძირში და აყვანში ატირებულმა ბაღლმა თავისი
დიდრონი თვალეზი განცვიფრებით დაამტერა ხეზე ჩამოკიდე-
ბულ ნახევრად გატყავებულ ცხვარს და ერთხანს გაჩუმდა. სამ-
ფებზე წამოდგმულ, კვამლისგან გამურულ თანგირა ქვებში
შადიანად აჩუხჩუხდა ქონსავესე ყაურმა და უერძნისაგან გულ-
მოყიკტებულ კოლიპტიველუმს მოხრავული ბორცის სუნმა მა-
და გაუათკეცა. კაკლის ხის ვეებერთელა ტოტები აკიდობითა
და ჩხებით შორთულ ზემბერაზ ვაზს პავედა, უხვად დასბმულ-
სა და აქარებულს.

მესვეური დინჯად მიუძღოდა რიგებში ჩამდგარ მკრეფავეებს და ჩამორჩენილებს აქვზებდა. პირველი რიგები ზერასა უკვე ჩამოეკრიფნა შარდ ახალგაზრდობას და ვაზები ახლა ისე რომ ლად და სევედიანად გამოიყურებოდნენ, როგორც ნამუსახლილი ქალწულები.

ლაფთაყურელი თავმჯდომარის თვალი დინჯად ზეერავედა ვველაფერს და მისი გამაშხნევებელი ხმა ვველგან ისმოდა. არტანელის სახეს დღეს ჩრდილი ვადასკლოდა. ამაყად უცქეროდა საურმეზე ჩამწკრივებულ ყურანით პირსავეს ვოდრებს და სიხარულით უსმენდა რიგებში აჭიკჭიკებულ ვოვო-მიჭების ვივილ-ხივილსა და მსიარულ სიმღერას.

დნებოდა მზე კავასიონის ყინულზე. ეის ვამარაში ფრთავამილილი თვალმარდა ქორა დინჯი, ამაყი სიდიადით დასტრიალებდა თვალუწვდურელ ველს და მსხვერპლს ეძებდა.

მზე წამოწეა და ვომბორზე ვადიავრიახა.

შარის პირას კოლეკტივის ეტლი ვამოხინდა.

— სტუმრები მოდიან! — შესძახა ფიდომ და მარანში წასულ არტანელისაკენ მახარობლად ვაეშურა.

ფირუზამ ეტლი მარნის რიფესთან შეაჩერა.

მოსულეები ჩამოხტნენ ეტლიდან, იქვე დიგროვილ ქვფუს მიესალმნენ და მარნის კარებში ვამოჩენილ არტანელისაკენ ვაეშურნენ.

არტანელმა შორიდანვე საღამო მისცა ამხანაგებს და მსიარულად ვაუღომა.

— დავვალოღინეთ, ამხანაგებო, და რაღა იქნება! — სიხარულით შესძახა და ჩამოსულებს მიესალმა.

სამი მათგანი შეფი ორგანიზაციის ნაცნობი ხელმძღვანელი აღმოჩნდა, შეოთხე კი...

ლაფთაყურელი თავმჯდომარე თოფნაკრავივით შეტოხტმანდა.

შეოთხე კი...

— ჩენი პარტკომის ახალი მდივანი, — ვააცნეს უცნობი არტანელს ჩამოსულებმა.

ვაფითრებულმა არტანელმა ნაძალადევად ვაიღომა, მერე

ერთბაშიდ ასწია თავი და ამრეზილა, მის წინ მდგომ უკნაბს დააშტერდა.

თვალი თვალს შეხვდა. ლაფათყურელმა თავმკდომარემ თავი დაახარა და ფერწისული ვაუძღვა სტუმრებს.

კაცლის ჩრდილში, ბიბინა მოღზე, ხალიჩა დაიგო, სადღაც დუდუკი აქვითინდა და ანტიპას გარმონიკამაც იპოვა დრო.

სუფრა გაიშალა უხვი და მდიდარი. მწყობრად ჩამწყრივდა საფერავისაგან ფერშეცვლილი ქაშანურის ჩარეკიანები, ჩარეკასა და ჩარეკის შუა შოთები დაიწყო და შოთებსა და შოთებს შუა თფურაი ყველი, კიტრი, მწვანელი, პამინდორი, ხაჭვი და ნიორი, მოხარშული ძროხის ხორცი ხონჩაზე დალაგდა. ნიორ-წყალ-მოსხმული ღვინო ბადიებში ჩაიჭრა, ქადა დაიჭრა და მოსადილეთ ჩამოურთივდა. ჯამები აივსო ყაურშითა და ნაკვერძბლებზე მწვადის შიშინი გაისმა. ქართული სუფრული საურმეზე მიმავალ ფურქნით გაძევილ საძნე ფრმის ქრიალს შეუერთდა და ველის ქალებს დაჰყვა ქვევით ალაზნისაკენ.

შეფხვმა ეტლიდან საბუქრები გადმოალაგეს. კოლაქტოველები ფსჰენდნენ რადიოს, სინჯავდნენ წიგნებს. ეგ იყო რომ დანაპირმა ავტოკარმა დაიგვიანა ცენტრიდან და ანტიპა, თვალზე ცრემლმომდგარი, სიბრაზისაგან სულს ძლივს ითქვამდა.

შეკვიფიანებული ახალგაზრდობა გოგოებს ეტმასნებოდა და ლაზღანდარობდა გულანუყებელი ფილო დუდუკის ხმაზე ლექტრის ფულიდა. ეს ქალაქელ სტუმრებს, ბაღდადურში, აბრეშუ-შით ნაქარგ ხელსახოცს ფეხქვეშ უჯებდა.

კოლაქტივი მხიარულობდა.

სიცილ-ხარხარი, სიმღერა და ლხენა ცეკვა-შიორში და ტაშისკვრაში იფარებოდა. ყველას სახეზე სიხარულისა და ნეტარების ჯანსაღი ღიმილი ახატულიყო და ამ სიხარულს ცივი-გომბორზე გადახრილი მზე პირმოციწარა გადმოჰყურებდა.

ამ ფერხულში მხოლოდ არტანელი ჩაღამებულები და ჩამოღვენთილი ქვეშ-ქვეშ გადმოჰყურებდა სუფრას. ათასში ერთხელ მისი შემკრთალი გამოხედვა პარტკომის მდივნის ხედვასა მხედებოდა და აფორიაქებული, დაბნეული ისევ წარმწყურულ ნაოჭებში იძირებოდა.

— რა დაგემართა, კაცო, ხმა ამოიღე! — ეჩურჩულებოდა

თებრო ქმარს და მზრუნველი თვალი არტანელის შებღის
ნათქს არ შორდებოდა.

სიცილ-ხარხარი და სიმღერა ბრიგადირების მზრუნველმა
შესწყვიტა. სადილი გათავდა.

მკრეფაეები ღარში გაებნენ. შეზარხოშებული ვაჟაეცები
გოდრებს მიადგნენ და საძინე ურმებს დაუწყეს ტვირთვა. ყურძ-
ნითა და სორკით დამძღარი ბაღლები ვაკლის დიდ ჩრდილში
მიეყარნენ და მისთვლინეს. სტუმრებმა დაუტყრფავეში ჩაიარეს
და საბძელ-მარანი ინახულეს.

ასე მოვიდა ბინდი.

ნასთუზმევს სტუმრები აღარ ვაუშვეს და სამასბინძლოდ
დაითითოვეს. არტანელში პარტკომის მდივანი არავის დაუთმო.
მოკრძალებით სთხოვა თებრომ სტუმარს მათ ღარიბ ქობში
ღამის გათევა. სტუმარმა ერთბაშს იფოყმანა, მაგრამ შემდეგ
დაუთმო არტანელს და თებროს გაჰყვა ღამის სათვეად.

— შეეც ახლავე ამოვალ, აქ მოვაგვარებ საქმესა და ახლავე
ამოვალ, — აუხსნა სტუმარს არტანელში და ხელით მარანზე
ანიშნა.

სოფელი მიუღზდა. ბინდი ჩამოწვა და დრუბელივით გაიშა-
ლა. მისწყდა საქონლის ბღაგილი და სიჩუმემ დაისადგურა.
არტანელში კარები დაღუქა და ბინდმოდებულ ვენახს გახედა.

ობოლის სვედით შრიალეზბდა გაძარცველი ვაზის ფოთოლი
და სადღაც გულგამაწვალეზბელი დაყინებიათა და უკმეხად ყვი-
როდა ქოტი.

არტანელი უგულოდ აჰყვა ორღობებებს და შინისკენ გასწია.
მისი ნაბიჯი ნელი იყო და მძიმე. მისი გამოხედვა დაბურტყე-
ბელი და უნდო.

„რამ მოგხარა წელში, არტანელო, რამ დაგვიტო თვალეები
და რად პარბაცებ ნამთვრალევივითა? — შეგუთბა მზაკვარი
არტანელს და ორღობეში ჩაისისინა, ღამის სუსხთან ერთად
ჩაყვდა და ჩაინაბა.

„იქნება იყანი უცხო სტუმარი და ახლა შეშობ, ზედშავმა
წარსულმა უფსკრულის პირას არ მიგაყენოს და ქვევით არ გა-
დავახედოს. ნაფიჭენარი არ დაგანახოს და კნეინა მართას ტუბი-

ლი მკერდი არ მოკავონოს! — ვაიმეორა მზაკვარმა და ისევ მიიმაღა.

არტანელმა მიამედ ამოისუნთქა. აზრშიუცემლად გადასვა ხელი თმაზე და ქოჩორი შეისწორა.

— ის არას, ის! — იცოვლა აზრმა და ხანჯლის წვერით ეტაკა გულს. არტანელი შეტოტმანდა და თვალები დახუჭა. სწრაფად გაიპო კუნაპეტი ღამე და ხელფეხგაქრული არტანელი ხალხის წინ წარსდგა.

— აი, მატყუარა და ფლიდი! — შეპყვირა ხალხმა და თასა ხელი ქვეს წავეტანი. თასმა თვალმა გაბასრა არტანელი დამცინავი ღიმილითა და ზიზლით. თასმა წყევლამ გადაიგრგვინა არტანელის თავზე და მესხად დაეცა ნამოურავაღს.

— ანერე! — შეპყვირა არტანელმა და ხელები გაასავსავა ორღობეში იდგა. ფერდსავეს მთვარე ლანდებოვით აკოთობდა საგნებსა და ქანდაკად ქცეულ თავმჯდომარეს დაპყურებდა სადღაც ძუნა უმეოდა გაბშით და მთვარეს უყეფდა.

არტანელის გული სევდით აავსო. მუხლებში სისუტე იგრძნო და იქვე ჩამოქდა ლოდზე. მთვარე წამოიზადა და ეერცხლისფრად შედგრა საგნები. დაიფერება ბაღ-ბუნჩნარები და ფერმეცელილი პანტის ფოთლები. სადღაც შეუტრმის ურმელი გაისმა და ისევ ჩაკვდა.

არტანელმა ძალა მოაკრიბა და ეზოში შევიდა. ნახად შემოეხეცია ფეხებში თოლია და აღერსით შეპყეფა პატრონს. აივანზე ქრაქის ალი ტოტმანებდა და სტუმარს ლანდს ანათებდა. არტანელი დააკვდა ლანდს. ლაფათფერელი თავმჯდომარის მღვრიე თვალეში ავმა ალმა გაქვესა და გადაიარა.

— რამ ვაგამტერა, ადამიანო, ამოდი ჩქარა, გელოდებით! — შესძახა თებრომ და სტუმარს გახედა.

არტანელი შეაკრთო მახილმა. დახანჯლულ გულზე ხელი მოისვა და აივანზე აფარფატდა.

ვახშამმა უხმოდ ჩაიარა. თებრომ გაშალა ლოკინი და კაცებს ღამე დაულოცა.

სოფელი დადუმდა.

— სხვა, არტანელო, რას იტყვი ახალს? — უფრო სიმუშის დასარღვევად თქვა სტუმარმა და არტანელს შეპყედა.

ბოძს მიყრდნობილი მასპინძელი შეერთა.

— შე რა უნდა ვთქვა, შენ რას იტყვი? — წაიღულულა არტანულმა.

სტუმარი წამოდგა და არტანულს მიუახლოვდა. არტანულმა უკან დაიხია.

— რამ შეგაშინა, არტანულო, რა გეშინათება? — გააკვირვა სტუმარმა და მობაასეს დააცქერდა.

— მიყანი? — თავისდაუნებურად იკითხა ლაფათყურელმა თავმჯდომარემ.

— მე რე რა მოხდა, რომ გიყანი!

სამშლოეიარო სომღერასავით ზასწედა ვულის ყურს სტუმარის სიტყვები.

არ მოატყუა წინათყრდნობამ ლაფათყურელი თავმჯდომარემის წინ ძველი ნაცნობი იდგა. ნათავადართავან ქოსაყრილო, ობოლი და დარბღატავი ხვადასელი. არტანულმა პირველი დანახვისთანავე იცნო ნამეზობლარი.

ახლა მზაკვარი აბითხიოებულ ქინკასავით დააცედა არტანულსა და გველივით დაჰკბინა.

„ვათავდა, ლაფათყურელო თავმჯდომარეე, შენი ამბავი და შენი გმირობა“. — სტუმარის ჩადიქრებულმა სახემ კრიჭა შეუერთა.

— მოთხარი, ახლა რას მიპირებ? — ძლიესძლიეობიით წარმოთქვა მან.

— აბა, რა უნდა დავიპიარო, იცის პარტიამ ვველაფერი?

— არა.

— კოლექტივმა?

— არც კოლექტივმა.

ხვადასელმა მხრები აქყარა.

— უნდა ვეთქვა.

არტანული წამოფარფატდა. მე რე ერთბაშად მოდუნდა და იქვე ჩამოყდა.

— ხვადასელო, ჩამაქეაფებენ!

— არა.

— დამლუპავენ!

— არა.

— სირცხვილია!

— უნდა გეთქვას!

— ხედასელო, საქმისთვის არა მივინია რა. სოფლის სიყვითლემ გამოიტაცა. მეც დამაფასეს. მერე უკვე გვიანდა იყო. სირცხვილი შელავდა, კრიჭას მიკრავდა.

დღემიღმა შთანთქა აღსარება.

ხედასელო დასაძინებლად მოემზადა.

არტანელი ხაფანგში გაბმულ შველსა ჰგავდა.

— ხედასელო, მოთხარი მიიწე, რას აპირებ!

— პარტიამ და ხალხმა განსაჯოს.

იყო პასუხი სტუპობისა და ეს პასუხი პირმოსამბული ყინულივით წამოიტუნა.

„ახლა რაღას იტყვი, ლაფათყურელო თავმჯდომარეე! წამოიშალა კეშანი შენს წინ და ანიადვრებული გიქადის ვასარესასა და განადგურებას. ხედავ, რა დროს დაგადგა შაჩქული თავსა და სად გაწია ცოდომ. მოკვდა შენი სიამაყე, არტანელო. ხეალ დილით კოლექტივი სამსჯავროდ გაგიყვანს და როგორც დიდი ბატონის ნამოურავალს, სამარცხეინო ბოძზე გაგაყრავს. შეგროვდება სოფელი, კოლექტივისა და პარტიის შატყუარას საჩახავად და ჩასაქოლავად. ზიზლით აივსება გული შენი ერთგული მეგობრებისა და ამხანაგებისა. ვილა იტყვის არტანელზე კაი კაცობასა და ვაჯაკობას. ვილა დააფენებს არტანელს კოლექტივში. შერისძიება წალეყავს შენს ნასიყეთარსა და ნაოფლარს. შენი გული ვეღარ დააოყებს ვეღარც მტერსა და ვეღარც მოყვარეს. გაივებს სოფელიცა და ქვეყანაც შენს ავსა და კარგს. შემოგეხვევა, არტანელო, ყელზე კვლავ ნაალერსტვა ლეჩაქი ქენინა მართასი და გადაავითეთორებს ვზას“.

გველნაქბენივით წამოიჭრა არტანელი და ეკვეთა ეზოში აბიძინებულ ნამმოყრიალებულ მოღს. ახლა მის წინ დრუბელივით მიიმართებოდნენ ტალღამღვრეული ფიქრები. ყველა-აკვეთი მისი. სხეულისა უცნაურსა და გიურკვევ ცახცახს შეებერო, ცეცხლანთებელი გამოხედვა ეღვად ეღვად და გული ხანძარგადვივებულ თავის ზეინივით ლაღლაქებდა.

მოფენთილი დაუბრუნდა არტანელი საწოლს, მაგრამ არ მიუღწეა ძილმა ქუთუთობები. მისი ფართოდ გახედილი თვალები შიშით აშტერდებოდნენ უმნიშვნელო საგნებსა და სმენა

იჭერდა ვეღა საიდუმლო შროაღს. მომავალი არტანელს რადაც
გაურკვევ ქოქოხეთად ეჩვენებოდა. სიყვარული და პატარა
ცემა, რომელიც მას შრომამ მიანიჭა, იმდენად ძვირფასი იყო
მისთვის, რომ უბრალო აზრი მისი დაკარგვისა განუზომელი
შინით ავსებდა არტანელის ეჭვიან გულს.

ერთი სურათი საშინელებისა მეორეს სცვლიდა და სამს-
ჯერო ზეჩავს რადაც განუზომელ ტანჯვად ეჩვენებოდა.

ბურუსმოდებულ თვალს ღიბრი აყარო. სადღაც ვადაღმა,
გულის უფსკრულში, ძალიან შორს, აზრმა გაბჟვესა.

„მოკვალ!“

კაცო უხმოდ დაემორჩილა ამ ნაკარნახევს. ფრთხილად
მიუახლოვდა ხედასელს და დააკვირდა.

მოყარის სხივი ნაზად დაეკონა ტუბილად მძინარი ვაჟკაცის
ღიმილს.

არტანელის ხელში ხანჯალი აბრიალდა. თითებმა გულ
მოუნახეს მსხვერპლსა და ხანჯლის წვერმა მოვერცხლილი უან-
წი მოხაზა.

გასრიალა რკინამ. იფეთქა სისხლმა კრილობიდან. ზედა-
სელმა ძლივს წამოიყენესა და დაკლული ბატკანივით ფეხები
შეაყანკალა და გასქიმა.

გათენდა. გოლიათივით ამოვიარდა მზე ცის ტატნობზე და
აღწა ღრებლები. ფრთხილად შემოტრიალდა არტანელი და
გაშეშდა. მის წინ თებრო იდგა. დაჯინებით დაამტერდა არტა-
ნელი თებროს. ჩუმად გაუღიმა არტანელს ცოლმა. უცხად
თებროს თვალეში ხედასელის მცდელი გამოხედვა ჩაწვა და
ხანჯლის წვერივით დაება გულზე. არტანელი მოსწყდა ადგილ-
სა და ტყეს ეკეთა. გულმიღივლი აპყვა შინდიანებსა და ახო-
ებს, შთის ბორცვებსა და რიფებს. სადაც კი დაადგა არტანელ-
მა ფეხი, ყველგან ხედასელის თვალეში დახედდა.

რაც უფრო წინ მიიწევედა არტანელი, რაც უფრო მაღლა
ადიოდა მთაზე, მით უფრო სწრაფად მისდევდა უკან ხედასე-
ლის მცდელი თვალეში. თავზარდაცემული არტანელი უფსკ-
რულს შიადგა.

გზა აღარ იყო. აფალო მიწა უცხქვეშ იშლებოდა და ნაბრა-
ლისკენ აზიდავდა მსხვერპლს.

უცხად კლდის ნაპრალებში სამეშაოდ მიმავალი გუტნის-
დედის მხნე მოძახილი გაისმა. მინდორში მზიარულმა ინოვე-
ლამ დაიფუცენა...

ველად გასული კოლექტივის ოროველა გულსუერს მოხე-
და. არტანელი ზე-წამოიჭრა და ავიანზე ტყბილად მიძინებულ
ხედასეღს დაჰხედა.

გულს ღოდო მოსწედა. აბურძგნულ თმაზე ხელი გადაისვა
და იქვე ჩაიყეცა. სხეულს სიმშვიდე მოედო. ძარღვებში ტყბი-
ლად აჩუბნებდა სისხლი. არტანელმა ხარზად შეისუნთქა დი-
ლოს კრალა ჰაერი. სიყვარულით გამხედა მიდამოსა და არემ-
არეს. საამოვნების გასაგრძელებლად თვალეები დახუტა და ასე
დაპუო ერთ ხანს. თითქოს ეშინოდა სიზმრის ცხადყოფისა. ყუ-
რი ვადაციცებით უსმენდა ხედასეღის მწყობრ სუნთქვასა და
ყოველა ამონასუნთქი სიმშვიდეს ჰკვრიდა.

როგორც დიდი და სასტიკი ავადმყოფობის შემდეგ, ისე
ელუღებოდა თვალეები არტანელს და ტანს ტყბილი ზმორება
უვლიდა. პატარა ბავშვივით უხაროდა ხილვა ყველაფრისა, რა-
საც კი თვალი მხედებოდა და ხელი ეხებოდა. ფართოდ ახელ-
და თვალსა და მის დაწმენდილ გამობედვას მხოლოდ მიღლილ
ქუთუთოებზე დაღვენთილი ტყბილი თვლემი აბურუსებდა.

აზრმიეცემლად ჰგრძნობდა არტანელი, რომ მოხდა რაღაც
აუცილებელი, რამაც ვაათავისუფლა მისი დაყოდილი სული
საშინელი ტანჯვისაგან. მისი გამობედვა იმედიაანად აცქერდე-
ბოდა მიძინებულ სტუმრის ჯერ კიდევ დიღის ბურუსში გამ-
ვეულ ღანდს.

ახლა მარტო ის აღარ არის მესაიდუმლე თავისი გულისა.
აღარ აშინებს არტანელს მზაკერული ხითხითი თავისი საინდი-
სისა. ვაწმინდა აღამიანი ცდუნებისაგან.

დაე მოხდეს, რასაც ხალხი ისურვებს. ნააქვავონ თუნდაც
არტანელი, ახლა აღარას იღარდებს. აღარ აშინებს მას სამსჯე-
რო და განზინება. რაჟი საშინელება სიზმარი აღმოჩნდა, მშვი-
დად შეხედება ახლა ლაფთაყურელი თავემჯდომარე მსჯავრს და
აჩავეთარო სასჯელი აღარ შეაერთობს.

უზოში გამოსული არტანელი ტყბილად ვაღერსება მოღზე
გაწოდილ თოღას. იმედიაანად უღიმის ორღობზეში გამოჩენილ

სოფლის ნახარსა და პატარა მწვერებს. ამაყად შეპყრებს
შორს გაწოლილ კავკასიონის დათოვლილ ქედსა და ფარდავი-
ვით გულგადაშლილ ალაზნის ველს. წელს იცხება ამისი გული
ამ სიწყნარითა და სიმშვიდით, რომელიც მხოლოდ კავშირულ-
მულის განთავისუფლებულ ველსა სჩვევია.

• • •

ბოველი გათავდა. სტუმრები წაყიდნენ ძღვენითა და პატი-
ვით, სხენი დამძიმდა ბუდეშერიითა და მწვანით, მორჩეულო
რქაწითლითა, თითათა და განყურით. მარნის კოცები ჟანგებით
მოირთო. მხეზე შრებოდა ნარჩხაზე დაკადებული კახური
ჩურჩხელა, ტყბილში ამოვლებული ატმის ჩირი და ნივოზი.
თონეში დნებოდა ლუფვი და ჩამინი. ბედლები ავსებოდა ზორბ-
ლით, სიმინდათა და ქერით. სხენეში შრებოდა ხახვი, ნიორი
და ლობიო. კოლექტივმა გადაარწვა საფონდო, ვადაქარბებით
ჩააბარა დავალიანებანი საბელმწიფოს და ქირნახულს ვაფოდა
დაუწყო. წვერებმა გაშალეს მხრები და თითებზე ჩამოთვალეს
ნამუშევარი შრომადღეები, შეადარეს ჩანაწერებსა და მიიარწ-
ვეს კუთონილი. აივსო ტომრები თავთუხათა და დოღის პურით.
სოფელმა შეზიდა ქირნახული და დედაყაიები მატყლსა და
სახეჩელს მიუსხდნენ. ავიზგიზდა ბუხარში წიფლის გამშპარა
კენდა.

მოვიდა ზღაპრების დრო.

უბნებს ჩამოტრიგდა ქორწილები: ბევრმა პირმარწყვიანმა
ვორომ უკანასკნელად გაშალა ლოგინი თავის დედულეთში.
სასაძოვებმა ვალიბანდები მოძებნეს, საპატარძლოები მორცხ-
ვად აქიციყდნენ კოპერკატივის დაარაბებთან და საცოლუ ბი-
კების დანახებზე თვალები მიღულეს.

„გრძელი სუფრული“ და „გუშინ შეიღწა ვერჯანელნი“
მადიანად აყევა სახლის ბანებსა და ორღობეებს, გავიდა ველ-
ზე, გაიშალა ალაზნის ტოტივით და ანოფივრდა ნანიადურალში
და ქვანტში. შემოდგომის ცამ პირი მოიხსნა და ვადახნულ
ანუღლებში ბედტები ჩადნა და ჩაიფშენა.

ქობსამკითხველოები გამოცოცხლდა. წითელ კუთხეში ნა-

სტეპარი რადიო დაიდგა. დატყმა ჩონგურის საფურცავრით და შაირი შაირს ურდუღივით გადაეტმასნა. ანტიპას კარმონმა ასლა ფრთა გაშალა და დამარწყველ გოგონებს ვუღო ვუღუღა.

დღე ბურუსში იცრიცებოდა და ღამე წვეზარა შეუშინებულად. აქვანტიბული და გუბეგამდგარი ორდობეები ვაუვალ ღაფში იზიღებოდა და ქაერში დამშალა ფოთლის სუნითა და წესტიოთ იესებოდა.

წეიმდა.

ფრთხილად მისდევდა არტანელი ორდობესა და საბრთა გზას იკვლევდა. ორი უკანასკნელი თვის განშავლობაში მისი ასოვანი ტანი თითქოს კიდევ უფრო დასარღლებულიყო. არც სახე და არც გამოხედვა აღარ ამხელდა უცნაურ დეღვას, რომელიც ასე აფიქრებდა კოლექტივისა და ხალხს. იმ საშინელი ღამის შემდეგ თითქოს სხვა ფიქრი და სიმშვიდე დაეუფლა არტანელსა და მოსწყდა კია, ვულს რომა ღრღნიდა. შემოსევამ უწველა კაცს ნებსით თუ უნებურ გაენდო თავისი საიდუმლოება სხვისთვის. ამით თითქოს არტანელმა პასუხისმგებლობის ტვირთი მოიხსნა და განაჩენს დაუწყო ცდა.

განაჩენი იკვიანებდა.

ნელა მისდევდა დღე დღეს. კვირა კვირას და არსად არა ისმოდა რა იმ საშინელი ვატიცებისა, რომელიც ასე სტანჯავდა ლაფათყურელი თავმჯდომარის გულს. — ნუთუ გაპატიო ხვადასელმა. არტანელო? ნუთუ არაფის გაანდო შენი საიდუმლოება, დაგინდო და შეგიბრადა, დაგინდო და ივაყკაცა?

გამოთხოვებისას ხვადასელმა ცალკე გაიხმო ლაფათყურელი თავმჯდომარე და დიდხანს ესაუბრა — კოლექტივის მომავალ გეგმებზე, პურისა და დვინის დამზადების საკითხებზე, მუშაობასა და შრომადღეების განაწილებაზე, წინაღობის აღსარებაზე არა უთქვამს რა პარტკომის მდივანი და არც სიტყვა გადაუტარავს ქარავმულად. მხოლოდ უჩრდის გაფართოებულ კრებაზე ილაპარაკა ხვადასელმა — კლასობრივ მტრებზე, შაენებლებზე, კოლექტიველთა სინდისსა და პარტიის მათდამი ნდობაზე.

არტანელი გულდასმით უსმენდა პარტკომის მდივნის სიტყვასა და ცდილობდა იქ თავისი განაჩენი ამოეკითხა.

იმეამად ვერა ვაიგო რა თავისი გულის საკითხაგნა. მხოლოდ ერთხელ, როცა გულს კვლავ შინში მოედო, იმ აზრით მონაქროლი, რომ ხვადასელმა პატრიების გზა აირჩია; როცა ლაფთაყურელმა თავმჯდომარემ კვლავ დააკარგა სიმშვიდე სულსა და მის გულში მზაკეარი აფორიაქდა, მხოლოდ მაშინ მიუხედა არტანელი პარტკომის მდივანს.

— უნდა გეთქვა! — ჩაესმა მას ხვადასელის სიტყვები და ამ ორმა სიტყვამ მოქმედების გზა გაუნათა. — ახლა იცის არტანელმა, რა უნდა ჰქნას, იცის, როგორ უნდა მოიქცეს, რომ შინში და ცდუნებამ კვლავ არ დაიუფლოს ვაყვაცის გული.

მთელი ღამე სწერა არტანელმა თავისი განცხადება. ამ განცხადებაში მან მწუხრად ვადმოაღვა თავისი თავგადასავალი, სენო შეეცდომა და პატრიება ითხოვა აუხსნა კოლექტივის, თუ გაკირებებამ და ობოლ-ობობებამ როგორ აიძულა არტანელი პატონის მოურავობისთვის მოეკიდნა ხელი. როგორ ჩაითრია ნათავადარის ოჯახში ახალგაზრდა ბიჭი, როგორ შემოეხვია ღუჩაჭი დიაცის საყვარელისა მის გულს და როგორ დაამონა და წაშალა მისი თავმოყვარეობა ვერაგმა ცდუნებამ, მაგრამ ახალმა ოჯახში და გულწრფელმა შრომამ წარეცხა არტანელის წარსული და თუ კოლექტივი ისურვებს, არტანელი კვლავ შტლად დაედება მას.

ეს განცხადება თებროს ვაატანა კოლექტივში, თითონ კი მთებს აპყვა და ტყეში გადაიკარგა.

ჩემად ვადმოჰყურებდა არტანელი ხელისგულზე ვადამლილ ალაზნის ველს. ვადმოჰყურებდა კოლექტივის მინდვრებს, ვენახებს, უბან-უბან ჩამორიგებულ ქეთიყირის სახლებს.

შემოდგომის მოღრუბლული დღე გულს უწყინარი სევდით აესებდა და თვალეებში ჩამქდარი სიამაფე ახლა საყვარულითა და აღერსით შეცვლილიყო. უყურებდა ლაფთაყურელი თავმჯდომარე საყვარელ სოფელს და სევდა თანდათან ძლიერდებოდა. ვრძნობდა არტანელი, რომ ეს სოფელიც და ეს ველიც მისი განუყოფელი ნაწილი იყო. აქ ჩადეარა არტანელმა თავისი სიხარულიცა და საყვარულიც. იდგა მუხისელი სადარაჭოზე და ცხარე კრუხივით დაჰფარფატებდა საერთო დოვლათსა და

საერთო ქონებას. ახლა კი ნიადაგი შეერთა არტანუღს უცხ-
ქვეშ და ვინ იცის, რა მოხდებოდა. ერთს აშკარად ვრძნობს
ლაფთაყურელი თავმჯდომარე: ამ ოჯახის გარეშე მისთვის სხვა
გზა დაკეტოლია. ნიადაგგამოცლილი, ძირში მოჭრილ მუხას
დაემგვანა. აღარა ექნება რა ამქვეყნად საინტერესო და მიმ-
ზიდველი. აღარა ვაახარებს რა არტანუღის დაკოდილ გულს
და ვახმება კაცი ისე, როგორც ფესვებზეჭრილი ვაზი. და, რაც
უფრო უკვირდება არტანუღი, მით უფრო ცხადი ხდება მის-
თვის განანგნის შინაარსი: კოლექტივი უთუოდ გააძევენს არ-
ტანუღს თავის მიწა-წყლიდან და გაუშვებს ობლად.

ეს აზრი აწვალებს არტანუღს.

იღერსიანად შეხუტრებს ნაცნობ გორაკებს და ახლებს.
არასოდეს არ უგრძნია ასეთი სიუცარული მიწისა და მთა-
მინდორისა. გულდასმით უსმენს მთიდან მოწოდენ ნაკადის
შრილს და საათობით უცქერის ბუნებრივ წყალგარდნილებში
აჭაფებულ წყლის დღეს. ბორბალივით ტრიალებს მოტბოჭე-
ბული წყალი. ათას ნაშხერგვად იღუწება ჩანჩქერი და დუღს.
ეს დუღილი და დაუღალავი სრბოლა არტანუღს ველში გასუ-
ლი კოლექტივის ჰომუნსა და ოროველას აგონებს. ეს სრბო-
ლა სოფლის დაუღალავი შრომის ჰანგად ეჩვენება და გული
მიიწვეს იქით, სადაც ნასიუცარულევი ანეულები გადაფარცუ-
ლა და სადაც ნოციერი თესლი იესება შემოდგომის ნაწვიმარი-
თა და ნესტით.

კიდევ გავიდა ორიოდე კვირა და კოლექტივის პარტუჯრე-
დი ამ ხანად ორჯერ შეიკრიბა. რაიონიდან ჩამოვიდნენ ამხანა-
გები და ჰქონდათ სჭა. ჰეცხადნენ არტანუღს ამ სხდომებზე.
სტუქსავდნენ და უჯარდებოდნენ, ბოლოს საქმე საბოლოო
მსჯერის გამოსატანად კოლექტივის ერებას გადასცეს. აქტივი
დაღონებულა და დარეტიანებულა იყო. სოფელი გაირინდა და
მიწყნარდა. ბუხბოს ზღაპრებსა და ცეცხლის ნელ გუნჯუნს
ათასნაირი ჩურჩული და ქორი აყვავა.

თავმჯდომარე მოთმინებით ელოდა ზვედრს. მართალია, შე-
ზობლებს საიდუმლო გამობედვა და მტრების ნიშნის-მომგე-
ბიანი ღიმილი უსაამოვნო ერუანტელს ჰგვრიდა, მაგრამ კუ-
თილი და გამამხნევებული ღიმილიც თამაშობდა მრავალი მათ-

განის პირზე და ეს იყო რომ იმედს აძლევდა უფსკრულთან
შამდგარ არტანულს.

ლაფთაფურელი თავმჯდომარე გაწამებული მოლოდინითა
და გაურკვეველი მომავლით, უმწუროდ შეპყრებულა დანესტიანე-
ბული შემოდგომის ცინგლიან ღღეს. სიტყვაძვირი კადვე
უფრო უსიტყვეო ვახდა და შუბლზე ნაოჭი აყვავდა. მანუწამებ-
ლი ადამიანის ბოღმისა და ქირეარამისა. კოლექტივში ჩასვლი-
სს მოკლე განკარგულებებს აძლევდა მუშაობის სათადარი-
გოდ და შერე ან დანესტიანებული ტყის ახოებში იყარებოდა,
ანდა, ოთახში ჩაყვებოდა, თებროს ებაასებოდა თავის ქირსა და
ვარამზე.

დაღონებული ქალი ყოველმხრივ ცდილობდა ამზანავურა
რჩევითა და ქვეიანური სიტყვა-პასუხით იმედი დაეთესნა წო-
ნასწორობადაკარგული ადამიანის გულში. თებრო ვრძნობდა,
როგორ ანგრეოდა წლობით აღმართული ზღვდე ცოდ-ქმარს
შორის. ქალის მიმხედარს და სადა ბუნებას არც ის გამოუბარა,
თუ როგორ დაიწმინდა არტანულის თვალეში და როგორ ვაქქ-
რა ორჭოფული და მცდელო გამოხედვა ლაფთაფურელი თავმჯ-
დომარისა. არც არტანულისთვის და არც თებროსთვის არარად
ღირდა ამეშად ის მიუქმა-მოუქმა, რომელსაც სოფელი ქაოვ-
და. ახლა ორივე ამბის გათავების დაქარებას უფრო ლამობდა,
რადგან მხოლოდ კოლექტივის გადაწყვეტილება თუ გაბუნ-
ტავდა ლაფთაფურელი თავმჯდომარის ქონის რაფესთან დაბუ-
დებულ ვქვს.

ამ ფიქრებით მიიწევდა წინ არტანული და ალაფებულ გზას
სახრით იყვლევდა.

წვიმის წელ ცრას შორიდან მონადენი ნავრშმათარი ზარის
ნაღვლიანი ხმა უერთდებოდა. ეს კოლექტივის საერთო კრების
მოწვევის მანუწამებელი უნდა ყოფილიყო.

პატარა კლუბის დაბაზა ძლივს იტევდა ზღვად დაგრო-
ვილ ხალხს. მთელი დაბაზა ისე ვაქვდილიყო, რომ ვანი
აღარსად დაიდებოდა. ჩიბუხისა და გამოუსვლელი წიკოს
სუნით გაყვდენილ პერს დასველებული ქალამნისა და ნიერის
სუნი უერთდებოდა. ვრძელი სკამების რიგზე ქვფე-ქვფეოდ
ჩამომქდარი ახალგაზრდობა ოხუნჯობდა და ღაზღანდაობდა.

ბერიკაცობა მასლათობდა და მასობდა დედამაცობა გაშე-
შებდა და თავსა და ხელებს ატატებდა.

მთელი კოლექტივი აქ მოგროვილიყო. ახალი ბატარძლები
მეზობელი სოფლებიდან ახალ მეგობრებს ესწავნასებოდნენ.
გაუთხოვარი ვოგოები ერთმანეთს სტუმრებდნენ მეტის ენითა
და ვაგეცის მკერდს თუ იგრძნობდნენ უცაბედად სიციწროვე-
ში, დამფრთხალი მტრედებივით უკან იხევედნენ. მათი ვივილ-
ხივილი და სიცილ-ხარხარი სიცოცხლითა და სიხარულით ავ-
სებდა მთელ კრებულს და დამძიმებელი პერა დამწვარი
ზორცისა და შინის სინთევირის თავბრუდამხვევი სუნით იცდენ-
თებოდა. მოხუცები წყევლით აჩუმიებდნენ შოკისკისე ვოგო-
ბიჭობასა და უმადურად უჩიოდნენ „უსიარცხელი“ ახალგაზრ-
დობას და მასთან შეუჩრის ბედს.

კოლექტივის აქტივი წინა რიგებში ჩამომქდაბოყო. მათი
ჩაფიქრებელი გამოსხედეა მხნედ გადაყურებდა უკანა რიგებ-
ში მოკალათებულ მზიარულ ახალგაზრდობას. იქ იყენენ ნამ-
გალსა და ბარში გამოცდილი სახელოვანი ოსტატებია. მათ თვა-
ლებში ღრმად ჩაწოლილიყო ფართოდ გაქრილი კვალი ვუთნი-
სა და მზისგან გადაამწვარი პირის კანი გადახსული ანეულივით
დაღარულიყო.

სცენაზე, წითელი ნარმაგადაფარებული ვრძელი მაგიდის
გადაღმა, დროშებით შემკული ლენინის პიუსტი მოჩანდა.
ბელადის გამოხედეა საქმიანი სითბოთი დაყუერებდა დარბაზ-
ში შეგროვილ კრებულს და ამხნევებდა მეზრძოლთა გულს.

კრება ვალდებულებათა შესრულების განხილვით დაიწყო.
თავმჯდომარემ მომხსენებლად არტანელი დაასახელა. მუხისე-
ლის გამოჩენამ სცენაზე ერთბაში ჩოჩქოლი ასტება ხილხში.

— ამხანაგებო, — დაიწყო ლაფათყურელმა თავმჯდომარ-
ემ, — არც ერთი ვალდებულება და დავალება არ მოუცია
პარტიის და მთავრობას ზვენი კოლექტივისთვის ისეთი, რომ
ჩვენ კოლექტივს ეს დავალება და ვალდებულება, რასაკვირფე-
ლია, პირნათლად და გადაქარბებით არ შეესრულებინოს. —
ექ არტანელმა ხმას აუწია და ლარვიით გამართა. ხმაურა მიწუ-
და და დარბაზში დუმილი გამოხდა. ლაფათყურელი თავმჯდო-
მარე მშვიდად მოუცეა კრებულს კოლექტივის მუშაობაზე.

გვერდების გადაქარბებით შესრულებაზე, კოლექტივის წევრების ცხოვრების სიყვითლე და ღარიბი კაცის ცხოვრების გულმგობრებაზე.

არტანულის ბოლო სიტყვები ტაშმა და მხიარულმა ერთმელმა დაბეჭდა. არტანულის შემდეგ ოლაძე ილაძე და მკერდელმა შეშებმა და ბრიკადირებმა. ლევანა ჩანიაშვილმა კრების წერადღება შრომადღეების განაწილების ზოგიერთ შეცდომებზე გადაიტანა. ფირუზა ლალიაშვილი ვაზის მოვლასა და ყანების მარჯვლის საკითხზე შეჩერდა. შაქრო ძაძუკაშვილი საქონლის საკვებზე და ანულებს მოხენის ხარისხზე მოძევა. მარო ბოტკოველმა საბავშვო ბავის ხელმძღვანელობასა და კოოპერატივის გამგეობას შეუტია. მათ სიტყვებში გამხმარი თივისა, სასუქისა და შემოდგომის ნესტით გაღზობილი და დაბუჭებული მარცვლის სურნელება ერთოდა, მათ ხუმრობაში გულუბრყვილო ეშმაკობა და მიაშიტი სიტყვამახვილობა ისმოდა, რომელსაც მთელი კრებული განსადი და თავდავიწყებული სიცოცხლისხარისა და მოსწრებული ანდაზებით უპასუხებდა.

ამ საქმიანმა სჯამ და კრებულის მხიარულმა განწყობილებამ ლაფთაურული თავმჯდომარეც აიყოლია წუთით არტანულის მივიჩნეა ის ზღუდე. რომელიც უკვე კარგა ხანია უბმოდ, მაგრამ აშკარად აღმართულიყო მასა და კოლექტივის შორის. ნათის ღამბრებით განათებულმა მომღიშარმა სახეებმა, მხიარულმა სიტყვა-პასუხმა და ცხარე კამათმა არტანული თავის ბუნების ღვიძლ მორცეში გადაისროლა, გულს კავშირი მოსწყვიტა და მთელი არსება რაღაც გამოუცნობი სიბარულით იტყუა.

ამ უტკბესი სულის სიმშვიდით თერებოდა არტანული, როცა მის ყურს კრების თავმჯდომარის დაბობებული ხმა ჩასწვდა.

- მიმდინარე საკითხებში, ამხანაგებო, არტანულის განცხადების განხილვა გვაქვს დაწყებული. რას იტყვიან ამხედ?!
- განვიხილოთ, — იგრიალა ხალხმა და უცბად მიყუჩდა, მიყუჩდა, როგორც ქარიშხლის წინ გაზაფხულის მზიანი დღე. კრების მდღეიანმა განცხადების კითხვა დაიწყო ასობნათ-

ვლით კითხულობდა გამოუცდელი მწიგნობარი დაფათურელი თავმჯდომარის თავგადასავალს. გარკვევით ესმოდა მისი ამოცდილებული ხმა იღუმენტებით მოცულ დარბაზში და არტანულის მთათოღვარე გულს ბურანში მხეევდა.

როცა მდივანმა განცხადება მოათავა, ხალხში დრტყინვა და ქოთქოთი გასმა. არტანელმა თავი დაშარა და კიდევ უფრო ჩაიძირა თვალწინ გაწოლილ სქელ ბურუსში. ახლა მას აღარ ესმოდა რა, ან თუ ესმოდა, ესმოდა როგორც უცხოთ, როგორც უბრალოდ მაყურებელს.

კრებულს სდებდა და ქოთქოთებდა. სიმკაცრის მოფვარული ახალგაზრდობა არტანელის კოლექტივიდან გაძევებას მოითხოვდა. დარბაისელი ბერიაცობა დანაშაულს ვერა ზედავდა. თავმჯდომარე იღელვებულ ხალხს აწყნარებდა.

არტანელი აზრმიუცემლად გაყურებდა დარბაზს. თვალეში ლიბრი აქროდა და ყურთანსმენა შესუსტებოდა. სცენაზე ასული მოღამარავე მეზობლები სიზმარში ნახულ აზრდილეზად ეჩვენებოდა, ხოლო დარბაზი გავარვარებულ თონედ.

როგორც იყო, ხალხი დაწყნარდა. თავმჯდომარემ კოლექტივის აქტივისაგან შემოსული წინადადება წასაკითხად მდივანს გადასცა.

კრება დადუმდა და გაიღურსა.

უცხად...

არტანელის თვალწინ ბურუსი გაირღვა და მას მკაფიოდ ჩასწვდა უფრში კრების მდივნის ჩამოყენჭილი ხმა:

...არტანელი თავისი წარსულის დაფარვისათვის და მით პარტიისა და კოლექტივის შეცდომაში შეგვანისათვის მოხსნილი იქნას დაფათურის კოლექტივის თავმჯდომარის თანამდებობიდან და ჩამოერთვას დამკერელის სახელი...

არტანელი მეზნაკრავივით ზეწამოიჭრა და წაბარბაცებულნი ისევ სკამზე დაეშვა. ახლა დარბაზი თოვლივით გათეთრდა და გულს მძაფრი სევდა მოაწვა.

„გათავდა, არტანელო, შენი სიყეთეცა და კაიკაცობაც, ახლა ქურდივით უნდა ვახვიდე, არტანელო, მნელ ღამეში, რომ მეზობლებმა არა ნახონ დღის სინათლეზე შენი ვაყვაცობა. მოყვდა, არტანელო, ამაგიცა და შრომაც ამ ყანა-გენახში ჩათესი-

ლი. მოკვდა სიკეთე შენი ხელით ნამაგარი და ნათეს-მოკ-
ლილი“.

მდივანმა განაცხაო.

ღა...

კვლავ მოხვდა არტანულის უფროს ნაწევრები ცალკე სიტყვა-
ბისა.

...საქმის სათანადო სიმაღლეზე დაყენებისთვის, თავდადებ-
ული შრომისა და უანგარო გამტყველობისთვის ამზანავი არტა-
ნელი დატოვებული იფოს ლაფთაყურის კოლექტივის წევრად
და მიეცეს მას საშუალება გასცეცებული მუყაითობითა და
თავდადებული შრომით გამოასწოროს სამარცხვინო შეც-
დომა...

უკანასკნელი სიტყვები ტაშმა დაძვარა. კრებული მზიარუ-
ლად აფორიაქდა. თავმჯდომარემ წინადადებას კენჭი უყარა.
ტყე ზღუებისა იაზიდა ღარბაზში და პაერი შეირხა. გამოფხიზ-
ლებულმა არტანელმა შეძხვდა ზელების ზღვას და იმედოვნად
გაუღიმა.

„მაშ არ გათავებულა, არტანელო, შენი ამბავი. კიდევ მო-
იხვეტ სხელს, კიდევ ჩადგები პირველთა რიგებში!“

ვაყვაცის ღაწვზე ცრემლი ჩამოვორდა.

ღარბაზი ახმაურდა, თავმჯდომარემ კრება დაძვრა და
კლების დარაჯმა ლამპრებს დაუწყო ქრობა. ხალხი მზიარული
ფიფილა-ხიფილით დაეშვა კიბეზე და შემოდგომის ნესტში გაი-
ფანტა.

არტანელი ჩამორჩა უბნელებს და გორაკზე მუხასთან შე-
ჩერდა.

შემოდგომის ატარებული დამე სინოფივრით ავსებდა მი-
წის. არტანელი ხარბად სუნთქავდა ამ დაეონილსა და მშობ-
ლიურ პაერს. მისი განზე გამდგარა ფეხები აყალო მიწის ვალ-
ხობილ ზედაპირს ასე მიპკროდა, თითქოს ასა და მიწა, ასა და
ფეხსვამდგარი მავარი მუხა ერთი ოსტატის ნახელოვნება ქან-
დაცება უოფილიყოს.

სადღაც მღეროდა მხნე პრივადიარის გარმონი და სადღაც
ქობში ახალგაზრდა გოგო-ბიჭები ღიჟურს უვლიდნენ.

ოპროს ზარნიშიანი ხანჯალი

კედლის საათმა ცხრა ჩამოკრა. მეგობრები ჩვეულებრივად მოსბიტლის წიგნთსაცავში შევიყრიბენით. მზრუნველი ხელით აგიზგიზებული დიდი ბუხარი თბილი და მშობლიურად განწყობილებით ავსებდა დარბაზს. ფანჯრებს გადაღმა თეთრად გადაპენტილი ბაღი კიდევ უფრო მიმზიდველს ხდიდა ამ სიბნელს. ყოველი ჩვენგანი, ბრძოლის ველზე განცდილის შემდეგ, იმ აუწყრელ სულიერ სიმშვიდეს განიცდიდა, რომელიც ესოდენ საინტეგრირებელია ბრძოლის ქარცეცხლიდან დაბრუნებული ადამიანისათვის. საავადმყოფოს მყუდროება, გრძელი და თეთრი პალატები, დათოვლილი ნაძვის ხეები და ბოლოს ბუხარი, ეს უხსოვარი მეგობარი რაინდული ქარავშებისა, ნაზი გრძნობებით გვივსებდა ვულს.

მიზანი ჩვენი შეკრებისა ყველამ იცოდა. ყველა ჩვენგანს რიგრიგობით უნდა ეამბნა საინტერესო მოგონება თავის საბრძოლო წარსულიდან.

— ლევან, ახლა შენი რიგია! — ერთხმად მივმართეთ დარბაზში შემოსულ ტანად ვაჟაკს, რომელსაც მარჯვენა ხელი საბაშარში ქმონდა აკრული.

— ვიცი, — აუჩქარებლად გვიბასუხა მან და ბუხართან თბილად მოკალათებულ ჯეფს მოგვიახლოვდა.

ლევანს ხელში რვეული და ქალაქში შეხვეული ნივთი ეჭირა. ის ფრთხილად ჩაჯდა მისთვის განკუთვნილ საგარძელში. პატარა ტაბლა ახლოს მიიდგა, რვეული ზედ დასდო, ქალაქში გახვეული ნივთი გვერდით მოუდო. მერე ბუხარში ანაკვარჩხლებულ მუხის კენძს მიაპყრო თვალი და წყნარად დაიწყო:

— მოგეხსენებათ, 1942 წლის მიწურულში გერმანელთა ურდოების ტალღამ კავკასიონის ქედს მიაღწია და შედგა საბჭოთა კავშირის ხალხთა ნაწილი ვერ კიდევ გმინავდა ფაშისტთა უღელქვეშ.

უკრაინა, ბელორუსია, ჩრდილოეთ კავკასია პარტიზანული ბრძოლების ქარცეცხლში იწრთობოდა.

საბჭოთა არმიის ნაწილები საერთო იერიშისათვის ემზადებოდნენ. იერიშისათვის ემზადებოდნენ კავკასიის ფრონტის ქარებიც.

ჩვენი დივიზია ალაგირის მისადგომებთან იდგა და სხვა ნაწილებთან ერთად მტრის გაადთრებულ შემოტევას იგერავებდა. ვეღვა ჩვენგანი გრძნობდა მტრის შესუსტებულ შაჯისცემას.

ერთ საღამოს, ქანცმიღუფლი, შტაბიდან ხაზზე ვბრუნდებოდი პატარა რაზმით. თოვდა, ნოემბრის სუსხიანი დღე უფერულად იწერებოდა, ჩრდილოეთიდან წამოსული სქელი ღრუბული ეკროდა ცას და ნისლი წვებოდა ირგვლივ.

ბრძოლის ველზე მყუდროება გამეფებულყო; ბრძოლის ველს სჩვევია შემადრწუნებელი, სულისშემშეთავი უსაზღვრო სიჩუმე. ხშირად ყოჯოხეთივით აგაგანებულ ვარემოში, სადაც ცეცხლი და რკინა ერთმანეთს ებეჭებოდა, ისეთი სამარისებური სიჩუმე ჩამოეარდებოდა, რომ ბრძოლის ველი უნებლიეთ მიტოვებულ სასაფლაოს სვედიან სურათს მოგავიწყებდა.

თოვდა, დადუმებულებიყვნენ უზარმაზარი ზარბაზნები, მამაღულებიყვნენ ტარებში. ხმა ვაეკმინდათ ნაღმმტყორცნებს და ტყვიამფრქვევებს.

ფრთხილად მივჩქვდიო წინ. ჩვენი განლაგების მუწინავე უბანში ვიყავით.

უცხად შორიხლოს კენესა მომესმა. მაშინათვე იქ მოვამურე ჩემი თანმხლები მეომრებით. დანგრეული სანჯრის ახლო დაკოდილი მეომარი აღმოეჩინე. დავიხარე, საყელოს დილი გავუსხენი. უგონოდ იყო.

— ვაი, დედა! — წაიჩერჩელა ქართულად და კენესა აღმოხდა.

— არაყი! — ვუბრძანე იქვე მდგომ მებრძოლს, გონს მოვიდა, ხელი წამავლო.

- გვედები, — წიჩქურჩულა მან.
- ნუ გეშინია!
- წყალი!

არმთელმა წყალი დაუსხა.

- რა გეპირი ხარ? — შევეკითხე აღურსიანად.
- ლა... ლი... ა... შეილი აღ... — ვერ დაამთავრა.
- თბილისიდან?

გაუხარდა. ზელი უფრო მაგრად ჩამავლო. მერე ჩანთაზე მიმიბოძა.

— დედას... შეატ...

ზმა წაერთყა. სლოკინი აუტყდა. ფეხები მოკეცა, სასაყვედლოდ შეაკანკალა და გატყიმა.

დავიხიკე. ქუთუთოები დაეუხუხე. გამოვეთხოვე უცნობ თვისტომს, ჩანთა ავიღე, განკარგულუბა გავეცი გვამის შესახებ და გავშორდი.

უჩვეულო არა იყო რა არც საყვედილში, არც ვარემოში. ბრძოლის ველი ისევ სდუმდა. თოვლის ფიფქები უხმოდ ცვივოდა მიწაზე და სისპეტაკე სუფარისა ჰგლოვობდა კაცს.

გარიერთაეზე განახლებულმა ბრძოლის ცეცხლმა გადაამავიწყა ლალიაშვილიც, იმის ჩანთაც. მხოლოდ ერთხელ, სხვა სანგრებში გადასვლის დროს, შემთხვევით გახსნილი ჩანთის ძირზე ხანძალი და ეს რვეული აღმოვაჩინე.

მომცრო ხანჯალი მართლაც ლამაზი იყო. კობტა ბუდეში ჩატედილი, სპილოს ძვლის ტარით. ოქროს ზარნიშის მოყვითალო ვიწრო ძარღვები ხვეულებში იკარგებოდნენ და სამყურა ბალახის ყუნწზე ყველა მომდევნო თავივლი ოთხ საბედო ფოთოლს ხატავდა.

როცა რვეული გადავშალე, მინაწერები წავეციოხე. აი, პირველი მინაწერი:

„მინდა შემთხვევით ვისარგებლო, ძველი ამბავიც მოგიყვე და ეს ხანჯალიც დავილოყო, იქნებ დაგპირდეს, ვინ რა იცის. — მართალია, ნაღმისა და ტანკის ხანაში ის თავიჭოს სკარვავს თავის ელფერს, მაგრამ უკვდავი იარაღია თავის აღგას“.

კიდევ მეორე მინაწერი:

„გამოგიტყდები, აქ ჩემი მხოლოდ ქაჩვა არის, რაც შენზე
ბა თვითონ არაყს, ეს უმნიშვნელო ამბავია მონაცოლი სიტყ-
ვაჭიერი მონაწილისგან“.

დავინტერესდი. თვითონ ამბავიც წავიკითხე, მომეწონა
უცნობ ავტორს მამაპაპათაგან მოყოლილი ძველი ამბავი მხატ-
ვრულ ჩარხში ჩაუსვამს და ქარვალ ბუნება უხმარია. ხანჯა-
ლიცა და ეპიზოდურ, ალბათ, უცნობი ამხანავის საოქანო სია-
მაყეს წარმოადგენდა და ვინ იცის, იქნებ მქარვეელიც თვი-
თონ იყო. ჯერ საშუალება არ მომეცა საქართველოში ჩამოვ-
სულყოფა და ყველაფერა დაწვრილებით გამომერკვია.

თვითონ მოთხრობა დიდი ბრძოლის ერთი პატარა ნაწვევ-
ტია, მაგრამ საერთოდ, ჩემი აზრით, ყველა რომი პატარ-პატარა
ნაწვევებში დიდტანიანი კრებულა, რომელიც ერთად, ერთი
ნებით შედუღებული, ჰქმნის გამარჯვების სამფონისას.

მაგრამ, კმარა... თავს არ შეგაწუენო. თვითონ მოთხრობა
წავიკითხეთ.

აქ ლევანმა თაბაშირში გაყრული ზელი შეისწორა, მაგიდა
ახლოს მიიწია, რვეული გაშალა და კითხვას შეუდგა.

მწუხრი ეპარებოდა ალაზნის ველს, ნაყურივით იწურებო-
და დღე.

მუხლი მოედრიათ ნაზადწამოსხმულ კავკასიონის თეთრ-
წვერა რაინდებს. წარბი შეეკრა ცივ-კომბორს. ნაზად მინაბუ-
ლიყო მდებლო-მინდერებითა და ბაღრა-ბაღებით გულსავეს
კახეთი.

ნოემბრის მზიან, მაგრამ სუსზიან დღეს ბოლო ეღებოდა.
შარაზე არაფინ მოსჩანდა. შემოდგომის სევდიანი სიჩუმე უძ-
რავად იდგა მხოლოდ ტყეში ჰკიოდა მიკიოტი და სადღაც
მინდიანში, ძილგატებილა, შემოდგომის მზით გავულისებელი
შაში მწუხრს უგალობდა.

უცერეც სიჩუმე დაითხებული ცხენის ფეხის ხმამ შეარხია.
კოტიანტელავარდნილ გზაზე მხედარი გამოჩნდა. გახურებუ-
ლი რაში ისაბივით მიაპობდა ჰერს და ნალს ნაპერწყლება

სცვიოდა. ჩამავალი მზის უკანასკნელი სხივი მხედრის საქურველზე ბრჭყევიანდა.

ქერ კიდევ დღე სულ არ გაპყროდა დედამიწას, როცა რაინდი შუაშობის მონასტრის გალავან-ქარს მიუახლოვდა.

რამი შეტოტტმანდა და შედგა. ძახილზე შშიმედ შეიჭრიალა რკინის საღტით შეჭედდილმა მუხის კარებმა. სათოფურებიდან ვადმოიხედეს შუბიანმა ვეშაგებმა და სადღაც შორს ქაქვიით დაბმული ქოფაკი აყვფდა.

— რომელი ხარ? — გაისმა სიჩუმეში დაბოხებული ხმა ნამძინარევი მნათისა.

— მეფის დედ-ბაში ლევან ღალიაშვილო, გამიღეთ კარი, — იყო პასუხი ცხენზე შეტოტტმანებული რაინდისა.

კარები გაიღო. ცხენიდან ვადმომშტარმა რაინდმა სადავე წინწამოგვებულ მსახურს მიუვდო. შტვერი შეიბერტვა და მნათეს მიშართა:

— მიმ-ბაში მარვენეთ. ბატონაშვილის უსტარი მაქვს.

— სძინავს სუშბათაშვილს, დადლილია.

— ვააღვიძეთ!

მნათემ შტარები შეიშმეშნა, თითქოს შეეჭვდაო, შერე ვასაღები შეაჩხრიალა და ბილიეს აქევა.

საქმაოდ შებინდდა. შწუბრის ფაშო-ლოციის მაუწვებელი ხარების ხმა დაისის სევდიან სიჩუმეში ჩაიძირა. საყენებში სანთლებს შკრთალო. ციმციმა შუქი აკიაფდა. მონასტრის გალავანში ქარის ვაშლილი კარვები და სამონასტრო შარანბეღლები საღამოს ჩრდილში ჩაიფლო. ნოემბრის შირბადარი მთვარე ქერ არსად ჩანდა. შის შავიერ ილტოდან წამოსული შავი ღრებლები ზღაზენით ვანერთხა ცისკიდურს და აქა-იქ აკიაღებული ვარსკვლავების შუქს ვადაუღობა. თეთრწელეზიდან შონადენმა ზენამ ტყეში პანტისა და შავალოს ტოტებს დარჩენილი ფოთლები შეშოაბურტვა და შავრში აიტაცა. აკოვდა.

კრილოსიანზე ჩათელემილ მიმ-ბაშ ღუარასამ სუშბათაშვილს შოახსენეს მეფის შიკრაკის შობრძანება. ქალარა რაინდი გამოერკვა. საფარტელში შესწორდა. მნათეს უბრძანა სტუმარი მოეპატეინა, ბუხარში ცეცხლი შეენთო და მგზავრისთვის ვას-შაში და საწოლი ვაეშხაღებინა.

გამოცდილმა მეომარმა სტუმარი იცნო. მის სადროში შეკმა
 აბრძოდა ლალიაშვილი დირბს. გულადი მეომარი იყო გლეხთა
 თავან. მეფემ გაანთავისუფლა უმა და დედ-ბაშობა უბოძა
 თავისთან.

ლევანმაც იცნო ლუარსაბი. ცოტა შეთვთარებულებო კიდევ
 დირბის ომს შემდეგ კრძალვით მიესალმა მიმ-ბაშს, უსტარი
 გადასცა იოანე ბატონიშვილისა.

ლუარსაბმა კრახი მიიწია ახლოს. უსტარი გადაიკითხა, მე-
 რე ბუხარში ადვლდებულ ნეკერჩხლის კენძს შეხედა. ულ-
 ვაშზე ხელი გადასცა საფეჭრებულმა და თავისთვის წაიდუ-
 ღენა:

— არა სცხრება განდგომილი ბატონიშვილი. მაგათი კინკ-
 ლაობა წაახდენს ქვეყანას, დაიღუპება საქართველო!

ლალიაშვილი სდუმდა. იცოდა, რომ ამონაყენესი მიმ-ბაშ-
 ის მისთვის არ იყო. სუმბათაშვილი ფეხზე წამოდგა, ვალიონა
 მოძებნა, ბოლო დაატყა და შიკრიცს მიმართა:

- ვიორვი მეფე როგორ ბრძანდება?
 - შეუძლოდ ბრძანდება ისევ, შეწუხებელია ძლიერა.
 - დშერთმა დაიფაროს, დავიღუპებით, ლალიაშვილო!
- უცაბედი აღი მოედო ნეკერჩხლის კენძს. უმაღვე ჩაქრა.
 ჩამობნულდა.

- დაფეჭო, დასეენე...
- უნდა ვიჩქარო, იოანე ბატონიშვილმა მოგახსენათ, გან-
 თიადისას ვარი დაძრათ ქიზიყისაყენ.
- მწერს, მზადაცა ვარ, ბრძანებასლა ვუცდიდი მხოლოდ.
- სიღნაღს ვიბრძანათ შეერთება იქაურ ქართან და რუ-
 სებთან.

- რამდენი არიან რუსნი?
- ექვსასაოდე იქნებიან ზარბაზან-განწყობილობითა და ქა-
 რაენით.

- ვინ შედართმთაერომს რუსთა?
- იარანალი დაზარევი.
- ომარ-ბანის ქარს რამდენს ამბობენ?
- არ ვუწყოთ ქერ, ამაღამ უნდა გავიკვლიო!
- სიფრთხილე ვმართებს... თუმცაღა ლეკეთს ნამყოფი
 ხარ, უნაც იცო, გავიადვილდება აღმათ.

— ღეთის წყალობით უნდა გავიგო ვველაფერი.

— მაინც რა უთქვამთ მნახველთ?

— ოცი თასი იქნებამო თმარ-ხანის ქარი. თმარ-ხანი, კონ-
გათაი და ალექსანდრე ბატონიშვილი საზღვრობენო მტერს. სა-
გარეკო გადმოფელიათ. მარტყოფს დამდგარან ერთ ხანს და
იქიდანაც აშლილანო ახლა.

— ბატონიშვილი მწერს.

— ალექსანდრე ბატონიშვილიც უნდა ვნახო. უსტარი მის-
წერა ბიძას თანე ბატონიშვილმა. სახოვეს, ქართველებს
სისხლს ნუ ჰღვრიო, ისეც ცოტანი ვართო, ერთმანეთის ჭამთ
დავიღუბებითო.

მამ-ბაში შეიარხა. ისევ მოედო ალი შეშას. საყანის კედლებ-
ზე ლანდები შეკრთნენ.

— ალექსანდრე ბატონიშვილი უნდა ნახო?

— უსტარი მაქვს, უნდა გადავცე.

— მიძიე საქმეა, ლალიაშვილო, — წამოიძახა ლუარსაბმა
მამაშვილური მზრუნველობით შეხედა ვაყვაცს.

მნათემ შემოაღო კარი. ვახშმისა და საწოლის მოშინალება
აქწეა.

ვახშაშუდაც უარი თქვა დედ-ბაშმა, საწოლზედაც. მხო-
ლოდ ახალი ცხენი ითხოვა, რადგან ძველი დაღლილი იყო და
თანაც უღაფი. კიდევ ითხოვა — ლეკური ჩოხა, ქამარ-ხანჩალი
და ნაბადი.

ველაფერი მოეტანა მნათემ. ცხენიც შეუკაზმეს, აბლაკი-
ობო, რომ ჭიხვინი არ დაეწყო ფაშატთან. ზედმეტი ხმაური
მუდამ დაბლუპავს მზვერავს.

გამოთხოვებისას ნაცად მხედარს ცრემლი მოადგა თვალზე.
მიუახლოვდა ლალიაშვილს და მხარზე აყოცა. უბიძან ხანჩალი
ამოიღო პატარა, ოქროს ზარნიშაინი ბუდიო და სპილოს ძვლის
ტარით, დედ-ბაშს გაეწოდა და უთხრა:

— სახსოვრად წაიღე. უბისაი, გამოვადგება.

გაუხარდა ვაყვაცს. უბეში ჩაიღო. მადლობა უთხრა. გამო-
ვთხოვა და კარში გავიდა.

ეტბრი დამისა სქლად ვადაპკროდა ცას. არა მოჩანდა რა
ირველიც. ციე-კომბოტიდან მონადენი ნოემბრის სუსხი ჰყინაე-

და სისხლს. ნაპრალებში აღრიალებულ ქარს ადიდებული თურ-
დოს-წყლის შუილი მოქონდა რიყიდან წვიმდა.

ისევ შეიჭრაილა რყინის საღრთი შემოქვედილმა მუხის კარ-
მა. ისევ შეიბხნენ გუშაგები და ნაბღიანი მხედრის ლანდი
წვედიადმა შთანთქა.

* * *

ომარ-ხანის ვარი ბინად ქალაში დამღვარიყო, ალაზნის ნა-
პირთან. ფართოდ გაშლილი დიდი ქალა, კოცონებით შუქმე-
მორტყმული, ალავერდის ვალაყანს ვაედა, დამისმთეველი
მლოცველებითა ქერ ცისკარი არსადა ხანდა. ბანაკი ვერ არ
აშლილიყო. ცეცხლის შუქზე აზიდული ხეების ჩრდილი, მიმო-
მაგალი მხედრების შერთალი ლანდები, — ხან შყაფიო, ხან
ცეცხლის კვამლში გახვეული, უცხო სურათად იშლებოდა ნთ-
ემბრის დამის გავანულ ნისლში.

ბანაკიდან ხმაური ასმოდა.

ლევანმა ცხენი შეაბერა. არწივივით გადაძხედა მის წინ გა-
დაშლილ დამის ბანაკს, პირზე იმედიანი ღიმილი აუთამაშდა.
ვალმა, წყლის პირას, გუშაგნი მოსჩანდნენ. ნიავს ყრუდ მოქ-
ქონდა ბანაკის ხმაური. გაოფლილ ცხენს სადავე მოსწია, გუნი
უცვალა და ტყიანში შევიდა. საბნელეს მიჩვეულმა თვალმა
ტყეში მაყვლიანი გაარჩია. ლევანმა ცხენი ამ ბარდებში შეაგ-
დო და ჩამოქვეითდა.

ჩქარობდა. მამლებმა პირველად უკვე იფივლეს. ბანაკში
დამიანად უნდა შესულიყო. ცხენი, ნაბადი და იარაღი მაყვლის
ბარდებში მიაფარა, თვითონ ნაპირზე გამოვიდა და ფონს და-
უწყყო ძებნა. ფონი ვერ იპოვა. თავი დაანება ძებნას, ვალმა ვა-
ხედა ნაპირს, ამ ადგილას უარაულები არა ჩანდნენ. ტანთ გაა-
ხადა, ყველაფერი ჩოხის კალთაში შეაბეია, ცალ ხელში მადლა
ასწია და წყალში შეცურდა.

წყლის ვინელმა კრიჭა შეუკრა. ვალმა ვასული ბეჩქნარს
მოეფარა. შესცივდა. ვრეოლამ აიტანა. ბაღდაფური ხელსაბო-
ცით სხეული შეაშრო და ტანთ ჩაიცვა.

სადღაც ვუშაგმა ჩაახველა, სვედიანად ჩაიღლინა, ღალია-
შვილი გაიჩინდა, მიწას ვაეკრა, ნახუქარი სატევეარი მოსძებნა
და ხელთ მოივდო.

ღიღინა მისწყდა. ღალიაშვილი ზეზე წამოდგა. წელში მოს-
რიღმა ისლიანი გადაიბრინა და ისევ წაწვა. ირველიც არა ის-
მოდა რა. ახლოს მოჩანდა მუხიანის პირველი წყება და ხეებს
შუა გაფანტული კოცონთა ილი.

ფოფხვით გავიდა მუხიანში. სული მოითქვა. ჩოხის კალთე-
ბი შეიბერტყა. ფაფახი შებლზე ჩამოივდო. ქამარ-ხანჯალ
შეისწორა. ფრთხილი ნაბიჯით აქვდა ბანაკს.

ჯარო თანდათან იღვიძებდა. ზოგიერთი სალოცავეად ეშხადე-
ბოდა, ზოგი საუზმეს ამზადებდა, ცხვარსა კლავდა. ნადავლ სა-
კონელს ატყავებდა საიდანღაც ქალის ტარილიც მოისმოდა.

— მოუტაცნიათ ურჯულოებს. — გაიფიქრა ლევანმა და
გზა განაგრძო. უურადღებს არავინ აქცევდა. ღამის ბურუსში
გახვეულო, ჩოხაში და ფაფახში, ის არაფრით განიორნეოდა სხვა
ათასი მეომრისაგან. გზაში შემხვედრს, თუ თავისი დასტის არა,
სხვა დასტისა ეგონებოდა. ერთი-ორჯერ შესძახეს კიდევ:

— იბრაჰიმ!

უურადღება არ შიაკცია. წინ მიიწევდა. კოცონებს სთვლი-
და ერთი. ორი. ოთხი. ოცი. ასი. ორასი. შემოტარა ბანაკს
რეასზე შეტა კოცონი დათვალა. დაიღალა. ხესთან მიყდა და-
სასვენებლად. ანგარიშს მოჰყვა.

რეასი კოცონი, თითოზე ათი მეომარი საგარეუდოდ, სულ
რვა ათასი მეომარი, ორი ათასიც ჩაუთვლელი. ათი ათასი მეო-
მარი, მეომრებიც ვაეცაცებს ჰგვანან. მხარბეჭიანნი, მოხდენილ-
ნი. ჩვენი ქარი ცოტაა ამათთან. ათასი სიღნაღის იოანე ბატო-
ნიშვილთან. ათასი ზემო კახეთიდან, ეჭვსასი რუსნი ზარბაზ-
ნებით.

ფიქრში წასულს ვილაყის ღანდი წამოდგა. თვალი დახტა.
გაინაბა. მოიშინარა თავი. ღანდი შეირხა, დაიხარა, შეაყანჯღა-
რა მეგობრულად. ღალიაშვილი გაიზმორა, მეორე ვეერდზე
დააპირა გადამბრუნება ვითომდა ნამძინარევეა.

— ქაქის არაყმა თუ დავათრო, მანსურ, რას გღიხარ აქ.
ჩქარა სალაშქროს დაუტრავენ, ცხენი მოსძებნე შენი!

— ეხ, დავიღალე, მეძინება. — წაიდუღუნა დედ-მამმა და პირქვე გადიწვა.

— რა დროს დაღლია, ვერ ვაიგე, ქართველებს რუსნიც ახლავანო, თოფ-ზარბაზნებით ვაწვობილნი.

— ჩვენ ზარბაზნებითან რას ვაეწვობთ. მთაში წავიდეთ. იქ ზარბაზანს ვინ ამოიტანს.

— ისევ ქიზიყზე ვადავალთო, ქარი ცოტა ჰყავთ ვიპურებს. შეეებებით ალბათ!

— ვის უოჭვამს ეგა?

— ჟონგათაის, ომარ-ხანსაც უბრძანებო!

ლანდი შეიბრა.

— ადექი, მანსურ, არ დაგეძინოს, ცხენი მოსძებნე, შეამზადე.

აღარა უპასუხა რა ლალიაშვილმა, ლანდი გაშორდა.

— ათი ათასი მეომარით ქიზიყისაკენ, — თითქო თავისთვის გაიმეორა ლევანმა და ფეხზე წამოდგა. მერე ფაფახი შეისწორა და ბანაყის შუაგულისაკენ გაეშურა. აქ კარაიები მრავლად სჩანდა. ერთ მათგანზე ქობინიც იყო ოქროსი და ცეცხლის ალზე ისე ბრტყეინავდა, როგორც სხივი, ალმასის თვალში გაღამტვდარა.

ლალიაშვილი შეეოყმანდა. ადექსანდრე ბატონიშვილი რომელ კარავში იქნებოდა, არ იცოდა. უსტარი როგორ ვადაეცა, ამას ფიქრობდა. კარაიებში ეძინათ ჟერ.

მოიფიქრა. ოქროს ზარნიშიანი ხანჭალი ამოიღო, ხელში დაიჭირა და ქობინა კარავის მარცხნივ, თუთარი კარავის მცველს მიმართა.

— სალამ ალფიტემ! — სალამი მისცა მოწინებით.

— ალფიტემ სალამ! — იყო პასუხი.

— გურჯის ხანმა მთხოვა ოქროს ზარნიშიანი პატარა ხანჭალი გამტყულებინა მისთვის, როგორ ვადაეცე, ყონაღ?

— გურჯის ხანს სძინავს, რა დროს ხანჭალია!

— მერე დაეწვობა ქარი და ვეღარა ვნახავ.

— სძინავს, არ იქნება!

ცაზე ვარაუდების პირველი ზოლი აიზიდა. ლალიაშვილი შეფორიაქდა. პირდაპირ უნდა ემოქმედნა, სხვა გზა არ იყო.

— იქნებ არ სძინავს. შედი, მოახსენე. კარგ ფულს დამბირდა, არ მინდა დაეკარგო, შენც ვაგიკეთებ ასეთ ხანჯალს.

კარავის მცველმა ხანჯალს დახედა. შეუოუშანდა. ლალია-შვილმა განგებ შეატრიალა ხანჯალი ხელში, კობტად მოფარაყებული ხანჯლის ტარი ცეცხლზე აბრწყვიინდა.

— კარგი, თუ არ სძინავს, — თქვა მცველმა და კარავში გაქტა.

ლალიაშვილი გაირინდა. წუთი საუკუნედ მოეჩვენა. სადღაც კიდევ იყავლეს მამლებმა და ბუტუსი ანაკრისფერდა.

— შედი! — წასჩურჩულა კარავიდან დამბრუნებულმა.

კარავში შესულმა ერთ ხანს ევრა გააჩრია რა. შემდეგ ნაბადზე წამომყდარ ლანდს მოძკრა თვალი. მიუახლოვდა. მოწიწებით საღამო მისცა. მთრთოლვარე ხელით უსტარი ვადასცა.

ქონის ბატრუქს აღი მოედო. ოდნავ წელში მოხრილმა აღუქსანდრემ ჭერ მხედარს დახედა და შემდეგ თავის მცდელო გამოხედვა ხელში შეტრიალებულ უსტარს დაატდო. აერქპარებლივ ვახსნა ბარათი, ვრძელ წვერზე ხელი ჩამოსვია, კითხვას შეუდგა. მკითხველის სახე მის მღელვარებას ამჟღავნებდა. შებლზე ძარღვი ებერებოდა, სქელი ნაოჭი წარბებ შუა უფრო და უფრო მკაცრა ხდებოდა. ლალიაშვილი სულგანაბული შეტყურებდა მის წინ წამომყდარ ბატონიშვილს.

აღუქსანდრემ უცნაურად ამოიკმინა. გველნაკებნივით წამოიჭრა. რამდენჭერმე შემოატრიალდა ვალიაში დამწყვედეული აფთარივით და თავის მრისხანე გამოხედვა მხედარს მოაპერო. მერე მიუახლოვდა და ჩემი, მაგრამ უვირილზე უფრო მკაცრა ჩურჩულით ებრძანა.

— წადი!

ლალიაშვილი შეინძრა. უკან დაიხია. ძალა მოიკრიბა.

— პასუხი უსტარისა, ბატონიშვილო!

— ჩემი პასუხი ხმალია ჩემი. ასე უთხარი ჩემს მძისწულებს. წადი!

ლალიაშვილმა კარავი დასტოვა. მადლობა უთხრა კარში ატებულ ყონაღს და დანაბირი გაუშეორა.

მუხიანს გასულმა თავისუფლად ამოისუნთქა. ახლა ყარაფლების რკალიდა იყო გასარღვევი.

მეფის დედ-ბაშმა ფრთხილად დასტოვა მუხიანი. გადაიბრძინა პუტქნარა და წყლისპირს გავიდა.

ნელა მილივლივებდა ატბორებული მდორე მდინარე. უცხად შეერთა. უსაიმოვნოდ გააერთოლა. ზურგს უკან ლანდი აერთა.

— საღამ ალექუმ! — ხაესმა ყურში და კილოში დაკინვა იგრძნო, ზურგს ხანჯლის წვეტი დაემატა.

„დავიღებნით სუფევლანი“, — გაიფიქრა ლევანმა. დაუსხლტა წვეტს. წამის უსწრაფეს შემოტრიალდა და ზარნიშიან ხანჯლის პირმა როგორ გააბო ასე უშალ გული მტრისა, არავინ უწყის. ხელგაშვებულა ლეკური ხანჯლის ბასრია წვეტა მიწის დაეკდო. უბმოდ დაეშვა კაცის გვაში რივის სილაზე.

მეფის დედ-ბაში შუამდინარეში გადაეშვა ტანგაუხდელად.

* * *

ლევანი გაჩუმდა. რვეული დაეცა და ისევ მუხარს მიუბრუნდა.

— მერე?! — მოუთმენლად შევძახეთ ჩვენ.

— მერე გათავდა! — ჩაიყინა ლევანმა.

ვეულამ უკმაყოფილოდ შევხედეთ ერთმანეთს.

— თუშეა არა. დამაფიწყდა. აქ ბოლოში კიდევ ერთი მინაწერაა. იი ესეც. — თქვა ლევანმა.

„ალექსანდრე ბატონიშვილის იმედები არ გაამართლა ისტორიამ. ზუსტი ცნობებით აღჭურვილმა საქართველოს მხედართსარდლობამ ორი ათასი თავისი და ექვსასი რუსი ჯარისკაცით, რათხერ კარბი მტრის ლაშქარი განადგურა. ნიახურაში დამარცხება ძვირად დაუჯდა ავარიის მკურთბელსა და კარეთის ბატონს. ამ ბრძოლაში მძიმედ დაჭრილი ომბარხანი განჯაში მიიყვალა. ჯონგათის თავი ვიორჯი მეფეს შიართვეს ძღვნად. ალექსანდრე ბატონიშვილი დაღისტანში გადაიკარგა“.

— ეს არის სულ!

— ხანჯალი? — წამოიყვირა ვიდაცამ.

— მოთმინება იქონიეთ! — უპასუხა ლევანმა, სავარძელში შესწორდა და განაგრძო.

— ოქროს ზარნიშოანი პატარა ხანძალი უბიდან არ მომი-
შორებია, მუდამ თან დამჭონდა განუერულად. ხშირად ხიფათში
ჩაყარდნაღს თავს წამომდგომია ლევან ლალიაშვილის ლანდი
და აღუფრთოვანებია მომავალი ბრძოლისათვის.

ერთხელ ჩვენმა ქვეგანაყოფმა ბრძანება მიიღო — დამო-
ვასტლიყო, მტრის მიერ დაკავებულ პუნქტს ზურგში მოქცეო-
და და საერთო იერიშის დროს უკან დახვევის საშუალება მოეს-
პო მისთვის. პოლკის უფროსმა დამიძახა, ამოცანა ამიხსნა და
თან დაძინა. მტერთან პირდაპირ შეზმისათვის თავი როგორმე
ამერიდებინა საერთო ბრძოლის დაწყებამდე, რომ ჩვენი დარ-
ტყმა მოულოდნელი ყოფილიყო.

ბინაში მისულმა ჩემს თანაშემწეს დავუძახე:

— მირონოვ, აბა, მოემზადე, უნდა დავარტყათ!

— დავარტყათ! — მომივო მან და ისე სადად, თითქო
შარწყვის საყრდენად ვეძახოდი და არა რთული ამოცანის გადა-
სატრედად.

ქვეგანაყოფი გაეამზადეთ. მზვერავები წინ გავეშვით და
დავიძარით.

ერთხილად დავეშვით ფერდობზე და გადაღმევ ტყეს მივა-
შერკეთ. უბნოდ მივდევდით გაუკვალავ, დათოვლილ გეზს.
ფეხსაყრდენით, სულგანაბულნი.

ტყის გადაღმა გეზი დედნეში ჩადიოდა.

— დედნეს უნდა შემოვუაროთ ისევ ტყე-ტყე, — წაიჩურ-
ჩულა მირონოვმა.

დავეთანხმე. დედნე ჩვენთვის ხაფანგი იყო. გასწვრივ ნა-
პირზე მათულის დობე შევამჩნიეთ.

მოწინავე საზზე ეიდექით. ერთხილად უნდა ევოფილიყო-
ვით. შეიძლება ჩვენს უნებურად მტრის მზვერავებს შევჩეხე-
ბოდით. შეტაკება არ აგვიდებოდა. ეს ნაადრევი შეტაკება შე-
ტყვაზე იმოქმედებდა და, ვინ იცის, რა შედეგამდე მიგვიყვან-
და. ყველაფერი კარგად გვესმოდა.

ღიღბიან ვიარეთ დედნის პირას. გზაც ვიპოვეთ. მტრის
სიღრმეშააც შევიჭერით. შუღამისას სასურველ მიზანს მივად-
წით. მზვერავებმა შემატყობინეს, ძველი წისქვილი გამოჩნ-
დაო, საიერიშო მომზადებისას არტილერიის მძლავრი ცეცხლი
მსოლოდ ამ უბანს ასცდებოდა. ასე იყო გადაწყვეტილი.

უფროსს პატაკი გავუგზავნე მზვერავის ხელით.

დაეღალენით. ციოდა, მაგრამ ოფის გვასხამდა. ქარისკაცებს დასვენება სჭირდებოდა ქვეგანაყოფი ტუბის ხშირ ბუქტნარში შევნიღბე და ვუშავებდი დავაფენე.

შე წინ წავედი დასაზვერავად, მირონოვიც თან გავიყოლე. შემოვიარეთ გარშემო და დაღლალები დიდი მუხის ფესვ-გამდგარ ძაბთან ჩამოვსხედით. ჩამიჩუმი არსად ისმოდა, ცივმა ქარმა ვაოფლალი ტანსაცმელი შემოგვავიწია. შეგვავრცოლა მირონოვმა მიმოიხედა, გიბიდან წვეთ ამოიღო, ხელში დაფშენატა, უსუნა და ისევ ჯიბეში ჩაიფარა ამოიოხრა.

— რასა ოხრავ, დედაკაცი თუ მოგავიწინა! — ვეხუმრე მუხმა არ გამცა, თითო ტუჩებთან მიიტანა, სმენად ვიქეციო.

სადღაც გაღმა ძაღლმა შეჰყეფა, ორივენი გავეინაბენით. შორს სოფელში მურა ძაღლი იყეფებოდა. საყვირველია, რაღაც გამამხსენებელი, რაღაც დამამშვიდებელი და, თუ გნებავთ, ადამიანურა იყო იმ ღამეში ის ძაღლის ყეფა.

მაინც შეეშფოთდი. მირონოვი დასაზვერავად გავგზავნე, ქვეგანაყოფს ნაბრძანები გავუშეორე — შენიღბულიყვენბ უჩინმაჩინსს აჩრდილივით.

წინ წავედი, ამოვეფარე გადაქრილი მუხის კუნძს და ასე დავეფიე კარგა ხანი.

ცაზე პირველი გარაყრავის ოდნავი ზოლი აისახა, ყინვამ უმატა. ღამის წველიადში კავკასიონის ფერდობები ამოიზიდა.

ფიქრში წასული უცბად შევეკრთი. ზემს წინ ღანღმა გადაიარბინა და ოქვე შედგა, ორი ღანდი ქვევით დაეშვა ხევისაყენ, მირონოვის ნაკვალევს მიჰყვა.

— თუ შეგვამჩნიეს და გეზვერავენ! — გავინაბე, თოფის ხმა ახლა დაგვლუპავდა, რევოლვერი ბუდეში ჩაედე, უცბად ხანჯალი გამახსენდა, ხანჯალი ვიძრე უბიდან და ხეს ავეყარაი. მტრას ღანდი ზემაყენ წამოვიდა, შემეშინდა ჩემთვის არავის დავსწრო და თოფი არავის გაესროლა, გადავეღობე აჩრდილსა და ზეღობ მოეწიე, რევოლვერის ღულა ფარავის დილთან დამეზგინა, გულს ცოტა ზემოთ; დავსწარაი, ხანჯალმა რკალი მოხანხა და კაცის გვამი უხმოდ დაეცა სპეტაკ თოვლზე.

— კარლ! — მოისმა სადღაც ურთ დახილი და ეს დახილი

უცხად მისწყდა, თითქოს ვიღაცამ წაახრჩოვო. მერე ზევით
კენესა ვაისმა და ეს კენესაც ქვეშეხების ქუბილმა შთანთქა.

გარიყრადღა ბრძოლა დაიწყო ზვენი ვარების შეტევით და
ჩქარა ვზაზე მტრის ატეული ნაწილების წყება გამოიხნდა.

სწრაფად დაეშვით ფერდობზე და უკანდახეულ მტრის
ურდოებს ვზა მოვუტყერით.

მტრის დაბნეული ნაწილები კავკასიონის უფსკრულებში
გადაიჩეხნენ.

ეს თქვა ლევანმა და გაჩუმდა. მერე ჯიბიდან მომცრო ხან-
ჯალი ამოიღო და მაგიდაზე დადო.

ყველამ დაეხედეთ და ვიცანით.

ზევის წინ ლევან ლალაშვილის ხანჯალი იდო. კობტა ბუ-
დეში ჩაქედოლი, სპილოს ძვლის ტარით. თქროს ზარნაშის მო-
ვეითალო ვიწრო ძარღვები ხვეულებში იყარგებოდნენ და სამ-
ფურა ბალახის ყუნწზე ყველა მომდევნო თაიგული ოთხ საბე-
დო ფოთოლს ხატავდა.

ხარატაბანო კირა

თავი პირველი

კაცის მოჩებით დატვირთული ავტომანქანა ფრთხილად გადასცდა ბოვირს და შედგა კაბინის ფანჯრიდან მანქანის მძღოლმა გამოკეთ თავი და ზევით მოჩებზე მკდომ ფარაჯაწამოსსმულ მგზავრს ასძახა:

— მოვედით, ძმაგ. პანტიანს ამს ეძახიან!

მოჩებზე მკდომი მკერთა, უცნაურად შეაფათურა ჰაერში ხელები და მიიმუღ ჩამოკვეთა კოჭებს. მიწას რომ დაეყრდნო, თავბრუ დაეხვას თითქოს, ოდნავ წაბარბაცდა და დარცხვენილმა წაიღულღულა:

— აგამენოს, ფეხით რა მოღვევდა ამ ტიალ გზას!

მგზავრის უკანასკნელი სიტყვები მოშვებული მუხრუჭების ხრიალმა დააჭარა. მანქანა დაიძრა, ნაცვალავ შარაზე სქლად დადებულ მტვერი ჰაერში აიტაცა და გადაღმა მთვლისა და კუნელის ღობეებს მიაფრქვია.

მგზავრი ჩაფიქრებული უსმენდა მიმავალი მანქანის მიყრეებულ ხმაურს, ერთხანს უპრაავად იდგა. სადამოედებოდა.

ოქტომბრის ჭერ კიდევ მცხუნვარე მზე ილდოკანზე დაშვებულყო. ჰაერში უხვად დაფრქვეულიყო მწიფე ატმის, ჩაშაქრული ყურძნის და ხმული თივის თავბრუდამხვევი სურნელები.

მოელეშარე სიჩქმე გამეფებულყო ირგველივ.

ამ სიჩქმეს ათასში ერთხელ სოფლიდან ანაზდად მოქროლილი ხმაური თუ არღვევდა და ისიც წუთიერად. სადღაც ხბომ დაიბღაღლა, ძაღლმა შებეეფა გაღმივ. რაღაც მოძახილიც მოისმა უჩუდ.

შარაზე ატუზული მგზავრი შეიჩხა, რამდენიმე წამით გა-
დასდგა წინ და ისევ შესდგა მის ახოვან ტანს დაძაბულობა
უტყობოდა. შორიდან მგზავრი სმენადატიმულ-
ნადირსა კვავდა.

ხის ბოვითან მტერიან შარას ორღობზე სტრიდა ვარდი-
ვარდმო, ერთი ბოლო ორღობისა სოფელ პანტიანს მიძყევბო-
და, მეორე კი ფართოდ გაშლილ ალაზნის ველს.

შარას პირას, პანტიანისაყენ მიმავალი ორღობის თავში
სამშლიანი მთის ცივი წყარო უხვად მოსჩქეფდა ავაზანში და
ტბად დამდგარი, ხავსმოდებულ ნაპირებზე გადმოდიოდა.

მგზავრი კვლავ შეიჩხა, წყლის ხხრიალს ყურთი მიაპყრო.
დინჯად მიუახლოვდა წყაროს, დაეწაფა და ხარბად დალია.
მერე პეშვი შეუშვირა, სველი ხელი თვალეებზე მოისვია, შუბლი
გაივრიალა, პირდაპირ გადასტკრა რუდან მონაცონი ჰენჭეხი და
ძეძვით შეკრულ ღობეებს გაძყვა.

შემპარავი, ფრთხილი და გაუბედავი იყო უცნობის ნაბიჯი.
ხშირად ჩერდებოდა, მძამედ სუნთქავდა, ამტერდებოდა ერთ
წერტილს და წინ გაწოლილ ცარიელ გზას დამბეჯითებით გა-
ყურებდა.

გზად მიმავალს ორღობეში, ურმის ჭრიალი შემოესმა.
შესდგა. დაიძაბა ღობეს მივერდნო. ათრთოლებული ხელები
მუხის სარს ჩასჭიდა, აიზიდა და თავისი ახოვანი ტანი ძეძვიან
ღობეზე ადვილად გადაიტანა.

ზღაზენით ჩაიჭრიალა ორღობეში საძნე ურემში. ეკლიან
ღობეს ამოფარებულ მგზავრს შეურამის დიღინმა დიმილი მოკ-
ვარა ტუჩებზე. ამ დიმილში შეჭრილი მზის უყანასკნელი სხევი
მწარედ ამტყველდა ვაგაყის ლამაზად ჩამოსხმულ უძრავ
სახეზე.

„ჩვენებთანო ნიკა უნდა იყოს!“ — ვაიფიქრა მან და ვა-
ვირვეებით წაიდუღენა:

— დავაყავებულა ბაღლი!

დიდხანს უსმენდა გატრუნული ვაუბობავი ურმის ჭრიალს.
როცა მიწყნარდა ყველაფერი, ნელა გადმოძვრა ღობეზე და
გზა განავრძო.

ჩიყის პირს ვასულს ტირიფებს ჩუმი შრიალი შემოესმა.

გზას ოდნავ აუხვია. ხელით მოსძებნა ლოდი ნარჩაღზე. მძიმედ ჩამოკდა საბ ქვაზე და გაირინდა.

დადბანს იჭდა მიუჩნებელი. აჭდა ლოდზე. ამ ლოდით გაქვავებული. ხუმად უსმენდა ხევში ნაკადის მხუილსა და ტირიფებს ხშირ ტოტებში შემოდგომის შეყვითლებული ფოთლების შრიალს.

ჩამოღამდა ტყის უღრანში კაბუტმა შეკვივლა და საღია კლდიდან წამოსულმა მძიმე ლოდმა შეარხია მიუღროება მითუღემილი ბუნებისა. ცივ-გომბორიდან წამოსული შავი ღრუბელი განეროხო ცაზე. უცაბედად მოვარდნილმა ქარმა აწყვეტილი ქოფაკივით დაფრბინა ტირიფებს და ღრიალით გადაიჭოტოთა ხევში. ორიოდ ნაპი გადმოაგდო ცამ, შერე კვლავ მიწუნარდა უველაფერა.

მგზავრა თითქოს ვერ ამჩნევდა ვერც მთაზე ჩამოწოლილ ღრუბლებს და ვერც რიფეში გამდგარ ღამის წყვედიადს. თავდაბრილი მძიმედ სუნთქავდა და ნიათგამოცლილ, ზეზეურად მითუღემილ ლტოლვილსა ქვავედა.

ჩასძინებოდა ცივ-გომბორის კალთებზე მიუჩნებულ სოფელ პანტიანსაც. ჩასძინებოდა ღრმა ძილით და ჩაინატრი სიზმრებით.

სოფლის თავში წამომდგარი ძველისძველი კოშკი ღარბაას-ღურაი სიშწვიდით გადასურებდა კავკასიონის ქალაქაშერეულ-საფალაენო ვაჭკაცებივით ხელახელ გადაკდობილ გოლიათებს.

* * *

კოშკის მახლობლად ხარატაანთ ზურბას სახლში სინათლე მოსჩანდა. ზურბას ოქახი ნაგვიანეე ვახშამს შემოსხდომოდა და ტაბლაზე გამლილ ხორავს ხმაამოუღებლიე შეექცეოდა.

ბუხარში ნედლი შეშა მძიმედ იწვოდა და ათასში ერთხელ ამოვარდნილი ალი ტრატის ფერმკრთალ შექს უერთდებოდა. შემოდგომამ თართილი დაპყარა მთაზე და ღამღამობით აცივდა.

ხარატელი ცეცხლს დაქურებდა. მისი გამლილი სახე ბუ-

ნებით წითური და ბუბრის აღისაგან კიდევ უფრო გაწითლებუ-
ლი, ნაჭარიშხალეე ღრუბელივით დაბინდულაყო. ის ათასმა
ერთხელ უგებურად აცმაცუნებდა ტუჩებს, ეტყობოდა მისი
არსება მოუსვენარ ფიქრებს შეეპყრო.

მართა მოწინებით შესცქეროდა ფიქრში წასულ ქმარს და
ცდილობდა წინასწარ ამოეკითხა მისი მრისხანე თვალეზიდან
უფოყმანო ნება-სურვილი.

ნატოს, ოჯახის რძალს, პურის ლუკმა ხელში შერჩენოდა. ის
ნადვლიანად შეპყურებდა დედამთილის დანაოკებულს და
ცრემლისაგან დადარულ სახეს, მაგრამ ეტყობოდა ვერა ხედაფ-
და მას, რადგან ქალის აღმაცერი გამოზედვა უფრო გადაღმა,
ოთახის სიღრმეში იფურებოდა. ცეცხლის ალით განათებულა
ახალგაზრდა ქალის ლამაზი და მზისაგან დამწვარი სახე ვანუ-
ზომელ მწუხარებას გამოსახავდა.

ცეცხლის შუქი ხან ანათებდა, ხან კი, მიმქრალი, ჩრდილში
ხვევდა მოვახშმეთა დაღლილ სახეებს.

მხოლოდ პაპა თორნიკე არ იფიწყებდა სუფრას და პურიით
სავსე დოს შეტყამინდს მადიანად შეეშეცოდა.

ფიქრში წასულმა ხარატელმა აზრშიუცემლად მიმოიხედა
ნადვლიანად ამოიგმინა, ცერად გადახედა მოვახშმეთ და პაპა
თორნიკეს დაამტერდა. მოხუცმა სალოკი თითოთ მადიანად
მოასუფთავა გამო, ფრთხილად გადასდო გვერდზე და პირვეარი
გადაიხაზა, მერე ბებრული თვალეზი იმავე სალოკი თითოთ
ამოიწმინდა და ტოლალების შესხნას შეუდგა.

ვახშიში დასრულდა. ნატომ წალოში ლოგინებს მიაშურა.
მართა დასარეცხ პურქველთან აფუსფუსდა. მხოლოდ ჩაფიქრე-
ბული ზურაადა შემორჩა ცარიელ სუფრას.

სადარდებელი ბევრი რამ ჰქონდა ხარატელს, ეს იყო, რომ
კრიჭას უკრავდა. ცხრა მოს იქით ამოვარდნილმა ქარიშხალმა
ველის ფიცარი შეუწვრილა ზურას და მუხასავით ფესვებ-გამდ-
ვარი ხარატელი ორთაე მუხლზე წამოაჩოქა.

— აბი, დედასა მტრისასი! — წაიღუღუნა და ბუბრიდან
გადმოგორებული დანაკვერჩხლებული მუგუზალი ისევ ბუხარ-
ში შეაგდო. ფეხზე წამოდგა, მანარის კალთები შეიბერტყა და
კარს მიაშურა.

— დედაკაცო, ერთი ძველი საოფლე გამომიტა, ცხენს და
ვაფარო! — დასძინა და კარში გავიდა.

ზნელოდა. წვიმდა.

სიბნელეს მიჩვეულმა ნაცადმა თვალმა მზრუნველობით
მოავლო ხედვა ღამის ბურუსში ჩაფლულ ეზოს. გაღმა ძველი
კოშკის ღანდი მოსჩანდა უფრო გადაღმივ, მთის ახრდილი.
ზურია მოაჩირს მიყვარდნო. საოფლეს უცდიდა. სახლიდან
აგდარმა გასვლას აყოვნებდა. ფაქჩმა უნებლიეთ თავი აიწვეო-
ტა და მოგონების უფესკრულში გაინაფარდა.

ჩერ კიდევ ბაღლი იყო ზურია ხარატელი, პაპამისი აქ რომ
დასახლდა ტაშოთეს ტბას ვახანდნენ სოფლელები ამ ადგილს.
სადაც ახლა ხარატაანთ ქვეთყირის ორსართულიანი სახლი,
კარგა მოზრდილი მარანი და მუხის ფიცრისაგან შეკრული სამ-
ბელ-გომბური იდგა.

ამხანად ტბა ამომშრალიყო და საუკუნეობით დანესტიანე-
ბულსა და დამბალ ნიადაგში კუჭანტი გამდგარიყო. საშიში ადგი-
ლი იყო უცნობისათვის ეს მოღმორთალებული და თვალთმაქ-
ცი ქაობი. უჩვევი ადამიანი ადვილად მოსტყუვდებოდა მისი
წილკოტისებური სიღამაზით და თუკა რომელიმე თამამი მო-
ნადირე გახედავდა მის ხშარსა და ვაუვალ ლერწმინაში ნადი-
რის ძებნას, უთფოდ შსვერბლი გახდებოდა ამ ქაობისა. ამი-
ტომ იყო, რომ ახლო მდებარე სოფლელი მწვემსებოცა და სა-
ქონელიც შიშით გვერდს უვლიდნენ ამ დაწვევილ ადგილს.

ქაობს ზემოდან ორიოდ ექოს დაშორებით, მთის ფერდობ-
ზე, ძველისძველი კოშკი ვადმომდგარიყო.

ტყით შემოფარვლულ ქაობსა და ამ ძველ კოშკს შორის
ათოდე დღეურის ოდენა ახო გადაჭიმულიყო, საქალამწე
შოლტივით სწორა და ფაშირა.

კოშკის გასწვრივ კავკასიონის ქედი მოსჩანდა, გამოსწვრივ
კი ტყით შეფენილი ცივ-გომბორის ფერდობები. ამ მთებს შუა-
ნებშიერი დედოფალივით აღაზნის ველი გაწოლილიყო, თვალ-
მარგალიტით შემკული და ქათამბოსხმული.

არავინ იცის, მიწის სამცირემ თუ კაცის სიხარბემ ამოიფვა-
ნა აქ ზურიას პაპა. კარგად შეძლებული და ზემო-კახეთში ყვე-
ლასათვის ცნობილი გლეხი ნინია ხარატაშვილი. მან ვალში

შეისყიდა მოქვიდე თაყადისაგან ეს მიუვალი ადგილები, შეისყიდა და გუთანი დაუდო ლაჩავით ვაწედილ ყაშიას.

მართალია, ნინია ხარატელის უშიშობაშია და გამბედაობაში დიდი მოთქმა-მოთქმა გამოიწვია მეზობლებში და ხარატაში ეშმაკებთან დანათესაუების ხმაც კი დაუგდო სოფლად, მაგრამ ნაყამირევის უხემა მოსავალში და ბრინჯავით დარჩეულმა თათუხმა მარშანდელი თოვლივით დაადნო ზურგში ნასროლი გპვი.

ავსო ოქაბი დოვლათითა და ქონებით. ნინიას ცხვრის ფარს სანაჭებო ვახდა მთაში, მისი ჯოჯი — თითოთ სანეენებელი აღაშნის ველზე. სირაქებში ხარატელის მარნიდან გამოტანილი ლეინის ქება ქვეყანას მოსდეს და ნინია ხარატელის სახელი პირიქითს მისწვდა.

ხარბი და გაფშაძლარი იყო ნინიას ველი. მატნიდან მოყოლებული შირაქის ველამდე ყველა იცნობდა შეძლებულ გლეხსა და ისიც, სადაც კი ხელი მიუწვდებოდა, ყველგან ეჭიდებოდა საქმეს. თეთრწყლებში ერბოს დაუკვეთავდა არაგვისპირიდან გადმოსახლებულ ხევსურებს, ლაკოდებში ნიგვზის მორებსა ყიდულობდა, ყვარულში ფაფასავით სქელ საფურავს. ვერა-რა სიმდიდრე ვერ აღლობდა ამ ხარბი ადამიანის ვულს. მისი საოცრებო სავანი მოსავლიანი ხოდაბუნები და გაუქრელი ტყეები იყო. ხალხი მას შეტსახელად ასოს გაცეს ეძახდა.

კუშტი და მიუცარებელი იყო ნინია. ბებერ მუხისავით ფესვებგამდგარი და უღრეკი, შეუსვენებლივ სუტავდა მიწის სინოყავრეს და მუდამ მწყურვალე იყო ლოთივით. არაფერს გაახარებდა ფესვებგამდგარი მუხა თავისი ჩრდილოვანი ტოტების ქვეშ. კედებოდა ყველა მცენარე წესტგამოლეული და ნიათგამოცლილი, დაჩრდილული და სხივუცარებელი.

ასეთი იყო ჩრდილოვანება ხარატელისა. მაგრამ არა არის რა დაუსრულებელი ამქვეყნად და ნინია ხარატელის კუშტ ცხოვრებასაც ბოლო მოეღო.

მამის სიკვდილის შემდეგ თორნიკე ხარატელმაც მოიწადინა მშობლის-ნაკვალევ ვხას გაპყოლოდა. მაგრამ ფხა ვერ გამოიჩინა ნინიას შვილმა, ველარ გაუძლო მეზობელ მემამულეთა ტყმობას და ოქაბი ხარჩების ვალში ჩაავდო. ობი შეეპარა ნი-

ნიასეულს. დაღწა ნაჭები ცხერის ფარა და დაცარიელდა ქვე-
რები. ოქახის უნიათობას რევოლუციის ქარიშხალმა მოუსწროა.
მიწნები, რომლებიც მამა-პაპათაგან დაკანონებულ კვლევას
ჩაყოლოდა, წაშალა ცხოვრების ამობოქრებულმა ტალღამ და
ის, რაც თორნიკეს დღიდან თავისი გაჩენისა ურყევ კანთნად
მიჩნდა, დაქანგვლია ფარბმალევით შემოაღვეწა ხელში.

რევოლუციის ტალღა სოფელში შეიჭრა. ხალხის გულში
მიუწუნებელმა ვარაშმა იფეთქა და მოსკდა. დაინგრა ძველი
ადათობა.

— ეს ხეშია, აქ ჩვენი მიწნაა! — გააფთრებით ჰყვიროდა
თორნიკე ხარატელი და ცხონებულ ნინიასავით ეფაფრებოდა
ხარჩებისაგან გადარჩენილ მცირე ზოდებუნებს.

— შენი კი არა, ჩვენია, ხარატელო, ხალხისაა! — ეუბნე-
ბოდნენ მის და საზღვრებს უდებდნენ ნინიასეულში.

დაიბნა თორნიკე, დროთა მსვლელობისაგან გაყვითლებუ-
ლი, ბექდებდასმული და ხელმოწყვრილი „კუფხა“, ორთავიანი
არწივის საღერბო მარცებით, ცარიელი ქაღალდის ნახევი აღ-
მოჩნდა.

ვეღარა ვაუგო რა ცხოვრებას თორნიკემ. ჩამოიღვენთა,
დადუმდა და შეიღოს მკლავს მიენდო.

* * *

გავიდა დრო. პანტიანმა სახე იცვალა. ახალი სოფლის კო-
ლექტივმა კოშკთან ტაობა ამოაშრო. ნინიასეულში ახალი ვაზი
ჩაყარა და ლარზე გაიბა. ნაყამბარალში ტრაქტორია და კომბაინ-
ი აავუგუნა დოვლათით იფსო კოლმეურნეობის ბელლები და
ურშიანები.

ზურბის ერთადერთი ბიჭი, შამის სიამაყე და თვალის სი-
ნათლე გიორგი ხარატელი ახალგაზრდობას აყვია, კომკავშირში
შევიდა და კოლექტივის ბრიგადიტობა იყისრა.

შედიქრიანდა ზურბი, მოიხათბირა ოქახში და შეიღოს სიყ-
ვარულით წაქეზებულმა თვითონაც კოლექტივში შესვლა გა-
დასწყვიტა.

მის შემდეგ ვერაფერ იტყოდა სოფელ პანტიანში ზურია ხარატელის ცუდად. ვერაფერ დააყვედრებდა გამოცდილ მეტყველებს სიზარმაცეს ან გაურჯელობას. მზრდებოდა მრავლდებოდა და სექდებოდა ზურიას ზელში პანტიანის კოლმეურნეობის ფარა, ზაფხულში თუშეთის მთებში გაასმოდა ზურიას ომბიანი ხმა, ზამთარში შირვანის თბილ ველებს მოედებოდა ხოლმე ეს მოძახილი.

ოჯახის სიყვარული ჩამოიყვანდა ხშირად ზურია ხარატელს მთებიდან შინ. ალაყაფის კართან მოსული წუთით შესდგებოდა გადახედავდა ნინიასეულის ზერებს და მოიგონებდა ამ ახოებს ში გატანილ პირველ გეთანს.

განსაკუთრებული სიყვარულით უყვარდა ზურიას გიორგი. ის იყო ახლა იმისი ხოდაბუნებიც და ზერებიც, ის იყო ამისი ზრუნვაც და ამაგიც. მართალია, გარეგნულად ზურია არაფრით არ იმჩნევდა ამ სიყვარულს და არც გაუნდობდა ვინმეს სადღუმლოდ შენახულ გრძობას, მაგრამ ჩუმად სულ თან დაქონდა გელის საღრმეში შენახული.

მოხდენილი ვაჟკაცი იყო გიორგი. თავმომწონე, ამაყი და დარბაისელი, მუყაითა, შრომისმოყვარე და გამრჯელი. საქმეთოვლივით დნებოდა მის ზელში და თვითონაც, საქმით გართული, კვარციით იწვოდა.

— გული დედისა დაძვია მაგ ბიჭს, გარჯილობა ცხოვრებული ახოს ვიყისა! — ამბობდნენ ხოლმე მოხუცი კლებები ზურიას ბიჭის დანახვაზე.

ახარებდა ზურიას შვილის სახელი და მშობლიური მზრუნველობით ეთვალთვალებდა გიორგის. უხაროდა, რომ ხარატანთ ოჯახი ქედმოუხრელად მისდევდა ცხოვრებას და ამ ოჯახში გამოზრდილი ვაჟკაცი სოფლისა და კოლექტივის საზინო თვალად ითვლებოდა.

ერთი აფიქრებდა მხოლოდ ზურიას. არ იყო შვილში ხარატანთეული ენის მიქნასა. ის გულგრილად შეჰყურებდა მადლა აღმართულ ღობეს, რომელსაც ზურია დღეგამომშვებით ახალ ბებეს ადებდა. დამცინავი ღიმილით უსმენდა მამას, რომელიც ხშირად იგონებდა ნინიასეულის დოვლათს და ოჯახისეულობას.

— ზევს კოლექტივზე მდიდარი მაინც არ იქნებოდა მამა-

შენი, მამი — სიცილით უბასუხებდა შვილი გაწბილებულ
შშობელს.

არ მოსწონდა შვილის უჩვიურობა ხარატელს. მართალია
ნაწიასეული ხოდაბუნები და ზერები უკვე კოლექტივისა იყო,
მაგრამ პირად სარგებლობაში დარჩენილ მამულსაც ხომ მოვ-
ლა უნდოდა. ორსართულიანი კვითყიარის სახლი, ურშიანებით
გაწყობილი კარგი მარანი, ერთი მეწველი ძროხა, ათიოდ სული
ცხვარი, ერთი ულაფი ცხენი, ერთი დღიური კარგი ვენახი და
ერთი დღიურიც ბაღა-ბაღი თავისას იაბოვდა. ვიორგი კი გა-
დაყოლოდა კოლმეურნეობის ისედაც კარგად მოვლასა და
ნაპატივებ ბაღ-ვენახებს. სამუშაოდ დილიდან გასული, შინ
გვიანლა ბრუნდებოდა და სავსე ოჯახი დედაკაცებს ანაბარა
რჩებოდა.

დედაკაცებაც ველს არ იტებდნენ და ცდილობდნენ საყვე-
დური არ დაემსახურებინათ სამუშაოდ გასული კაცებისა.

კარგი, დედაშვილურა განწყობილება ქონდათ რძალ-დე-
დამთაღს. კარგად შეეწყვენენ ერთმანეთს ქალები.

თაფლივით ტკბილი დედაკაცო იყო ნატოს დედამთილი
მართა. დაყენის ოჯახში გამოზრდილი დედადამ ლოცვა-
კურთხევით იხსენიებდა ნათესავსა და მოყვარეს. ხარატანთ
ოჯახის ადათს შეჩვეული ქალი სათნო ღიმილით მისდევდა
ნაკვალევ გზას და ქმარშვილს დღე-მუდამ თვალეებში შესცქე-
როდა, არავის ახსოვდა მართას ხმამაღალი სიტყვა, არავის ვნა-
ხა პანტიანს შებერებელი დედაკაცო გაანზღებელი და გაკამ-
სებელი. დარბაისელი და ბუნებით წყნარი ადამიანი უხილავი
დღეღამით სკრავდა ოჯახის ბედს. ფარვანასავით დასტრიალებდა
ოჯახს და თავისი ალერსით ნამავდა მას.

არც პირიქითაღან ჩამოყვანილი რძალი იყო უმადური თა-
ვისი ბედსა. თვრამეტი წლის ნატო ჩქარა შეეჩვია ახალ ოჯახს
და სიცოცხლით აავსო მიყრუებული კარ-შიდაპო. ქანღონით
სავსე ვოვონას არცუი ჰყოფნიდა საქმე სახლში და ხშირად სა-
კოლმეურნეო მინდვრებში სამუშაოდ გასვლაზედაც ფიქრობდა.

ხშირად აგონდებოდა ნატოს დედულეთის კოლმეურნეობა-
ში გატარებული დრო, მინდვრებში გასული ტოლ-მეგობრები
და მათი შიშარული შრომა. აგონდებოდა ღამის თევა საყოლ-

მეურნეო ყანებში, დიდი კოცონი ტოტებგაშლილი კაჭლის ხს ქვეშ, მზიარული ახალგაზრდობის დროსტარება.

შეიღწლედა, ქალიშვილობაში წაკითხულმა წიგნებმა და სათნო ბუნებამ გააფაქიზეს ნატოს გრძნობები და ნიჭიერი ვაჭარული ქალის გულში სწიგლის სურვილი დაბადეს.

შეისრულებდა კიდევ ამ სურვილს ნატო, რომ შემთხვევით კოლმეურნეთა სარაიონო ყრილობაზე გიორგი არ გაეცნო და ამ გაეცნობის შემდეგ მისი ბედიც საბოლოოდ არ გადაწყვეტილიყო.

გარეგნობითაც მიმზიდველი და ლამაზი ქალი იყო ხარატანთ რძალი. სანდომიანი ქალიაო, იტყოდა მნახველი. მისი კოხტად მოყვანილი ტანი, მომწიფებელი გულმკერდი და სიკოცხლით სავსე თვალები უნებლად მიიპყრობდნენ ადამიანის ყურადღებას.

გიორგი სხვისთვის შეუმზნეველი გაგაცურა სიყვარულთა და პატივისცემით ეპყრობოდა ცოლს. ცდილობდა ჩქარა შესჩვეოდა ნატო პანტიანის პიერსა და ზურია ხარატელის თავისებურ ხასიათსა და ადიათებს.

კოლმეურნეობაში სამუშაოდ გასვლაზე ლამაზიკი ზედმეტად აღმოჩნდა, ზურია ამ შორს დაიჭირა თავი და პირდაპირ განუცხადა რძალს:

— ჯერ არა გასჭირებია რა ჩემს ოჯახს ისეთი, რომ ერთი წლის მოყვანილი პატარძალი სამუშაოდ მინდორში გაეგდოო.

ნატო ხმაამოუღებლივ დაემორჩილა მამამთილის სურვილს და რადგან ამას ჩქარა ქალის ორსულობაც მოჰყვა, კოლმეურნეობაში სამუშაოდ გასვლაზე კრინტიც ადარავის დაუძრავს.

* * *

ფიქრებში წასული ზურია ლანდივით აპყროდა აივნას სვეტს და აზრშიუცემლად გადაპყურებდა ლამის სიბნელეს.

მოღრუბლული ცა დიაცავით იცრემლებოდა. აყალო მიწა გაღბობილიყო და ნესტგამოღუეული ნიადაგი ხარბად სუტავდა სიკეთით სავსე ნაშს.

— რამ ვაგამტერა, კაცო, რა გვმართება! — წყრომით წა-
ლღუნა აივანზე გამოსულმა მართამ და ქვადძიველ ზურბას
ჭედი საოფლე გაუწოდა.

ზურბა შეკრთა. აზრმოუყრებლად შეხედა ცოლს. ბოდში-
ნად ამოიოსრა, მერე ერთბაშად წამოიზიდა, ხელი ჩავლო შე-
შინებულ ქალსა და ბრახმორეული ზურბულით ჩაიბრიალა:

— როგორა ფიქრობ, დედაკაცო, დაგვატყა თვაბი, თავლა-
ფი დაესხა ზურბა ბარატელის ნაამაგდაჩსა?!

— დამშვიდდა, ზურბაე, დარდს ნუ ასყევბი, დარდი ვაგა-
ფუტქებს. დმერთი დიდაა, იქნებ როგორმე გადმოგვხედოს! —
თავშეკაფებელი სვედით მიუგო მართამ ბოდმამორეულ ზურბას
და მთართოლუაჩე ხელში ქეჩის საოფლე შაჩჩნა.

— ვაგვწირა და დაგვლუბა კადუე. აბი დედასა, სად არის
ახლა ჩემი გიორგი! — შექვეყრა ზურბამ.

— დამშვიდდი-მეთქი გეუბნები, კობს ნუ ასყევბი, სირცხ-
ვილია! — წყნარად მიუგო მართამ.

ზურბა გაანჩხლდა. აიღუწა.

— რამ დაგაბრძოვა, დედაკაცო, რამ დაგაყრუვა? ნახე, რო-
გორ ვადამიხადა საყეთ და მამაშვილური მზრუნველობა? ამა
შითხარი, რაც გიორგი ფრონტზე ვავსტუმრეთ, რა დაგაკლეთ
მაგ უჩილაგო დედაკაცსა. თავს ვეველებოდით შეცა და შენც.
ვერც კი ვტიროდი უგზო-უკვლოდ დაყარგულ შვილს. ცრემლსა
ვმალავდი, დედაკაცო, ცრემლს! — თითქმის ტარჩილთ წა-
ჩურჩულა ზურბამ და სველ მოაჯირს მძიმედ მიეყრდნო.

— იქნებ არ უნდა ჩვენს თვაბში, იქნებ ვათხოვდეს, ბედს
ეწიოს, — თითქოს თავისთვის წაჩურჩულა მართამ და თვალ-
ზედ მომდგარო ცრემლი თავშალის ყურით მოაწმინდა.

— არა, ვერაო! — დაიდრიალა ზურბამ და ამ სიტყვებზე
მუშტი შემოკერა აივნის ბოძს. — დედას ვუტარებ ჩემი თვაბის
დამქცევსა და გამნადგურებელს! — შესძახა და კიბეზე დაეშვა.

ცრემლად ჩამოიღვენთა მართა, ბარბაცით მიუბალოცდა
მოაჯირსა და, წელში მოხრილი, სველი მუხის რიდეს მიეყრდნო.

წყვლიადი და სინდემე გამეფებულყო ირგვლეე. წვიმდა-
ნელა ეონავდა კრამიტებიდან წყალი და გაჩუწყებულავ წვე-
თავდა თუნუქის ვაბზარულ გობზე.

უცბად თოლიამ შეჰყეფა, გამეტებით მიაწყდა დობის, და მერე ერთბაშად შესწევია ვეფა.

შეიტრიალა ალაფაფის კარებმა.

დობესთან ძაღლის აღერსიანი წკმუტუნი გავისმა, ვაღბე შინაური გავიდა თუ შემოვიდა ეზოში.

ისევ მიწყნარდა ვველაფერი.

— რაა, რა თქვა ზურიათ... დედას ვუტირებო?... არა უხე-
მანოს რა იმ კაცმა თავის თავს. არ დაღუბოს ისედაც დაეარუ-
ლი და გაუბედურებული ოჯახი! — მძიმედ ამოიოხრა მართამ.

— როდის აირია, შეალო, შენი ტკბილი და ლამაზი ოჯახი.
ვინ დაგწყევლა, დედა გენაცვალოს, ვინ გადმოგხედა ავი თე-
ლით, ვინ გამოთვალა იმ ჩემი ცოდვით საესემ... — მოსთქვამდა
მართა.

როდის აირია ხარატაანთ დარბაისლური და ტკბილი ოჯახი,
ან რისთვის აირია, ან რამ ვააბოროტა ზურია, არ ახსოვს მარ-
თას. აღარ ესმის რა საწყალს, დაბერდა, გამოიფიტა დედაკა-
ეი. ვული მიუღია მოლოდინმა.

— მგონია, ეს გიორგის ფრონტზე წასვლიდან დაიწყო, არა,
ფრონტზე წასვლის შემდეგ კიდევ კარგა ხანს იღებდნენ წვთი-
ლებს, დედა ენაცვალოს გიორგის. ხშირად იწერებოდა შეთვა-
ლა ბიჭი მართებს. კოცნას უთვლიდა შორიდან ოჯახს. უაღერ-
სებდა საყვარელ ცოლს. უაღერსებდა პატარა გიგლას. გიგლა
გიორგიმ წლინახევრისა დასტოვა და ხუთ წლამდე ზარდეს
ნებზე რი ვაჩლივით, ზარდეს, მავრამ ღვთის რისხვა დაატყდა
ოჯახსა და...

იქედან დაიწყო ხარატაანთ უბედურება.

თ ა ვ ი მ ე ო რ ე

ცხრაასორმოცდაერთი წლის ომმა ძირფესვიანად შეარყია
პანტიანის მწყობრი ცხოვრება. საბჭოთა კავშირს შემოსულმა
გერმანელების ურდოებმა ცუცხლსა და მავილს მისცეს შრო-
მითა და სიუბვიით სახელგანთქმული საბჭოთა სოფლები. რუსე-
თისა და უკრაინის ნოვოიერ მიწაზე შემოსული მტერი სისხლითა

რწყევდა თვალწიღენელ ველებს, ცეცხლის აღში ქვეყნად
ტალაქებს, ანგრევდა მუყათით ხალხის ნაამაგდარსა და ნაშრომად
გაორგი ხარატელი ერთი პირველთაგანი ჩადგა მეზრძოლეთა
რიგებში. ის ამავე ვაჟაკურა სიშვიდით გამოეთხოვა ოქასს,
რა სიშვიდითაც უყვარდა იგი.

უკანასკნელად შეკვივლა მატარებელმა ბაქანზე და წინა-
წედილ ლიანდაგს ქოთქოთით ახვდა. უკანასკნელად კიდევ შე-
ხედა ნატომ ვაგონის ფანჯარაში ვადმოყუდებულ ვიორგოს,
უძწეოდ შეატრიალა ხელში წლინახევრის ვიგლა და მერე
ბოლმამორეული, ბილიკებს დაჰყვა შინისკენ.

მას შემდეგ ვიორგი კიდევ კარგა ხანს აწედიდა ხმას ცოლსა
და მშობლებს. კიდევ მოდიოდნენ აშბის მთხრობელები. ზური-
ას ბიჭის ვაჟაკობას ქებით და რიდათ იგონებდნენ შინ მოსუ-
ლი ომგადახდილი მეომრები.

გავიდა ხანი. ბრძოლა გამძაფრდა. მტერი ვაგასიონის ქედს
მოუახლოვდა და შედგა აღაზნის ველზედ ყრულ ვაისმა ქედს
გადაღმა ავარდნილი ქექა-ქეხილი.

ფეხაყრფით გამოდიოდა აივანზედ იმ ზამთარში ნატო.
გულშიღუღული სევდით უსმენდა ზარბაზნების მიყრუებულ
გრგვინვას. შიშით შეხუტრებდა ნოემბრის სესხიან დამეს.

ოთახში შემობრუნებული დიღბანს დაჰყურებდა საწოლში
ტყბილად მიძინებულ შვილს, ზემად უაღერსებდა და გულს
იქარებდა.

აღარა იყო რა ირგვლივ უღარდელად მძინარე ვიგლას
ვარდა. სამიოდ წელში, ქმრის მახლობლად გატარებულმა, სიზ-
მარით გადაიქროლა. მოგონებას ოღნავ-და შერჩა თამბაქოს
სუნში შეხედილი დამწვარი კანის სურნელება და დიდრონი,
ღრმა გაქრილი შავი თვალეები. ნანატრი წლები უღმობელ
ღანდად აიტეზა ახალგაზრდობის ოცნებასა და სინამდვილით
ამოქსოვილ, გამოხუნებულ ფარდაგს შორის.

გაურყვეველმა მოლოდინმა სევდით ამოავსო ზაფხულის
გრძელი დღეები და ზამთრის გრძელი ღამეები. თვალეებში ბოლ-
მა ზაწვა, ნაწვიმარი ნაკადულოვით ამღვრეული.

სამტოთა ქარები ბერლანს უახლოვდებოდნენ. მოწინავე
ნაწილები ვერმანის დედაქალაქის მისაღვომებთან იბრძოდნენ.

ომი დასასრულს უახლოვდებოდა, გიორგი ეი აღარსად ხანდა აღარა ისმოდა რა უკზო-უკვლოდ დაქარგული მეომრისა.

მშობლებს იმედი გადაუწყდათ. თვალში სინათლე მიეღოთ გზაზე უერებით. ბევრა იარა კარიდან კარს ზურიათ და გირჩვის ეგზს ვერსად მიიკვლია. არავინ აღმოჩნდა გიორგის მნახველი და ამბავის მომტანი.

გლოვა ჩამოწვა ხარატანთ ოჯახში. გაბზარული ზარის ზმა-სავით ვაისმა მართას ვულსაყლავი მოთქმა. ზურიათ ცხელად იგრძნო გამარტახება ოჯახისა. შერცხვა ხალხის. წარბი შეიკრა ცრემლი დამალა. ომბიანად შეუტია დარდწადებულ ცოლსა და რძალს, გაამხნევა, იმედი მისცა.

მაგრამ, როცა ნაშრომი დღე ბინდისაყენ გადიხრებოდა, მიღავდებოდა სუფველა და მიიძინებდა, გულდათუთქული, დვიძლდამწვარა მამის ბოდში ცრემლს გზას აძლევდა. უაღურსებდა დაქარგულ შეილს, ხან ამხნეუებდა, ხან სტუტსაყდა, ხან რწევას სთხოვდა. ვაეცაცის ცრემლი მალევით ქდარავდა სახესა და შეებას აძლევდა დაყოდილ გულს.

ველმეყდარმა მართამ შკითხავეებს მიჰმართა.

— ფენშიშველნი ეახელით მთელი ოჯახით ღვთაების ტაძარს, სანთლები დაუნთეთ მიცხოვარს, ბატკანი დაუკალით, ზედაშე მიართეთ ღვთაების ხატს, — ურჩია შკითხავმა გაბოროტებულ ქალს.

აღუთქვა მართამ ღამის თევა ყოვლისშემძლე ღვთაებასა და სახლში დაბრუნდა.

ზურია უყოყმანოდ დაემოხრჩილა ცოლს. — თუ არ მოვიგებ, არას წავაგებო! — იფიქრა მან და სამზადისს შეუდგა.

მხოლოდ ნატომ სცადა უარი ეთქვა ღვდამთილისათვის.

— უხერბულია, ხალხი რას იტყვის, თვითონ გიორგისაყენწყინებოდა, რომ გაეგოთ. ახლა ზომ ძველი დროთ არ არის, სანთლები უნთოთ ხატებსაო, — ურჩია ნატომ.

არ გაუგონა ღვდამთილმა.

ბატკანი შეარჩიეს ახალი დოლიდან, ნიშანი დაადეს შუბლზე ათხელადიანი საფერავი ზედაშედ გადაარწყო ზურიათ და მასილა ბერი შეიბირა კვირაძალისთვის.

ნატო უგულოდ შეტყურებდა ღვდამთილის ფუსფუსს. გე-

ლი არ მიუწყევდა ხატებისაყენ. ლოდევით მიძიმე სევდა და უთვისტომობა სულს უხუთავდა. რად უნდა ველოთ ნატოსა და პატარა გიგლას ფეხშიშველებს შეღამისას ველიან ვაზზე. რას მისცემდა ახლა ეს ვიორგის, რით უშველადა მის მძიმე სევდარს, თუკი ხეედრი კიდევლა ჰქონდა იმ უბედურს.

გრძნობდა ნატო, რომ ველში წაჭერალი თოკავით აღრნობდა და სულს უხუთავდა ხარატანთ მიწუნარებელი, ქაობავით ტენიანი და ობზოკიდებული კარ-მადამო. ვიორგის სხვა სიხარული, სხვა სხავისნობა შექქონდა ოჯახში. ვიორგის შემდეგ ვადინაცრა ყველაფერი. შავი სუდარა გადაეფარათ თითქოს ხარატანთ სახლ-კარს.

* * *

თბილი და მზიანი აბრილი დადგა სადღაც მთებისაყენ ვადავორებელი მზე ნახად ჰკოცნიდა ნათოვლარით გაყლენთილ მიწას, მთებსა და ველეზზედ ნეტარი სიჩუმე გამდგარიყო, — საესე ბუნების პირველი ზმორებთა და ვაზაფხულის თავბრულამხვევი სურნელებით.

აბრილის მუდუროზე მიყურებულყო სოფელა პანტიანიც ხარატანთ ეზოში აენის კიბეზე ჩამოყდარი პაპა თორნიკე მზეზე ათბობდა ნაზამთრეც ძვლებს და ტომარებზე ვასაზრობად ვაშლილ ხორბალს ჰყარაფლობდა.

ოქროსქონჩიანი ავია მამალი ქოთქოთით უვლიდა ვარშემო გემრიელ ხორბალს და ცალი თვალით პაპა თორნიკეს გრძელ სახრეს მორიდებით უთვალთვალეზბდა, მეორე თვალით კი დარჩეულ თავთებს ხარბად დაჰყურებდა.

— აქმა, მამალო! — დროვამოშვებთ ჩიფჩიფებდა მოხუცა და სახრეს უქნევდა ვათამამებულ მამალს. შეშინებული მამალი უშნო ზაფხებითა და კრიახით ვარბოდა დობისაყენ.

ხუთი წლის გიგლა ბავშვერი ცნობისმოფვარეობით შესცქეროდა იმ ვაცხარებულ ბრძოლას და შეფრთხილავებული მამლის კრიახზედ გულიანად ხითხითებდა.

— კიდევ მოვიდა, პაპილო, კიდევ მოვიდა! — ჰყვიროდა ის

მამლის მიახლოებაზე და სულგანამბული უცდიდა პაპს თორნიკეს შეძახილსა და საბრის აქნევას.

კიბეზე ჩამომჯდარი მოხუცი ბავშვური გულღებრყვილობით შეხაროდა შვილიშვილის მხიარულობას და ბავშვის ვისკისით წახალისებულ წამდაუწემ საბრეს აქნევდა. შეფთვალემა, ბუთხუხა გიგლა თავს დასტრიალებდა პაპის. ეტორღაილებოდა მუხლებზე. ევროდა გულში, ხელებს უცაცუნებდა გადათეთრებულ წარბებზე და გრძელ წვერებს უწეწავდა.

აყვავილებულიყო ბაღი. ატმის ყვავილებს ტყემლისა და ბლებს სითუთრე შეხამებოდა. ეს იყო რომ წუხანდელ ქარს ახლად გაშლილი ნუშის ნერგი გადაეტეხა.

აივანზე გადმომდგარი ნატო სეფდიაანი ღიმილით გადაპყრებდა დიდ პაპასა და პატარა შვილიშვილს. დედის თვალემაში მშობლიური სიყვარულის ხილრმე და ქერივი ქალის სეფდა ჩაწოლილიყო. ნატოს ლამაზსა და ნაზს საბეს მწუხრის ანრდილი გადაპყროდა. წარბებს შუა ხაყეცილ ნაოჭს ვაყვავებრა იერი მიეცა მისთვის.

უცბად გიგლამ სიცილი შესწყვიტა, თავი გაანება თამაშა და აივანზე დედას მოაშურა.

— აქ შეტანა, დედილო, აი აქ, — უთხრა ბავშვმა დედას და პატარა ხელი თავთან მიიტანა. ნატომ მზრუნველობით შეზება ბავშვს. ხელი გადაუსვა თმაზედ, თვალემაში ჩაჰხედა. ფერი დაკარგოდა ცოტა, მიიმედაც სუნთქავდა.

— არაფერია, შვილო, დაისვენე, დაიღლებოდი! — მიუგო ნატომ და სინზედ დაყრილი საწინდილე ხორბალი შეანიავა და შებერტყა.

დაღლილი გიგლა ნახგადაფარებულ ტახტზე წამოკოტრა-ლდა, მავვალევით შავი თვალემა ქერ ქერს მოაპერო, მერც მი-ლულა და შეუმხნეველად მიემინა. ძალში ხანდახან თრთოდა და თითქოს შფოთავდა კიდევ.

ნატომ შალი გადააფარა უდროთ დროს მიძინებულ ბავშვს და კიბეზე ჩამომჯდარ თორნიკეს წეროპით გადასძახა:

— ბერი უცელქნია ბავშვს, ძალიან დაღლილა.

პაპა თორნიკემ კიბიდან ამოხედა რძალს და რადგან ნატოს ნათქვამი ვერ გაიგონა, თავი დაუქნია თანზომობის ნიშნად. მერც

წამოდგა, თვალებზე ხელი მოიდარა, ვაძხედა შზეს და ეზომი
გაშლილ დისაფქვავ ხორბალს ტომრებში ჩაყრა დაუწყო.

შესაღამოდდა. ზურია ამ საურამე გზაზე საბალახოდ მიბმული
ცხენი აღშვა, ეზომი გამოიყვანა, წყალი დააღვინა რუზე, მერე
საჩხთან მიიბა და შეკაზმვის შეუდგა.

სათონიდან გამოსულმა მართამ ვაყვირვებით შეხედა ქმარს.

— რა გეჩქარება, კაკო, ჟერ ადრეა!

— ხორავს ვაფატან ბარემ მამაჩემს და მერე ჩვენც ავიდეთ
შებანდებისას, — თუხსნა ზურია ამ ცოლს.

მართა აღუსდევს და მოსძებნა ქრელი, ახალგაზრდობაში
თავისი ხელით ნაქსოვი ხურჯინი და სანოვავის ჩალაგებებს შე-
უდგა ისეთის მზრუნველობით და თრთოლვით აღაგებდა მარ-
თა ხორავს ხურჯინში, რომ კაკი იფიქრებდა, შვალს თუ
უგზავნისო საგზალს.

ხურჯინის ერთ თვალში მართამ ქაღები, ნაზუქი და ახლად
გამომცხვარი პური ჩააწყო. მეორეში ათხელადიანი ტიკტორა,
მოხარშული დედალი და გუდიდან ახლად ამოღებული ყველი
ჩასდო. ფეხებშეკრული ბატკანი ზურია ამ უნაგირზე მიიყრა და
სანოვავით დატვირთული ცხენი იქვე მიიბა საჩხთან, თვითონ
კი აფნისაკენ გასწია და პაპა თორნიკეს გასამახა:

— აბა, მამი, გაუძებ ამ ცხენსა და ღვთაებაში აღი!

ახალ მესტებში და ტოლაღებში გამოწყობილი პაპა თორ-
ნიკე ხენწით ჩამოაყვა კიბეს, ეზომი პატარა წყეპლა მოსძებნა,
მივიდა ცხენთან, ჩაპკიდა აღვირში ხელი და წინ გაუძღვია.

— ვინძლო შეშა და ფაჩხი მოავროვო ჩვენს ამოსვლა-
მდე! — მიამახა ზურია ამ დინჯად მიმავალ თორნიკეს და სახლში
შებრუნდა.

* * *

ჩამოხნულდა პირბადრი მნათობი ჟერ არსად ჩანდა. ზურია
და მართა აივანზე ისხდნენ და შევილიშვილის გამოღვიძებას
ელოდნენ.

გვიან გამოიღვიძა გიგლა ამ. ნატომ შუბლი მოუსინჯა ხელით,
ვერა შეატყო — რა თითქოს, მოიმიზეზა მაინც...

— ვერ არის ბაღი გუნებაზე, ნეტა გადაკვედო, ან უსწონოდ წასულიყავით! — უკმაყოფილო კილოთი უთხრა მამამთაღს.

— იქ ასეღა რას დაგაკლებს, შვილო, ხათრს ნუ გავვიტყვ, არავინ დაგძრახავს, — მიუგო ზურია ამ შეფიქრიანებულ რძალს და ფეხზე წამოდგა.

აღგა მართაც.

გიგლამ რომ ვაიგო ღვთაებაში მივდივართო, გამოცოცხლდა. მაშინვე წამოხტა ფეხზე, პაპას ჩაებლიუქა და ტოტოკო მორათო.

— ზურია პაპა, ბებომ მოთხრა, ღვთაებაში ილოცე და მამა დაგვიბრუნდებო, ვინა — გაბრწყინებული თვალუბით წამოიძახა ბაღში და კიბეზე პირველი დაეშვა.

თოლიამ გაცვირვებით შეხედა ერთიანად გზად გაკრეფილ ოჯახს. ეჭვით გახედა კარებგამოხურულ სახლს, ურდულგაყრილ ილაყაფის კარს. ციბრუტივით შემოტრიალდა, გადახტა ღობეზე და უკან დაედევნა მიმავალთ.

წყაროსთან მისულებშია ფეხთ დაიხადეს და ისე აყვინენ რიყისპირ ბილიცს.

ჩემად და უსიტყვოდ მისდევდნენ გზას. ნატოს რცხვენოდა კიდევ თავისი თავისა. სულ იმას ნატრობდა, არავინ შეხვედროდათ გზაში. ღამის სიბნელე მფარავდა ქალის აღელვებულ, შებლმტყრულ სახეს.

გიგლამ წყაროსთანვე მოსთხოვა პაპას ხელში აყვანა და ახლა, ზურიას კისერზედ მოკალათებული, მოწყენით უსმუნდა ამრიალებული ტყის საიდუმლო ზურჩულს.

მართა ღოცვითა და ვედრებით მისდევდა გზას. რიყის ფხვიერი სილა ნაზად ედებოდა ფეხთა ტერფს და აფხიზლუბდა მიმავალთ.

თოლიაც კუდამოძვებელი და თავჩაქინდრული მიძყებოდა ღამის მოეველთ და ათასში ერთხელ უგემურად იქნედა კუდას.

გადსტრეს რიყე. აყვინენ მთის ბილიცს. ტყის გადაღმა, ხს ტოტეპს შუა, მთვარემ ამოანათა. ამოიზიდა წყვდიადიდან სიმაკლდეების კონტურები. ვერცხლის ზოლივით აბრტყვილდა

ჩიყეში წყალა. ბერში ლობრი გამჭვირვალე სიყვითლე ვადსა-
საზღაპრო დევებიეთა დაეწყვნენ ხეების უზარმაზარი ჩრდილე-
ბი ვხეს პირას და მთვარაიანი ღამის საჩუმეში გაიარანდნენ.

ნელი აუჩქარებელი ნაბიჯით მიუახლოვდნენ ხარკტიანი
ძველი მონასტრის ტაძარსა და დროთა ვითარებისაგან დან-
გრეულ ციხე-ვაღაჯანს. სამარისებურა სახუმე გამეფებულეყო
ორგვლოვ.

ეს სიჩუმე, ხეხმოღებული ნანგრევები და ცათამწყდენი
ტყინის ქვარი საყდრის გუმბათზე სევდიო აესებდა ადამიანის
გულს.

ნატომ უნდოდ შეხედა საყდრის სიმაკედლებს, პირდაღე-
ბელ ციხის ნანგრევებს, სვეტებად შეჭრილ მთვარის მკრთალ
შექს სარკმელში და უნებლიეთ გააფრეოლა.

შეერთა ნატო, უკან დაბრია. ხელი დაეფლო ვივლასა და
გულში ჩაიკრა.

პაპა თორნიკეს ცაცხვის ძირას ცეცხლი დაენთო და იქვე
ხამოშყდარიყო და მისძინებოდა.

ჩქარა გამოჩნდა საყანიდან გამოსული ბასილა ბერიც. გაა-
ღვიძეს თორნიკე პაპაც. შეიღვწის შემოტარეს ტაძარს. ვალომ-
დნენ წუნარად, სასოებით, აუჩქარებლად. უცნაური იყო ამ
ღამეში, მთვარასა და მოციმციმე სახთლებს შუქზე განათე-
ბული მლოცველთა ღანღება. ცის სიფრცეში მონანავე სრული
მთვარე დამცინავეი ღიმილით გადმოჰყურებდა დაარდის. გულ-
მოკლულ ადამიანთა უმწერო ღაღადისს.

ვივლას მოსწყინდა ეს უთავებლო სიარული და ტირილი
არჩია. ნატომ მტირალი ბავშვი ცეცხლთან მიიყვანა და დაეუჩე-
ბა დაუწყო.

ლოყები და თვალეზი წამოსწითლებოდა ბავშვს, უზნეობდა
და თავს იტყავებდა. შეშინებული ნატო ვარს დასტრიალებდა
შვილსა და აღარ იყოდა, რითი დაემშვიდებინა ყმაწვილი.

შემოვლა დასრულდა.

ტაძრის ყარებთან მოჰკვარეს ბერს შეშინებული ხუმბუბა
ბატკანი.

მართა დაემხო ყარების წინ და ხელაპყრობილი შეჰკედრა
ღუთაებებს.

დაკლეს ბატკანი. გაშალეს სუფრა, ქაღა და ზედაშე მიას-
თვეს ბერს. ჩუმად და მოწყენით შეუდგნენ სერობას.

შეპყვლა ქოტმა ღამის წყვდიადში და შეაერთო გველანი.
გაზაფხულის ქარმა მხელით წამოუბრძინა ციხის ნანგრევებს
და ბებერი ცაცხვის ხმარ შტოებში გაინავარდა. ცეცხლის
კვამლი განერთხო მიწაზე და თვალეზი აუწვია მლოცველთ.

ღედის კალთაში მითვლემილმა ვიგლამ უცნაურად ამო-
იყენესა. ბაღლის კენესამ გული ჩასწყვიტა ნატოსა და უნებ-
ლით შეაერთო.

— შეილო ვიგლა, რა გემაართება! — შეპყვირა მან და ფეხ-
ზე წამოდგა.

ბაღდს წამოახიდა და ისეე მიყუჩდა.

— რა ღვთის რისხვია, დაგვაღვივინე ერთი ქიქა! — წყრო-
მით ჩაილაპარაკა ზურიაძე.

ნატო ამბობდა, გულში ჩაიჭრა ბავშვი და უსიტყვოდ გა-
შორდა სუფრას.

* * *

ციხის ნანგრევებზე ჩამომგდარა ნატო შიშით დაპყრებდა
სიციხისაგან გათავიანებულ ვიგლას. ქალმა რამდენჯერმე გა-
დასწყვიტა დედამთილისათვის დაეძახნა, მაგრამ თავი შეიკავა.

ახლავა მიხვდა თავის შეცდომას და სიანჩხლე მოედო
გულს. მძიმე წინათგარძნობამ და ბოღმამ კრიჭა შეუჭრა.

რა უნდოდა ამ შუალამისას, ავადმყოფი ბავშვით ზელში.
ლოდებად აწუღებულ ნანგრევებს შორის? რას იტყვიან სო-
ფელში ნატოზე, — სოფლის მოწინავე კაცისა და მამაცი მებრ-
ძოლის ცოლი ფეხშიშველი ეახლა ღვთაებას, სანთლები დაუნ-
ნო ხატებს, ავადმყოფი შეილი აიყვანა საყდარშიონ რით ვერ
მოიშორა მაქლაქუნა ხარატანთ ადათებისა, მაგრამ ვის შეეპუ-
ება ნინია ხარატელის მოდგმა. თავი მოაბულა ქალს ხარატანთ
ოჯახის გადარაზულმა კარებმა და თავმომაბეზრებელი ლოცვა-
კურთხევით აქოთქოთებულმა ცხოვრებამ. ამ კარჩაკეტილი
ოჯახის გულქვაობამ წაიღო ნატოს ახალგაზრდობა და მართას
წუწუნმა ამოსჭამა ქალს გული.

კვლავ დაიკვნესა გიგლამ. კვლავ შეჰკივლა ჭოტმა და კვლავ გაიზურუნა ქარმა დაბურთულ ტყეში. შერე მიწწნარდა ისევ ვეგლაფერი და მოვარის შექზე გაწოლილ ჩრდილებში. შიშობდა ხამოდვა.

დღის კალთაზე მისვენებული ბავშვი მძიმედ სუნთქავდა. თრთოდა და უშწყოდ ასახავებდა ხელებს.

ნატოს წელანდელი გალობის ხმა შემოესმა. ეს გალობა ოდესღაც ბავშვობაშიც გაუგონია მას. მაშინ ვიღაცას მარბავდნენ მეონი და ასე გალობდნენ მოლოზნები. — ეს სასიკვდილო გალობაა, ამისთვის ამოიყვანეს აქ ნატო და გიგლა, რომ ეს გალობა მოესმინათ?

თავზარდაცემული წამოვარდა ნატო, მაგრა მიიკრა გიგლა გულზე და ბილაკებით ქვევით დაეშვა.

საიდუმლოდ გალობდა ტყე. გაძლიერებული ქარი ღრიალით მოსდევდა ხეებს და ნაპრალებში ჩავარდნილი, იქიდან ღმუროდა ყრუდ.

„გაუცდევ მანც ამ ტიალ ტყეს. როგორმე ეახსნა ჩემი ბიჭა“ — ნატრობდა ნატო და ისევ ვარბოდა. ფეხები ვაყავბოდა. გული ბუდიდან ამოვარდნას ლამობდა და სუნთქვა ეკვროდა.

წყაროსთან მისული კოტა დამშვიდდა. ღობეებს გადაღმა ფანჩრებში შუქი შეამჩნია. სირბილს უკლო. გონს მოვიდა. შეჩერდა კიდევც. თითქოს ცხენის ფრუტუნაც მოესმა.

„ვინ არის ნეტა?“ — გაიფიქრა ნატომ.

ცხენოსანი მიუახლოვდა ქალს. ცხენი შეჩერა. აშხედ-დაშხედა მგზავრს.

— შენა ხარ, ნატო? სად იყავი ამ შუღამისას? — იკითხა განცვიფრებულმა ცხენოსანმა.

ნატოს შერცხვა. მის წინ ახლა სწორედ ის იდგა, ვის ნახვასაც არ ასურვებდა. პანტიანის კოლექტიური შეუტრნეობის თავშეკდომარე, ქმრის გულითაღი მეგობარი, ავთა ხუცურაული გაყვირვებით ათვალეერებდა ნატოს.

— ბაღლი გამიბდა ივითა და ექიმს დავექებ. — იცრთა ნატომ.

— რა დაემართა?

— მეც არ ვიცი, მიშველე რამე! — თითქმის ტარბილი მიუგო ქალმა.

მცდელი თვალეზით გადახედა აკმიამ ქალს.

— ბაღს არ შესცივდეს, შინ დაბრუნდი, ექიმს ახლად ამოგიყვან. — თქვა ესა და ცხენი ორდობეში შეაბრუნა.

ღონეშიხდილმა ნატომ ძლივს მიაღწია სახლს. მისვლისთანავე ბაღი ღოგინში ჩააწვინა. ღამბა ანთო, წვალი და საბანი მოუშხადა ექიმს. შერე მოღლილი, ბაღის საწოლზე ჩამოცდა და საწოლის ზურგს უღონოდ მიეყარდნო.

მიუეჩებულმა საშინელი ტყვილი იგრძნო. ფეხები უხერხა და დახუთქილსა და დაღუჭრებულ ფეხის თათებზე სისხლი შეხშობოდა. — სირცხვილია ექიმი მოეა, დაინახავს, — იფიქრა ქალმა, ბარბაკით წამოდგა, ფლოსტები მოძებნა და ჩაიცვა. ქანკმიღუელი ისევ საწოლზე ჩამოცდა და მოლოდინში გაინაბა.

მძიმედ და ხშირად სუნთქავდა ბავშვი. შფოთავდა საწოლში. დიდი ადამიანივით კენესოდა. ზელებს უმწეოდ ამოტანებდა და ზორავდა.

— რა გტოვია, შვილო, რა გემართება, დედა გენაცვალოს? — ეკითხებოდა ნატო პატარა გიგლას და სასთუმალზე გადაბრლილი ამისი სუნთქვითა სუნთქავდა.

— თავი, დედილო, თავი! — ჩურჩულებდა ათასში ერთხელ გონს მოსული გიგლა და კაკლასოდენა თვალეზს ქერში აზიდულ ჩრდილებს ამტერებდა.

დააკვუნეს. ოთახში ექიმი და აკმია ხუცურათლი შემოვიდნენ. ქალი წამოდგა და ხმაამოუღებლივ უკან დადგა.

ექიმი მიუბლოვდა ავადმყოფის საწოლს. სიციხე გაუსინჯა ყელში ჩახედა, საბანი გადახადა და აკმიას მიერ შინათებულ ღამბის შუქზე ტანის კანს დახედა. სახსრებისა და კუნთების მოქმედება შეუმოწმა, შერე საწოლის ზურგს მიეყარდნობილ ნატოს მიუბრუნდა და ჰკითხა:

— დიდი ხანია ავად არის?

— დღას შევატყე უჭეოფობა, — მიუგო ნატომ.

ექიმი ახლა აკმიას მიუბრუნდა და უბეჭურად წაიდუღუნა

— ტვინის ანთების ნიშნებია!

— რაო? — ურედ წამოიძახა ნატომ და აქმია ხეცურაულს შეხედა, თითქოს ამისგან მოელისო ამ განაზენის განმარტებას.

— ტვინის ანთების ნიშნებია, — გაიშვორა ექიმმა და შერე ხმამოუღებლავ ხედების ბანას შეუდგა.

გამოთხოვებისას, შეშინებულსა და დაბნეულ ნატოს ექიმმა ხელი ჩამოართვა და რაღაც უცნაური, სამძიმრული კალთით უთხრა:

— უნდა ვამაგრდე, დილაძე უნდა დავიკადოთ, თავზე ცივი ტილოები არ მოაშოროთ, აი რამდენიმე ფხვნილი, ეს დიალივინი ამდამ სამაგრე, ღალით პირადპირ აქ ამოვალ, არ შეგეშინდეს, — უთხრა ექიმმა და შერე აქმის მიუბრუნდა: — წავიდეთ ბარემ.

აქმია წამოდგა, უხერხული ნაბიჯით მიუახლოვდა ბავშვის საწოლს. ცერად გადახედა ლოჯინში აყანკლებულ ბავშვს და სმამოუღებლავ უკან დაედევნა თათბიდან გასულ ექიმს.

მარტო დარჩენილი ნატო უმწეოდ დაეშვა იატაკზე.

• • •

სამი დღე კიდევ იწვალა ბავშვმა და მეოთხე დღეს აღიონზე სული დალია.

ვერც სოფლის ექიმმა და ვერც სარაიონო ქალაქიდან სანგანგებოდ მოწვეულმა მეურნეებმა ვერა უშველეს რა ბავშვს, ავადმყოფობამ ერთბაშად დარიახელი და წუთისთვედს გამოასალმა პატარა გიგლა.

თავზარდაცემული ხარატანთ ოქახი მოტყდა, ცეცხლს ნეთი დაესხა, გაბორტებულმა ზურჩამ ვეღარ გაეჭლო დედაკაცების მოთქმასა და წესის აგების შემდეგ ცხვარში წავიდა.

თორნივე პაპა უმწეოდ დაბორილობდა კეთბიდან კეთბეში, წამდაუწუმ ობრავდა და დარდასაგან გამოლენჩებულს ყველას ფეხებში ედებოდა.

ლოჯებდაკარტული და თვალბნაწყალბებულ მართა ორმხრივ იწეოდა, ცალკე შეილაშვილის დაკარგვა უკლავდა გულს, ცალკე კიდევ საბედისწერო ღამის თვეა იმ სადამოს ღუთაების კარზე.

უმძრახვიით პირს არიდებდა რძალს და დარცხვენდა თვ-
ლებში ველარ უყურებდა.

მართა დარწმუნებული იყო, რომ პატარა ვიგლა ღვთისებს
ხატმა შეიწირა.

— მოეწონა, მოეწონა იმ ჩემი ცოდვიით საესეს და თან
წაიყვანა, წაგვართვა ჩემი ვითარგის სისხლი და ხორცი. დავე-
ლუმა და დავვაქტია იმისმა მადლმა! — ჩემად მოთქვამდა მარ-
თა და ვაფიშით ხელებს მუხლებზე იცემდა.

ყველაზე ჩემად ნატო იყო. ქალის ქვაღმტყველი და დარ-
დისაგან მიშქრალი სახე უცრემლოდ პლალადებდა დედის მწუ-
ხარებას. როგორც დიდი ვეალვა ვააშრობს ბოლმე მთის ცე-
წყაროს, ისე ვაუშრო დარდმა ცრემლი საბრალთ ქალს ისე
მოაცალა შეილი საფლავთან, რომ ხმაყ ეერ ამოიღო, სიტყვაყ
ვერ დამარა ებედურმა მხოლოდ ის საშინელი ვალომა-და-
შერჩა ყურთასმენას და გულში მწარე, აუწყრელი, წარმოუთქ-
მელა ტკივილი ჩაწეა.

ამ უსიტვეო და უცრემლო დარდმა მითქმა-მოთქმაც კი
გამოიწვია სოფელში. ზოგი ამტყუნებდა ნატოს, ზოგი გამოც-
დილი კი დაბეჯითებით ამტყიცებდა, დიდი დარდი ცრემლს
დაუყარგავსო ადამიანს.

ნატოს აღარა ესმოდა-რა არც მითქმა-მოთქმისა და არც
სამძიმრისა. ქალი გულგრილად შეპყურებდა ხალხს, მთასა და
ბარს. მისი არსება ისევე ვიგლასთან იყო, მის უაღერსებდა,
მისთვის ზრუნავდა. მის უმღეროდა გულში ნანასა და უსშენდა
ტიტინს.

თუ დღე გამოვადოდა მზიანი და ბაერში ვაზაფხულის სურ-
ნელუმა დაიფრქვეოდა, ეს შეუყვეშმავდა გულს საბრალთ
დედის. შეეცოდებოდა ბაღლი, რომელიც მზეს ვერასოდეს ვე-
ღარ ნახავდა. თუ წვიმა წამოვიდოდა და თქემად დაიღერებო-
და ცი, ახლა ეს დაუწვავდა გულს, რადგან იცოდა, რომ უწე-
ლოდ დაიწვიმდა მის ნანებავრალ ვიგლას. ქარიან ღამეში ვი-
ყვიით წამოვარდებოდა ზეზე, ვაგარდებოდა კარში და გულ-
მოყლული უსშენდა ტურების ყმუილს. ტურების ყმუილისა
ეშინოდა ვიგლას და იქ არ უნდოდა, უღრან ტყეში ამ შეაღ-
მისას პატარა ბიჭს.

ხანდახან ძილში ფრთხილად გადასწევდა ზელს და თითქოს გრძნობდა გულში ჩაკრული ბაღლის სითბოს. გრძნობდა მის სუნთქვას, შერე ერთბაშად შეეკუმშებოდა გული, — და მიძიმე, ლოდივით დაიწვებოდა რაღაც, თვალს ვაახებლდა, გაიღვიძებდა ამ ლოდივით გულზე. ყოველდამ ნატრობდა სიზმარში მაინც ენახა ჩოგორზე, წუთით მაინც შეგველო თვალი.

„იქ მაინც არ ამეგვანა მე ტიალს ეს ავადმყოფი ბაღლი, როგორ ვერ ვუთხარი უარი!“ — უსაფვედურებდა თავის თავს ნატო და ამ დანაშაულოთ იასკეცებდა დარღს.

ორი დღით ქალის სამშობლოდან ამოსულმა დედამ შვილი რომ ასეთ დღეში ნახა, გაუჩაერდა.

— იტირე, შვილო, იტირე! ცრემლო მოგაღბოებს გულს, შეღავათს მოგცემს, გაგამხნევეს.

არ ეყარებოდა ეს სიტყვები ნატოს, ძალსაც არ ატანდა თავს, კრახი და მიუკარებელი გულგრილობით უსმენდა უფროსების რჩევა-დაროგებას.

სანთელივით ჩამოიდევნათა ქალი. დადნა და გაიყარია. ხარატანთ კარხაეტილობის გამო ტოლ-ამზანაგებიც არავინ ბეჯდა, რომ ცოტათი მაინც გაერთოთ, თუმცა არც ეს ვართობა მიუყარებოდა გულს. ათასში ერთხელ შემთხვევით შემოსული მეზობლის ბაასიც კი შეუმჩნეველი რჩებოდა ნატოსათვის. ბოლოს ეს მეზობლებიც საქმეში გაერთნენ და ხარატანთ ოჯახში ჩვეულო სიწყნარე და დარღა ჩამოწეა.

ახლა სიწყნარე აღარ აწებებდა ახალგაზრდა ქალს, პირიქით, სიამოვნებდა კიდევ ეს მუდღაროება. სიამოვნებდა კარხაეტილი და უნდილი ცხოვრება. დიდ ტყავალს მიეფერებინა სხვა ტყავილები და მხოლოდ დაკარგული შვილის დარღი დაუფლებოდა მის არსებას.

მართა ცდილობდა შეუმჩნეველი ყოფილიყო ნატოსთვის და არაფრით შეეწუხებინა დადარღიანებული რძალი.

— მიწა ცოვია, რას არ ვააცივებს, ვადაიგლოვებს შვილს და იქნება ჩვენთან აღარც კი დაღგეს. — ფიქრობდა შეშინებული მართა.

— ახალგაზრდა და ლამაზი ქალია, კიდევ მოასწრებს ვათხოვებს, — ადასტურებდნენ სხვებიც.

თვითონ ნატო აღიარებდა აღარ ფიქრობდა აღარცა მკონ-
და ფიქრის თავი. ბოლშე და დარდი სქელი ნისლივით გამდგა-
რიყო ქალის გარშემო და თანდათან აბრბობდა მას. მის. რიგზეა
განმარტება

თ ა ვ ი მ ე ს ა მ ე

ასწლიანი ქადრის ტოტზე ჩამოკიდებული ზარი ხალხს
სოფლის საბჭოს ეზოში უხმობდა. მწყობრი გუგუნით ედებო-
და ეს ხმა გარემოს. მისი იმედიანი და თანაბარი მოძახილი
ნახად ირბეოდა დილის კრილსა და სუფთა ქაერში. შედგარი
ნაბათის ხმა ლივლივით მისდევდა ნიავს, ღრუბელივით იწყ-
ლებოდა და სადღაც მთის ხრიოკებში შეპარული ნელა-ნელა
დნებოდა.

მაისის დილის სურნელებით მთვრალი ბუნება მიყუჩებუ-
ლი უსმენდა ნაბათის ხმას. მიწყნარებულიყო ტყე და აღარ
შრიალეზდნენ ნორხი ფოთლები წიფლისა და არყის შტოებში.
კოდალას წუთით შეეწვევიტნა კაკუნი და ზარის ხმას უსმენდა.
ტორილაც არ გალობდა ცაში და ბიჭოვოგისაც ხმა ჩიეკმინ-
და. ოფოჯს ქოჩორი აეკრიფა და მიყუჩებულებო ვოვრა-ბა-
ლის ტოტზე. ჩუმად გადმომდგარაყენენ ვეებერთელა მთები
და გატრუნული დასცქეროდნენ უნიავოდ გარინდულ ალაზნის
ველს. არ არხევედა ნიავი ყვეჯილს, აღარ ხსრიალეზბდა რუ, გა-
ვაეებულებო მთელი ბუნება და ჩუმად უსმენდა დიდებულ
ხმას.

დიდი და პატარა ყველა სოფლის საბჭოს ეზოსაყენ მიიჩქა-
როდა. სახეზე ყველას იმედიანი დიმილი გადაპკროდა. წუთით
ყველა ერთ აზრს შეეპყრო.

— ომი გათავდა! — გუგუნებდა ნაბათის ხმა და ეს სასიხა-
რულო გუგუნე ტოტიდან ტოტზე მიგოგმანებდა, ორდობეგებს
მისდევდა. გაშლილ მინდერებში შრიალეზბდა და ალაზნის ტალ-
ლებზე ლივლივებდა.

ჩამდენჯერ მოსდებია ეს სასიხარულო ხმა, ჩემო ქვეფანავ-
შენს ველ-მინდერებს, შენს ქოჩორა, დაეარცხნილ კორდებს.
ამყ მთებსა და უდრაც მყინვარწყვერს.

— ომი გათავდა!

ნაპრალეებიდან ამოეარდნილმა სიომ შეარხია ტყე-გაგერაში ეოლა ასწლიან მუხნარს, დაეინებით აჯაენებდა კოდლა გა-დაივარცხნა ქოჩორა ოფოფმა. მერცხლების დასტამ კამარაში გაინავარდა. მხიარულად დაეშვა მთის ნანჩქერი ლოდზე და ნაირ-აღმასებად დაიშხვრა.

— ომი გათავდა!

აიყად ასწიეს თავი დათოვლილმა გოლიათებმა. ზღვის-ვით აღელდა ამბიზინებელი ჩეჩილი. გული გადაუხსნეს მათის მზეს უაუანობებმა.

საბჭოს ეზოში ტყეა არ იყო. ახალგაზრდებს უაზანლიყის ვარდის თაიგულები შეეკრათ და საბჭოს შენობის დიდი მოა-ჩირი მთლიანად მოერთოთ.

ბიჭებს უყვე დაფა-ზურნა გაერადებიანთ და ლეკურს უვლიდნენ.

თითქოს საშინელი ტვირთი მოსწყდაო ზურგს. მოხუცებიც კი წელში გაშლილიყვნენ. პატარა ბალებიც ამჟოლოდნენ დი-დების ფეხის ხმას და მხიარულად ეღურტულებდნენ.

მიტინგი პანტაინის კოლმეურნეობის პარტიული ორგანი-ზაციის მდივანმა, კენჭაიანთ შალვამ დაიწყო და პირველი სიტყვა აყმია ზუცურაულს მისცა.

— ხალხო! — აღუღებთ შესძახა აყმამ, — კარგი მათი დაგვიდგა დღეს. მზიანი დღე დაგვიდგა და მადლობის მეტი აღარა გვეთქმის რა ახლა იო, ამ მოთებს გადაღმა გუგუნებდა ბრძოლა და წარბი არ შეგვიხრია მაინც. აწიოკებას გვიბირებ-და მტერი და თვითონ ეტირა დედა. ახლა ვაიგონონ სხეებმაც, ახლა შეიტყონ საბჭოთა ხალხის სიტყვის ძალა. უნდა დაფაფა-სოთ, ხალხო, უნდა დაფაფასოთ მშობლიური პარტიის ზრუნვა. დოვლათი უნდა დაუახვედროთ ომგადახდილებს. მოვლენ ბი-ჭები, დაისვენებენ, მოაშუშებენ კრილობებს და მხარში ამო-გვიდგებიან ისევ. ამოგვიდგებიან და, უველამ იყოდეს ესა, სამშობლოს სახელით ეიბრძოდით ფრონტზე და სამშობლოს სახელით გაეფეებით გუთანს. ეს უნდა იყოს ჩვენი სიტყვა.

აყმია გაჩუმდა, კიდევ უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ ტანმა დაძვარა ეზო.

შალვა ახლა სხვებს მიუბრუნდა. მიტინგზე ~~გამოსვლის~~
მსურველებს აიგანზუდ სთხოვა. ხალხი დაამოშმინა და ~~კარგს~~
განაგრძო.

ბრიგადირი ჩანხიანთ სანდრო, თავისი ახმაში ტანის წამ-
მეტსახელად „აიტუხა“-დ მონათლული სოფლად, ხალხს თე-
ნის მოაჯირთან მიექვლიტნა და საძკაობას აღარ აძლევდა.

შალვამ იფიქრა აიტუხას სიტყვა უნდაო და აიგანზე
მიიწვია.

გაოგნებულმა სანდრომ მოაჯირს მოჰკიდა ხელი. უშნიოდ
შეათამაშა ვეებერთელა მზრები და მიყუჩდა.

ხალხში ზუმრობა და სიცილი გაისმა.

აიტუხა დაიბნა. აზრი გაუწყდა. ქუდი მოიხადა. თავი მო-
ქექა და წყრომით გადახედა აკრიაშულბულ ხალხს.

— აბა რა ვითბრათ, მომილოცავს... აჟმია რომ თქვა, ისე
იყოს! — წაიღუდღუდა აიტუხამ და დარცხვენილო, ქარხალი-
ვით გაწითლებული, გაშორდა მოაჯირს. ეზოში ტაშმა ივრია-
ლა. სიცილ-ზარხარი და ზუმრობა მოედო ვარემოს.

სოფელ პანტიანში დაღამებამდე არ შეწყვეტილა ცეკვა-
თამაში. სიმღერები და მილოცვები. ზოგან სუფრაც კი გაიშა-
ლა და ამ დღისათვის გადაძალული შარშანდელი ყურძნის ვაფ-
ნები, თეთრად დაშაქრული ჩურჩხელები და სიფრიფანა ტუბი-
ლისკვერთი სინებზე დაიწყო.

ალაზნის ტაღის ტატივით ახვვა სუფრას „ვრძელი კა-
ხური“.

* * *

მეორე დღეს აჟმია ხეცურაული ადრიაანად ჩასულიყო სა-
კოლმეურნეო ეზოში და მესაქონლეობის ფერმის გამგეს ვან-
კარგულებას აძლევდა.

ალაზნის ბაგებიდან ამოსული ნახირი კაცლებთან შეეგრო-
ვებინათ მწყემსებს და, თვითონაც იქვე ჩამომსხდარნი, ში-
არულად ლაზღანდარობდნენ. ხურჯინებით და ბარგი-ბარხანით
დატვირთული ცხენები მოუთმენლად აბაკუნებდნენ ფეხებს

და ერთ ადგილას დგომით თავმოხუზრებულნი, ახლადამოყრილ მოლისცენ იწვედნენ.

გრილოდა. შაისის ნაწეიმარხი დილა პირდაპანილ ღიაკსა ქგავდა. წუხანდელი წვიმის წვეთები ვერ კიდევ ციმციმებდნენ ბის ნოჩან ფოთლებზე და ამომავალი მზის პირველი სხივის ანარეკლში თართოდნენ.

— ფირუზ, იმ ახალგაზრდა ბუღას ვაუფრთხილდა, თუ ძმა ხარ, შთაში ნადირმა არა ავნოს-რა, ხრამში არ ვადიხეხოს სადმე. — ეუბნებოდა აქშია სამგზავროდ გამოწყობილ ფერმის ვამგეს და თან თვალით ნახირსა სინჯავდა.

შადიანად იცოხნებოდნენ თაფლა ფურები, ხეესურული ვიშის ჭრელი, ტანმომცრო ძროხები და ვეებერთელა ფურკამუნები.

მეერდდარღვიანი და კუნთებდაფრთილი ბუღა გააფთრებულა სახრიდა შიწას, ეინმორეული აბრიალებდა თვალებს და ვნებამშლილი ღმუროდა.

კიშაინი ძროხების ფერმა პანტიანის კოლმეურნეობის საამაყეს წარმოადგენდა. ალაზანზე ნახამთრი საქონელი დღეს ცოც ვომბორის მთებში სათილალოდ მიუდიოდით და მესაქონლეობის პრაგადა, ფირუზას ხელმძღვანელობით, უკანასკნელ სამზადისში იყო.

„შთის ნოყიერი ბაღახი ტკბილი რძით აუვსებს ძროხობას ცერს, დაიწმინდება საქონელი, გასუქდება, მეწი დაეღება“, — ფიქრობდა აქშია და შორიდან ვალერსებოდა კობტა დაკვეთლებს, ტანაყრილ მოზერებს, დარბაასელ თაფლისფერ ფურებს.

— აი, იმ მოზერების დაკოდვა არ დაგავიწყდეთ. ამ დღეებში გამოვიგზავნით ექიმა — დასძინა აქშიამ და ცხენზე შესაფდომად ვამზადებულ ფირუზას ხელი ჩამოართვა. მძიმე ტაატით დაიძრა საქონელი მთისცენ. გაისმა მწყემსების შედახილება და გრძელი შოლტების ტელაშტყელში. ნახირი მოედო ახოებს, მუხნარს და ძეძვიანს. დაცარიელდა კოლმეურნეობის ეზო.

აქშიამ თვალი მიმოავლო მიყუჩებულ ეზოს და ორღობეს აძევა.

შუბის წვერზე ამოსულ მზეს შეეფერადებინა გარემო.

აქმია ხუცუტაული დინჯად მიამიჯებდა ვზაზე და ხარბად ულაპავდა გაზაფხულის დილის მაცოცხლებულ ქაერს: მის ახლან ტანს, ვაჟკაცურ სახეს და მცდელ გამოხედვას რაღაც შინაგანი სიამაყის ნირი გადაჰკრავდა. ვზაზე მიმავალი აქმია აღერს სიანი თვალით შეჰყურებდა ყველაფერს და ყველას. მის თითქოს სხვისთვის შეუმჩნეველი სიმღერაც კი ესმოდა ამ შრობიური ბუნებისა. ყურს უკვებდა ბუნების მრავალშმიან ვალობას და ყველაფერში საყუთარი გრძნობების ანარეკლს ჰხედავდა.

რაცეზე გასულმა აქმიამ თვალი გადააფლო ამღერეულ წყალს. წუხანდელი ნიაღვრისაგან მოდიდებული მდინარე ბრახმორეული ეხეთქებოდა სიბ ნაპირებს და ახალ კალაპოტს უჭებდა. ავი და მაცდური იყო მთიდან მოვარდნილი წყალი. მისი აქაფებული ტალღები უზარმაზარ ღოდებს მოავორებდნენ. ეს მაცდური მდინარე ზაფხულის გვალვიან დღეებში ნელა მოედინებოდა და წისკვილის ცალ თვალს ძლივს ამჩრუნებდა, ახლა კი, ვაგოყებელი, წალეყვას უქაღდა ყველაფერს.

აქმია კარგა ხანს ვაჰყურებდა გაშმაგებულ წყალს. მოსწონდა ტალღების გიერეი სრბოლა — მათი დუღილი, მათი ბრბოლა კლდის ნაპირებთან, მათი ქოთქოთი.

„ცხოვრებაე ასეთივე თავაწყვეტილი მდინარეა!“ — ვაფიქრა აქმიამ და ნინიასეულისეენ ვასწია. კარგა ხანია არ ენახა ახალი ნამეენი და ახლად იხელთა დრო. თრლობეში ვასულმა, ზევიდან მოუარა კოშკს და ვენახში შევიდა.

ღურჯად ლეგლივებდა ვაზი. ჰერ კიდევ ნეცისოდენა მტეგენება ოდნავ მოსჩანდნენ ფოთლებში. ვაუთოხნავ ნიადაგში შალავას და ტურწის ამოეყო თავი. საურმეზე დაყრილი პატივი უპატრონოდ მიჰქონდა ქარს.

არ მოეწონა ეს კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს და შუბლი შეიკრა: ვუთანი სჭირდებოდა ნიადაგს, ვამოთოხნას ითხოვდნენ ვაზის ძირები. მუშახელი იყო საჭირო. იღუპებოდა მშვენიერად დასხმული და დოვლათით სავსე ნინიასეული.

მიამედ ამოიოხრა აქმიამ. ვაახსენდა წუხანდელი თათბირი რაიკომის მდივანთან.

— ომი დასრულდა, ამხანაგებო! — ამბობდა მდივანი.

ჩვენი ქარები ბერლინის ქუჩებში წითელ დროშებს აფრიალებენ, მაგრამ ნაომარ ჭრილობებს მოშუშება სჭირდება. ქვეყანა ჩვენგან უხვ დოვლათს მოეღოს. უნდა ვადავდოთ თავი. უნდა ვავამართლოთ დავისრებელი დავალება!

განა არ იცის აქამამ, რომ დიდი დოვლათია საჭირო, რომ ნაომარ ქვეყანას გამოკვება სჭირდება, რომ უხვი მოსავალი მომავალი გამარჯვების საწინდარია! მაგრამ რა უყოს მღშახელს? პანტიანის მთელი ვაგაკობა ფრონტზეა. მართალია, ომი გათავდა, მაგრამ როდის დაბრუნდებიან ნაომარნი, არა-ეინ იცის. მოხუცები და დედაკაცები ველარ აღდიან საქმეს.

აქმია ჩაფიქრდა.

— არა, ეს საბუთი არ არის, კიდევ უნდა შეიცრას რგოლი. ამ ნამყენის გაფუჭება არ შეიძლება.

ამ გადაწყვეტილებით გამოჩნდა აქმია ხეცურაული ნინია-სეულს და, კოშკთან მისული, ხის ძირას ჩამოყდა.

ქვემოთ უზარმაზარი ალაზნის ველი გამლილიყო. კავკასიონის მთები თეთრყაბაღებიან, ნაბადწამოსხმულ რაინდებს ჰგვანდნენ. ისინი დაბაისლური სიმშვიდითა და თავშეკავებულ სიუფარულით გადმოჰყურებდნენ შათს მკლავებზე ნებიერად მისევენებულ მზეთუნახავს. ვასწვრივ კიდევ ხელიხელჩაკიდებულ ცივ-გომბორის მთები შემპარავი შერთო უთვალთვალდებდნენ ამ გოლიათთა მკლავებზე მონებივრე თვალწარმტაც ველს.

უფვარდა აქმიას ეს ხელისგულივით გამლილი ველი. უფვარდა მისი უცხო ნაქარგი და მშვიდი ბუნება. მარტოხელა იყო აქმია ხეცურაული, და ობლობაში გამოზრდილს, ნამწყემსარ ბიჭს, მშობლიურ ალერსად მიანნდა ალაზნის სიო. მშობლიურ ნანად — ამ სიოზე ამღერებელი ბუნების შრიალა და მშობლიურ ცრემლად — ცის ნაზი ნამი.

* * *

აქმიამ პაპიროსს მოუყიდა, ნათაზი დაარტყა, ფეხზე წაბოღვა და ჩვეული, დინჯი ნაბიჭით ქვემოთ დაეშვა.

ხარატაანთ კარებთან მისულმა, ცეროდ გადახედა ზღობას
სახლს. ეზოში კიბეზე ჩამომჯდარა, შავებით მოსილ ხარატაანთ
რძალს მოჰკრა თვალი.

შედგა. იმ საღამოს წყაროსთან შეხვედრის შემდეგ აღარ
უნახავს ნატო და სამძიმარიც არ უთქვამს. ეუზურხულა ეს
გულგრილობა. ახლავს დააბირა ამ შეცდომის გამოსწორება.
ქალმაც შეამჩნია აქმია, ფეხზე წამოდგა. კაბა შეისწორა და
საღამო მისცა.

— რასა აქ, ნატო, როგორა ხარ? — წყნარად იკითხა ღო-
ბეზე გადმოყუდებულმა აქმიამ და მის კილოში შეგობრულმა
სიტბომ გამოჟონა.

— რა საყიბხავი ვარ, როგორ ვიქნები! — ასეთივე კილო-
თი უპასუხა ქალმა და ალაყაფის კარებს ურდული მოხსნა.

— სახლში შემობრძანდი, — მიიპატოყა სტუმარია ქალმა
და კარები გააღო.

შეიკრიალა მუხის კარებმა. თოლიამ ღრუნით შეათვალიე-
რა სტუმარია და, მასპინძლისაგან დატუქსული, კუდამოძქვებუ-
ლი ვაიქცა საჩუხსკენ.

აქმია ეზოში შევიდა. იქვე კიბესთან სამფეხა სკამზე ჩა-
მოკდა და კვლავ კიბის საფეხურზე მოკალათებულ ნატოს შეპ-
ხედა. „როგორ გამოცვლილა, როგორ გამხდარა და გაფეით-
ლებული, ბერავი?“ — უნებურად ვაიფიქრა აქმიამ და გული
სიბრალღლით აფესო.

— აგრე არ ვარგა, ნატო... დარდი გაგაფუქებს აგრე! —
ბორძაკით წაიღუღღღღა უხერხული სიჩუმის შემდეგ.

— მაშ, რა ექნა, აქმიაე?! — ჯნესით ჩაილაპარაკა ნატომ.

— ლაგამი უნდა ამოსდო დარდს!

— გული ცრემლითაა სავსე, ხუცურაულო, რომელ ლაგამ-
ზედ შეუბნები! — წყროპით წამოიძახა ქალმა და პირი იბრუნა.
ვეღში გორგალივით მოაწვა ბოღმა. თვალის უბე ცრემლით
აფესო.

მატარა ვიგლას სიკვდილის შემდეგ დღეს პირველად
ატარდა ნატო, ატირდა თავისდა უნებურად. ატირდა მაშინ,
როცა ცრემლს არ მოელოდა. აღმათ აქმიას შეგობრულმა კ-
ლომ გააღბეო დარდისაგან შეკრული უინული. აღმათ ვაეკა-

ის თანაგრძობას გადახვეულმა ქალმა ერთბაშად ატარნო, თუ
 რა ძნელია დაიღწიო ახლობა.

ნატო ტიროდა, ტიროდა უხმოდ. შარები უთართოდა, შკლა-
 ვები და მუხლები უკანკალებდა. შეეკაბაში, მუხლებს შუა-
 ხარჯული თაფი ოდნავ ირბეოდა. დაჩაღმა იხეთქა. ვადმოანგრიო
 გულის გებირი და ცრემლებად ღადნა.

აქმია სუცურათელი უმწევად შეპურებდა ატირებულ ქალს,
 უნდოდა მიადერსებოდა კიდევ, მაგრამ ვერა ბედდებდა. უნდო-
 და რაღაც ეთქვა, მაგრამ სიტყვებს ვერ პოულობდა. რა უნდა
 ეთქვა, რა მალამო უნდა ეპოვნა, რით უნდა ეცა ქალისათვის
 სწავში.

— სულე, ვცაღე!* ცრემლით არა ეშველებო-რა. სულე,
 კანუმიდი, მოიხმინე! — ლულულულებდა ვაყვაცი და თან შებ-
 ლაღან სამწრის ოფღს იწმენდდა.

როგორც იქნა, დამშვიდდა ნატო. ძლივს ასწია დამშიმებუ-
 ლი თაფა. ჩადერფლილი, ნაღვლიანი თვალებით შეხებდა სტუ-
 მარს და მწარედ გაუღიმა.

— შაპატიე, აქმიავ, შენ სიტყვებზე გული ამოშედა, —
 სლოკანით ჩაილაპარაკა შან.

— განა რა ვითხარ სატირალი? — იკითხა აქმიამ.

— არ ვიცი, — მიუგო ქალმა.

— როდემდე უნდა ამოიწვა თვალები ცრემლით?

— არც ეგ ვიცი.

— მარტო შენ ხარ ბედგამწყრალი? — წყრომით იკითხა
 აქმიამ და ფეხზე წამოდგა.

— შე ჩემსას ვტირი! — მიუგო ნატომ.

— იცი, ნატო, რა უნდა ვითხრა, — ეუშტად დაიწყო
 აქმიამ, — ავრე არ ივარგებს, დათ ვიორგი ხარატელის მეუღ-
 ლე ხარ, არ დაგავიწყდეს! ვათხოვებამდე კომკავშირშიაც ყო-
 ფილბარ და მერე მივიჩნებებოა თაფა, აყოლიხარ დედაკაცების
 ხმასა და ცოცხლადა ხმები. სიკვდილი სიცოცხლის მონახე-
 რეა, ქალო.. ვის ვაუგია, ვაცმა თაფი გადააყოლოს ერთ ციდა
 ბაღღს! უნდა გამაგრდე, უნდა მიიხედ-მოიხედო, რას შესჩე-

* კახურად შემოკლებული ვინაცაღა.

რებისარ ზურაას ხელეზში? რით არ შევიძლია შარში ამო-
უდგე ტოლ-შეგობრებს? ჩამოდი ჩვენთან კოლექტივში, საქმეს
მოჰკადე ხელი. ჩვენ დღე არა გვეყოფნის საქმისათვის და დამე-
შენ ეს მიჯდომიხარ ხარატანთ მამაბაპურ ბუხარს და ნაცარს,
ქვეტავ ვის რად უნდისარ აგრე, რას დაუტოვებ წუთით-
ფელს? ომი ვათაედა. იქნება ბედმა გაგიღიმოს, გიორგიც დაბ-
რუნდეს, რას ეტყვი შერე, რა პასუხს ვასცემ. — შენ ომობდი
და მე ვტიროდიო, ამას თუ ეტყვი ქმარს!

გაკვირვებული და განაწყენებული ნატო ჩუმად უსმენდა
აქმიას და საპასუხო სიტყვებს ეძებდა.

— სამძიმარი კარგი გყოფნია, სხვა რაღა ვითხრა! — ვეს-
ლით მიუგო ნატომ და ფეხზე წამოდგა.

— მე სამძიმრისთვის არ მოვსულეარ!

— მაშ, რა გინდოდა, რა საქმე გაქვს?

— კოლექტივში გამოგიძახებთ ამ დღეებში!

— მე კოლექტივში არ წამოვალ!

— აბა, ვნახოთ თუ არ წამოხვალ! — ღიმილით უპასუხა
აქმიამ და აღაყაფის კარებისაკენ გასწია.

— არ წამოვალ! — წყრომით გაიმეორა ნატომ და სევდიან
გაყოლა თვალი კარებში გასულ სტუმარს.

* * *

ომი დასრულდა. გამარჯვებული საბჭოთა ქვეყანა შეუსვენ-
ებლივ შეუდგა ომისაგან მიყენებულ ქრისტობების მოშუშე-
ბას. ევლავ ვაისმა იმედიანი ყრიამელი რუსეთის თვალუწედ-
ნელ ველუბზე. ევლავ გადაიხზა და გადაიფარცხა სისხლით და
ოფლით გამოხიერებელი უკრაინის თვალწარმტაცი ხოდამუ-
ნები. ევლავ გადაიბარა ზარბაზნებით, ტანკებითა და მილიონ-
თა ფეხებით გადატკეპნილი და დაუამირებელი ბელარუსიის
ნოტიო მიწები. ევლავ ვაისმა სიმღერა საქართველოს აყვავ-
ებულ კორდებზე, აზიბინებულ ყანებსა და გაზაფხულის ყვავი-
ლებით მოქარვულ მინდვრებში.

პანტიანის კოლმეურნეობა, აქმია ხუცურაულის, ბრიგადარ

აბტუხასა და ოპის ინვალიდის კენჭიანთ შალვას მგოლეობით, თავგამეტებით ზაება შრომის ფერხულში.

ანეულებს სახნავად გასულ ტრაქტორებს მიუვალ ადგილებში კოლმეურნეობამ გუთნეული შიამველა. შეღატანში მგორე ბრავადა ახლადმოსული სიმინდის პირველ თბს შეუდგა. მეფენახეობის რგოლები ღარზე გაკრულ ვენახებს მოედვნენ, მტევნებით დაუფრსულ ვახებს ზედმეტი ულორტების შეცვლა და ბორდოს სითხით შეწამვლა დაუწყეს.

შიამედ აჭრიალდა სურამზე შაბიამანის კასრებით დატვირთული ურმები და პატივით პირსაესე მანქანებო.

ცხნით დაჭროდა აქმა ხუცურაული პანტიანის ერთი ბოლოდან მეორე ბოლოში; დღედაღამ გარს უვლიდა მწვანედ ამიზინებულ ჩეჩალს.

ყანების დროულად გამარგვლამ და გაზაფხულის ქუთუნა წვიმებში კარგი პირი დაუდო მოსავალს.

ამაყად გადააყურებდა კოლმეურნეობის თავმჯდომარე გაზაფხულის სითზე მოშრიალე ქერისა და თავთუხის ყანებს. ზღვასავით დელავდა თვალწევდენელი მინდორი. თვალს ამჩნევდა როგორ მისდევდა ყანის ზედაპირს ცელქი ნიავი და როგორ ახატებოდა თავთუხის ზღვასე მონანავე ჩეჩილის ტალღისებური ზოლი.

ჩემად, სულგანაბელი უსმენდა ვაეკაცი ყანების საიდუმლო ზურჩულს. სასიამოვნოდ ეზღაპრებოდა ყურს ნაზი შრიალი, აქეზებდა და ათრობდა ხუცურაულს მისის მზით გამთბარი ნოყიერი ნიადავის სურნელება.

არა გააჩნდა-რა ტლუ ვაეკაცს პატიოსანი კაცისა და ურყევი კომუნისტის საბელის მეტი. ცალად შემორჩენილი ცხოვრებას, მუდამ მოყვარული იყო დაუდგრომელი შრომისა და შეუწელებელი ზრუნვას.

იქნებ გადამეტებული თავმოყვარეობის ბრალი იყო, რომ ხალხი მას ცოტა გორაზო ბუნების კაცად სთვლიდა. იქნებ ეს გორაზობა იყო მიზეზი, რომ აქმა ხუცურაულმა, თედაათი წლის ვაეკაცმა, ოქახი ვერ შეჭმნა და ვული ვერავის დაუდო. თვით აქმა ეს ამბავს მოუცუდელობას ახრალეებდა.

დილიდან დაბინდებამდე ისმოდა თავმჯდომარის რიხიანი

ხმა და ამ ხმით წაქუზებული პანტიანის ახალგაზრდობა, ახალ-სიანად ებმებოდა შრომის ფერხელში.

ვის შეუფერებდა თავმჯდომარე, ვის დატრუსავდა ვის დაუფრევებდა. მუდამ გამოინახებოდა ამ კაცში დაუშრეტელი შარავი სააღერსო და საკაცხავე სიტყვებისა.

პატივის სცემდა პანტიანის საზოგადოება მკაცრსა და სამართლიან თავმჯდომარეს. აქშიაც უდილობდა გაემართლებინა ეს პატივისცემა თავისი უანგარო შრომითა და დაუზარელი გარჯილობით. ამიტომ იყო, რომ ასე ახარებდა მას სიუხვე მიწისა, ციდან დროულად გადმოვარდნილი ნაში, შიხის მცხენვარე მზე, აყვავებული ბალ-ვენახები და მთაში საილალოდ გასული საქონლის დოვლათი.

პარტიული სკოლის დამთავრების შემდეგ ხუცურაული პანტიანს დაუბრუნდა ორიოდე წლის მუშაობის შემდეგ სოფლის კოლმეურნეობამ ერთხმად აირჩია მუყაითი და დაკვირვებული ვაჟკაცი თავის ზელმძღვანელად და მოამაგედ.

სამამულო ომში ხუცურაულს სოფელში მოესწო. ბრძოლის ველზე გასული აქშია ჩვეული თავდადებით ებრძოდა მტერს.

პირველ თვეებშივე მიღებულმა ქრილობებმა ხუცურაულს თავისდა უნებურად მწყობრიდან გამოაყვანა და მშობლიურ მხარეს დაუბრუნა.

მძიმე სიზმარივით ჩარბა ხუცურაულს ხსოვნაში ფრანტ-ზე გატარებული დრო. ათასში ერთხელ დაესიზმრებოდა ხოლმე ბრძოლის სურათები, ფერადი მანძალეებით გადაპრეღებული ეკ ყურს ჩასწვდებოდა თვითმფრინავების თავმომაბეზრებელი ქოთქოთი, მთიდან წამოსული ზეგვივით მგრგვინავე ზარბაზნების ხმა, ციდან მოწყვეტილი ყუმბარების წივლი და ბოქოებივით მოფტბფტბე ტანების ხრილო. მერე ერთბაშად ამ ორთმტრალს ვიღაცის არაადამიანური კენესა ფარავდა. კენესა, რომელიც იმ წუთს ჩასწვდა აქმის ყურს, როცა ყუმბარის ნაშხვრევეებმა გონიერება წაართვა მას.

პოსპიტლის შემდეგ აქშია სოფელს დაუბრუნდა.

დაუღალავ შრომაში და ჭაფაში ვაიარა დრომ.

ომგადახდალი ქვეყანა თავისას ითხოვდა.

* * *

ამ დღეს, როცა თავმჯდომარემ წინასწარული ანახულა, წაღმო ხანს, კენჭაანთ შალვა, ბრიგადირი აიტეზა და თვითონ აქნია კაცის წრდილში ვაშლილ სუფრას შემოსხდომოდნენ და მეგობრულად ბაასობდნენ.

უკვე მეოთხე სელადა იდგა რიგში და შეზარხოშებული თანამესუფრენა შორივ ჯამს სეამდნენ. სადღეგრძელო რამში დაცარვულ ბიჭებს შეესო და ვიორგი ხარატელზე შეჩერდა.

— აფსუს, ბიჭო! — ნაღვლიანად ჩაილაპარაკა აიტეზამ და თვალი აარიდა სუფრას.

— ორმოცდაორში შეეხედი ვიორგის, — თქვა კენჭაანთ შალვამ და ფეხზე პროთეხი შეისწორა. უკვამურად შეიქრიალა თასმებში და რკინამ.

— მერე რაო? — იკითხა დანტერესებულმა აიტეზამ.

— მესანგრეთა ასეულში იყო ზემდეგად, — ვანაგრძო შალვამ, — გული ორდენებით ჰქონდა დამშვენებული და ჯანზედაც კარვად მუხუნა. ეგ არის, რომ ოქახზე დარდობდა, ხშირად იგონებდა სახლსა და პანტიანს.

— გული უგრძობდა, ალბათ! — დანანებით ჩაუტათო სიტყვა ბრიგადირმა, ქაშანურის პატარა ჯამში ღვინო წაასხა და სუცურაულს მიაწოდა.

ფიქრებში წასულმა აქნამ უხმოდ წამოართვა ჯამი, ჩუმიად დალია და გვერდზე გადადგა.

— აფსუსია აგრე ეიგონებდეთ ვიორგის, თვალი იყო კოლეპტივისა, — ჩაილაპარაკა მან. მისმედ ამოიოხრა. ჯამიდან სათუთონე ამოიღო, სუფრაზე ვაშლილ ვაზეთს ბოლო მოახია, სულში მოჭმუქნა და თამბაქო გადაახვია.

ჩქარა აქნის აღდღეუბული სახე თამბაქოს კვამლში გაეხვია.

— იქნებ ცოცხალია სადმე? — თქვა აიტეზამ და შალვამ გადახედა.

— არ მგონია, სადმე იყოს, დიდი ზარალი მოუვიდა მათ ნაწილს, — უპასუხა შალვამ და დაცარიელებული ჯამი ღვინით აავსო.

კარგა ხანს ისხდნენ გაბინდულნი. ყველა თავის ვიქტორს მისცემოდა. მთებს ამოფარებული მზის სხივები კაქლის ვიქტორებს ოდნავდა ღებავდა.

აკმია შეირბა. თამბაქოს ნამწვავი გვერდზე ვიქტორს, მუბლზე ჩამოყრილი თმა თითებით გადაიფარცხნა და აიტუნას მოებრუნდა.

— ნინიასეულში ვიყავი დღეს, ვერ არის კარგად, შალვა მორევი ვაზს.

ამ სიტყვების გაგონებაზე აიტუნამ მხრები აიჩინა, წერო-მით გადახედა აკმიას და უგემურად წაიდუღუნა:

— ათად თუ გამჭირი, არ ვიცი და... ნინიასეულს როგორღა ვუშველო!

— ზეენში რომ ვთქვათ, ყაიდაში დაიქრებოდა, მაგრამ ვის არგებს შენი ლეში! — იბუშტა აკმიამ.

— ნუ გეშინია, თავმჯდომარე, ომი გათავდა დაბრუნდებიან ბიჭები და ისევე გაემარათო ზეენს კოლექტივს! — იმედოვნად შესძახა შალვამ.

— ომგადახდილებს გაუმარჯოს, ომგადახდილებს! — წამოიფარა გახარებულმა აიტუნამ.

ბუღურაულში გვერდზე გადახედა უშნოდ აყრთყინებულ აიტუნას. ქამი აიღო და წყნარად დაიწყო:

— ომი გათავდა, მართალია, მაგრამ როგორც მიტანგზე ვთქვა, პერა და დოვლათი მაინც სჭირდება ზეენს ქვეყანას. ბიჭებიც დაგვიბრუნდებიან, მაგრამ რა პირით შევხედებით მათ. ამბიბინებელი ყანებითა და შვილივით მოვლილი ვაზებით უნდა იამაფოს პანტიანში. ომგადახდილებს ვერ შევარცხვენთ, ოში წასულეებმა არ უნდა თქვან, დაუქცევიათო სოფელი. ნინიასეულსაც უნდა მოვეუაროთ და გორგორებზე გაწვდილ ყანებსაც. აიტუნამ შემომიტია, ნინიასეულისათვის ხალხი არ მგოფნისო. უნდა გამოვცებნოთ ხალხი, ახალი რგოლი უნდა შევქრათ, დედააკობას უნდა ვთხოვოთ, შრომადღეების მინიმუმში უნდა გავზარდოთ. მოვლენ ბიჭები და გაიზარებენ ჩვენით. ასე უნდა მოვიქცეთ უთუოდ. — თქვა აკმიამ და ქამი დაეცალა.

სამხარი გათავდა. სუფრა მილაგეს, შესაღამოვდა. კენ-

ქიანთ შალეამ მტკივანი ფეხი აიკრიფა და სახლში შევიდა დასისვენებლად. შეზარხოშებული აიტუზა აქმიანსა და ეტოტოდა დალა.

— არა, შენ ვერ გამოიგე, ამხანაგო თავმჯდომარე, არ დაგვიწყდეს, მე აიტუზას შეძახიან. მე ვველაფერი ვიცი, ჩემი ბრიგადის რგოლებიდან ვერაფერს მოგცემ. შენ თუ გეგულდება ხალხი — მე საწინააღმდეგო რა მაქვს, მაგრამ მე შინც ვერ გავიგე, ვინ ვყავს უზურში. რომელ ქალებზე დასარაყობს.. ვიღა დავერჩხა რგოლებს ვარაშე? — ლულულებდა სანდრო და ღვინისაგან არფულ თავალებს მოხვეერივით ატრიალებდა.

— ერთი რგოლი კიდევ შეიყვრება, ერთი რგოლი — არწმუნებდა აქმია ბრიგადირს და თითებზე ათვლიდა ხალხს.

— აი, თუ გინდა, ჩამხიანთ სოფო და ნუკია, რას მიყვითებენ? ბერეკიანთ რძლები. თებრო ვაგაური თავისი შვილებით. ხარატაანთ ნატო. აი ერთბაშად რამდენი ხალხი ჩამოვთვალე, — ამბობდა აქმია.

— ფრე ჩამოთვლას რა ქვია აქვს, ხარატაანთ ნატოს როგორ ვაიყვან სამუშაოდ?! — არა ცხრებოდა აიტუზა.

— ვითომ და, რატომ არ ვაფიჯვან, თუ კოლექტივის წევრია და ჩვენი წესდება წაუკითხავს, რა დაგვიდგება წინ!

— შელოფიარება ბაღზე, ვინ გამოუშვებს კოლექტივში. ლანძღვით აგვიკლებს ზურია და ბოლს აგვიყენებს ზურაზე.

— ყურებზე ხახვი არ დამაქრას შენმა ზურიაში! — ვაბრაზებით წამოიძახა აქმიამ და წაბარბაცებულ აიტუზას ხელი მოჰკიდა.

— ბიჭოს... როგორც ვატყობ, წაართმევ კიდევ ზურიას რძალს! — ჩაბითხითა აიტუზამ.

ეწყინა აქმიას მველობრის ხუმრობა.

— საერთო საქმისთვის, დიანაც, წავართმევ. ისე კი, პატრონს მოახმაროს, მე რა საქმე მაქვს! — წეროშით ჩაილაპარაკა და ამ სიტყვებით გამოარდა ბრიგადირს.

წონასწორობა დაკარგულმა აიტუზამ რამდენიმე ნაბიჯი გადასდგა წინ, ღობეს მიეჯდნო და მიფლმდა.

— მაგას ნუ იტყვია, თავმჯდომარე, — ბუტბუტებდა ღობეს აკრული აიტუზა, — პეწიანი ქალია ნატო... ამხანაგურად

გეუბნები... ნუ ეხუმრება ზურბის რძალს... შენსთანა რბოლა
ოხერი ბაჭისთვის ქალის სითბო ეუფუნა წვიმის სიდარია
გვალვიან დღეში... დამიჯერე... მე აიტუზას მეძახიან.

თ ა ე ი მ ე ო თ ხ ე

ოშის დამთავრებამ და გამარჯვების სიბარულმა კიდევ უფრო გაამძაფრა ხარატანთ ოჯახის სევდა, და შინც ვერაფერს დასწამებდა ხარატანთ ოჯახის წევრებს გულგრალობას. გულის სიღრმეში ისინი ამყობდნენ სახალხო გამარჯვებით, რადგან ამ საერთო ზეიმის მონაწილედ გრძნობდნენ თავს, მაგრამ ორი საყვარელი ადამიანის დაკარგვა სევდით მოსაუდა გამარჯვების დღესასწაულს ხარატანთ ოჯახში.

იმხანად ხარატანთ ზურბი შირვანიდან ამოსულ ცხვარს ამოპოლოდა და მთაში წისვლამდე ოჯახში ტრიალებდა ღობეები შეაყეთა, კარის ეენახი გათოხნა, ფაზები შეწამლა და ახლა ტყიდან ჩამოტანილ ფინხს თონესთან ეუწავდა.

საქმეში ვართული ზურბი ხანდახან ქვეშ-ქვეშად ვახედავდა ხოლმე აფანზე მოფუსფუსე, მოღრუბლულ რძალს და გული სიბრალულით ეუქმშებოდა. ნათლად ზედავდა, როგორ ილეოდა ქალი და როგორ ეცლებოდა ოჯახს ზელიდან უკანასკნელი იმედი. შეილისა და შეილიშეილის საყვარული ზურბის ახლა ნატოზე ვადაეტანა და იმასლა ფიქრობდა, როგორ შეეშსუბუქებინა ქალისთვის ვარაში.

რამდენიმე აბრეშუმის საყაბე, კარგი ხარისხის მოტკალი თეთრედლისთვის და საგანგებოდ შეკერილი ფებსაცმელები ჩამოტრანა ქალაქიდან ზურბამ რძალს და ყველაფერი ეს შეუქმნევლად დააწყო ნატოს ოთახში.

არ უფვარდათ თავისი გრძნობების გამოძედავენება ხარატანთ, გულმოფხვინედ მალავდა ზურბი თავის აზრსა და ზრახვას. ზედმეტი სააღერსო სიტყვის თქმა დედააკაცობად მიიჩნდა.

— ცოტაც და დედულეთს წაეიყვან ნატოს, იქნებ გაერთოს სამშობლოში, გული ვადაყილოს ერთ ხანს, — ეუბნებოდა ზურბი ცოლს.

მართა შიშით უსმენდა ქმარს. ეჭვობდა: ვაითუ აღარ დაბრუნდესო ჩაილა. მაგრამ ამ ეჭვს არ ანდობდა ზურბას.

ნატომ ამ განზრახვის არა იცოდა-რა, მხოლოდ თავისადმი უნებურად რაღაც გამოკოცხლება დაეტყო მის გულს. ხშირად გამოდიოდა აივანზე, გზას გაჟეურებდა — თითქოს ელისო ეისზე. თათლის შეფუფხვებზე მთელი ტანით იძაბებოდა და, სმენადტყვეული, ქერციცივით ილუტსებოდა. ვისღა ელოდა ნატო, თვითონაც არ იცოდა ბედშავმა.

„არ წამოვალო!“ — ვადაწყვეტით უბასუხა აკშიას, მაგრამ მამინვე იგაძნო, რომ აცრუა. სუსტი იმედევით ჩაბრა ველში დამწუხრებულ ქალს აკშიას სატყვეები. მზის შუქივით შეანათა ძაძამოსილ ხარატანთ სახლში აკშიას იმედინაშა ღიმილმა, ააფორიაქა გულმალეული და დარდისაგან ილაყგა-წვეტილი ნატო. მართლაცდა როდემდე უნდა ყოფილაყო ასე დაბეჩავებული და ცოცხალმკვდაჩი? როდემდე უნდა ევლო ოთახიდან ოთახში და დღემდეამ ეკენესა დაღუპულ შვილზე. უგზო-უკვლოდ დაკარგულ ქმარზე, ჩაფერტლილ ახალგაზრდობაზე, დაყარულ ოჯახზე?

მომეზრებოდა ნატოს თავისი თავიკა და თავისი დარდე-ბაც. დაიბალა საბრალო ქალი ფიქრით და წუხილით. ხანდა-ხან სურვალაც კი მოუვლიდა — სადმე გაქცეოდა ამ უწყალო, ლოდივით მძიმე სევდას, ამ დადუმებულ კედლებს, ამ მიერუებულ კარ-მიდამოს და ტიასავით გელისმღრღნელ დარდს. სწუეროდა ერთი წუთით მაინც ამოესუნთქა თავისუფლად, წუთით მაინც მასკემოდა თავდავიწყებას, წუთით მაინც მოშორებოდა მამამთილის მკდელ თვალებს, დედამთილის უნიათო წუწუნს, პაპა თორნიკეს თავშეკავებულ ოხვრას.

დღესაც ამ ფიქრში იყო ნატო.

თათლის სანთელავით დნებოდა მათის მზიანი დღე. შეუმ-მჩნევლად წებობდნენ ჩრდილები გარშემო, აივნის მოაჭირ-თან, გრძელ სკამზე ჩამომკვდაჩი ნატო უგულოდ ქსოვდა პაპა თორნიკეს წინაღებს და ათასში ერთხელ ცოვად გადავლებდა თვალს ეზოში მოფუხფუსე მართას და საჩხებთან მომეშავე ზურბას.

თოლიამ შეტყუა. ზურბამ თავი მოანება საქმეს, ძალს

შეუტია და ალაყაფის კარებს გახედა. ღობეს გადაღმა მუხრბ-
ლის ბიჭის ხმა მოესმა.

— ძაღო ნატო, აქმა ძიას დაუბარებია, დღეს საღამოს
კოლექტივში ჩამოდი კრებაზედათ, — ღობიდან გადმოსახს
ბიჭმა აივანზე მჯდომ ნატოს.

— უსათუოდ ჩამოდიოთ ზურია პაპაეა და შენცათ! — ღობ-
ძინა ბიჭმა და კენტრუსით დაეშვა ქვევით.

ზურის ალაყაფის კარებთან მოუსწრო ამ სიტყვებში.
ხარატელმა ვაკეირვებით ახედა რძალს და შემოტრიალდა
უკან, საჩხებისაკენ. გულანქროლებული ნატო აივანზე გაიტ-
რუნა.

— ნეტა რა უნდა იმ ბიჭს, რა კრების თავი გვაქვს ახლა, —
უკმაყოფილოდ წაიდუდუნა მართამ.

— სხვისი ქირი — ღობეს ჩხირი, არ ვაგივია, დედაკა-
კო! — უპასუხა გზადმიმავალმა ზურიამ აბუზღუნებულ
კოლს.

ნატო ადგა, ოთახში შევიდა, წინდის ჩხირები და ძიას
გორგალი თაროზე ჩამოსდო. ხელები და მუხლები უკანკალებ-
და. შიშული ტანითა თრთოდა. გრძობდა ქალი, რომ არ
მოიწონებდა ზურია მის საქციელს, მაგრამ რაღაც შინაგანი
ძალა, უხილავი ნებისყოფა ამოქმედებდა.

„სულ ექვსი კვირია, რაც შეილი დაემარხე და... — ფიქრობ-
და ქალი. გული საგულედან ამოვარდნას ღამობდა. — ნუთუ
ასე ძნელია კრებაზე წასვლა? კრებაზე ხომ ყველანი დადი-
ან“, — ამშვიდებდა თავის თავს ნატო.

თვალს კედელზე ჩამოკიდებული გორგის სურათი მოხ-
ვდა: ალერსიანად უღიმოდა ვაგეაკი ქალს, თითქოს ამხნევებ-
და, უწონებდა საქციელს.

„შენ კი მოსჯდომიზარ ხარატანთ მამიპაპურ ბუხარს და
ნაკარსა ქქექავ“, — გაახსენდა ქალს აქმის სიტყვები.

მართლაცდა, რა სარგებლობა მოუტანა სოფელს ნატომ?
ჯერ იყო და პატარძლობით იმართლა თავი. პატარძლობის
ორსულობა მოქვეა, ორსულობას — ძუძუმწოვარა ბაღლი,
ბაღლს — ქმრის უბედურება და ამ უბედურებას კიდევ —
ბაღლის სიყვდილი.

არა, აღარ იქნება აგრე! ნაცის უნდა გასტეხოს ნატომ, სიარცხელია, მთელი სოფელი მუშათაშია ჩაბმული, ის კი აქყოლია მამამთილის სიკერაპეს და ესაფუძვლო შიხეზებით თავს არიდებს კოლექტივს. ახალგაზრდობა სისხლსა დვრიდა ომში და ნატოს კი თფლი შეშურდა მათთვის.

ქალი შეიარბა. სწრაფად მიუახლოვდა ნამზითვე სკივრს. დედისეული თაღბი ქიშმირის შალი ამოიღო, მზრებზე მოიგლო, სწრაფად გავიდა ოთახიდან და ასეთივე სწრაფი ნაბიჯით ჩაყვია კიბეს.

ეზოში ჩასულა, სახეხთან ჩამომჯდარ ზურთასთან მიიქრა და აკანკალებული, მაგრამ მტკიცე ხმით მიმართა:

— წავიდეთ, მამამთილო კრებაზე!

ზურთამ დინჯად ახედა ქალს. შეათვალე რა თავიდან ფეხებამდე. ცოვი და მცდეული გამოხედვა ქიშმირის შალზე შეაჩერა და მკვებედ წარმოსთქვა:

— წადი, მე მოვალ!

უხებრხულა ქალს მარტო გამოჩენა ხალხში, მაგრამ აღარა უთხრა—რა მამამთილს. უხმოდ შემოტრიალდა და მტკიცე ნაბიჯით გასწია ალაფაფის კარებშიაკენ.

* * *

სოფლის კლუბში ხალხი ბლომად შეგროვილიყო. მოსულთა შორის დედაკაცები სჭარბობდნენ. გამაყრუებელი უაყანი და ალიაქოთი გამდგარიყო დარბაზში. უბნებად ჩამომსხდარი კოლმეურნეები აღარ აცლიდნენ ერთმანეთს ლიბარაკს და კრების დაწყებამდე დროს ხუმრობა-ლაზღანდარობაში კლაუდნენ.

ნატოს გამოჩენამ დარბაზში ერთ ხანს შეანელა ყაყანი და წუთით ჩამოვარდნილ სიჩქმეში გაკვირვებულთა ზურჩული მოისმა. ნატომ იგრძნო ეს და წამოწითლებულმა სწრაფად მოძებნა თავისუფალი ადგილი. ჩამოჯდა სკამზე და გაიანბა.

მოხუცმა დედაკაცებმა ვიშვიშით გადააქნიეს თავი და ნიშნის მოგებით გადახედეს ერთმანეთს. ახალგაზრდა ქალები

მოკრძალებით მიუახლოვდნენ ხარატაანთ რძალს და მოესამ-
ბინრეს. ერთმა დედაკაცმა გესლიანადაც კი წასიურჩელა
ნატოს:

— ქა, როგორ მოხდა, როგორ გამოვიშვე მამამთილმა?!
ნატო შეფოცდა. შიშით გადახედა მეზობლებს. არ ესიამოც-
ნა ოჯახური წერილმანის კარში გამოტანა.

ღარბაზში დამატებით შემოიტანეს ლამპები. ხალხი
დალაგდა კრების თავმჯდომარემ, მდივანმა და კოლეგტივის
გამგეობის წევრებმა წითელ მუდგადაფარებულ მაგიდასთან
იდგილი დაიკავეს.

სხვადასხვა ქაღალდებით და საბუთებით დატვირთული
აქვია ხეცურაული მომხსენებლისთვის განკუთვნილ იდგილს
მიუახლოვდა და კრებაც დაიწყო.

მომხსენებელმა ბევრი ილაპარაკა საგაზაფხულო სამუშაო-
ების შესრულებაზე, შესრულებული სამუშაოების ხარისხზე
და მომავალ, გადაუდებელ ამოცანებზე. გამოსულმა ამხანაგებ-
მაც ბევრი იმსჯელეს რგოლების დანაწილებასა და ბრიგადის
ცალკეული წევრების ავტარვანობაზე.

აიტუნა კრებას უმტკიცებდა, რომ ურწყავში სიმინდს
ოთხჯერ ვათოხნაც არ აწყენსო და წინადადება შემოაქონდა,
ცალკე ნაკვეთებზე ოთხი ოთხი ჩაეტარებინათ რგოლებს.
კენჭიანთ შალვა უფრო ნაკელსა და წუნწებზე ამყარებდა
იმედს.

გახურდა კამათი.

ოფლით დადარულ, შხისგან დამწვარ ნაოქმეპარულ,
კეთილ სახეებს აღმური ასდიოდა. ამ ღარბაზში ყველაფერი
ერთი აზრით გამსჭვალულიყო, აქ ყველაფერს ახლადმორწყუ-
ლი მიწის სუნი ანოყიერებდა და სანამყენე დანასაფით გალე-
სილი სიტყვა დაუნდობლად სჭრადა მოსაჭრელს.

ბოლოს კამათი ნინიასეულის ზვარს შეეხო. აიტუნას
უსაყვედურეს, მთელი ნამყენი უპატრონობით ობრდებო.

სიტყვა ისევ ხეცურაულმა მოითხოვა.

— ამხანაგებო! — დაიწყო მან. — ნინიასეულის გაფუჭე-
ბას ჩვენ არავის არ დავანებებთ. უნდა მოვეუაროთ ახალ
ნამყენს თვალის ჩინივით და მამინ ნაკვეთი ვერ აქობებ

ნინიასეულს. ექვსი წლისაა ნამყენი და რიგიანი მოსავალიც
წელს უნდა მოგვეცეს. ახლა მოვლაზეა საქმე. ვასალანძობია
სანდრო, მაგრამ სანდრომაც რა უნდა ქენას, ხალხი არ ქვავს
მეტეი. ბევრი ვაფოქრეთ ამხუე და გამგეობაში დაფადგინეთ:
უნდა შეიკრას ერთი რგოლიც. რგოლში უნდა გაიპიროვნოს
ნინიასეულის ნაკეთი და ფეხზე უნდა წამოაყენოს. ხეცნ აქ
ვთხოვეთ ამხანაგებს, დღევანდელ კრებას დასწრებოდნენ.
ნება მომეციოთ, ზოგთან ზოდინშიც მოვიხადო შეწუხებისათვის.
იმათ იქნება პირადი დარდი ცრემლს არ უშრობდეთ თვალეზ-
ზე და ვუღს არადერი უხარებდეთ, მაგრამ პირადი რას ვე-
ქვია. როცა საერთო ვეიფუქდება! — თქვა აქმიამ და გაჩუმდა.

— ვის ასახელებთ ახალ რგოლებში? — იკითხა ვილდამ.

— ჩაჩხის ვოგოებს უნდა ვთხოვოთ.

— კიდევ?

— ბეროკიანთ სამივე რძალს.

— კიდევ?

— ვიგაურებს.

— ხელმძღვანელად ვიღას ნიშნათ?

— ნატო ხარატელს, ზურაიას რძალს! — თქვა აქმიამ და
ნატოსავეს გადაიხედა.

დარბაზი შეიკრბა.

— კარგია... კარგი! — შესძახეს ხალხში.

— არ იქნება ეგა! — გაისმა უეცრად მრისხანე ხმა.
ვეულამ იკითხენ მიიხედა, სიიდანაც ეს ხმა მოისმა.

ზურაია ხარატელი წამომდგარიყო უკანა რიგებში და
ბოროტად აბრიალებდა თვალებს.

— რატომ არ იქნება, ხარატელო? — იკითხა კენჭიანთ
შალვამ და ვაკეირებთ შეხედა ზურაიას.

— არ იქნება! შეილი არ ვასცივებია ზემ რძალს საფლავში
და ქმრისა არ იცის არადერი, რა ვუღს დაუღებს სამუშა-
ოს! — დაიღრიალა ხარატელმა. — რა იცის მაგან ვაზის ვად-
რო, შეგვარცხვენს ტყუილად! — უფრო დამწვიდებით ჩილიაბ-
რაქა და დაქდა.

— მართალია, მართალი! — გაისმა ზოგან.

აღმოღებულ ნატოს სიანჩხლე აბრჩობდა, სირუხეილი სწევდა ერთ ადგილას გაყინული, გაქვავებული შექურბდა დარბაზს. ხუცურაულის თევაზიანი სიტყვა მალაშოსავეთ მოედო გულს, ამ სიტყვამ ბოდიშოც კი მოსწმინდა ქალს ხალხის წინაშე, ლავამი ამოსდო ვამეცხაე ღიმილს. მამამთლის გესლმა კი ყველაფერი ისევე დაღუბა, აბუხად აიგდო, შეარცხენა, ვაატრიზავა.

გრძნობდა ნატო, რომ ამ შეურაცხყოფის ატანა სამუდამოდ ღუბავდა მას, სასიცოცხლო ნიადაგს აცლიდა ფეხქვეშ და ხარატაანთ უფსურულში მოაქანებდა.

— ნატოსა ვკითხოთ, ნატოს! — წამოიძახა აიტუზამ და იმედოიანი ღიმილით ვადაბედა ხარატაანთ რძალს.

აბობოჭრებელი წამოიჭრა ზურია ადგილიდან. მერე მოაგონდა, რომ კრებაზე იყო, ადვირი ამოსდო თავის სიანჩხლეს, ამოიგმინა მწარედ და სკამზე ჩამოჯდა.

ნატო წამოდგა. დარბაზში სამარისებური სიბუმე ვამეფდა. ქალმა აბრმიუცემლად მოაგლო ამღვრეული თვალები ხალხს და ოდნავ ვასაგონი ხმით წაილულულდა:

— მე თანახმა ვარ, ჩემი შრომა ხსოვნას დაუდებს შეილსა და ქმარს, — თქვა და დარბაზი უმაღლე დასტოვა.

* * *

კრების დამთავრების შემდეგ ხუცურაულთან მიიჭრა ზურია, ცალკე ვაიხმო და მკვახედ მიმართა:

— ხუცურაულო, ვაციება დაგვეცლია ბაღდისთვის, საფლავში ვამოგვეგლოვა ის ბიჭოც და მერე ვაგვეგდო ვმდედაყვი სამუშაოდ.

— ნუ ფიცობ, ზურია, არა ვამოვა რა აგრე! ღბინში არ მიგვიწვევია შენი რძალი და ქეიფში, შრომაში კი გულს ვადააყოლებს უფრო, — უბასუხა აკმიაშ და ცერად შეხედა ამრეზილ ხარატელს.

— დედულეთს მინდოდა ვამეგზაენა, იქნებ ვადაპუროდა დარდი, მობრუნებულყო ცოტა, — აუბსნა ზურიაშ.

— ჰელო ზღაპრებია ეგა. შენ რომ ვაყურით, მისეზება არ დაგეღვია. ჩვენ კი ნაკეთია გვიფუტდება, შეისმინე! — მოსტერა აქშიამ.

— ცუდს მიპაჩებ, ხუცურაულა, არ მკადრება შენგან, მამად გავუთენი, ბატო! — შექვეარა გაბეზრებულმა ხარატელმა.

დინჯად ახედა თავმჯდომარემ ბრანშორფულ, ვულზეად ზურიას. ცაცხვს მიერდნობოდა ხარატელი. მძიმედ სუნთქავდა.

— ნუ კერბობ, ხარატელი, ნუ! — წყნარად წარმოთქვა აქშიამ და თვალი შეავლო ადუღებულ მობაასეს.

— შე არა ვკერბობ...

— კერბობ, — ვაწყვეტირა თავმჯდომარემ, — ძალიან კერბობ, ხარატელი. ჩასტიდებისარ ხავსს და ველარ ეშუები. არ ემორჩილება არც კანონს და არც ჩვენს წესდებას. ოჯახიდან ქალის საერთო სამუშაოზე გასვლა ოჯახის შეურაცხოფა გგონია. ათას მიზეზებს ეძებ და მკუთთ გვატყუებ. ხათრი დავუღვთ ვითრვისა და არც შენა ხარ კოლექტივის ურიგო წევრი. ახლა კი უნდა ჩვენც დაგვიტომო, ცოტა ჩვენც უნდა ვაგვიგონო. აბა, მიიხედ-მოიხედე, რომელი ქალი არ შეშაობს კოლექტივში? შენ რაღა ვაბდი, ხარატელი!

— დამეღუბება ეგ გოგოც და მერე რა ვეუო. ვის მივმართო?! — შექვეარა ზურიაში.

მთვარის შუქში შემოანათა ხშირ შტოებში, მკრთალად მოეფინა მობაასეთა ღანდებს და კიდევ უფრო გააფერქკრთა-ლა მათი მღელვარე სახეები. ხუცურაულის უღვაშებში მთვარის ღიმილი ათამაშდა.

— ვერ გავიგე, რა ვინდა თქვა? — მცდელის თვალით ჩაბედა მან.

— გადაგვიგლოვნა ცოტა, — მიუგო ზურიაში.

— კარჩაკეტილს ბოღმა უფრო ჩაიგდებს ხელში. ხალხში ვასული უფრო უკეთ გაეძლეებს დარღს! — უბასუბა აქშიამ და ამ სიტყვებით გაშორდა ხარატელს.

კარგა ხანს იდგა ცაცხვის ქვეშ ზურია, კარგა ხანს ისმოდა რიგზე მამავალი ხუცურაულის ფეხის ხმა. ბოლოს მიწყნარ-

და ყოველივე, სიჩუმემ მოიცვა გარემო, პირბადრი ^{საფარე} მშვიდად ანანავდა უღრუბლო და უსახლვრო ცაზე.

შობილ ამოიოხრა ზურიაშ. ამოიოხრა და ბოღმა ამოატანა თან, გრძნობდა ხარატელი, რომ შეარი ნიდავი არა ქონოდა მის სიყერპესა და ვაფშართლებელ სიჭიუტეს. გრძნობდა, რომ მისი რძალი ვერ იქნებოდა გამონაკლისი მთელ სოფელში და ვერ ასცდებოდა საერთო ფერხულს, მაგრამ ნინიასეული გული არ ემორჩილებოდა ამ ურყევ განაჩენს. ხარატთან რძალი იყო ნატო და ხარატთან თქახის მტერი უნდა ყოფილიყო მხოლოდ. ვიორგის ნააღერსევი იყო ეგ გოგო და ვიორგის მოგონებათ უნდა ეცოცხლნა ამ ქვეყანაზე. კარში გასული ქალი კი, ვინ იცის, ეს არ გადააწყდება გზაზე...

ცივია მიწა, ძალიან ცივი და აღმომცენებელი უველაფრისა შთანთქავს ყოველივე აღმომცენებულს.

ნინიასეულის ზეარში ღურჯაუ მობიბინე ფოთლები, ცივეგამბორის სით და ზაფხულის მწველი მზის სხივები ამოაშრობენ რძლის გულში დარდს, მაშინ მოყვდება ვიორგეცა და ის საბრალო ბაღდიც. მაშინ იქნებიან სატირალნი ის საბრალონი, რადგან ერთს აღარ ეყოლება ცოლი — მგლოფიარე და მეორეს დედა — ცრემლიანი. ცივი მიწა იქნება მხოლოდ მათი მშობელიცა და მათი გამკითხავიც, ცივი მიწა, რომელიც გააცივებს ხარატთან ვერას, დააღმობს საძირკვეელს, ზურიას სახელი ამ ქვეყანაზე და მტერად იქცევა ყოველივე.

ნასახლარი დაერქმევა იმ ადგილს, სადაც იხლა ხარატთან კობტა კარ-მიღამოა. ბებრის კბილებივით ჩაშავებული საძირკველის ბოძები სევლით ამცნობენ გზადმიმავალ მგზავრს, რომ ოდესღაც ვერა ყოფილაო აქ. აღარავინ იქნება ზედაშის ამხდელი. აღარავინ იქნება სულის მომხსენებელი. წაიშლება ზურიას სახელი ამ ქვეყანაზე და მტერად იქცევა ყოველივე. აღარა ესმის-რა ზურიას, თავის თავს იჭერს ფიქრში: რის მაქნისია ქვრივი თქახში და ისიც უშვილო! როგორ გადაარჩენს ვერას?

ვერ გადაარჩენს, მაგრამ ხარატთან რძალია მაინც და ვიორგე ხარატაშვილის ცოლი ერთგული უნდა იყოს თქახისა.

არა, არ გაუშვია ზურიას თავისი რძალი საბუშაოდ და არც
ახლა გაუშვებს არსად, თვითონ გაიჭრება ორად. ათვერ მტრ
საქმეს გააყეთებს, ვიდრე დღემდე აყეთებდა, ოღონდ თავის
დაანებონ ნატოს, ვგდოს ქალი სახლში თავისთვის, ვითომ არც
ყოფილა ქვეყნად. კიდევ უყიდის კაბებს, ოჭროს სამაჩურსა და
ბეჭდებს შეუკეთოვს ნაცნობ ოჭრომჭედელს ქალაქში. დღეო-
ბაში წაყვანს მორთულ-მოკაზმულსა და დედოფალივით
დამშვენებულ ნატოს, ოღონდ შინ დასტოვონ ოჯახის დედა-
ბოძი.

ვინ იყის, იქნებ... კიდევაც გამოჩნდეს ის ბიჭი... იქნებ ხმა
ვერ მოაწვდინა ოჯახს. იქნებ მოვიდეს შინ და გამხიარულდეს
ისევ ხარატანთ სახლი. ისევ გაცოცხლდეს გიგლა და გათბეს
გაცოცხლებული კერა.

„გაცოცხლდეს გიგლა, გათბეს კერა?!“ — უნდოდ ჩაიცინა
ზურია და ცაცხეს გამოხრდა. ნელი, გატეხილი ნაბიჯით აძყვა
ორღობეს.

ასეთი სულისშემხუთავი სიჩუმე ჯერ არასოდეს არ უგრძე-
ნია. ცოლდა კიდევ თათქოს, და რაღაც მკბენავი სით გველივით
უსრიალებდა ტანზე.

„ეს არის, ეს არის, რომ მტერად აქცევს ყოველივეს! ეს
სოცოვე მიწის შიგანიდან მოდის“. — შიშით ფიქრობდა გზად
მომავალი ზურია და ძლივს მიაბიჭებდა ტყვიასავით დამბამე-
ბულ ფეხებს.

სახლთან შედგა. სულ მოითქვა. პირველად იგრძნო თავის
სიცოცხლეში გული. ხელი მიიღო, რაღაც ფრთხილდება
მკერდქვეშ. ხან დაგადუვით ამოვარდნისა ლამობდა და ხან
კიდევ იდნავ ფეთქავდა.

სახლში ეძინათ. სინათლე არ ენთო. მხოლოდ საყვამურიდან
ამომავალი ბოლი სვეტივით მისდევდა ცას და, ქვერში გამ-
ლილი ტატნობში დნებოდა.

— ცეცხლი ანთია კერაში, ცეცხლი — ჩურჩულდება ზუ-
რია და თვალთავან კრემლები სცვივოდა.

კარგა ხანს იდგა ასე. ღიმილით გაპუერებდა საყვამურიდან
ცადაწვდილ სვეტს. მერე უცებ შეიარხა და სახლს მიაშურა.

ოთახში შესულმა, ბუხართან ჩაყვინთულ ცოლს მოჰკრა

თვალი. მართა უთუოდ მას ელოდებოდა. ფეხაკრულით შეეს-
ლოდა, მხარზე ზედი დაადო და გამოაღვიძა.

მართა შეერთა. თვალები მოიფშენიჭა. პირველად გაღიზინდა და ზეზე წამოდგა.

— ლოგინი გამიშალე, ქალო! — უთხრა ზერიამ ცოლს და თანაც დასძინა: — შენც დიწექი. ხვალ ადრე უნდა აგაყენო, ნატო მშობლებთან გავისტუმროთ.

მართამ არა უპასუხა რა ქმარს. ფრთხილად გაქექა ცეცხლი და ნაღვერდული ბუხრის ნაცარში შეახვია.

* * *

შინ მისულმა ნატომ უბმოდ ჩაუარა აივანზე მოფუტფუტე დედამთავლს, მაშინვე ტანთ გაიხადა და საწოლში ჩაწვა.

რელი არ გაარებოდა მის თვალს. ღია სარკმლიდან ჭველი კოშკის ლანდი და მთვარის შუქით შევერცხილი მთის ფერ-
ღობი მოსჩანდა.

არა არღვევდა რა შიშის ღამის დადებულ მუდროებას. მხოლოდ ბუღბუღი გაღობდა სადღაც თავგამეტებით და ტყბილად.

ლოგინში მიუჩებელი ნატო ავადმყოფივით პორგავდა, კრთოდა, მძიმედ სუნთქავდა და მალიმალ ტრიალებდა სა-
წოლში.

მამამთილის წინააღმდეგ გალაშქრებამ კრებაზე სინდისის ქეჩნა გამოიწვია ქალში და ახლა ყოველ თავის ნაბიჯს, კრე-
ბაზე ნათქვამ ყოველ სიტყვას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას აძლევდა, ტყქავდა თავის თავს და ნანობდა ხალხში გამო-
ჩენას.

მთვარე დინჯად მისდევდა ცის უდაბნოს საქარავნო ვზას და ღიმილით გადმოჰყურებდა დედამიწას. მისძინებოდა სოფელს. ტურებიც კი სღუბდნენ. ჩამიჩუმი არსად ისმოდა. შეუშინე-
ლად იცრიაებოდა ღამე. მთვარის სხივის ოქროსფერია შუქი ჰქარავდა ჩვეულ ვღეარებას. ცის ტატნობზე აფერადებული ცისკარი პირველი ვარაყრაყის მოახლოვებას აუწყებდა ბუნე-

ზას. რამდენჯერმე შეხუივლეს შამლებმა და ისევ მიწუნარდნენ.
ძილგატეხილი ნატო საწოლიდან წამოდგა, ფეხაკრეფით
მიუახლოვდა სარკმელს და ეზოში გადაიხედა. კიბის წინ, წინა-
შომქდარი თოლია, საჩეხი, ლარზე გაკრული ვაზები და ვომურ-
სამბელი ვერცხლის ტბაში ჩაძირულ საგნებსა ჰგავდნენ.

ნატომ გულგრილად მოათვალიერა გარემო, ვახედა ცას,
თვალი გაუსწორა ცისკარს და ის იყო საწოლისაკენ დააპირა
წასვლა, რომ უცხად ღია კარებში დედამთილის ღანდს მოჰყრა
თვალი.

შართას რატომდაც ადრიაწად აენთო ბუხარი, თანგირა
ჭვავი ცეცხლზე შეეღვა და იქვე ბუხართან ჩამომქდარიყო.
ბუხარის ალი კიდევ უფრო აფერმკრთალებდა შართას ისედაც
ჩამოდევნთილ, დაღერემილ სახეს. მისი გაჭვავებული მხერა
მოვიზვიზე ნაკვერჩხლებს დაჰკროდა. ალი კი იცლაცნებოდა,
ხარზად კოცნიდა შეშას და ალერსში სწვავდა.

ვინ იცის, რომელს ესათუთებოდა შართა თავისი ოცნე-
ებით — შეილსა თუ შვილიშვილს, რომელს უეარცხნიდა ქო-
ნორს, რომელს კოცნიდა.

დედამთილის დანახვაზე ნატოს ველი-სიბრაღულით ავესო,
რამდენამე ნაბიჯი გადასდგა წინ და კარებთან შეჩერდა. ოთახ-
ში შართას გარდა ზურიაც შეამჩნია და თავი შეიკავა, აღარ
გავიდა.

— შხად არის საგზალი? — იკითხა ზურიამ და ტახტზე
ჩამოჯდა. შართა უნდოდ შემოტრიალდა ქმრისკენ.

— რა თქვი, ზურიაც? — ნასიზმრალი ხმით იკითხა მან.

— ნატო თუ გააღვიძე-მეთქი? — გადაუსხვავერა ზურიამ
და დებზე მესტები შეისწორა.

„რას აპირებს ნეტავი?“ — გაიფიქრა გოცებულმა ნატომ
და კბა მოსძებნა. საჩქაროდ ტანთ გადაიკცა და დედამთილთან
გავიდა.

ოთახში შესულმა კუთხეში პირსავესე ზურჯინს მოჰყრა
თვალი, და ამან უფრო გააოცა.

— რამ აგაყენათ უთენია, მთაში თუ აპირებთ დღეს? —
იკითხა ნატომ და მამამთილს ვახედა.

— არა, შვილო, — ტკბილად მიუგო ზურიამ რძალს.

ვეშინდელი ამბების შემდეგ ეს ტაბილი კილი ექვსჯერა
ქალს.

— მაშ, სად ეშაადებით ავრე?

— მშობლებთან მივინდა წავიფვანო, — მიუგო ზურიაშ და
ქვეშიდან ახედა რძალს.

ნატომ ჩაიციხა.

არ მოეწონა ეს სიცილი ხარატელს, თითქოს ვული განგი-
ანმა ლურსმანმა გაუცაწრაო.

— იქნებ მოგიხდეს დედულუთი. დაჩდი გაგიქარვოს ცო-
ტა, — აუხსნა ზურიაშ.

ნატო აენტო.

— სახლიდან მაგდებ, მამამთილო? — ვესლიანად წამოი-
ძახა მან და გორიზად გადახედა ხარატელს.

ახლა ჭერი ზურიაშე მიდგა. გველნაკბენივით წამოიჭრა
ხარატელი ტახტიდან, მიუახლოვდა რძალს, თვალთ ვაზომა.

— ვახსოვს ვეშინდელი? — ჰკითხა ზურიაშ.

— მერე? — კითხვაზე კითხვით უმასუხა დონიწმემოყრილ-
მა ქალმა.

არც ეს მოეწონა ზურიაშს. დონიწით ლამარაკი ვარეწილი
ქალის საქმეაო, იფიქრა მან და სიანხსლოსივან აცანკალდა.

— რა ვეშართებათ, რამ ავშალათ? — წყრომით ჩაიღაპა-
რავა მართამ.

— ღმერთმა ნუ იცის თქვენი თავი! — ღრენით უმასუხა
ქმარმა და დონიწმემოყრილ ნატოს ვაშორდა.

— რად გამიჩუმდი, მამამთილო? თუ ავრე იყო, მეტყოდი
და დავანებებდი თავს! — არა ცხრებოდა ნატო.

— რაც არ ვინდა, ღმერთმა ნუ მოგცეს, თუ მინდორ-მინ-
დორ სიარული დედ-მამას ვივოშს, ჰა ბურთი და ჰა მოედანი.
იარე ავრე, ავრე იყოს! — შესძახა ზურიაშ.

— პოდა ვივლი — ჭიუტად მიუგო ნატომ.

ზურიაშ ერთხელ კიდევ მრისხანედ შეანათა მცდელი თვა-
ლები რძალს და კარში ვავიდა.

წერ ვაუვვირდა მართამს ქმრის ღმობიერი საქციელი. მერე
მიუხედა, შეიცოდა: რძლის ოქახიდან ვაძვევებს როდი ფიქ-
რობდა ხარატელი. მისი ოცნება ის იყო, რომ არსად ვაეშვა

ნატო. არ მოსწუდომოდა ქალი კერას, გზას არ გადასცდენოდა
სადმე. გულისთქმას არ აპულოდა ბედშიაგი.

ნატო დედამთილს შეპუტრებდა. წუთის წინ წამოქრთლილ-
მა სიბრაღელის გრძნობამ თითქოს ჩაიღურის წყალი დაღაასო
გაანზღებულ ქალი ახლა დედამთილს მიუბრუნდა:

— შენ რაღას შეტყვი, დედამთილო? იქნებ შენც შავდებ
ოქახიდან. პოდა, მართლაც რასა მაქნასიღა ვარ ახლა, ჭილავს
ვერ გაეუზრდი ხარატაშვილებს და რაღა სპიროა რაძალი!

— ვის უფიქრია შენი ვავდება, შეილო! შენს იქით რა გზა
გვაქვს, ჩვენო იმედო და თვალის სინათლეე. შენი უღონობა
აღარღებს იმ კაცსაც: იქნებ გაერთოსო ცოტა, დროებით ვიშ-
ვებდა სტუმრად! — ტკბილად ჩაიღაპარაყა მართამ და ნიშნის
მოგებით გადააქნია თავი.

— გული დავიმაჩხე, დედამთილო, რა ვართობაზე მიქარ-
თულებო!

— როგორც ვანდოღვს, შეილო ეს კი აცოდე, ნატო, ამ
ოქახიდან შენი წასვლა ვაგვიპარტახებს კერას, — ხმის კანკა-
ლით წაიღუღღღუდა მართამ და თვალზე მომდგარი ცრემლი
მალეით მოიწმინდა.

— მე არსად ვაპირებ მკონი. თუ კოლეგტივში შეძახიან, —
ღხინი ნუ გგონიათ ევა, გული შემოქამა დარღმა და სოფელს
გამოვადგე იქნებ, — წარმოთქვა ნატომ გულმოწოლილი ბოდ-
მითა და ვავიდა.

თენდებოდა. კავკასიონის ქედის წვერზე შეთეთრებულყო
ცა.

საჩეხთან ზურია ცხენს უნავარს ადგამდა და თორნიეე პაპას
ეზაასებოდა. თმააბურჭნილო, ნამძინარევი მოხუცი თორნიეე
საძველების ამარა გამოსულოყო კარში და, საჩეხის რიღებზე
ჩამომგდარო, უსმენდა შვალს.

— ავალ, დავხედაე ბიჭებს, ცხვარს ვადეაეღლებ თვალს.
უჩემოდ წავიდნენ და იქნებ რა სქირღებაჲ მოაში.

— როდის დაბრუნდები უკან? — იკითხა თორნიეემ.

— დამიგვიანდება ცოტა, ცხენს შწყემსს გამოვატან, აქაც
დაგვირღება, ალბათ.

პაპა თორნიეე უხმოდ დაეთანხმა შვალს.

ზურია მორე გარსაყრავიე მოუქირა ცხენს. ცხენი ამოსდო პირში, ყურთან შეუკრა თასმა და ისევ თორნიკს მიუბრუნდა.

— თვალი ადევნე ე მაგ ვოვოს; არავინ დაგვიზავროს რძალი!

— ვის რა საქმე აქვს რძალთან?! — ჩაიჩიფჩიფა თორნიკი და გაევირვებით შეხედა შვილს.

— შენეულ ზეარში მეზრედ დაგინიშნეს, აღარა ვიშავს რა ახლა! — დაცინვით ჩილაპარაკა ზურია.

— ველარა გავიგე რა, შვილო, რა ქალის საქმეა ვაზი! — გაევირვა თორნიკე პასამ.

მართამ ნაბადი და ფაფახი ჩამოიტანა. ფრთხილად გადაპკიდეს მძიმე ხურჭინი ცხენს. მშობლიური მზრუნველობით შეათვალა ზურია თავის კარ-მიღამო, ხელი მოუცაყუნა დაღვრემილ თოლიას, გამოეთხოვა ოჯახს და ვაგაკურად მოატა ცხენს.

— აბა, თქვენ იცით! — რიხიანად ვადასძახა გამცილებელთა და სადაც მიუშვა ულაყს.

აივანზე გადმომდგარიმა ნატომ თვალი გააყოლა მამამთილს. არ ახედა ზურია რძალს.

ჩქარა მიიშალა ხარატელი დილის ბურჯესში. მხოლოდ ცხენის ფეხის ხმა ისმოდა ერთ ხანს, ბოლოს ისიც მიხედა და განთიადის სიჩუმეში მიწყდა.

თ ა ვ ი მ ე ხ უ თ ე

შეთათვის სიციხეა. ოქროსდერი თავთუხი თავდაბრილო შეპხარის მზის მწველ სხივებსა და ზღვასავით ღელავს. აღი მოსდებია გათაკარანებულ მიწას და, ბუღად გამდგარი, პაერში ლეღლეგებს.

პანტიანის კოლმეურნეობა ყანების ასაღებად ემზადება. ღელავენ ბრიგადირები, ანაწილებენ სამუშაოს. ყვირიან, ანჩხლობენ და ტუქსავენ ერთმანეთს. ზოგს ყანის მკვლელები აკლია და იმაზე წუწუნებს, ზოგი მეძინეურებზე დარდობს.

ობოლაშენის წანებს კომბაინით უპირებენ აღებას. ვორცების თავთუხი კა ნამგლით უნდა გამოშვან ბიჭებზე.

კოლმეურნეობის ეზოში დილიდან ორომეტრიალა. დედაკაცები ბუღლებს მისდგომიან და ასუფთავენ. გოგონებს ნიჩბები, არხადები, ორთათები და ცხრილები ეზოში დაუწყვეიათ და აშეუტრებენ. სატვირთო მანქანების მძღოლებს ხელები დაეკაპიწებიან და, ზეთში ამოთხვრილნი, გულმოდგინედ წმენდენ ძრავებს, სინჯავენ მუხრუქებს, ზეთავენ ღერძებს.

დილიდან გაისპის სამშვედლოდან უროს ყურთასშენის წამლები რაკარული გრდემლზე. მშედლები წყებავენ ნამგლებს, საღებებს უქვრენ ურმის ბორბლებს.

ქშინავს საბერველი, გაგარეარებული რკინა ნაპერწყლებს ბურის, გრდემლზე იზნიქება, შიშინებს წყალში და ბუღდში გდება. ახმახი აიტუზა სალუწი მანქანისათვის დარბის და საკალოო ადგილებს ზომავს. ეწქიანთ შალუა მუშებისათვის აღაზნის ქალებში საველე ბანაყებს აწუობს.

ხელებდაკაპიწებული დედაკაცები გაფუებული კომით სავსე-ვარცლს მისდგომიან და გუნდებს იღებენ. თავშალით პირაკრული ქალები მოთებს აჭრავენ გაგარეარებულ თონეში და ლავაშებს აცხობენ.

სამწე ურმები უკვე დაიძრა ყანებისაყენ. ტაატით აპევა ორღობეებს ურმის ქრიალი. ტუბილად გაისმა ქალებში კოფოზე ჩამომჭდარი მუტრმეების სიმღერა. დილის სიომ ორთოდვით შიიტანა აღაზნის ყურთან ნაზი ურმული.

ახმაურდა სიცხისაგან გარინდული აღაზნის ველი.

აქშია ხუცურაულმა დაათვალოერა საველე ბანაყები, შუამოწმა მუშახელის დანაწილება, გასინჯა მანქანები, წინასწარ გაუშვა მუშებისათვის სანოვაგით დატვირთული ურმები მინდორში და მუშების გადაყენის თადარიგს შეუდგა. საქმეებით გადატვირთულმა აქშიამ ნატოს სთხოვა, შინდორში გაპყოლოდა ურმებს და მუშების კვებაზე უზრუნა.

აქშია მადლოერი იყო ნატოსი. ხარატანთ რძალმა იმედი გაუშართლა ხუცურაულს. ნატოს რგოლმა ფეხზე წამოაყენა ნინიასეული.

ბევრი შრომა დასჭირდა რგოლს: სულ ხელით გამოუთოს-

ნეს ძირები ვახებს, რამდენჯერმე გადახნეს რიგთაშუა ყლები. ნაცარაფით გააფხვიერეს დატკეპნილი და ყაშირევით გამაგრებული ნიადაგი. პატივი ბლომად მიაშველეს ვახსაძირებს და შაბიამნით შეღებეს ფოთლები. თვალში გამოიხედა ვოვირდ-შეფრქვეულმა ისრაიში, ღურჯად ახვერდდა ნაშაბიამნარს ნინიასეული.

ნატოც გამოკოცხლდა. სიამოვნებით შეჰყურებდა აჟია მოამაგე ქალის შრომასა და მუყაითობას. თითქოს განსაკუთრებულ ყურადღებასაც კი იჩენდა მისადმი. გულით უნდოდა ოდნავ მაინც შეემსუბუქებინა ქალისთვის შიშიმე ბედი და უიღბლობა. ებრალებოდა მუდამ სევდიანი და დარდისაგან გულნათხრობილი ნატო. რომელსაც ხანდახან თვალეზში ისეთი ერთანტელმომგვრელი ცეცხლი გაუელვებდა ხოლმე. რომ შეატოკებდა ვაჟყაცს. პატოვსა სცემდა აჟია ხარატაანთ რძალს. როგორც გამზრეს და მუყაით მუშაეს, როგორც გულითადი მეგობრის ცოლს და ხარატაანთ ოჯახის წევრს.

ხშირად აღიოდა აჟია ნინიასეულში. ესმაჩებოდა რვოლს. რჩევა-ღარიგებას აძლევდა ნატოს.

სამუშაოდან მოშავალნი კოშკთან წამოსხდებოდნენ ხოლმე შეზინდებისას. ტკბილად ბაასობდნენ წარსულზე. იგონებდნენ ვიორჯის მსჯელობდნენ კარსმომდგარ მოსავალზე, მოახლოებულ რთველზე, კოლმეურნეობის დოვლათზე, კარშეუღლებულ მოშავალზე.

შიშიდველი და ტკბილი იყო ნატოსთან ბაასი. მეგობრული კილო და დამურჩი სიტბო ანდამატივით იზიდავდა მარტოხელა ვაჟყაცის გულს. არავისთან ისე თავისუფლად, ისე უღარდელად და ისე თამამად არ გრძნობდა თავს ხუცუტაული, როგორც ნატოსთან.

ჩემად უსმენდა ხოლმე შათ ბაასს ხავსმოდებული, ყდლებამონგრეული, ზებერი კოშკი. ათასში ერთხელ, თბობას ქსელით აკრული ბნელი თაღებიდან ღამურას წრიბინა ან ბუდესმოწყვეტილი ღამის ფრინველის ფრთხილი თუ შეარხევდა პერს.

აღაფაფის კარებამდე შიაცილებდა აჟია მუშაობით მოღლილსა და ნიათვამოცლილ ქალს. შიაცილებდა და დამშვიდო-

ბეზისას დაინანებდა. შექარით შეუტევდა ღობის გადაღმა აფე-
ფებულ თოლის და საღამოს მისცემდა აფანზე გადმოყუდებულ
მართას. შერე ამოიოხრებდა აზრშიუცემლად და ქვევით დაბეჭ-
ბოდა გზას.

• • •

ვერავინ იტყვოდა, რომ დარდი გადაპყროდეს ნატოს, ან
სევდა შემსუბუქებოდას ოდნავ, მის მოყვამულ ტუჩებს იშვია-
თად ეყარებოდა ღამი, მაგრამ წინასწარღში სამუშაოდ ვასვლამ
და უთენია პირის ბანამ განსაკუთრებული სხივისნობა შემატა
ქალის სანდოზიანსა და ეშხიან სახეს. ჩვეულო სინაზე და კანის
სიფერმკრთალე თანდათან ამოსწვა მზის სხივებმა და გოგირ-
დის მტვერმა. ღრმა სევდა და კრილობასავით მტეხავი დარდი
ველის უფსკრულეებში ჩაწვა, შიგ ბუდე გაიყეთა და მიუღწადა.

შეუპოვარო სიღინჯით მისდევდა ნატო ეაზების თვალუწე-
დნელ რიგებს: ხან გამოთოხნა სჭირდებოდა ძირებს, ხან გო-
ვარდი — ნაცარშებარელ ყურძნის მტევენებს, ხან შაბიამანი —
ილაგ-ილაგ მიღდათით დააეადებულ ფოთლებს. ვენახში უხვად
შეტანილმა სასუქმა და ვაზის ძირებზე მოსხბულმა სითხემ
გააპოხიერა ნიადაგი და დიღის ნამით მოაწყული შიწა მსუ-
ბუქად ბზინავდა ღარებს შუა.

რიყრავიდან მოყოლებული დაღამებამდე მუხლჩაუკეცავად
შრომობდა რგოლი და განსაკუთრებით რგოლის ხელმძღვანელი
ნატო ხარატელი.

მთელი თავისი ქალურა სიყვარული და სინაზე ამ ღურჯად
მობიბინე ვაზებზე გადაიტანა ნატომ და ისე მიეყვდლა მათ,
როგორც თბოლი ბაღლი იღერსიან მგზავრს. გამუდმებული
ზრუნვით აფსო ქალის მიყრუებული გული. მოსავალზე ფიქრ-
მა და ზრუნვამ ამოავსო ზაფხულის უღვევი დღეები. საბერვე-
ლით ან თოხით ხელში მისდევდა ნატო ღარზე გაყრული ვაზე-
ბის წყებას და ამაყად დაბეურებდა ჟერ კიდევ მწვანედ აჩონჩ-
ხილ, ბორდოს სითხით შეთხუბნულ და გოგირდში ამოვეანგ-
ლულ აკიდოებსა და ხეებს.

მისდევდა ნატო ვაზების წყებას და ზაფხულის მცხუნვარე

მზე სულს უხუთავდა. ოფლი ღარებად სერავდა სახეს, მწველი ფეხი რბილსა და ცხელ ნიადაგში ეფლობოდა. ჰაერში გამდგარი შუადღის ბული ცეცხლის ალივით ეწვავდა ტანს, და ვგონანტოს, რომ ვერ მიატანდა რიგს ბოლომდე; მაგრამ მაინც სმამოუღლებლივ მისდევდა ღარებს, რადგან რაღაც დიდი, სსიამოვნო და ძლიერი დაუფლებოდა მის ბუნებას. შინაგანი ხმა მიუთითებდა წინ. სიამაყე უვსებდა გულს.

სოფელში თანდათან გავარდა ხმა ნატოს შეყაითობაზე და პატრიოტ შემოსა მგლოვიარე ქალის სახელი. ზოგი აყვია დედაკაცი იქნება კოცხავდა კიდევ ნატოს ასეთი თავდაღებულო შრომისათვის, მაგრამ ნატო ნაკლებ უტრადლებს აქცევდა ზოგოერთების მიოქმამოთქმასა და ჩურჩულს. ხარატაანთ რძალი იმდენად გატაცებული იყო მასზე დაკისრებული მოვალეობით, რომ მზად იყო რიყეზე ქვაყ არ შეემჩნია. მზად იყო, თუ ვინდ სიკოცხლის ფსად, თავი მოება ნაკისრი საქმისათვის.

— არ გავახარებ მტერს, არ გავაწბილებ ზემს ქალობას! — ამბობდა ის და თავს დასტრიალებდა წინასეულს.

ახლგაზრდა ქალი გულში აყმის უმადლოდა გადარჩენას და ოცნებით ნალოლიაგებ მომავალ გამარჯვებას ზუცერაულის სახელს უყავშირებდა. ამიტომ იყო, რომ ერთი კვირით მინდოტრში გასვლა თუმცა ეუხერხულებოდა კიდევ ხარატაანთ რძალს, მაგრამ უარის თქმა არ ისურვდა. სანოტავით დატვირთულ ურმებს იმღამითვე გაყვა ქალაში და სოფლიდან შოლოდ ჩაჩიანთ უმცროსი გოგო, ნუკყია გაიყოლა თან.

ურმების ქარავანს მთვარე უნათებდა გზას. გომბოტის გადაღმა ღრუბლების წყება ნელა მიიზღაზნებოდა. სადღაც ეღავდა განუწვავებლივ. ხმელი თივისა და დამპალი ქყანტის სუნი გამდგარიყო ჰაერში.

თვლებშიღულული ნატო სიამოვნებით უსმენდა ნუკყიას დიატურ ღაპარაკს. რას არა ჩმახავდა ატაცებული გოგო — გავონილსა და ვაუგონარს, საოქმელსა და უოქმელს.

თვრამეტი წლის ნუკყიას მწიფე, ბროწეულივით წითლად გადახსნილი ტუჩები შეუჩერებლივ ტოკავდნენ. შავ თვალეზში ჩამქდარი ქინკა მოუხეწერად ცქმუტავდა. ახლად აოქვირებული ნორჩი გულ-მეარდი ქრელი ჩითის კაბაში ოდნავა თრთოდა.

ნაზად დაიხარა ბაასის დროს ეშმაკი გოგონა მიუღწებულ ნატოსაყენ, თითქოს გზისკენ გადმოწვდილ ქაღალს ტოტებს აპრიდით თავი, და საიდუმლო ხმით წაიხურჩულა.

— დეიდა ნატო, რა ეშაბთება ამ ბოლო დროს აყმია ძიას?! თვალს არ გაშორებს საათობით, თითქოს ჩაყლაპვას ვაპირებდეს!

შეკრთა ნატო, ფართოდ გაახილა თვალები და წამოიწია.

ნელა მიჭრიალებდა ურმები გზაზე. უკან არხებოდა ნაგვალაყი და მტვრიანი შარა.

ცუღლღობი გოგონა ახლა სხვას რასმე ჰყვებოდა, რაღაც გაურკვეველსა და დაუსრულებელს. მოუსვენარია ზენა შეუჩერებლივ უწყნარად წაბლისფერ თმას და ტუჩებში კოცნიდა.

ისევ მიუღწდა ნატო. გულში კი კორიანტელივით დაუტრიალდა აყმეი.

აყმია ხეცურაული მზადაფიკად მიიხნდა ქალს. ვაყაყის მეგობრული კაღო, ველხმიერება და ალერსიანი სიტყვა სიამოვნებდა ბედგაბეზილ ქალის გუნებას, ახლა კი ნუკიას გულუბრყვილო სიტყვებში თითქოს გამოაფხიზლესო. საეჭვოდ ვსვენა ხარატანთ რძალს აყმის გადამეტიებული მზრუნველობა. მართლაც და რაღაც უცნაურად გადმოხედავდა ხოლმე ხეცურაული ნატოს. უცნაურად შეანათებდა თვალებს, შეათბობდა ხმას.

ვეღლაფერი აგონდებოდა ახლა ნატოს. უბრალო წერილმანიც კი შინაშენელოვანი ხდებოდა ნუკიას უმნიშვნელო სიტყვების შემდეგ. გულშიწინ აყმაიმ ველაბი გადმოაწოდა დობეზე და წუთით ხელი დაუჭირა. ამას წინათ ვერმოაჩელის აპარატს დვედს უსწორებდა ვენახში და ისე ვადიხარა ნატოსაყენ, რომ ვაყაყის აჩქარებული სუნთქვააც კი ვგრძნო ქალმა.

ამ მოგონებებში სახე აუწვია. აფორიაქებული გული ბუდიდან გადმოვარდნას ლამობდა. ნატომ ოდნავ ვაახილა თვალი და უღარდელად მობაასე გოგონას ვახედა. მეტე ვრთბაშად წამოიწია, ნუკიასაყენ ვადიხებდა და ოდნავ ვასავგონი ხმით წარმოსთქვა:

— ტუფილია ეგ, აღარსად თქვა მეტი!

ეშმაკმა გოგონამ აღმაცურად შეხებდა ნატოს.

— ვერ გამოვიდა, რაზე ამბობ, დეიდა ნატო? — გულუბრუნოდ იკითხა მან.

— ხუცურობაზე გეუბნები, — მთვრა ნატომ დასწავლა ვუბნა.

ნელი ტატიით მისდევდნენ ურმები მთვართი განათებულ გზას. გაშლილ ველზე მომწიფებული ყანების შრილი და ჭალაში ტუტების წყაფწყავიდა ისმოდა შორიდან.

* * *

დაჯავებულზე კომბაინმა უთენია დაიწყო მკა. გუგუნით აივსო გარემო. აქმია ფეხდაფეხ მისდევდა მანქანას და გულმოდგინედ ათვალიერებდა ნამკალს: ეშინოდა, მარჯვლი არ დაეფანტა კომბაინს ატქარებელი მკის დროს. ათასში ერთბელ თავს მადლა ასწევდა ხოლმე, გადახედავდა ზღვასავით მღელვარე, თვალუწვდენ ყანას და თავისდაუნებურად ვაუდიმებდა მძიმედ თავდახრილ, მზის სხივებისაგან ვეითლად მოელვარე თავთებს.

გულს ახარებდა უბვი მოსავალი, თავმომწონედ წარსდგებოდა ახლა აქმია ხუცურობა ქვეყნის წინაშე და ამავად იტყოდა!

— აი, პანტიანის ნატიარნახულევი, მიიღე ზეენგან ნაომარი ხალხის დასაბურებლად, ქრილობების მოსაშუშებლად, მომავლის საკეთილდღეოდ!

დილის ნიაზე ამრიალეული თავთავები თანხმობის ნიშნად თავს უკრავდნენ მათ რიგებში მდგომ, მომლიმარ ვაქკაცს, ნაზად ეხვეოდნენ და ვაღერსებოდნენ.

გორგორებზე ყანის მომკელები გრძელ მწკრივად მისდევდნენ სამკალს და მათი დაღესილი ნამგლების ფოლადი მზის სხივებზე ელავდა. საშართებელივით ბასრი ნამგალი სწრაფად აკეთებდა ნახევარ რკალს, წელში სტემავედა თავთავის ღეროს და შუაზე ამობდა ნამგლის სატყეში გადაშტყდარ დილის მზის სხივს.

— ზეგ, ჰოგ! — ისმოდა მესვეურის მგრგვინავი ხმა.

— ჰეგ, ჰოგ! — უბასუხებდა მიმყოლი მესვეურს, ძლივსღა მისდევდნენ მუხურობი უანის მომკელებს. უღოს დაგრეხსს ვერ ასწრებდნენ ბიჭები, ისე ვახურდა მკა. ვახურდა მზეც.

გულგაღვლილ მკერდს ოფლი ღვარად სდის. წითელი მუბლსაკრავით წაქრული თავეები ყაყაინოებშივით მოჩანან უანაში.

— ჰეგ, ჰოგ! — ისმის დაუსრულებლივ და მოკეცვავე ნამგლის სისწრაფეს მესვეურის ლექსი ეშიიჩება:

ბოგ, მოუხვი ნამგალი,
თავთავი ჰეგრი ცდოვო.

ქუეხს მესვეურის ხმა.

ცხარობს მიმყოლი, იღებს გამოწვევას, ისწორებს ტილოს სამაჩურს მკლავზე, სანეკურით წკობურტზე გადააქვს მოჭრილი თაფთავეების კონა და გაცხარებით მიიწევს წინ.

ჩვენს კოლექტივში აქნება
არც კი გვიღირდე წარადა,
ანა მოგახვეო, გავფხო,
დავამუო კალის პარადა.

ეპაეტრება მიმყოლი მესვეურს.

მესვეურა ვანით უფდება სვეს. გამეტებით მიიწევს წინ და კონებს კონებზე აწუობს.

ანა, მიმვეუო, ბიჭებო,
კოლას ვაქვანებ ცეღასა,
ვეღარ არჩევდეს ტაღი
ღღაღღზე სტეარში მვეღასა.

— ჰეგ, ჰოგ! ჰოგ, ჰეგ! — გუგუნებს მწყროვი. ჩამორჩენილები ცდილობენ წინგაჭრილ მესვეურსა და გაცხარებულ მიმყოლს გაუსწორდნენ. სმლებივით ლაპლაპებენ ბასრი ნამგლები.

ნატო და ნუცყია ვეღარ ასწრებენ ქაშანურის ქამის ავსების ჩაცობული ღვინით. ქამი წუთის უშალვე იცლება და ფრენით უბრუნდება უკან ქალებს. ვისღა აქვს ქამის მიწაზე დადგმის

დრო. წუთით შესვენება ჩამორჩენას ნიშნავს. ჩამორჩენილს შესვენების შაირი ატყავს ლოყას.

თავდება სვე. გამარჯვებული მესვეური თავს უყრის მწკრივს. ხელახელგადახვეული მომკვლები კაკლის ჩრდილდაკენ მოემართებიან. შედგრად გუგუნებს მათი იმედოანი სიმღერა და მშობლიური მოძახილი ალერსიანად ედება ალაზნის ველს.

მემლი და მუხახათ
გარს ეხეოდით...

ჰქუხს ალაზნის ტალღასავით მჩქეფარე სიმღერა. ჰქუხს მძლავრად, იმედოანად და შკაფიოდ.

და ეს ჰქუხილი კომბინებისა და მანქანების გუგუნს უერთდება, ფართოდ იშლება ველზე, კავკასიონის მწვერვალებისაკენ მიიწევეს.

დაღლილი ბიჭები ჩრდილში ისვენებენ. სახელდახელოდ გაშლილ სუფრაზე სველი ხელადა, შოთები, ნიორი, კიტრი და ვველის ნაჭრები აწყვია. ცოტა შენაყრდებიან მუშები, ქარს ამოიღებენ, გაგრილდებიან ჩრდილში და ახალ სვეს ვასტრიან. მანამდე კი ჩამორჩენილი მეძნეურები შეჰკრავენ კონებს, ერთად დააგროვებენ და საძინე ურმებზე დასატვირთავად გააშენებენ.

ნათო გულმოდგინედ მასპინძლობს მუშებს. მზრუნველობით თავს დასტრიალებს ვველას. ქვაბებთან ფუსფუსებს და სადილს ამზადებს.

შეუმჩნევლად უახლოვდება თავმჯდომარე ვორგორების ყანებს. გამოცდილი მეურნის თვალით ბეჭითად აკვირდება გატანილ სვეს, ამოწმებს ნამუშევარს, მერე კმაყოფილი უახლოვდება ჩრდილში შეგროვილ მუშებს და ღიმილით ესალმება კრებას.

— კარგი მოსავალი უჩანს ყანებს! — ამბობს აკმია და კაკლის ძირში მიგდებულ უნაგირის ბალიშზე ჯდება.

ნათო უხერხულად ესალმება ახალმოსულს. აგონდება ნუცკის წუხანდელი სიტყვები და დღლავს. ქვაბებთან მიმჯდარი ნუცკია ეშმაკური ღიმილით შეჰხურობს ხარატაინთ რძალს.

ბაასში გათვლილი თავმჯდომარე არც კი უყურებს ნატოს. დინჯად მოხდასე აკმის დანახვა ამშვიდებს ქალს. წუხანდელი იქვე თანდათან ჰქრება.

„გამასულელა გასაქრობმა ნუცვიამ, რა არ მაფიქრებინა დარდიან ვულზე“, — ფიქრობს ნატო და ქვაბში არუხუზებულ ბატკნის ჩიხირთმის ვულმოდგინედ ურცევს.

წუთით მიუფხებელი ყანა აბალი ყრიამულით ივსება. ჰაერში კვლავ გაისმის მძლავრი ჰეგ-ჰოგ. ყანის მოშეყლები აბალს ეყვს ვადიან.

პირველი განაღწით დატვირთული ავტომანქანები უკვე შესდგომიან შარის პირშიდმის და ცხელი დღის ბუღს მტვრის კორიანტელში ზევიენ. მათ უკან მისდევს და მტვრის ბურანში იძირება ძნით თავმობზული ურმების ქარაყანი.

კომბაინის ვუგუნო, მანქანების ქოთქოთი და ურმების კრიალი მკათათვის პაპანაქებაში დნება.

* * *

შებინდდა, ალაზნის პირას, საველე ბანაყებში ცეცხლის კოცონები ალაპლადდა. შიძინებულმა ქალამ გამოიღვიძა და უჩვეულოდ ახმეურდა. ზოგან ტკბილი სიმღერა და ჩონგურის წკრიალი გაისმა, ზოგან დოღისა და ლეყურის ხმა.

ახალგაზრდობა ეივილ-ხივილით მოედო მდინარის პირსა და მზისგან დამწვარი ტანი ალაზნის ტალღებში გაიგრილა.

ნატოს ნასამზრი ჰურჭელი დაერყცხა და აბლა, მდინარის პირას ჰამომქდარი, წუღის მშვიდ ზვირთებს გაყურებდა მუშაობით და ცელქობით მოღლილ ნუცვიას იქვე ჩასთვლემოდა.

მოთელი დღის ყაფით მოქანცული ქალი ზანტად აცქერდებოდა ღამის ბურუსში ჩაფლულ ვეებერთელა მოებს. მზისგან მოთენთილი და რფლისაგან დამწვარი ტანი უხურდა.

ანვარა წყალმა და ალაზნის აღერსიანმა დუდუტმა იორის პარზე გატარებელი ახალგაზრდობა გაასსენა ნატოს და მდინარეში გაგრილებს სურველი მოაგვარა.

„ახლა კარგია, ვერავენ შემამჩნევს. მტვერს მაინც მოვიცული სახლში ასვლამდე“. — გაიფიქრა ნატომ და ფეხზე წამოადგა.

ნუცუას ვალეიძემაც დაამირა ერთ ხანს, მაგრამ შეეცადა ტყბილად მიძინებულ გოგო და თავი გაანება.

იქვე ტირიფებში მიმყუდროებული ადგილი შეათვალიერა ტანთ გაიხადა და წყალში შევიდა. გახურებულ სხეულს ალაზნის სიგრილე მოედო. ქალის მკერდი ტანი ნებივრად გადაწვა მდინარის ტალღებზე.

ალაზანი შეაგულისაყენ იპატიყვებდა ქალს, ნატო კი ცდილობდა ტირიფების ჩრდილს არ მოშორებოდა როგორმე და შეეშინებოდა ყოფილიყო ირგვლივ.

მკათათვის პირბადრმა მოვარემ დაუპატიყვებულ სტუმარავით შემოიხედა ქალაში. ალაზნის ზედაპირი უნასის ბრქყვილა კანივით ამრიალდა მნათობის შექმზე. მდინარის საბყეში ხის ტოტები ოდნავ შეირხნენ.

დიდებულა და შეუდარებელი იყო წყნარად მოდუნდნე ალაზანი. ის შევევარებულევით უაღერსებდა ნატოს. ნახად ვხეუოდა, ჩასჩერჩულებდა ყურში რაღაც სააღერსოსა და ვიფერს. ქალიც, ნეტარი დიმილით სახეზე, მისცემოდა ამ თავ-შეუთავებულ, ტყბილ აღერსს. მისი კენთმაგაბი, ბრალივით ჩამოსხმული ტანი ნელა ირხეოდა მდინარის ტალღებზე.

პირის დასაბანად ჩამოსულმა აქმიამ ფრთხილად გადასწია ტირიფის ტოტები. წყლისკენ დაიხარა და გაშრა. თითქოს შეულოცათ ვინმემ ვაფყაცს, ისე გაშეშდა ერთ ადგილას.

მოვარის შექმზე მკათათვ მოსჩანდა მდინარეში მობანავე ქალი. აქმიას თვალები ხარხად დააკვდა ქალის ჩამოსხმულ ტანს, ეშხიანსა და მიშხიდველ სახეს. რაღაც ანდამატური ძალა თავისდა უნებურად იზიდავდა აქმიას იქით, მდინარისკენ.

უცხად მოვარდნილი ქარიშხალივით მოაწვა თავდაჭერილ ვაფყაცს ვიფერი ენი. ერთბაშად იგრძნო ხეცურაულმა, რომ ნატოს გარეშე უთვისტომოა მისი სიცოცხლე. იგრძნო, რომ შეეშინებულად, უსურვანვივით ჩახვევია მის ტიალ გულს ხარატანთ რძლის სიფვარული. იგრძნო და შეერთა. ძალით მოსწყვიტა თვალები სანატრელ სურათს. ათროლოებულა, მოდუნებული და მოწყვეტილი გაშორდა მდინარეს. ქურდული ნაბიქით გაეყვა ქალას და ღამეში გადაიყარვა.

ფოთლების შრიალმა გამოადვიოა ნუცუა. მან აზრმიფეცა-

ლად მიმოიხედა ვარშემო და მთვარის შუქზე ტირიფებიდან ბარბაციით მომავალ აკმია ხუცურაულს მოაქრა თვალი. თავ-
შეჯდომარემ გვერდით ჩაუარა ჩაჩხის გოგოსა და ზღების
ჩრდილში მიიშალა.

„ვერ შემაშინა!“ — გაიფიქრა ნუცკიამ და გამოფხიზლე-
ბულმა ნატოს დაუწყო ძებნა.

ახლა ტირიფებში ზარბაძანთ რძალმა გამოაყო თავი. ნუც-
კია დაიხარა. ბაღახებში გაილურსა. სუნთქვა შეიკრა და მიწის
გაეკრა.

ტირიფებიდან გამოსულმა ნატომ ნესტიან ტანზე მოხორთ-
ვილი კაბა შეისწორა. სველ თმაზე ხელი გადაისვა და მიძინე-
ბული ნუცკიას ვასაღვიძებლად გასწია.

ალაზნის სუფთა და გრილმა ტალღებმა გამოაცოცხლა დაღ-
ლილი ქალი. მისი შერდი თავისუფლად სუნთქავდა.

ადგილზე მისულმა ნატომ ვეღარ იპოვა მძინარე ნუცკია და
გავერცხებულმა ბინებში დაუწყო ძებნა ასტაჯანა ვოგოს.

ვერ ვადევ არ ეძინა საველე ბანაკს. კოცონებთან შემომსბ-
დარი ახალგაზრდობა მხიარულად ერთმანებობდა. ზოგი სიმღერ-
ის ამბობდა და ზოგიც იმში ნახულს უვებოდა.

ტყბილად ღიღინებდა მერონვერე და თვითონ ჩონგურის
წყრილიც ალაზნის ტალღის საამო ლიკლიკა ჰკავდა.

სხვაგან, მოშაირე ახალგაზრდობა ერთმანეთს ეჭიბრებოდა
და ცდილობდა მოსწრებული შედარებით საერთო მხიარულება
გამოეწვია.

ამბახი აიტუნა გვერდით მოსჯდომოდა ვიგაურის ქვრივს.
ნაზად შეპყრებდა მუთაქასავეთ დამჩვევალეზულ შუახნის
დედაკაცს და ცხარედ ეშაირებოდა მოწინააღმდეგეს.

სურვალის ვამლა მეფე,
შედევი ფეხი, შეხატეო,
ვოკო, მამან შემიჯარდა,
როცა ტანი შეპყრეო.

ლექსავდა აიტუნა და შაირის უკანასკნელი სიტყვები ცეცხ-
ლთან შეგროვილი ხალხის სცილ-ზარზარში იყარებოდა.

აიტუხას მოწინააღმდეგე აღარ აცლიდა ხალხს დაწერაებას
და ქვრივის წინ წამოხოჭილი სხაპასხუმით ჰკენჭავდა სატყვეებს.

გოგომ ფიშბი ჩააყარა, თონე ააბრიალა.

მორჩა საქმეს, დაამღერა, ბზები ააწვრიალა.

რომ შეეხედე, შემომხედა, რეტმა დამატრიალა.

და კვლავ ედებოდა ჩანსალი სიცილი ქალებს და მთებს.

— აი, ჩაბმით თქვენა, ჩაბმით და ჩაიწვიით! — იწყებებოდა
ქვრივი და ქოქოლას აყრიდა მოშაირე ახალგაზრდობას.

ღიმილით შექუერებდა ამ მხიარულსა და სიციოცხლით საესე
ბანაკს ხარატაანთ რძალი, ბანაკს, რომელიც ვარაყარაზე კვლავ
აიშლებოდა, კვლავ მოედებოდა ყანებს და ხარბად დაეწაფე-
ბოდა ხალისიან შრომას.

ნატო შეიარბა. შუბლზე ჩრდილმა გადააყარა. მოაგონდა
ღამის თვეა ღვთაების კარს. მოაგონდა ბასილა ბერი, ჩაღამე-
ბული ღვთაების ჩრდილები და შლოცველების დაღადისი.

რა უშწყო, რა შესაბრალისი იყო მაშინ ნატო. როგორ დას-
ტრიალებდა თავს კარსმომდგარი უბედურება და როგორ აღრ-
ჩობდა შიძიე წინათგარძნობა.

ღღეს სულ სხვა იყო ხარატაანთ რძალი. ის ამაყად გადა-
ფურცებდა ქალაში გაშლილ ბანაკს, ღამეში ალაპლაპებულ კო-
ცონებს, ამ შშობლიურ და საყვარელ კერას. უსმენდა გულის
მაამებელ სიმღერას და თავმომწონედ იღიმებოდა. ღღეს ველ-
არაგინ დაეყვდრიდა მოწინავე რგოლის ხელმძღვანელს გულ-
ხელდაკრეფილობასა და ბეჩაობას. ველარაგინ უწოდებდა მას
ნაცარქექიასა და მუქთახორას. გრძნობდა ნატო, რომ მისი
გულისცემა ამ ბანაკის გულისცემა იყო და მისი ხელით მოწე-
ული მტევანი ამ დიდი კერის საერთო ნაყოფი.

ფაქტებში წასულმა ნატომ ერთ-ერთ კოცონთან დედაკა-
ცებში ჩამჯდარ ნუკციას მოჰკრა თვალი. ხელეზდაკაბიწებული
გოგო რაღაც საინტერესოს უყვებოდა ქალებს, დედაც და
საიდუმლოდ ეზურჩელებოდა ყურში. დედაკაცები ვაშვანითა
და ლოყების ხოცით უსმენდნენ ნუკციას.

— თვალი დამიდგეს, თუ ამ თვალებით არ მენახოს. ვაქ-
ვობდი და ეჭვი ამიხდა, — იფიცებოდა გოგო.

ნატოს მიხედვებაზე ყველანი მიჩემდნენ. გაყვირებით შეათვლიერა ხარატაანთ რძალმა მიყუჩებული დედაკაცების კრება და ნუცუკის მიმართა.

— სად დავიარე, ვოგო!

მასუბის მავიერ ნუცუკის ეშმაკური ხითხითი მოესმა მას და ეს სიცალი რატომღაც უსიამოვნოდ მოხვდა ქალის გერძობი-არე გულს.

* * *

მისძინებოდა შრომით მოქანჯულ საველე ბანაკს. მთვარიანი ღამის დამამშვადებელი სიწყინარე გადაფარებოდა ვარემოს.

არ ეძინა მხოლოდ ავმას. კაკლის ძირას ჩამომგდარი ხეცურაული უშწროდ გაკურებდა მიძინებულ ქალს. უგულოდ უსმენდა ალაზნის მიყუჩებულ დუდუნს და კრიკინობელას თავმომამბეზრებულ კრიკინს. ჩუმი, შემპარავი პოღმა თავს დასტრიალებდა ავმას და მოსვენებას აღარ აძლევდა.

არც ნინიასეულში ერთად მუშაობის დროს, არც მამინ, როცა ძველი კოშკი მათი ბაასის მოწმე იყო და არც უბრალო შეხვედრის დროს თავში აზრადაც არ მოსვლია ხეცურაულს, რომ ეს დამტორი მეგობრობა საბედისწერო ვახდებოდა.

წუხანდელმა შემთხვევამ ძირფესვიანად შეუცვალა ვაყვას გუნება და ის, რაც წუთის წინ შეუძლებლად მიიჩნდა, სიამდვილედ აქცია. ავმია გრძნობდა, რომ ალაზნის პირას ნასიზშირი სურათი მიზღუი იყო მხოლოდ მიმალულის გასამედავნებლად.

როდის ჩაუფარდა ქალის საყვარელი გულში, თვითონაც არ იცოდა ხეცურაულშია. ხანდახან ეგონა, რომ თავისი გაჩენის პირველ დღიდანვე უყვარდა მას ხარატაანთ რძალი. ფიჭრობდა, რომ ამთავითვე ამ გრძნობით ცხოვრობდა ხეცურაული კვუყანაზე.

გრძნობდა ამას ავმია და ნეტარებით იგონებდა ქალის სევდიან, შრომისიგან გაყავებულსა და დადინებულ სახეს. იგონებდა კოშკის ჩრდილში გატარებულ საღამოს, ტყბილ ბაასს, ვახებს შორის მოგოვმანე ნატოს მოხდენილ ტანს.

იგონებდა ყოველივე ამას და კვლავ დაუძლვველი ძალა

იზიდავდა ვაჟკაცს ქალის თავბრუდამხვევი სითბოსტენი, მისი ნანასავით დამტკბარი ხმისკენ, მისი სვედიანი და ალერსიანი ღიმილისკენ.

მაგრამ მეორე ხმა, ვაჟკაცურ სინდისის ხმა, ბჭობდა, არცბ-
ვენდა და ტუქსავდა კიდევ-

„რას იტყვის სოფელი, რას იტყვიან ამხანაგები, რა პასუხს გასცემს ვაოჩგის ხსოვნასა და ზურბას ქალარას? განა იმისთვის გაუწოდა მეგობრული ხელი ნატოს, რომ შემდეგ მისი ვულის გადაბირებაზე ეფიქრა?! განა იმისთვის გამოიყვანა აემიამ მგლოვიარე ქალი ხარატაინთ კარჩაკეტილი თქახიდან, რომ სიუვაბრულის ქსელი დაეხლართა მის გარშემო?! განა ეს ეკადრება პატიოსან კომუნისტსა და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს?! ან თვითონ როგორ ამატიებს თავის თავს, რომ ომში წასული მეგობრის ცოლზე რაიმე გაიფიქრა და დამწუხრებელი ქალის სიყვარული ვულში გაივლო!

ეგლა აქლიათ საღამარაკოდ პანტიანის დრომოკმულ დედაკაცებს, ეგლა აქლია ზურბა ხარატელის გესლსა და ბოღმას. მაინც არ უნდოდა ზურბას ნატოს სამუშაოდ გაშვება და ახლა ხელზე დაიხვევს ხუცურაულის უხვირო საქციელს. ქვეყანას მოსდებს აემიას უსინდისობას და ვიღა გაუშვებს მერე ქალებს კოლმეურნეობაში სამუშაოდ. რაღა სახელი და ნდობა ექნება აემია ხუცურაულს ხალხში“.

ზორგავს ხის ძირას წამომჯდარი აემია. ვეღარ ისვენებს. წამდაუწუმ კრთის. უაზროდ ამტერდება ვარსკვლავებით მოქედილ ცას.

„ცუდს მიძიარებ, ხუცურაულო, არ მეკადრება შენგან, მამად გეკუთვნი, ბიჭო!“ — აგონდება აემიას ზურბა ხარატელის სიტყვები და გველივით კბენს ნინიასებური მცდელი გამოხედვა.

„საიდან იცოდა ბებერმა მელამ, რომ მართლაც ცუდად გათავდებოდა ჩემი ამბავი!“ — ფიქრობს გაწამებული აემია და ვაჟკაციონის გასწვრივ შედგრაადებულ ცას ვაპყურებს. ზანტად მიიზღაზნებაინ ღრუბლები ცაზე.

ნიავს ავუგუნებული კომპანიის ხმა მოაქვს. ეტყობა ბიჭები მართავენ მანქანას. ჩქარა დაიწყება მკა.

ფეხზე წამომდგარი აემია მდინარეს უახლოვდება. დიდხანს

ნაკვერცხს მის ზეობებში. მალეით თვალს ავლენს ტარიფების
ჩვეულებს. ეს ზეობები უაღრესებდნენ ნატოს. წყრომით მრდუ-
ღუნებენ ახლა ტალღები და აკმაასათვის მიუწვდომელს მღუ-
რან.

„გულის უღრანებში უნდა ჩავიშარხო ჩემი სიუვაარული,
რომ ცეცხლმოკიდებულ აბუდივით ჩაიწვას და ზაიხშოს შიგ,
აბა იქნება-რა მეტი!“ — გადაწვევით ამბობს აკმია და ალაზ-
ნის ზეობებს პეშვით ეტანება, ვახუცებულ შუბლს და უძი-
ლობისაგან წამოწითლებულ თვალებს ავრდებს.

ადრიაანად აშლილი საველე ბანაკი ხმაურით ავსება. თათ-
რიახნად გაშლილ სუფრაზე დილის საუზმეს შეეძგავიან.

მთების გადაღმა ამომავალ მზეს ალაზნის ველი შრომის
ერიამულით ხვდება. აკმია ხეცურაულის ომახიანი ხმა იმედი-
ანად ედება ვარემოს.

თ ა ვ ი მ ე ე ქ ვ ს ე

ნუცყიას მიერ დათესილი ექვი ობობას ქსელავით მოვდო
პანტიანს. მთიდან დაგორებული თოვლის გუნდასავით გაიზარ-
და და შთის ნისლივით ჩამოწვა სოფელში.

არავინ იცოდა, დაწმუნებული იყო თუ არა თვითონ ნუც-
კია თავის ნათქვამში. წერილმანები ალაზნის გამოუკითხავს
ცნობისმოყვარე გოგოსათვის, ხოლო ჭორის უცნაურობამ ჩქარა
დავიწყებას მისცა ექვის პირველი ჩამომგდები.

ბნელ კუთხეში მიმაღული, გველივით მოსისინე და ქურდი-
ვით მხდალი ჭორი ჩემად თავს დასტრიალებდა აკმიასა და
ხარატანთ რძალს. ნატოს მახლობლებმა ჭერ არა იცოდნენ რა,
აკმიას მეგობრები კი თავს იცავებდნენ, რადგან არა სწეროდით
ექვისა და სიტუმეს არჩევდნენ.

ცნობისმოყვარე დედაკაცები, ბუბქს ამოფარებული მონა-
დიარეებივით, გაფაციცებით უთვალთვალებდნენ მსხვერპლს,
და ქალ-ვაგის უოველ სიტყვას, უკაბედ გამოხედვას საიდუმლო
ქარგაში ხვევდნენ და ხალაპარაკოდ ხდიდნენ:

— „თუკი ყველაფერი ტყუილი იყო, როგორც ამას აიტუნა

ამბობდა, მამ, რად გაიყვანა აქმიამ, იმ არდასახუნებს რქან, მგლოვიარე დედაკაცი პაი-პარად სამუშაოზე. რად დააყენა რგოლის ხელმძღვანელად, რად დარბოდა წამდაუწყუმ ნინიასეულში, რად ელაჭუცებოდა კოშკთან ყოველ საღამოს, ან რად წაათრია გორგორებზე?"

— „თუ დაიყოლია ქალი და თავლაფი დასხა ოქახს, რადად გაურბის, აღარ ეკარება ნინიასეულს, გზას უზვევს, როცა ნატოსა ხედავს, ბრაზობს და ანხსლობს წამდაუწყუმ“.

— „განა ხარატანთ ოქახს ეგლა უნდოდა ახლა!“

— „ან როგორ წაიხდინა თავი მაგ არსაქნელში, მავან. ჟერ შეიღო არ ვასცოებია საფლავში და ქმარი არ ვადაუგლოვინა უბედურს. რა პასუხს ვასცემს დარდისაგან ვულდამწვარ მართას“.

— „ღმერთმა ნუ ქნას, ზურამ არა ვაფგოს-რა რძალს, თორემ მოეპს შესძრავს ხარატელი, ქვესცნელში იმოვის ბეჩავსა და იქ დაკლავს უშობელავით“.

ასე ჩურჩულებენ დედაკაციები. სისინებს ეჭვი, ეღება უბნებს.

თვითონ ნატო ნინიასეულის ღარებს ვაკვრია და მუშაობაში ვართელი, ყურს არ იბერტყავს. ღამილით შესცქერის თვალშიმესულ ვურბენს. შეჰხარის შტევენებით დატვირთულ ვაზებს.

თავდადებულმა შრომამ, ყოველდღიურმა ზრუნვამ და ამაგმა უბვი ნაყოფი გამოიღო. თუ თავში არა დაეცა-რა ვაზს, სანაქებო მოსავალი უნდა მიიღოს რგოლმა. ახარებს ნაამაგარ ქალს ეს უბვი, ნინიასეულისთვის ჟერ არჩახელი მოსავალი. ვაამართლა ნატომ კოლმეურნეობის ნდობა და პატრვი.

ფარვანასავით თავს დასტრიალებს ნატო ნინიასეულის ვაზებს. ერთი კიდევ უნდა შემოუღაროს რგოლმა ვაზის ძირებს. ვრალი მიწა და სასუქი უნდა შეაყაროს ფესვებს, ვოვირდი უნდა შეაფრქვიოს ზოგიერთ დანაცრულ შტევენებს. დიღის მზემ და ღამის სიგრილეშ უნდა დაატკბოს ყურბენი და თაფლად აქციოს.

— ზუღურაულიც აღარ ამოვიდა ზევით, ერთხელ მაინც დაეხედნა რგოლისათვის!

ამ ბოლო დროს აქმიასაც ვეღარა ვაუფრო-რა ნატომ, შორ
ცხვი ქალივით ანაზება, თათქოს ვაურობისო კიდევ.

„ხომ არა ეწყინა-რა ზემგან?“ — ფიქრობს ქალს და ვერა
მოუგონია-მსეთი, საბაბად რომ გამოდგომოდა აქმიას.

კარგა ხანია აღარ შეხვედრიან ერთმანეთს. აღარ უბაახნაით
ერთად. გორგორებზე ისე აიღვს ფანები და ისე დაბრუნდა
ხარატანთ რძალი სახლში, რომ ორი სიტყვაც კი არ უთქვამთ
ერთმანეთისთვის.

ხშირად ავონდება ნატოს ნუცყიას მონაროში სიტყვები და
ეშმაკი გოგოს მატაოცობაზე ეღიშება.

ჩველის ხელმძღვანელს დედაკაცების გამოდმებელი ზურ-
ჩული და ქარაგმული კიბვება-პასუხიც აევირეებს. თითქოს რა-
ღაც დიდი საიდუმლოება ვაუჩნდათო ქალებს. ხშირად იკრი-
ბებიან ერთად, ცერად ვაძუტრებენ ნატოს, უკმეხად უბასუხე-
ბენ კიბვებაზე და ისე აღარ გაიღვებიან საქმეს.

ვეღლაფერი ეს შეტად აოცებს ხარატანთ რძალს. გვმანით
გრძნობს, რომ რაღაც არა სასიკეთო ტრიალებს მის თავზე.

„რა ვაწყენიე ნეტავ, რად შებრტებთან ქალები?“ — ფიქ-
რობს ნატო და მიზღვს ეჭებს...

ეს იღრებლება გაავდრებას აპირებს.

შიშით და ველის კანკალით შეკუტრებს ნატო შავი ღრუბ-
ლებით მოკუბრულ ცას. შორეული გრგვინვა უახლოედება
წინასყელს. შედედებული ჰერი ტყვიასავით მიძიმდება. ხევი-
დან მოგარდნილი ქვენა ღმთილით ედება ზეებს. თვალმომჭ-
რელი ელვა გველივით აკლავება ცაზე. წამოხეთქილი ეს ზეხად
ეცემა ველში.

რიგებში მომუშავე დედაკაცები წვევლითა და ვიშვიშით
გარბიან ფარდულსაყენ. სახეებს მომაკვდავის ფერი დასდუ-
ბია. თვალებში შიშა და მრისხანება ერთად საწოლილა. შებლ-
ზე დაყრილი ნაოჭები კობამდე შეუტრავთ. ხელები უთრათთ.
ათასში ერთხელ ცივს ვაძუტრებენ, და გომბორისაყენ იცქი-
რებიან.

არა მოჩანს-რა. შავ ნოსლს დაუფარავს ორივე შთა.

წვეთავს, ელავს და ჰქუხს.

წვიმის წვეთები მიძიმედ ეცემა ფარდულს სახურავს. ქარო

ასკდება ვაზებს და სადღაც ატყეულ ბუმბულს ცაში ატყე-
ილებს. წვეთები ხშირდება, მძიმედ ეცემა მიწაზე და მძრეველად
იშლება. აქა-იქ ყინულის თეთრი კაკალიც ჩამოავდის. ცამდა
კრამიტებზე უგემურად აკაკუნა.

ყველანი შეკრთნენ, ერთმანეთთან მიიწიეს, მიეკრნენ ერთ-
მანეთს.

— სეტყვა!

გაფითრებული ნატო ერთ ადგილს შიაკვდა.

ნუთუ ვადევ უნდა უმტყუნოს ბედმა. ნუთუ ეს ერთად-
ერთი იმედიც უნდა გამოაცალოს ხელიდან წყველმა ყისმითმა
და საამაყო ნაშრომის მიგვიერ უწყალოდ გასხეპილა ვაზებიდა
დაფუტოვოს.

წყველი სეტყვა! ჩამდენჯერ აუტარებია ამ დაუნდობელს
კახელი გლეხის გული. ჩამდენჯერ პაერში გაყინულა მწიფე
მტევნისკენ გაწვდილი ხელი, ჩამდენჯერ ცარიელი დარჩენილა
სუფთად დარეცხილი ქვევრები!

— რა ცოდვა დამტრიალებს, რა მემართება! — ხმის კანკა-
ლით ამბობს ნატო და დაყინებით გასცქერის ცას.

— ქმრისა და ოჯახის მოღალატეს, შეილო, არ გაახარებს
ღმერთი! — ზემად ბუტბუტებს ვიღაც ნატოს ზურგს უკან
ეს სიტყვები შხაბუნა წვიმასა და ქარის ხმაურში იკარგება.
შეხნაკრავივით შემოტრიალებული ნატო, მთქმელს ვერა
ხედავს. დუმილით უბასუხებენ მას გაქვავებული სახეები.

ვერა გაუგო—რა ნატომ ნათქვამს. თავისად არ მიიღო და
სხვაზე კი არ ითქმოდა ასეთი რამ.

გადაიგრგვინა.

ბლაერმა ქარმა ღრუბლები ქვევით გადაარეკა.

კაშკაშა მზემ ღრუბლებიდან თავი ამოშეო და პირდაპინად
მტევანს შესცინა. ცაზე ცისარტყელა გადაიხსალტა. გადაეყარა
ნაოქი შებლს, თვალეზში კვლავ საამურაი ღიმილი ჩადგა.

• • •

ღილიდან საღამომდის ასმოდა სოფელში ტრაქტორის
გუგუნა და სალუწი მანქანის თასმების შრიალი. უზარმაზარი
სახლებივით წამოყუდებულ პურის ზეინებთან ხალხი შეუჩე-

რებლივ ფუსფუსებდა. ზოგი მანას აწვდიდა მანქანას, ზოგი მიძვლებივით დარჩეულ ხორბალს ტომარებში ჰყრიდა. ზოგი პირას უკრავდა თავთუხივთ ყელსავე ტომარებსა და სასწორთა სკენ მიაჩოჩებდა.

ქონთმაგარი ბიჭები სასწორზე აწეობდნენ პირმოკრულ ტომარებს. სწონიდნენ და სასწორთან მიმდგარ მანქანებსა და ურმებს პირთამდე ტვირთავდნენ.

— არ შეგეშალოს, ეს განალეწი პირველი ბრავადის მეოთხე რეალოსია, — აფრთხილებდა აღმრიცხველს სალენი მანქანას კაბეზე აყუდებული აიტუხა და იმისი ჩაბრანწული ხმა მანქანის გუგუნს უერთდებოდა.

ზვინების გადაღმა კალოებიც შევბათ კოლმეურნეებს. გვერზე წამომგდარი ვოვთ-ბიჭები მზიარულად მიერტყებოდნენ ხარებს. სიმღერით დასტრიალებდნენ კალოს და ერთმანეთს ეგებრებოდნენ. პირსაფარაკრული დედაკაცები ორთიფებით და ნიჩბებით ურყევდნენ განალეწა.

ზვინების ჩრდილში ჩამომგდარი კენჭიანთ შალვა ნატრილობეც ფეხზე თასმებს ისწორებდა. აღრიანად ამდგარს, თელემა მორეოდა. გვერდივთ დედაკაცები ფუსფუსებდნენ. კალოზე აქმიამ ჩამოიარა. საღამო მისცა მუშებს და სალენი მანქანისკენ გასწია.

— გაგვიგორიზდა თვემჭდომარე, ხარატაანთ მადლმა აწყინა, — გაისმა ჩურჩული და მერე ჩუმი, თავმკაცებელი სიცილი.

ამ სიტყვებში გამოაფხიზლა შალვა. ფეხზე წამოდგა. მკაცრად გადახედა გათამამებულ დედაკაცებს.

„არ შეიძლება აგრე, ბოლო უნდა მოეღოს ქორსს! — გაიფიქრა მან და პირდაპირ აქმისაკენ გასწია.

— ურმები გაამზადეთ, გადაჩხეული ხორბალი დაუდეთ ჩასაბარებლად და აღრიანად გზდიით. მე ცხენით წამოგეწევით გზაში, — ეუბნებოდა აქმის სავსე ტომარებს ვროფაზე ნიდაფუდაყრდნობილ აიტუხას.

— აქმიავ, დღეს საღამოს ამოდი, სათათბართ მაქვს ცოტა. აიტუხაც ამოიყვანე, ერთად ამოდიით ორივენი, — უთხრა შალვამ ზუკურაულს და ცერად შეათვალიერა.

შეერთა აქმია. თვალი ააჩიდა შილვას.

— კარგი, მოვიდოთ, — შორჩილად უბასუბა მან კენჭიანი ბიჭს და აიტუნასთან ბაასი განავტოთ.

კიდევ კარგია, მანქანების ხმაურში და ამ... ვერ გაიგონა შილვამ აქმიას გულის დავადევი.

კენჭიანთ ბიჭის კილოში ივრძნო სუცურაულმა, რომ რაღაც განაჩენს უშხალებდნენ მას. დიდი ხანია მიხვდა აქმია, რომ გულს ჩავარდნილი სიყვარული გამოყოფილიყო ოდნავ. მასზე ადრე დაენახათ მეტიჩარა ვოგოებს მის თვალებში ჩამქდათი ცეცხლი. ცდილობდა აქმია, რომ გულსნადებო ცხრაკლიტულში შეენახა, მაგრამ ვიდაცას უკვე დაერბია ხმა და, თუმცა დაწვრილებით არა იცოდა რა, მაგრამ ვისათხოვარი გოგოების დამცნავ თვალებში ნათლად კითხულობდა გამკიცხავ განაჩენს.

სირცხვილი სწეავდა. მოუშორებელი ტვარაივით დაქმონდა თავისი მწველი და ტყბილი გრძნობა. ნაქურდალივით მილავდა მას. თავის გადაწვეტილებას არ პდლატობდა და აბედევით ნელა სწვავდა ვულში გამქდარ წვეულ სიყვარულს.

იმ საღამოს პარტიული კომიტეტის ოთახში შეიკრიბნენ მეგობრები. ატჩქარებლივ, დინჯად და წყნარად დაიწყო შილვამ ტყბილი და მეგობრული ბაასი.

— აღამარაყდა სოფელი და აღარა იქნება-რა ახლა, თუ შეგაცდენია და შემცდარხარ, აღარა ეშველებო-რა საქმეს. ბოლო უნდა მოედო როგორმე ტორს.

ამ სიტყვებით თეზარდაცემული აქმია ფეხზე წამოვარდა სირცხვილით დაიწვა და დაქრილივით დაიდრიალა:

— ვინ ვითხრათ ეგ, თავი ვინ მომჭრა! — არაღამიანური ხმით შეტყვირა აქმიამ. მერე ერთბაშად მოტყდა.

— არა, ბიჭებო! — წაიხურჩულა მან, — არ დაუჭართო ტორებს. მოგონილია ყველაფერი, სირცხვილია, არა ვათოს-რა ნატომ. მე არ ვიცი, ვინ ჩამომხვდა გულში, ვინ მიმტოო აგრუ. ეს კი იცოდეთ, ძმებო, პატროსიანია ნატო, სიტყვაც არს თქმულა ზეენში. თუ დამიჭერებთ, აგრუა, და ახლა თქვენ რკით თქვენ!

— აქი ვითხარო, ქორია-მეთქი ყველაფერი! — შეპყრება
გახარებულმა აიტყუნა.

ჩაფიქრებული შალვა ჩემად შეპყრებდა გაფიქრებულ
აქმის. მართლაც, ძნელი იყო ქორთან ბრძოლა, და აღარ
იყო და ნაცადმა შებრძოლმა, როგორ შებრძოლებოდა უხილა-
ვსა და შეუმჩნევ მტერს.

ჯარჯა ხანს ისხდნენ ჩემად.

— ასეთ საქმეს გახმავრება არ უნდება, დავიცადოთ,
თვითონ ჩავედება მოკორილი, — თქვა აიტყუნამ უხერხული
სიჩუმის შემდეგ.

— არა, სანდრო, ქორი-ქორია, მავრამ... ქალის გზაზე
ჩრდილი გაწევა მაინც, ეილაც წამოსძახებს შემდეგ. ზურია
გაიგებს და ოჯახს ატრევს. ისა სყობია, გავუნდოთ ქალს.
თვითონ გადასწვვიტოს ისევე, — უჩრია შალვამ.

— რაში გავუნდოთ, თუ გასანდობი არა გვაქვს-რა! —
იწინა სანდრომ.

აქმია წამოდგა.

— ძმურადა ვითხოვთ, ნუ ჩაერევათ ქერჯერობით, ცოტა
დამიკათ, — თქვა ესა და გაშორდა მეგობრებს.

ჯარჯი გასული, გულგატეხილი მიიყვა ბილიას.

„სადამდე მისულა საქმე და თვითონ ეს ყურზე სძინებია.
სახელი ვასტეხია ქალსა და ახლადა ვაიგო უნდობმა“

სირცხელი ახრწობს. ფერდობზე გასული შიძინებულ
სოფელს ვამყრებს. უცნაური სერვალი მოსდის ამ ფერდო-
ბიდან სერს თავის სოფელს გადასძახოს, რომ სიცრუეა
ყველაფერი, რომ ნატო მისთვის ლობოტას მთის მიუწვდომე-
ლი ყინულია და თუ ტალი სიყვარული მაინც მოედო აქმის
გულს, თვითონ დაახრწობს ამ ვერანას.

ჯალმეუნეობის ეზოში ჩასულმა, პურით დატვირთულ
ურმების ქარაგანს ვადახედა და გულზედ მოეშვა.

ბრინჯავით დარჩეულა თავთუხით საესე ტომარები ეშშვა-
დებდა აფორიაქებულ სულს, უქარგებდა ღარღს, და
შეებას აძლევდა. იწმინდებოდა თითქოს მისი შებღალული
სინდისიც ამ ჩაოფლარით მონათლული ფოვლათის დანახვანზე.

— როდის დაიძვრის ქარავანი? — ქეთხა აქმიამ მორიგე
ბრიგადირს.

— ცისკარზე!

— ფრთხილად იარეთ ვზაში, ნაფუზატებში მეც წამოგეწე-
ვით აღბათ, — თქვა აქმიამ და ურმებს გაშორდა.

* * *

ნაადარზე აღაფდა. დაქენქებებულ ვენახში მუშაობა
შეუძლებელი გახდა. ნატომ დედაყაცები შინ გაუშვა და
თვითონ, ფარულში ჩამოძვარაი, ფიქრებს მიეცა.

წინ ნაწვიმართ პარდაბანილი ვახები შრიალებდნენ.
ფოთლებზე შერჩენილი წვიმის წვეთები ჩამავალ მზის
სხივებზე ბრწყინავდნენ და, უცაბედად ფოთლებს მოწვევ-
ტილნი, ვახის ძირში მარგალიტებად იმსხვრეთოდნენ.

ჯერ კიდევ არ დამშვიდებოდა ნატოს შიშისაგან აბოჩქო-
ლებული გული. ათასში ერთხელ კიდევ ვახუტრებდა ცის-
უსმენდა შირაქისკენ გადაქანებულ გრვეინვას და მოწმენდი-
ლი ცის სილურჯეს შეშაროდა.

მსლოდ ახლა იგარძნო ნატომ, თუ რამდენად ძვირფასი
იყო მისთვის ნინიასფულში ჩადვრილი შრომა; რამდენად
ძვირფასი იყო ყოველი ვახი და ყოველი მტვევანი მისთვის.
იგარძნო, რომ ვახის ეს აბიბინებულ სიმწვანე, ეს ისარამი,
რომელიც ჭკარა ოქროსფერ ქარვად უნდა ქცეულიყო, მისი
განუყოფელი ნაწილი იყო, მის სულსა და ხორცს შეადგენდა.

აქ არც სიხარბე იყო და არც განდიდების სურვილი. ხარა-
ტაანთ ოყახის ჩრდილოვანებიდან გამოსული ქალი აზარმოთ-
ცემლად ეტებდა მას-ფლდგმულლებელ წყაროს, ქმარს მოწვევ-
ტილი დედაყაცა — აღერსს, შვილდაკარგული დედა — საზრუ-
ნავსა და სანებბიეროს.

კოლქტაევში სამუშაოდ გასულმა ხარატაანთ რძალმა ამ
ვახებში იპოვა ერთაცა და მეორეც. შრომის სიმღერის
ძლიერებამ დასძლია ქალური სევდაცა და დედური დარდიც.
შრომის ამ საერთო ფერხულში ბოვია დათბლებულმა ქალმა
სულური სიმშვიდეცა და იდამიანური სიამაყის გრძნობაც.

ეს იყო მოთხოვნა შემოქმედებისა და შრომის. ეს იყო ახალი, სრულიად ახალი გრძნობა საბჭოთა აღმშენებლის სამაჟინსა, რომლის ვარეშე კაცი თავის თავს მართლაც რბილად გრძნობს. ნატოც გრძნობდა შრომით შაბოვებული სიამაყის ამალელებელ სიტკბობას და თავდაფიწვებით ელოლიავე-ბოდა მას.

ამიტომაც ჩააფიქრა იგი ზურგსუკან, ანდაზურად ვადმო-სროლილმა სიტყვამ.

— ქმრისა და ოქახის მოღალატეს, შვილო, არ გაახარებს ღმერთით — მოიგონა მან.

უეცრივ მას ნუცკის სიტყვები გაახსენდა და წამოაწი-თლა.

აქნებ ნუცკის ეჭვი აღაპარაკებს იმ საშინელი სიტყვების მოქმედს. იქნებ დედაყაყებს გამუდმებულა ჩურჩულიც ამ უსაფუძვლო ეჭვის ბრალია.

თავზარდაცემული ნატო ფეხზე წამოიჭრა. შემთხვევით წამოჭროლილმა აზრმა საშინლად ააფორიაქა ქალის დაწმენ-დილი გუნება.

— უთუოდ ასეა — წამოიყვირა მან და ქვრივი დედაყა-ყის სიანზღლით შეატრიალა ბოღმამორეული თვალები.

აღბათ ამისთვის უფურებენ ქალები პატოსნად და დაუღა-ღავად მომუშავე ქალს ასე უმაღურად და უნდოდ.

მტრის უხილაეი ხელი ცდილობს მოსწყვიტოს ნატო ახალ კერას და ხარტანთ ბუხართან შიბას.

სევდიანად შეპყრტებს ნატო ნაწვიმარ ვახებს. ნამი ციმ-ციმებს მათ ფოთლებზე, თითქოს სტირიანო პატრონს.

რა მკნას ნატომ, ვის გაუნდოს, ვის უთხრას, რომ უნა-დაგოა ეჭვიცა და ცილისწამებაც, რომ თავის დღეში არ გა-უვლიათ გულში არც ნატოს და არც აქმის სიუვარულის გრძნობა, რომ სვლაფერი იგი ენების მოკოჩილი ზღაპრებია და სხვა არაფერი.

ახლა ნათელია ნატოსათვის, თუ რატომ გაურბის აქმია მას, რად ერიდება ნინიასუფლში ამოსვლას, რად უბევს გზას ნატოს დანახვამზე.

მადლობის გრძნობა ვაყისადმი ზღვასავით იზრდება ქალის

გულში. რამდენი სიკეთე და ვაჟკაცობაა ხუცურაულში, როგორ გადაუხადოს ნატომ სამხვიეროს..

ცაში გაფრენილმა უვაგმა ხსავილით გადაუარა ვახვს ქალი გამოერკვა, თვალი მოავლო მიმხუდროებულ გარემოს, კოშკის გადაღმა ნაპრალებში ჩაწოლილ ჩრდილებს.

საერმეზე პაპა თორნიკეს ლანდი გამოჩნდა. სამხარი მოჰქონდა ჩაღლისათვის და დინჯად მოაბიჯებდა. ფარდელთან მოსულმა ფიქრებში წასულ ნატოს გადახედა, საესე კალათა ბოძთან დასდო, ნახევრადდაწნულ გოდორს თვალი შეავლო და წყნელი რომ ვეღარ იბოვია, გოდორს მოსათავეებლად, უხმოდ გასწია ტყისკენ ახალი წყნელის მოსაჭრელად.

ნატო დიდხანს უთვალთვალებდა ბილიკზე ბაჭბაჩით მიმავალ თეთარწვერა მოხუცს. ჰკვირობდა — რამდენი ჭიუტობა იყო ხარატაანთ გვარში. ვიგლას სიკედლისა და ნატოს კოლექტივში საშუალოდ გასვლის შემდეგ მოხუცი თორნიკე აღარც კი ელაპარაკებოდა ნატოს. უმძრახად იყო რძალთან.

თორნიკეს ზურგი — კერპი, მოუხრელი, ჭიუტი ზურგი — გაზის ფოთლებში მიიმაღა.

„ვისა აქვს ძალა გულს მოსწყვიტოს უკანასკნელი იმედი და დანაერტულს ცეცხლი წაუკიდოს?“ — გაიფიქრა ნატომ.

უვაგმა კიდევ ერთხელ გადაიჩხავლა ცაში და ხვევის უღრანისკენ გასწია.

* * *

სარაიონო ცენტრიდან წამოსულ აკობას გზაში მოუსწრო ქარმა და აედარმა. ცარიელი ურმები რიყეში ჩამოტჩა თავმჯდომარეს.

დღეს პანტიანის კოლმეურნეობამ პირველმა მიიტანა და პირველმა ჩაყარა საბელმწიფო ბედლებში დარჩეული თავთუხი. პირნათლად შეასრულა ხუცურაულმა აღებელი ვადდებულება და ახლა გულდამშვიდებული თავმჯდომარე დინჯად მიაჭირითებდა ცხენს.

მზე საავდროდ იკბინებოდა. ჰაერში ნაგველვი მიწის სენი დაფრქვეულიყო. ჰქარა ცაზე ღრუბლები ვადმოწვა ქარმა

დაპქროლი მძლავრად, ცხენმა ფეხს უჩქარა. ვეღარ შეატანა
აქმიამ სახლს. სოფლის თაემი მოუსწრო ავდარმა. ეს თქმად
ჩამოწია. შავი ღრუბლები ელვამ გასვრა, მძლავრი არგვინვი
მოედო გარემოს. აქა-იქ სეტყვაც ჩამოყარა.

„წინასწარ გააფრებდა, მადლობზე გამეწებელი“, —
იფიქრა აქმიამ.

მოეარდნილ ნიადეარს აქმიამ თავი მწვემსებთან შეაფარა.
გადაავდრებისას წინასწარ მიიშურა. არავინ ეგულებოდა
ნაედრეეს იქ. თამამად მიაქროლებდა ცხენს. ვზადაგზა აფვირ-
დებოდა გარემოს. ნასეტყვი არსადა ჩინდა. მხოლოდ ჩამავალი
შხის სხივები ათასფრად თრთოდნენ ნაწვიმარზე.

ვენახში ასულმა, ცხენი გამოაბა.

თვითონ ფეხდაფეხ აქევა ეაზებს. სინჯავდა ფოთლებს,
მტევნებს და რქას. მშვიდად შრიალებდნენ ლარზე გაბმული
გულსაესე ვაზები.

თავისუფლად ამოისუნთქა.

— გადავრჩენილვართ, მადლობა გამჩენს! — წაიდუდუნა
აქმიამ და ფარდულთან გასული შედგა.

ხარატაანთ რძალი ზაფიქრებით გაპყურებდა ცას. უკან
გაბრუნება ვეღარ მოახერხა აქმიამ და ახლოს მივიდა. საღამო
მისცა.

— როგორ მოხდა? — დამცინავი კილოთი აკითხა ნატომ
და არც კი შეხედა ფარდულის ბოქთან ატუხულ აქმიას.

— რაზე ამბობ? — წაიდუდუნდა აქმიამ და იქვე დაეშვა
ლოდზე. მუხლები უთრთოდა. გულს ბავაბუგი გაქჟონდა და
სუნთქვა უჭირდა.

— არა, ისე... ნაბიჯვარივით მიგვატოვე, აღარ გგაოთხ-
ლომ! — მიუგო ნატომ.

— რა ეცი აბა, ამიერიღამე საქმემ, — თავი იმართლა აქმიამ
და ქურდულად შეხედა ქალს.

რა კარგი იყო ნატო ამ წუთს. მუბლმეყრული, მრისხანე და
იშავე დროს აღერსიანი. მისი მკერდი მშვიდად ტოკავდა, ბარ-
ზე ღამილი უთრთოდა და თვალბში ჩამქდარა ცეცხლი ნად-
ვერდალივით უღვივოდა.

ხეცურაულმა ვაძნობას სადავე მოსწია და ველს მარწყუ-
ხეზე მოუჭირა.

— ნატო! — ოდნავ ვასაფონი ხმით წამოიძახა მან და თვა-
თონ გაუფიქრდა თავისი ხმის. უცნობი იყო ამისთვის ეს სმე,
უნიათო, მოდუნებული.

— რა ვინდა, აკმიავე? — იკითხა ქალმა.

აკმია დაიბნა. სატყევები დაჯარგა. უმწეოდ შეხედა მოწ-
მენდილ ცას.

— ხეტყევეს გადავერჩინო შეგონი? — თქვა ესა და ბოღმით
იფესო ველი. რაეზაა რაშავს, სულ სხვა უნდოდა ეთქვა.

— როგორც ხედავ — ცოვად უპასუხა ნატომ.

აკმია ჩაჩემდა. ხელი ჩააფლო ბოძს, მაგრა მიეყრა. შეუნა-
წილდა მუხის ხმელ სვეტს.

— ნატო, — ჩაიხრიალა კვლავ.

— თქვი.

— ვიორგისა რა გესმის? — მოუფიქრებლად იკითხა აკმიამ
და ისევ აკმინა ტუჩზე. იგრაძნო, რომ ისევ სხვა მორთშა.

— თუ რამე ვაივებ, თქვა, უბედურებას ჩვეული ვარ, —
მიუგო ნატომ.

აკმია ისევ ვაიღურსა. ვადევ უფრო მიეყრა ბოძს.

— შე სხვა ვაფივებ, ნატო!

— რა ვაივებ?

— ვილაღატნია ქმრისთვის.

ქალი შეერთა. ამოიოხრა მიძიმედ. გაფიარებული შეხედა აკ-
მიას.

— ვისთან?

— ჩემთან... — ყრუდ ჩაილაპარაკა აკმიამ და უმაღვე
გაჩუმდა.

— ვინა თქვა ეგ? — იკითხა ნატომ.

— ვერ ვაფივებ.

— რა საბაბი აქეთ ვითომ?!

— არც ეგ ვარც.

— ხელუღეები, — ამოიოხრა ქალმა.

— ხალხში ხმა ასე დაუფრიოთ. ველსაც შევატყევე დაღატ
და სწორედ ამისთვის ვაფიარბოდი... თორემ ვითხარია... შენთან
ყოფნას რა მიჩაჩვენია... ვინა ვინა მყავს შენი ფასო, მაგრა...

— რას ამბობ, აქმიავ, რა საოქმედოა ეგ! — ნაიღუღუნა ნატომ და თავი დახარა.

— კაცობას ვფიცავ, მართალს ეამბობ, — თქვა აქმისმ, შეხედა ქალს, მითითლებარე ხელი ბოძს მოხვია. ასე მაყურნდა ერთი წუთით და მერე ისევ სურნულთ დაიწყო:

— თქმა არ მინდოდა, მაგრამ... ვუღმა მიმტყუნა მგონი, ვერ გავაჩუმე ეს ტალი. ერთი ობოლი ბიჭა ვარ და... რომ მიბრძანო, სულს და საეოცებლეს ორივეს ერთად შემოგწირავ. მეტვე — წავალ და მეტვე — დავრჩები. მამატავ... უთქმულობა არ იქნებოდა. აღამარავდა სოფელი და ჩრდილი მიადგა შენს ქალობას, ახლა ვითხარი, შოვისსვენებ. გადსწყვიტე, როგორც ვინდოდეს...

ნატო წამოდგა. მიუახლოვდა ხეცურაფელს.

— ვუღლიდან ამოიღე ეგ, არა იქნება რა, ძმაო!

თქვა ესა და ისევ გაშორდა ქვაღქცუულ აქმისს.

ბინდი ჩამომდგარაფო უკვდა.

სადღაც ტუის უღრანში მგელმა წაიყმევდა.

წინელ კედელს ამოღარებული თორნივე მამა ფოფხვით გაშორდა ფარდულსა და ქლოშინით დაეშვა ქვევით.

ნატო შეერთა ვიღაც ვარბოდა ვხაზე, ბინდში კარგად ვერ გააჩნია. ერთ ხანს ესმენდა დამბული, მერე აქმის მიუბრუნდა.

— გმადლობთ, აქმიავ! გმადლობთ, რომ ვხაზე დამაყენე. შენ რომ არა, ღარდი სამარეს გამოთხარდა. ჩემი ვერა ახლა ჩვენი კოლექტივია. შენ ძმა ხარ ჩემი, უფროსი ძმა, შენც დად მიგვლე, ჩემო ძმაო. სოფლის ქორი ნუ შეგვაშინებს. საქმეა ძნელი. თორემ ქორი... ქორი საქმესთან უნდაილია! — წამოიძახა ნატომ და ამ სიტყვებით გაშორდა აქმისს.

დიღხანს მოხანდა ქალის ღანდა ღაროვით გაქრილ საურმეზე. მერე თანდათან ბინდის ბურუსში ვაიცრიცა, ნაიფრქვა და ერთბაშად ვაქტრა.

აქმია ადგა. ცხენი მოძებნა. ძღვეს იიტანი მოღლილი ტანი უნაგირზე. ნელი ნაბიჯით მიპყვა შარას.

ხარატანთ სახლში ბნელოდა. ნახად შრიალეზბდნენ აღვის ხეებო ღობის პირას. წყნარად შრიალეზბდა ბებერი კაკალი.

ნელა ირბოდა ვერხვი. ეარსკვლავებით მოჭარვული ცა მშველად დახურებდა გარემოს. ძველი კოშკი თავისკენ უბზობდა გზადმიმავალ მოღლილ ცხენოსანს.

აქამამ სვედით გადახელა ბავშვობიდან შეზარდილი მეგობარს: აქ ვაიბა ნასიზმრალმა ახალგაზრდობამ, აქ ვაიფურჩქნა ნასათუთევი ოცნება და ხარატაანთ რძლის შეგობრობა.

— ნატო სწორება, — ერთი კერაა ეს სოფელი. ვერ გატყდება ერთი ოჯახი, — წაინურხელა აქამამ და ისევ მიუღრდა.

ხარატაანთ ეზოს კარიდან ვიღაც უცნობი ცხენოსანის ლანდი გამოჩნდა. უცნობმა სწრაფად ჩაუქროლა აქამას და ბნელ ღამეში მიიშალა.

ხუცურაულმა პაპა თორნიკეს თეთრი წვერები გააჩია და მის წყვდიადში.

თ ა ვ ი მ ე შ ვ ი დ ე

ღამის ბერესში საღი კლდეების შორეული ლანდები აუღებულაყო. ლოდზე დამსხვრეული შთის ნაკადულის მსუილი ყრუდ მოისმოდა ხვეიდან და მიძინებულა ბუნების სილუმეში იკარგებოდა. ნოფიერი ბაღასის სურნელებით შეზავებულ შთის სუფთა პერს სოთ ოდნავ არხედა.

ნაიალაღარი ცხვარი გროვად მიყრილიყო ბინებში და შორიდან, ეარსკვლავებით მოჭედნილ ცის მკათალ შექზე, შთის კალთებში ჩამოწოლილ თეთრი ღრუბლებს ნაფლეთებს ჰგავდა.

მწვემსებს ცეცხლი დაენთათ ბექობზე და ნავახშმევს ნაბადში გახვეულებს მისძინებოდათ. შათ მავიერ ყელზე ნანგლებმოკიდებულა უზარმაზარი ნავახები ფრთხილად ვარს უფლიდნენ ბინებს და მწვემსავდნენ ცხვარს.

არ ეძინა მხოლოდ ზურია ხარატელს. ის ჩაფიქრებულა ვასცქეროდა ხან აგიზგიზებულ ცეცხლს და ხან ნაბადზე წამოწოლილ, მოხუცისათვის უბვეულო მგზავრობით ძალგამოცლილ თორნიკე პაპს.

საბრალო ბერაკაცს ხელი წამდაუწუმ საყდომისკენ მიბ-

ქონდა და გულშემზარავად კვნესოდა. უნაგირისაგან გადაყვანილ
 ლეფილ კანზე შწყეშსებს ზეთუნის ზეთით შეხაეებულა მურავისა
 დასავისა და ვერცხლისწყლის მალამო დაედოთ და იმით
 უჭრილებდნენ პირმოსხნილ იარას.

ზურია ხარატელის გულს ალივით ედებოდა ზოდმა. ფიჭრ-
 შა წასული, ხშირად ხანჯალზე ივლებდა ხელს და თვალებს
 აბრიალებდა. აე ფიჭრებს თავმაცემელი, ვმინავდა და ზმა-
 მალდა ილანძლებოდა.

თორნივე პაპას ნაამზობიდან ხეირიანად ვერა ვაფგო-რა
 ზურიათ. მოხუცმა უთხრა:

— წყაროზე დედაყაყებში მოთხრეს, ფრთხილად იყავი,
 თორნივე, რძალი არ მოგტაცოთ ხუცურაულშიაო! მერე მე
 ჩემი თვალთ ვნახე, როგორ ელაქეცებოდა ნინისეფულში
 აქშია ხუცურაული ჩვენ რძალს. მერე ისიც ვნახე, სახლში
 მოვიდა ჩვენი რძალი გაყავრებული და ატარებულა. სხვის
 ველახავის ვაფუნდე, ვერავის დავებარე ჩვენი ოჯახის ამბები,
 და მე თვითონ ვარბიე შენთან ამოსვლაო.

ეს უთხრა მოხუცმა, მაგრამ ესეც საყმარისი იყო ზურიას-
 თვის. ვლავ ამშალნენ იარები ზურიას გულში. შვილის სიყ-
 ვარული, ხარატეანთ ოჯახის პატროსნება და სიდარზაისლე,
 ზურია ხარატელის სახელი და პატრივი, — ყველაფერა ერთად
 მოაწვა გულს.

„მამ, ვათავდა ყველაფერი! ნასიზმრალივით აღხდა წინათ-
 გრანობა ზურიას. ავი ამიტომ ოჯატუნებდა თავს ხუცურაული,
 ვითომდა კალმეურანეობის ბედი აწუხებდა, ვითომდა საერთო
 საქმე აქეზებდა“.

„ან სად პოულობს ავეთ სიტყვებს, ეგ მურღალი, ეგა! —
 ლხინში არ ვაწვევთ შენს რძალსა და ქეიფშიო. შრომაში კო
 უფრო გულს გადააყოლებსო, — გადააყოლა ავე... — ქალის
 საერთო სამუშაოზე ოჯახიდან ვასვლა ოჯახის შეურაცხყოფა
 გგონიოთ. ათხს მიზეზებს ეძებ და ჭკუით ვგატყუებთ. — ვინ
 ვის ატყუებდა ჭკუით, ახლა ზომ ვაიგო ყველაში! ის დედაყაყი
 აიტორღიალა აღმათ“.

ნატოს სიტყვებიც მოავგონდა: ჩემი შრომით ხსოვნას დავუ-
 დებ შეიღსა და ქმარსაო. — კარგად დაუდო ხსოვნა!

ბორჯავს ზურია ხარატელი. შემფრთხივით ტრიალებს ვენაზე. აგონდება შვილი. გული ეწყება. აგონდება კრძალი და გულს სიბრალული ახრჩობს.

უყვარს ზურიას, განა არ უყვარს შვილის ნაალერსევი გოგო. განა ნატო შვილივით საყვარელი არ არის მისთვის. რომ ხეცურაული არა, რა შებღალავდა ხარატაანთ ოჯახს. იცხოვრებდნენ ჩემად დარდში და ცრემლში. დარბაისლურად, მშვილად და წყნარად. დაუცდიდნენ გოტავის, იქნებ...

„წივალ ეუნიველეს“ — ფიქრობს გაწამებული ზურია და მაშინვე უარყოფს ამ აზრს. — რა ვაქკაცობაა ჩივილი. ჩივილის კაცი არ არის ხარატაანთ ზურია“.

„მოკვლავ, ჩემი ხელით მოკვლავ ჩემი ოჯახის ამრევს. მაინც დაღუპულია ოჯახი და სულ გადაიბუგოს ბარემ. ნელა იქნება ხარატაანთ სოფენა ამ სოფელში. რაღასი მაქნისია ახლამ“

ვეღარ ისვენებს ზურია. უნდა აქ ჰკავდეს მტერი. უნდა ხანძალი გაუყაროს აქმიას გულში. თითებს იცენეტს. ბრაზი ახრჩობს.

„ნატოს რაღა უყოს, ნატოს! სხვის ნაალერსევს, შვილის მოღალატეს, ოჯახის წამხდენს. არა, ამას ხელს ვერ ახლებს ზურია, ქალზე ვერ შემართავს ხელს!

„აქმია მოკვდება, ზურიას გათოყავენ. გამარტახდება ოჯახი და ეგვეც ეყოფა ნატოს სინდისს!“

ზურია გაშურებს კლდეებს. მიყუჩებულია დიდებულ გარემო, დაღუპებულია და ჩაფიქრებულია; თითქოს თანაუგრძნობსო ზურიას დარდებს.

გაშლილ ნაბადზე თორნიკე ჰაბას მისთვლემია და ძილში ევნისოს.

— მაში, ხომ არა ვინღა-რა, მითხარი? — ეკითხება ზურია თორნიკეს და მხარზე ხელს ადებს.

— ჰა? — მიღუღლი ხმით კითხულობს მოხუცი.

— მე უნდა წავიდდე, მაში. ამაღამვე უნდა წავიდდე. შენ აქ დარჩები. მწყემსები მოგივლიან. მთის პაერი გამოგაყეტებს.

— ჰა? — ხმის კანკალით იმეორებს თორნიკე და შიშით შეჰყურებს შვილს.

— აქ ხომ არ უნდა მოვკადე, შვილო? — დუღუღებს ადრევებული მოხუცი.

— არა, მამი, ცხენით სიარულს ვერ აიტან, ცხენის ჩამოყვები მერე. — უბასუხებს გამამხნევებული კილოთი ზურია და ცხენის მოსაყვანად შადის.

საბრალოდ გაპურებს მოხუცი შვილს.

აი, გამოიფანა ღურჯა ზურიაშ, ხელი ვადაუსვა აკანკალებულ ზურგზე. საოფლე დაადო, უნაჯირა დაადვა, აფიარი ამოსდო, აბზინდები შეუსწორა და გარსაჯრავი გადაუქცია.

ველადვებს ხედაეს თორნივე და უიმედოდ თრთის.

ოჯახის სიყვარულმა ამოიფანა ეს საღაყათვამოცლილი მოხუცი აქ, ამ მთებში და ამ ზოიყებში. უნაჯირზე ზურჯინავით გადაჯადებულნი მოსდევდა საცალფეხო ბილიებს, რომ შეილისთვის ეცნობებია კარს მომდგარი უბედურება. შეილიკი აქ ტოვებს სასიყვდილოდ განწირულ შამას. ტოვებს ძველი ქალამანივით ვაცვეთილსა და უეარჯისს.

ოჯახი ეძახის, ხარატანთ ოჯახი ეძახის ზურიას, მავრამ ამ ოჯახს შესწირა თორნივემაც თავი და შეილთან უნდა იფოს ახლაც!

ცხენი მზად არის. პირმოკუმული კენესით დგება მოხუცი ფეხზე. ბარბაციით უახლოედება ზურიას, აბომეფს აფიარს.

— შენ ფეხით წამოხვალ, შვილო, ბილიებზე აჯრე ჩავიდით, მერე ურემზე გადაჯადები ბარში — ეუბნება თორნივე შეილს და კენესით მიფოფხავს უნაჯირზე.

ზურია ადვიძებს ცისკოს, რჩევა-დარბევებს აძლევს უფროს მწყემსსა და მორბილად მიფდღეება წინ ცხენზე გადაჯადებულ, ტყვილისაგან სახეშეცვლილ მოხუცს.

გაკვირვებული ცისკო კარგა ხანს უსმენს ბილიებიდან დაგორებულნი ქვების ჩხრიალს მთის უფესკრულებში.

* * *

ქრელია სოფელი. ზოგიერთმა „გულშემატკივარმა“ მეზობელმა უმაღლ შვატკობინა შვილის მოლოდინით ისედაც გულშიღულ და დარდით დვიძღამწეარ მართას თავგასულნი რძლის ოინებში.

ოჯახის დარბაისელი დედამოძი თავდაპირველად იმეით ზეფ-
და ამ მოთქმა-მოთქმას.

მართალია, აკმის გადამეტებული მხარუნველობა თავიდან-
ვე არ მოსწონდა მართას, ატუობდა კიდევ რაღაც ცუდლუბო-
ბას ბიჭს, მაგრამ რა დასაყრებელი იყო, რომ ხარატანთ ოჯა-
ხის პატივისმცემელი ხუცურაული, პარტიული და დაფასებუ-
ლი კაცი სოფელში, რაიმეს გაივლებდა გულში.

„ალბათ, ზეშავეით დაექვანენ სხვებიც და ამან ჩამოაგდო
ქორციე“, — იფიქრა მართამ და გადასწყვიტა რძალს მოლაპა-
რაკებოდა დედამშველურად.

ნათო ვიწრობოდა დედამთილთან ლაპარაკს და თავი მორი-
დებულად ეჭირა.

მას შემდეგ, რაც ნინიასეულში თავისი გულისნადები შემ-
თხვევით გაუნდო აკმამ ქალს, ნათო დიდ საგონებელში ჩა-
ვარდა. ნუცუიას ეჭვის გამართლება არ მოეწონა ხარატანთ
რძალს.

„მამ, საბაბი ქქონია ხალხს! — იფიქრა შეშინებულმა
ნათომ.

ამ საიდუმლოების გაგების შემდეგ მოსვენება დაკარგა
ქალმა. აღარ იცოდა, როგორდა დაეჭირა თავი, როგორ მოქცეუ-
ლიყო აკმისთან შესხედრის დროს? როგორ მოქცეულიყო
ხალხში? იმ ხალხში, რომელიც, თერმე, რას არ ფიქრობს ნა-
ტოზე და როგორ არა კაცხავს უდანაშაულო ქალს.

ამ უცაბედმა აღსაჩებამ ძველი კრილობებიც გაუხსნა ნა-
ტოს. უგზო-უცვლოდ დაკარგული ქმრის აჩრდილი ამოატივტი-
ვა და მიძინებელი საყვარული გაუღვიძა. უფაქიზესი საყვარუ-
ლის გრძნობა და ალერსის სურვილი ერთად წამოიჭრა ქალში.

ახლა ნათო რაღაც გაურკვეველ სამძიამეს გრძნობდა. ფიქრი
მოულოდნელად წყდებოდა და ძარღვებში მოწოლილი სისხლი
უცნაურად სჩქეფდა.

მხოლოდ ნინიასეულში საშუალოდ გასვლა თუ დაამშვიდებ-
და ხოლმე ნატოს. მხოლოდ ვაზიანში ჩადვრილი ოფლი თუ და-
უწყუნარებდა გულს. თავგამეტებული მეთმარით ვავეთებოდა
მიწას, რიხიანად შეუტყედა რგოლს, აადულებდა საქმეს.

მხოლოდ ამ ღურჯად აღივლივებულ ფოთლების ზღვაში

თუ ვრძნობდა ხარატანთ ჩაძლი თავის თავს ამაყად. იცოდა ნატომ, რომ ექვი და ქორი ვერ წალეყადა შრომით-დათესილ სიამაყეს.

მაგრამ ობობა თავისას შერებოდა და მაინც თავისას ქოცდა კუთხეებში.

მობუცი თორნიკეს მოულოდნელმა გამარჯვამ სახლიდან გველას დაფორები ატრია. უვეე კარგა ხანია თორნიკე პაპა ცხენზე მკდროში არავის ენახა და ეს ამბავი საბაბს აძლეოდა ხალხს საოხუნჯოდ. ოხუნჯობას შითქმა-შითქმაც მოსდევდა და თანდათან იზრდებოდა ვორგალი.

— შეტის მოთმენა აღარ შემიძლია, შეილო, უნდა მოვილაპარაკოთ დედამშვილურად, — უთხრა ერთ საღამოს მართამ ნატოს და კარები მიხურა. ოთახში მომწვედელი ნატო ველარსად გაექცა უსამოვნო ბაასს.

— რა გინდა ჩემგან, დედამთილო? — უკბლოდ თქვა ნატომ და ვრძელ ტახტზე ჩამოჯდა.

— ბევრი რამ, შეილო, — შტკაცედ უბასება მართამ და საღამაპაკოდ მოემზადა.

კარგა ხანს ზემაღ შესუჭროდნენ ჩაძლ-დედამთილი ერთმანეთს და ცრემლსა მალავდნენ.

— ვიცე, შეილო, მოჭორილია ყველაფერი, ვიცე ესა და ჩივარი მეწყის. — ხმის კარკალით დაიწყო მართამ. — ერთადერთი საზრუნავი ისდა მქონდა, ზურის ამ ქორების არა გაეგო რა, მაგრამ ხალხი აღაპარაყდა, შითქმა-შითქმას ბოლო არ უჩანს, იმ ბნის კაცი მოებში გაიქცა, ველარ გაუძლო ბერაყაცმა, შეილო, ქორებს. შთაში ავა, შეილს ჩაუკენავს ყველაფერს და გააბოროტებს იმ საცოდავს. რა ვქნათ, რა ვუყოთ, აღარ ვიცე. ხალხს პირი როგორ მოვუყემოთ, სოფელი როგორ გაგაჩემოთ? ვფიქრობ და ველი გამილია ამდენმა ფიქრმა.

დადუმდა მართა. ჩაძლს შეზედა. ნატომ შმიმედ ამოიოხრა.

— ვერც პირს აუუკრავთ სოფელს და ვერც ქორს მოვუჭრით ვხას. ილაპარაკონ, მოსწყინდებათ, გაჩუმდებიან. ზემა სიმაართლე თავისას გაიტანს, — შწერაღად მიუგო ნატომ მართას.

— ეგ არ ივარგებს, შეილო ნატო. შთაში ნაეონი წყაროს

წვეთი ალაზანს ავსებს კალაპოტში, — უთხრა მართამ ჭველ-
დაშწნარ რძალს.

— მამ, შენ მოთხარო, დედამთილო, როგორ მოვიტყუე?

— ვერცხვი, შეილო: რადი დაიდე ოქახისა, პატრივი ვერი ქმრის
ვერას და შენს კეთილ სახელს. თავი დაანებე ნინიასეულში
სიარულს. დაეცი სახლში და თავს მოტარე. მაშინ ჩაუწყდებათ
სუყველას ხმა. აღარ ეჭვებათ-რა სათქმელი, ველარას დაიდუ-
ბენ საბაბად და მიუეჩნდებიან.

შწარედ ჩაეცინა ნატოს. ფეხზე წამოდგა.

— ეგ არ ივარგებს, დედამთილო, ნინიასეული ჩემი სიამა-
ვეა, ვერაფის დაფუთობობ ამას. ზოგის ლაცობბას რას უყურებ.
რა ბედენაა ჭორი. გიორგვის ტყევია აეტანია მტრისა, მე რა ვარ,
რომ ჭორი ვერ აეიტანო უბრალო. შეუგნებელს ხმა დაუყრია
ჩემზე, შეიგნებს და შერცხვება. ჩემი სიმართლე გულში მიწ-
თაა, დედამთილო, ამ სიმართლით ვშრომობ და ვცდილობ სოფ-
ლისათვის. დამიფასებენ შრომას და კრავც ვაიხარებხ მაშინ, —
თქვა ნატომ და გაყავრებული ოთახიდან გავიდა.

* * *

ზურციას მოედოღნელმა ჩამოსვლამ კიდევ უფრო გაამძაფრა
ემვი.

აქმია ხეცურაულისა და ხარატანთ ნატოს ურთიერთდამო-
კიდებულების შესახებ ხმაშიაღლი არავან არ მსჯელობდა სო-
ფელ პანტიანში.

პარტიული ორგანიზაცია დარწმუნებული იყო ჭორის უსა-
ფუძვლობაში. ცალკეული ამხანაგები ახლოსაც არ იკარებდნენ
ამ ჭორს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ვერც პარტიული ორგანი-
ზაცია და ვერც ცალკე ამხანაგები ამ ამბავს საჭარო მსჯელობის
საგნად ვერა ხდიდნენ, რადგან არა იყო რა ხელშესახები და
სამსჯარო.

მევრს ეცადა კენჭიანთ შალვა ჭორის წამომწყები ეპოვა და
იმისი საჭაროდ დატეკსვით მოთქმა-მოთქმა მოესპო, მაგრამ
ობობასავით დახლართულ ქსელში დამნაშაფის კვალს ვერ
მიაგნო.

მეორე მხრივ — ჩოქოლი ხარატანთ ოჯახში, მოხუცთ
თორნიცეს საექვო გაბარვა, განრისხებული ზურიას მოუღონდ-
ნელი ჩამოსვლა და ზოგიერთი ადამიანის „გულჩეილობა“
რომელნიც ვითომც თანაუგრძნობდნენ „დაჩაგრულ“ ქალ-
ევას, — ხელს უწყობდა უსაფუძვლო მიოქმა-მოთქმას და ცე-
ცხლზე ნავთს ასხამდა.

ზოგს სჯეროდა დარბეული ხმების, ზოგი ექვით ვაყრობოდა
ამ ხმებს და ზოგაც, ბევრის მცოდნესავით, საიდუმლოდ ილიმე-
ბოდა, მაგრამ არაფერს ამბობდა და დუმოილს არჩევდა.

მოლაპარაკენიც, უარმყოფელნიც და მდუმარენიც ბუნებ-
რივი ცნობისმოყვარეობით ადევნებდნენ თვალს საქმის მსვლე-
ლობას და ამ ბუნებრივი ცნობისმოყვარეობის გამო, თავისდა
უნებურად, კიდევ უფრო ამბავებდნენ ექვს.

ექვი კი თანდათან იზრდებოდა და ზვიადდებოდა. ფეხავ-
რეფით დაცოცავდა ეზოდან ეზოში. გესლიანად ჩუჩალებდა
კუთხეებში და რადგან სინათლეზე გამოსვლას ვერა შედავდა,
ბნეულეთში დაპქროდა დამურასავით.

მთიდან ჩამოსულმა ზურიამ კიდევ უფრო გაართულა საქ-
მე. გულზე ცეცხლმოყოფებულმა მამამთილმა არ ისურვა
რასღოთან ლაპარაკი და მართას პირით შეატყობინა ნატოს, —
ან წინასწარულში მუშაობისათვის თავი ვაენებებია, ან არადა
ხარატანთ ოჯახს ვასცლოდა.

საგონებელში ჩაგარდნილ ნატოს შეეძლო მამამთილის მო-
თხოვნალება შეუსმენელი ადამიანის სიფრპედ ჩაეთვალა და
საქაროდ დაეტქვა თავგასული ზურია, მაგრამ ქალს არ უნ-
დოდა რაიმე ჩრდილი მისდგომოდა აჟმია ხუცურაულს და ვაე-
კაცის მიმალულ გრძნობებს ოდნავ შაინც ეჩინათ თავა.

აჟმია ხუცურაული ებრძოდა თავის თავს და რაც უფრო
იზრდებოდა ცნობისმოყვარე მეზობლების მცდელი გამოხედვა,
მით უფრო შორს შალავდა სანუკვარ გრძნობებს, მით უფრო
აჩიდებდა თვალს შემშვედრს და დამხედურს. შან არც ის იცო-
და, სადამდე მივიდა ექვი და არც ის, თუ რა ხდებოდა ხარა-
ტანთ ოჯახში.

მხოლოდ მუხლხაუკრეფავი საქმიანობა, შეუსვენებელი
ვარჯილობა და დაუღალავი ზრუნვა უქარებდა აჟმიას დარდს.

სოფელ მანტიანის მრავალშრივი და საინტერესო ტყე-
რება მთიდან მოწყვეტილი ნაკადულივით სჩქვდა და თავისუფ-
ლადმხვევი სიჩქარით მიისწრაფოდა წინ.

შემოდგომა შემშინველად შემოეპარა სოფელსა წებო მთა-
ვლი. ურძენს. ტაროებით დამძიმებული სიძინდის ყანები დარ-
ბისლურად ამრიალდნენ.

ეროხელ საღამო ხანს აჟია სახლში ბრუნდებოდა. ვხაზე
ვასულმა თავმჯდომარემ კადრის ზრდილში მიმაღულ ლანდს
მოსკრა თვალი და შეჩერდა. ლანდი თითქოს ჩაუსაფრდით ნა-
დირს, ერთი ნახტომით გადახტა ბუჩქებში. ბინდის ბურუსში
ზურბას ზურგი იცნო აჟიამ.

— სად შემალეში, ხარატელო, რა მოგივიდა?!

ხმაილდა შესძახა და ბუჩქებს ამოფარებული ლანდისკენ
დაიძრა.

ბუჩქებს გადაღმა ზურია იდგა. ხელში უნდოდ ატრიალებ-
და ალაპლაპებულ ხანჯალს და თვალებით მბურღავდა მიახლო-
ებულ აჟიას.

— ვერ მომივიდა ვარგად. არა უშავს რა, სხვა დროს იყოს! —
კბილუმის ღრქენით წამოიძახა ზურიამ. ხანჯალი კარქაშში
ჩაავსო და წასვლა დააბიჯა.

— რად მემუქრები, ხარატელო? რა დავიშავე? — მშვიდად
შეეკითხა აჟია.

— რადღად დამცინი, ბაღლო? რა საკითხავია ეგ? — დაჭრი-
ლი დათვივით შექვევია ზურიამ.

აჟიამ ახედ-დახედა ხარატელს და წყნარად პკითხა.

— თქვი, რა გაწუხებს, ზურიაე?

— შერცხვენი მაწუხებს ჩემი, თავსლაფის ფასხმა თქახისა.
სხვა არაფერი! — შესძახა ზურიამ.

— თქვი! — ვაიმეორა აჟიამ და განრისხებით მიიწია ზურია-
საკენ.

— რა განდოდა, ხეცურაულეო, რად ჩააცვიდი იმ ვოვოს.
რად აეტორღილე აგრე, რად ალაპარაკე სოფელი და ამოფო-
რიაქე სახლი! — ვულს მოწოლილი ბოდმით წაიდუღენა ხარა-
ტელმა.

— დაწყნარდი, ზურიავ! სისხლი დაიშვიდე, გამოგადგება
კიდევ. არავის უფიქრია შენი ოჯახის შერცხვენა და შეურაცხ-
ყოფა, სუფთა ვარ შენთან, ეს იცოდე. ვერ გარკვეულნარ საქ-
მეში და ტყვილად დეღავ!

— ბაღღები დაიშვიდე შინ!

— გეუბნები!

— თუ არა გდებია რა ველს?

ამ სიტყვაზე აქმია შეკრთა.

— ვის რა ხელი აქვს გულთან! — წაიხურჩელა მან.

ზურიავ ცერად გადახედა, არ ესიაშოვნა კალო.

— გაუშვი მაშ, ჩამოეცალე გზიდან. ნინიასეულს თავი გა-
ანებოს. სახლს დაეპრუნდეს, სახლში ვგდოს! — შეპყვირა
ზურიავ.

აქმიამ უნდოდ ჩაიციანა. ხელი დაადო მხარზე.

— ვერ ვაგვიგია კიდევ ეგ აღარ იქნება ახლა, პირველი ქალია
სოფლად, რაღა ვააჩერებს სახლში!

— ისა სყობია, ჩემმა ჩაიღმა თავისი მეედრები ატიროს
შინ!

— სოფლის თვალის ნატო, უნდა ჩაუხვდე საქმეს.

— სოფლის თვალის, დიახ! შემარცხვენელი, დამაქცველი
ოჯახისა.

— ედებო, ზურიავ, თვითონ იღუპავ თავს.

ამ სიტყვების ვაგონებაზე ხარატელს სახე აელეწა.

— ტყვილად ხარკავ სიტყვებს, თვალეზი გინდა ამიბვიო.
გინდა, აქმიავ, ჩემს ბოსტანში ილაღობო დამშვიდებულმა აღ-
რა გამოვა რა აგრე. ამ ხანვლით ვაგებობ გულს, როცა იქნება,
ეს დაიხსომე კარვად! — შესძახა ზურიავ და ღამის წყვდიადში
გაპქრა.

აქმია გაშრა. ერთ ხანს კიდევ ვაპყურებდა ღამის ჩრდილებ-
ში მიშალულ ღანდს. მერე შეიარბა, თვალის ამღერეულ ცას მი-
პყრო.

— არა დაუშავოს რა იმ ქალს, საზღვარს გადასცდა ხარ-
ტელი. ბევრი ეუთმინეთ შგონი, — თქვა ესა და შარაზე გა-
ვიდა.

• • •

ყურძნის მტევნებით დატვირთული ნინიასეული ქარვასკით ბრწყინავდა მზეზე. ტყბილი წვენით სავსე მარცვლები ფთვალავი მძივებით ცამციმებდნენ ვაზის სილურჯეში. მუხის სარები და მავთულის ლარები ძლიერს იმაგრებდნენ ვაზებს და წელში მოხრილი ჭივთ ველარ უძლებდა მათს სიმძიმეს. ოქროსფერად ღვოდა რქაწითლის მტევანი. ვიშერივით ბზინავდა საფერავი. ზურმუხტით ელავდა მწვანე და ქარვად იფრქვეოდა თითა. ტყბილი მტვერი მოსდებოდა ჰერს და შემოდგომის მზის სხივებში ღნებოდა.

ბევრი მნახველი მოდიოდა ნინიასეულში. გაზეთება უკვე აღაპარაყდნენ ნატო ხარატელის რგოლის მიღწეეებზე და ჭებით იხსენიებდნენ დაუღალავ შრომელებს. ერთ-ერთმა გაზეთმა ნატოს სურათიც მოათავსა თავის ფურცლებზე, ხოლო მეორემ ლექსით შეაქო ქალების თავდადებული შრომა. ხართბდა რგოლი და დილიდან საღამომდე გაჩს უვლიდა თავის ნაამბედარს და ნაშრომს.

მხოლოდ ზურია ხარატელს არ მოსწონდა რძლის გამარჯვება. დაღვრემილი და გამოროტებული შესცქეროდა ნინიასეულის ვაზებს. სინოვიერით სავსე მტევნები ხარატელს ახლა ხმაღამოდებულ მტრებად ეჩვენებოდა, რძლის ქება კი ოჯახის დაქცევად და განადგურებად. ვერ შეგუებოდა ზურია ხარატელი იმ აზრს, რომ ქმრისა და ოჯახის მოღალატე დედაყავი ქებული ყოფილიყო ხალხში.

ყმისთან შეხვედრამ საბოლოოდ დაარწმუნა ზურია ეჭვში და ახლა ხელსაყრელ დროსდა ეძებდა განზრახულის შესასრულებლად.

ხალხში ჩემად ხმა გავარდა, ზურია ხარატელს რძალი დაუთხოვნია სახლიდან და ყმია ხუცურათელს მოსაყლაყად დასდევსო.

იმ ღამეს, ნავახშმევს, თავის ოთახში ვასული ნატო მძიმედ დაეშვა საწოლზე და ფიქრებს მიეცა.

თითქოს ორად გაიყო ქალის ბუნება. ერთი მხრივ, პატივცემული, სახელგანთქმული, ნინიასეულში ამაყად მომუშავე

ნატო იდგა. მეორე მხარე, ბედით დამაგრული, დაუსაბუთებელი ქორებით ეზადალებული ქალი.

მამამთილის სასტიკმა განაჩენმა ხელახლა აშალი ქალის მიუღწეველი ტაფილები.

უგზო-უკვლოდ დაკარგული ქმრისთვის გულდაუნუნარებულ ცოლს და თვალზე ცრემლშეუშრობელ დედას უპატრონო ძაღლივით კარში აგდებდნენ. კარში აგდებდნენ მხოლოდ იმიტომ, რომ მოზღვავებულ დარდს ვოველდღიურ შრომაში მისცა ვზა და სოფლის ასპარეზზე გამოვიდა.

იქნებ შეშურდა ვინმეს ეს ასპარეზი და ქორების ბადეც ამისთვის მოქსოვა. აქმა ხეკურაული ფარად იმხარა ფლიდმა და ზურია ხარატელს უფლება მისცა, ნაწვიმარში გაეგდო ნინისეულის ვმირი.

სწუინდა ნატოს მამამთილის დაუნდობელი გულჭკობა.

რატომ ვერა ვრანობდა მამამთილი, როგორ უყვარდა ქალს ქმრისა და შვილის გამოშრდელი ხარატანთ კერა, რით ვერ ვაიგო ხარატელში, რომ ნატოს შრომა დიდება იყო შათი, რომ აქმა კარგი ამხანავია და სხვა არაფერია. ნატო მხოლოდ პატივისცემას პატივისცემით უბდიდა მას და ვაჯაკურად ვანდობილ სიტყვას ვაჯაკურადვე უნახავდა. საბაბს არ აძლეჯდა გულღალატინებს, განაჩენი გამოეტანათ კაცისათვის, რომელსაც თავისდა უნებურად სიყვარულის ქია შეჰპარვოდა გულში.

ამ ფიქრებით ვაწამებულ ნატო წამოდგა და ფანჯარა გაიღო. კარში უკენი ღამე იდგა. ვანგლავდა და ციოდა კიდევ. ოქტომბრის ქარი უნდოდ შრიალებდა ფოთლებში. შემოდგომის მზიანი დღე ცრემლიანი ღამით შეცვლილიყო.

ნატო კვლავ საწოლს მიუახლოვდა და მძიმედ დაეშვა. ვზოში მამამთილის გაბორბტებული სმა ისმოდა.

— არა, ვერათ! დედას ვუტირებ ზემი ოჯახის დამქცევსა და ვამანადგურებელს! — ანხლობდა ზურია.

— ვის ვმუქრება მამამთილი?.. აღარა ესმის რა საწყალს. ვადირობა კაცი, მართლაც არა ვადაკოდოს რა ზურიაშ ოჯახს. წავა ნატო, ვაეკლება აქაურობას. ვათავდება დავიღარაბა ბოლო მოედება ქორებს!.

ამ ფიქრებზე გული შეეკუმშა ქალს. სევდა მოაწია. თავის-

და უნებურად ხელი გადასწია იქით, სადაც ოდესღაც პეტრე გიგლა ვეღუღებოდა, მაგრად ჩაეჭიდა ცარიელ საბანს და ვულზე მიიკრა. ვენესოდა ვულა თვალეზიდან გადმოვარდნილი, ცრემლი მიიმედ წვეთავდა სასთუმალზე.

აგერ როდის ძილი მოედო თვალებს. ნაცრემლარი ქუთუთოები მიიმედ დაიხურა. სადღაც წვედიადის ნაპრალეზში შის სხელებმა ამოპყვეს თავი, მძაფრად დაეკონენ ნინიასეულის ეზებს და მტვევების პრკყეილა რიგებში ავიადნენ. ნატომ ძილში გაუღიმა ოქროსფრად მოღიფლივე ზვარსა და მიუწადა.

აივანზე მდგომმა მართამ ნატოს ოთახის ფანჯარა მიხურა. მერე ისევ მოაჯირს დაეურდნო და ერთ ადგილას გაქვავდა.

„ნეტა სად წავიდა ზურია? ძველი საოფლე წაიღო ცხენისათვის და წავიდა“.

„რაო, რა თქვა ზურიაში, დედას ეუტირებო?.. არა უბიძანოს რა კაცმა თავის თავს, არ დაღუპოს ისედაც დაცარული და გაუბედურებელი ოჯახი, არ გააცოოს კერა“.

წელში მოხრილი და სველ მოაჯირს დაყრდნობილი მართა ნაფინებით გაპყურებს წვედიადს.

როდის აირია ხარატანთ დარბაისლური და ტყბილი ოჯახი, ან რისთვის აირია, ან რამ გააბოროტა ზურია, არ ახსოვს მართოს. აღარა ესმის რა საწყალს, დაბურდა, გამოიფიტა დედაკაცი, ვული მოუღია მოლოდინმა.

გახედა ღამეს. წვედიადი და სიხუმე გამეფებელიყო ირველოვ. წვიმდა. ნელა ეონავდა კრამიტეზიდან წული და განუწყვეტლოვ წვეთავდა თენუქის ვაბზარულ ვობზე. უცხად თოლიამ შეპყეფა. ვამეტებით მიაწყდა ღობეს და მერე ერთბაშად შესწყვიტა ყეფა. შეიჭრიალა ალაყაფის კარებში. ღობესთან ძაღლის აღერსიანი წყმბრენი გაისმა. ვიდაც შინაური ვავიდა თუ შემოვიდა ეზოში.

მართოს ვული ვადაუქანდა.

— რა დაგემართა, ძაღლო, რა მოგეჩვენა! — შეპყვირა ქალმა და ღამის წვედიადს ჩაამტერდა.

ისევ მიწუნარდა ყველაფერი, თენუქის ვობზე წვეთებს წყარენი შკაფიოდ მოისმა.

ფიქრებს მოწყვეტილი მართა ოთახში შევიდა.

წვიმა რიყეში ლოდზე ჩამომჯდარი მგზავრი შეიშრა, ფეხზე წამოდგა, წვიმისაგან დასველებული ფარაფის კალოები შეიბერტყა და ერთ ხანს გაშეშდა.

ბნელოდა, საშინლად ბნელოდა ირგვლივ.

მგზავრმა მძიმედ ამოაოხრა ფრთხილად გადადგა რამდენიმე ნაბიჯი და ისევ შედგა. მოელი ტანით დაიძაბა, სმენად იქცა-ნაღარივით მოუწონსა პაერი, ხეში ნიავეი სისინებდა. ყრუდ გასმოდა წელის ჩხრიალი.

„აქ ტირიფებთან წისქვილია, წისქვილს სასოფლო გზა ჩაედის“, — გაიფიქრა მგზავრმა და წელის ხმაურს მიჰყვა.

მიდიოდა ნელა, ძალიან ნელა: მიმპარავა, ფრთხილი და გაუბედავი ნაბიჯით.

ტირიფებთან გასულს წისქვილს ღარის შხეილი მოესმა. ფეხსაცრეფით აფარა გვერდი ზავსმოღებულ ძველისძველ წისქვილს და შეჩერდა, მერე ერთბაშად დაეშვა მიწაზე და ხელეზით დაუწყო ძებნა საურსმე გზას.

ფოფხვით მიდიოდა წინ. ხელებს სველი ბაღახი, ზის ფესვები და ეკლიანი ძეძვი ედებოდა.

დაიღალა. ხელები ეტკინა. ცოტა ხანს მიუყრდა ოთხად მოხრილი, — მერე ისევ განაგრძო გზა.

ისე იარა ერთ ხანს. კარგა მოდლოლი, ურბის ნაკვალევს წააწყდა და ხელით მოსინჯა საძნე ურბისათველებით და ცხენის ნაღვლით გადათხრილი შარა. ფეხზე წამოდგა. წელში გაიმართა. ყური სიხუმეს მიაპყრო და სმენად იქცა.

ტურების ყმუილში ძაღლების ყუფაც გაარხია.

„შარაზე ვარ, აქედან გზა პირდაპირ მიდის კოშკისაკენ, ახალგაზრდა კაცლების გასწვრივ. ეს კაცლები ჩვენ ჩიყვარეთ ოცდათვრამეტში. კარგად მახსოვს — ერთი ძირიდან მეორემდე ორმოცდაათი ნაბიჯია“, — გაიფიქრა უცნობმა და შარის პირას კაცლის ხეებს ძებნა დაუწყო.

ჩქარა ამოვა პირველი ხე. ხელი შეავლო შტოებს და მოუღერხა, ოდნავ შეიბხნენ ფოთლები და ნაძი დააპყრეს უცნობს.

ერთხილი ნაბიჯით აბუვა მგზავრი საღერმე გზას. ნელა მოდიოდა, ნაბიჯებს ითვლიდა. ხელით სინჯავდა შარას და კაკლას ხეების ნაწვიმარ შტოებს. წვედიადი ჩამოწოლილიყო ყველგან! არა მოსჩანდა რა ირგვლივ.

კოსტთან მისული, შედგა. მკაფიოდ შემოესმა ძაღლის ყუფა და ეს ყუფა უცნობმა იცნო. კანკალით დაეშვა ქვემოთ და ხარატანთ კარებს მიადგა.

ძაღლი გამეტებით მოაწყდა ღობეს და უცებ მიუხრდა. შეიჭრიალა ალაყაფის კარებში.

უბოში შესული მგზავრი თრთოლვით მიეყრდნო კარების ბოძს. მძიმედ სუნთქავდა. ხარბად უღაპავდა ჰერს. დარაჯის კალთით სშირად იწმენდდა ქუდიდან მონაჯონ წვიმის წვეთებს და, მგონი, ცრემლებსაც.

ბოძს მიყრდნობილმა ძაღლის თათები იჭრანო მყერდზედ. თავშეუკავებელი სიხარულის წყმეტუნე ჩასწვდა სმენას. თბილი ენის ანალოკი მოედო აკანკალუბულ თითებს.

— იყუჩე, თოლიაც, იყუჩე! — ოდნავ გასაგონი ხმით წაიჩურჩულა მგზავრმა და გახიარებულ ძაღლს აღურსიანად ხელი გადაუსვა.

— რა დაგეშარათა, ძაღლო, რა მოგეჩვენა! — მოთხმა იცნიდან მოხუცი ქალის მტუქსავე ხმა.

მგზავრი შეკრთა. ბოძს აეყრა.

ივანზე კარი შეაღო ვიღაცამ და ისევ მიხურა.

თოლიამ კარებს მიაშურა, შეჰყუფა და მერე ისევ კედის ქნევით, ხობვით და წყმეტუნით მგზავრთან მიცოცდა. ფეხებში ჩაუწვია. თავი დაადო მუხლებზე და ერთ ხანს მიყურდა.

ზენა-ქარმა ხეებს წამოუბერა. მწყობრიდ ააშრიალა ფოთლები და ხეეს მიაშურა. წვიმამ გადაიღო. ცა აჭრელდა. კალოკალო ვარსკვლავთ გუნდი აკიაფდა. ღამის წყვედიადი ოდნავ შეთხელდა და გარეყრაყის პირველ შტქში ხეებმა და შენობები ღანდებოვით ამოტივტივდნენ წვედიადიდან.

ერთ წერტილს მიშტერებული მგზავრი თითქოს ვერაფერს ვერ ამჩნევდა, ვერც დიღის რიყრაჟს, ვერც ვარსკვლავებს, ვერც კარმიდამოს.

ერთ ხანს უძრავად გატრუნული, ნასიზმრალივით შეტორტ-

მანდა. უცნაურად აფორიაქდა. ფრთხილად მოიშორა ფეხებში
 ზაწოლილი ძაღლი და ამავე შემპარავი და გაუბედავი ნაპატიო
 მიუახლოვდა კიბეს.

კიბეს მიახლოებული, კარგა ხანს ეძებდა მოაჯირს და პა-
 ერში უცნაურად აფათურებდა ხელებს. მერე იპოვა მოაჯირი,
 ახრთოლებული თითებით დაეჯრდნო მას და კიბეს აძვეა.

აივანზე ასულმა ოთახის კარები მოსძებნა და წყნარად
 შეაღო.

ბუხარის თავზე ტყავის ალი ოდნავ შეიარბა.

ჩრდილები შეკრთნენ კედლებზე და აღოს შუქზე შეტორტ-
 მანდნენ.

ოთახში შემოსული მგზავრი კარებს მიეჯრდნო.

ბუხართან მჭლომში მართამ თითისტარს თავი დაანება.

— სად დაიკარგე, კაცო, მთელი ღამე ფეხზე ჩამოვდნი დე-
 დაკაცი, ველი მიმიღია შიშმამ — წუჭთმით ხაილაპარაკა და
 ფეხზე წამოდგა.

ახლად შემოსულმა არა უბასუხა რა ქალს. კედელს მიყრდ-
 ნობილი, უძრავად იდგა და მძიმედ სუნთქავდა.

გაკვირვებულმა მართამ ეჭვით შეათვალიერა სტუმარა.

— რომელი ხარ? — შიშით იკითხა მან.

მგზავრი შეიარბა. კედელზე ღანდი ატორტმანდა.

— ენა ხარ-მეთქი! — გაიმეორა გაქვარვებულმა ქალმა.

— დედი! — დაიარბა ოთახში გაციებულს, მიმჭრალი ხმა.
 იატაკზე გაგორვებული თითისტარის რაკუნს მოისმა.

აფფსფფსებულმა მართამ თავშალს დაუწყო ძებნა. მერე
 ერთბაშად თავშალის ძებნას თავი დაანება და ბარბაციო მიუ-
 ახლოვდა სტუმარს.

ოთახი სიხარულის ტირილით და კვნესით აივსო.

— მოდი, შეიღოს.. გაორგო, შეიღოს.. — შეცვლილი ხმით
 წაიღულღულდა მართამ და ქვეთინით მიეკრა გულზე კარებთან
 ატეხულ შვალს.

* * *

მეორე ოთახიდან გამოსული ნატო კარის რიდესთან შედგა.
 მან თვალი მოჰკრა ბუხართან ჩამომყდარ, დედამთილთან ტკბი-

ლად მობაასე უცხო კაცს და უცნობის ნადრევი სტუმრობით გაყვირებულმა უკან გაბრუნება დააბიჯა.

ნატოს დანახვაზე დედამთილი წამოფართატდა, მიუახლოვდა ნატოს, ხელი ჩაჰკიდა რძალს და თათოღულით გაუძღვა წინ.
— მოდი, შვილო! — ხმის კანკალით წაიღუდუნა მართამ.

გაყვირებული ნატო მუხლმოკვეთილი მიუახლოვდა ბუხარს.

უცნობი წამოდგა. უხერხულად შემოტრიალდა. უცნაურად შეათათურა ხელეები ქაერში და ხელგაშლილი გაიყინა.

— გიორგი! — შეჰყვირა ვაფითრებულმა ნატომ და ქაერში გაყინულ ხელებს თავისი ხელეები მიაშველა.

ფათოღულით ათრთოლებული და გონმძიდილი ქალი გულში ჩაეკრა თათქმის ზეთი წლის უნახავ ქმარს, დაღუბულ მეგობარს, დაქარგულ იმედს.

თვალეზშიღულული ნატო წუთით გაინაბა ვაყვაცის მკლავებში და მერე ერთბაშად გონს მოსული, დარცხვენილი ძლივს მოსწვდა მას.

ნატომ შეხედა ქმარს. კიდევ უფრო დავაყვაცებულიყო გიორგი. მის ახოვან ტანს, განიერ შპარ-ბეჭს, ორდენებით აბრწყვიალებულ გულ-მკერდს ძლიერება მოჰმატებოდა. შუბლზე გადმოყრბილი გრუხა თმა კიდევ უფრო გაშაგებოდა. მხოლოდ რაღაც უცნაური მწარე ღიმილი ჩახლართოდა ტუჩებში და თვალეზიც...

ნატო შეერთა. შეშინებული დააშტერდა გიორგის თვალებს. გააერთყოლა.

გიორგის თვალეზში ღამე იდგა უპრავეი და ბურუსიანი. აღარა თრთოდა ამ თვალეზში გიშრისებური ელვარება, თავბრუდამშვევეი აღერსი და ყრუანტელმომგვრელი სითბო.

თვალეზს სიცოცხლე დაჰკარგოდა.

— გიორგი! — აკანკალებული ხმით შეჰყვირა ქალმა და მერე უცბად ხმა გაიყმინდა. ტუჩზე იკბინა.

— როგორცა ზედავ, ნატო! — ხაილაპარაკა გიორგიმ და ტუჩებში ჩაწოლილი მწარე ღიმილი ახლა სახეზე გაეშალა.

გულდათოქვლმა მართამ გიორგი თავისკენ მიიზიდა.

ველში ჩაიჭრა, ნაზად გადაუყარცხნა თითებით შუბლზე სამოყარილი ამბები.

— არ დაიდარდო, გიორგი, ჩვენ ახლა სხვა ვაძულებს. რაღაც ხმის კანკალით წამოიძახა ნატომ და თვალს ცრემლი მოსწყდა.

— ვიცი, ნატო, დედამ მოთხრა ვიგლის ამბავი. მე კი უფრო იმისთვის მოვედი აქ — თქვა გიორგიმ და უსინათლო გამოხედვა ქერს მიამჯრო.

ქარები გაიღო. ოთახში ზურია შემოვიდა. ბუნხართან მართის ქუთინი გაისმა.

ხარატელმა ცოცხად გადასვდა ოთახში მდგომთ. თვალი შეაფლო უცხო ვაყვაცს, შეკრთა. შიშიმედ, დაქიმული ნაბიჯით მიუახლოვდა გიორგის. ხელი მოჰკიდა მკლავზე. შემოატრიალა ოჯახებში ჩახედა. ყველაფერს მიხედა.

— შეიღო, მადლობა ღმერთს! — თავშეკავებული თართლვით ჩაილაპარაკა მან და წამარბაკებული ყდელს მიეჭრდნო.

— მამო! — შეტყვირა გიორგიმ, რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა წინ. ხელებით მოსძებნა მამა და მხარზე დაეჭრდნო. — მამო! — წაიღულულა მან, — არ ვამიჩივებდი მოსვლას, სიყვდილს ვეძებდი, მაგრამ ვერ გამიძლო ტიალმა ველმა, ვერ მოგვედი უთქვენით. რა გავწყობა, უნდა მიმიღო უსინათლო!

ზურიათ მსარები შეიშმუნა, ტვირთა მოიძროთ თითქოს. აღერსიანად შეხედა შეიღს.

— ეგ რა სათქმელია, ბიჭო! რამ გავიტება ველი! — მხნედ უბასუხა ხარატელმა. ხელი მოჰკიდა წელში, ტახტთან მიიყვანა. ბუნხართან დასვა, კვერდით მოუჭრა თვითონაც და ამაყად დახედა შეიღის აბრწყვიალებულ მკერდს.

დიდაკაეები აფუსფუსდნენ. ნატომ თუნგივით ტანსაბანი წყალი დაადგა. მართა საუზმის მზადებას შეუდგა. საქმემ გადათქოლია პარველი შეხვედრის უბერბელი სიწმე და მოზღვავებული სიხარული.

ოთახში ყნესით შემოთბორიალებულმა თორნიკემ გიორგის დანახვაზე ღრიალი მოართო პატარა ბაღლივით, მერე დარცხვენილი კუთხეში მიქდა და მოპყვა კრესუნს.

ზურია გაეშმაძლარი სიხარბით უცქეროდა შეიღს. მის სახე-

ნე განუზომელი სიხარული, მშობლიურა აღერსა და სიძნელე ასახულიყო.

— როგორ ამოხველ სახლში, ვინ მოგაცილდა? გიყვარს ზურია?

— გამოვემარე ამხანაგებს, მეთაილებოდა სოფლისა, მარტო ამოველ შარავნიდან, — ნაწყვეტ-ნაწყვეტად უბასუხა გიორგიმ.

ზურია მკერდს გახედა შეიღს.

— დარდს ნუ ჩაიდებ გულში, რა ვუყოთ შერე! — აღერსიანად ურჩია მან.

— სიკვდილი სჭობდა, მეგრამ... რა ვაეწყობა ახლა! რაი გნახეთ, — ეგეც კარგია ჩემთვის! — თითქოს თავისთვის წაადუღუნა გიორგიმ.

ხარატელმა უძრავ თვალებში ჩახედა შეიღს. შიშით მოავლო თვალი მშით განათებულ ოთახს. მოავიწყდა წუხანდელი გაწყვეტილი დამისთევა. კიდევ კარგია, ბედმა იხსნა, ვერსად წაწყვედა ზეცურაულს. ცოდვა არ დაიდო, კარს მომდგარი ბედნიერება თავისი ხელით არ დაღუპა. ახლა რაღა უშავს ზურია ხარატელს. შეიღი დაეპრუნდა. რძალი სახლში ჰყავს. აღარ აობრდება კერა, შტერად არ იქცევა ოჯახი და ზურიას ამავსად უსი დაედება.

ესინათლოა ომგადახდილი ვაეკაცისა ვერაფერს დააკლებს ზურია ხარატელს. ოღონდ ნატომ არ უღალატოს, არ იფაროს ესინათლო, ხელი არა ჰკრას გიორგის. თავი ქალია, დაფასებული კოლექტივში.

იქნება მართლაც არა იყო რა ნატოსა და აკიბის შორის. ახლა გამოჩნდება ყველა: — ჭორიცა და სიშართლაც, ავიცა და კარგიც.

ოთახში ნატო შემოვიდა. ხელში ვაზი და საპონი ეჭირა. ზურია მხეხდა რძალს. ნატოს თვალებში გაურკვეველი მღუღეარება ასახულიყო.

• • •

ელვასავით მოედო სოფელს გიორგი ხარატელის ჩამოსვლის ამბავი. დიდი და პატარა ხარატეანთ სახლისაყენ დაიძრა.

ყველას უნდოდა თავისი თავლით ენახა დაეარგული მებრძოლი და ოქახის სიხარულში მონაწილეობა მიეღო. ძველით ხელდაწვენიებული მოდიოდნენ ხარატაანთ ოქახის ნათესავები ნათლიმამები, ნათლაღელები, და შეზობლება, ნაოშარი შეილებს მომლოდინე დედები და ქმრების მოლოდინში გულმილუული ცოლები.

ხარატაანთ კარ-მიდამო სახეიმო საყრებულოს პგაედა ზოგი მიდიოდა და ზოგი მოდიოდა. ყველას ტუტებზე ბედნიერადი მიღობა ასახულიყო, თითქოს ამ უსინათლო კაცს სიხარულის სხივები მიმოფეხანტოს გაჩვენო. ისიც კი, ვინც თავისიანს დაეარგულად სთვლიდა, იმეღიანი ღიმილით შესცქეროდა დაბრუნებულ გიორგის. სააღერსო სიტყვები არ შორდებოდათ პირიდან აივანზე მოფეხფეხე ქალებს და სახელდახელოდ გაშლილ მაგიდას შემომსხდარ ნათლიმამებს.

ხელუბდაეპიწეხელი, თიანქმის ოცი წლით გააბაღვაზრდაეებული ზურია წინ და უკან დარბოდა და დასახმარებლად გადმოსულ შეზობლის ბიჭებს ვანეარგულეებს აძლევდა. რიგი ბიჭებისა სახეხში ცხეარს ატყაეებდა, რიგი ორმოცნათიანიდან ამოდებულ ანკარა ღვინოს ხელაღებში ასხამდა და ზევით მიქონდა.

სამზარეულოსა და სათონეში დედაკაეები ტრიალებდნენ. ნატოს მოთელი რგოლი გვერდში ამოსდგომოდა და ჩვეულო ხალისით შესდგომოდა საქმეს. ზოგი დაკლულ ქათმებს პეტაედა, ზოგი ცომს ხელაედა ვარცელში და ზოგიც სახესა და ნაორს არჩედა შეჭამანდისათვის.

სადღა იყო კვალი გაბუტვისა და საიდუმლო ჩურჩულის. ნუციაეც კი ამოსდგომოდა გვერდში ნატოს და დარცხენილი, თავნაქინდრული უხმოდ ასრულებდა ყველაფერს, რასაც კი ეტყოდნენ.

— ქორწილი მაქვს დღეს, ქორწილის დღეს მეორედ დაეიბაღე ამ ქვეყანაზე! — სევიროდა ბედნიერებით შეზარსოშებული ზურია და ფართოდ უღებდა კარებს ახლად მოსულებს.

ეზო და საურამე უნაგირწამოდგმული ცხენებით აივსო. მუხის სარებზე სახელდახელოდ მიშველი ცხენები ედლით

იგერიებდნენ შემოდგომის ბუხებს და თავის კანტურით მწვანე ბალახისაყენ იწვევდნენ.

აივანზე შეზარბოშებული ნათლიმაშების ჯერ კიდევ შეუწყობელი მრავალყამიერი ისმოდა.

შეადღისაყენ არ გადაზრილიყო მზე, რომ კომკავშირელებმა გიორგის ყვავილებს დაღა თაიფული, ზილით საფსუ კალათა და პატარა ბარათი მიართვეს.

„ჩვენ შენთან ეყვებით და შენთან ვიქნებით მუდამ. შენგან ვიღებთ შავალითს, საბჭოთა კავშირის ვულადო შეზარბოლო!“ — ეწერა ბარათში.

გულაჩუფებულა გიორგი ნახად უსვამდა ხელს ყვავილებს და თითების თრთოლვაში ეტყობოდა, რომ მიტად დელაფდა.

ეწიიანთ შალვა, აიტუზა და ცნობისმოყვარე ახალგაზრდებში გიორგის შემოსხდომოდნენ, ორდენებს უხინჯავდნენ და ომის ამბებს ეკითხებოდნენ.

— ათას ცხრას ორმოცდაორს საღსკთან ბრძოლებში მიძიმედ დაჭრილი, ცოცხალმკვდარი, სამოცი დღე ვებრძოდი სიკვდილს, — ჯვებოდა გიორგი, — ექიმების თავდადებულმა შრომამ და დაუღალავმა მზრუნველობამ ვადამარჩინა სიკვდილს. გონს მოსულმა პირველად ვერა გავიგე-რა, დამე შეგონა ჟერ. გავიდა დრო. აღარ ვათენდა ზემთვის. მაშინ კი მივხვდი, რაცა მჭირდა, — თქვა გიორგიმ და ერთ ხანს გაჩუმდა.

— მერე? — იკითხა მოუთმენელმა აიტუზამ და იმევი-იიტაკზე მოიყეცა.

— რატომ წერილს არ გვიგზავნიდი? — ჩაუტოო შალვამ.

— არა ვგზავნიდი, იმიტომ, რომ ჩემი ზელით დაწერილი ბარათი მსურდა მიმეწვდინა ოჯახისათვის. შენი ზელით დაწერილს და შენი თვალთ გადაკითხულს სულ სხვა ძალა აქვს.

— შერე! მერე! — მოისმოდა წრეში.

— ექიმები მაიპედებდნენ, სინათლე ისევ მოგიფაო. მეც ველოდი. მოსკოვისაყენ განმარჩესეს. იქნება მართლიც ამბდომოდა იმათი სიტყვა, მოსკოვამდე რომ მიმდღწია, იქნება, მანამ გვიან არ იყო, ეშველნათ კიდევ, მაგრამ ჩანს აგრე არ მეწერია. გზაში მტერმა გზა ვადაგვიტრა. სანიტარული ეშელონი ტფვედ ჩაუეარდათ გერმანელებს. უიპედო ინვალიდები ვველა

კალ-კალეე ჩამოგვყარეს. მე სადღაც ტყეში გადმომაგდეს, ძაღლის ლეკვებმა დაფრჩი აგრე, ბნელაში და წვედიაღში.

— ჰოდა, შერე! — ჩაახრიალა ბრახმოტყუელმა აიტუნამ.

— ჰოდა, დაფრჩი, — განაგრძო გიორგიმ, — უცხო მხარეში გერ თვალბილულლი რა არის და უსინათლო ამა რიღასი მაქნისია. ძლივს მოვძებნე რაღაც კუნძი და ჩამოეგვქო, ვადაე-ეწყვიტე — ამ კუნძზე უნდა მოვშკვდიაროყე, სხეა რა ვზა მქონ-და უნიათოს. დიდხანს ვიჭექი გატარუნულა — იქნება დღე, იქნებ ორი დღე, ერთ ხანს კიდევ კარგად მესმოდა ზარბაზნე-ბას ვრიალი და თვიამფრანაეების ყრუ ზმული. მერტე მიწყ-ნარდა ვეილაფერი. დასუსტებულს, საბარული აღარ შეგძძლო, თანაც ვერაფერს ვერ ვხედავდი დაბრმავებული, ორა ნაბიჯიც ვერ ვადავდგი, ვიგდე აგრე გაქვადეებულა. ჩემ გარშემო ტყე შრიალებდა. ტყის შრიალზე პანტიანი მავონდებოდა, ოქახზე ფიქრი გულს მიკლავდა მეგონა, ვეღარ შეგხვდებოდიო. ამბო-ბენ, სული ტყბილიაო. კუნძზე მჭდომმა ერთი-ორჯერ არეშევით შევებლავლე ტყის. პასუხა არა ისმოდა რა. ტყე შრიალებდა მსოლოდ. ბოლოს დაესუსტედი, ხმა ჩამიწყდა, გრძნობიერება დამეყარგა. ცხადი სიზმარში ამერთა. — გიორგიმ მძიმედ ამო-იოხრა.

— შერე, გიორგი? — კითხა შალვამ.

— დიდხანს ვიყავო, შალვა, აგრე ვეღწასული, პარტიზანებ-მა მიპოვეს და გადამარჩინეს. როცა კარგად მოვღონიერდი, პატარა ბიჭი მომიჩინეს, სოფლიდან სოფელს დაედოოდი ვითომდა პერის სამათხოვროდ. ემათხოვრობდი, ნამდვილად კო ცნობებს ვერეფავდი რაზმისთვის. სად სანახავი იყო ვანძე, სად სიტყვა იყო მისაწვედომი, სად ხალხი იყო შესაყრები. ჩვენი ბაღლობა მომიგონდა. შენ ხომ ვახსოვს, ლონგურის თლაში აქ მე ბაღალი არა შევადე. მასალა ვაზოვე ბიჭებსა და თვალბუქე-ლამ ხადან ლონგური გამოეჭერი, ლონგურს ლარები აეღმა და უსინათლომ ჩემი სიმღერით ჩრდილოეთი კაცკასია, რუსეთი და უკრაინა შემოგვიარტ. სამადლო ლუკმას არ ვცამდი, მეც ჩემე-ბურად ვაბრძოდი და ეშველოდი ხალხს, — გიორგი ვაჩუმდა, სდუმდნენ სხეებიც.

გიორგიმ განზრახ აღარა თქვა რა იმაზე, თუ როგორ სტანკავ-

და ამჟამად ვაქცის უმწეობა უსინათლო ზეიზარისა, რად რადს-
წველა ომის შემდეგ სადმე სიკვდილი ეპოვა და ოჯახს აღარ
დაბრუნებოდა არა უთხრა რა იმაზე, თუ რად შინაპარა პანტა-
ნიში თმავდასდელი, მხნე ვაქცაი, ბნელ დამეში ნატუსადარი
ყახალივით. რად მოატყუა გამყოლი და რად აუბნა გზა
თანამგზავრთ. როგორ იპოვა პანტიანისავე მამავალი მანქანა
და რისთვის იჭდა ტორიფებში დაღამებამდე. არა უთხრა რა,
რადგან იგრძნო, როგორ ვაიღხო მოსიყვარულე ხალხის სით-
ბომ უსინათლობის წვედიადი და უნიათობის მწარე ეჭვი-
შერცხვა გიორგის ეჭვისა და ნაფიქრალისა.

— აქამომ რატომ არ მნახა, სად არის ნეტა? — იკითხა
გიორგიმ მცირე ხნის შემდეგ.

— არ ეცალა, გუთნეული შეაბეს დღეს, ამოვა აღმათ,
გინახულვებს, — ზეზად მიუგო აიტუხამ.

შეადღე ჩამოდგა.

გაშალეს სუფრა ჩამთარიგეს ხელადები, მხიარული „მრავ-
ალეამიერ“ მოედო მთებს.

უსმენდა გიორგი ამ სიმღერას და ნეტარებით უღიბოდა
თვალეებში ჩამდგარ იშედის სვეტს.

* * *

ღია ფანჯარასთან ჩამომყდარი გიორგი გრძნობდა, როგორ
უაღერსებდა მის ჩამავალი მზის უკანასკნელი სხივი. სქელი,
ბურუსში გახვეული სვეტივით მოსჩანდა ეს სხივი მის უსინათ-
ლო თვალეებში. პერში ხილისა და ახლად გამომცხვარი
პურის ტკბილად შეზავებული სურნელება გამდგარიყო.
გიორგი ხარბად ქელამავდა მშობლიურ პერს. დიდი ხნის
ნათრევი და ნაწვალევი სხეული მოსდუნებოდა და სახსრებში
ტკბილი ზმორება ჩასდგომოდა. ოჯახის სითბოთი და მეგობრის
სიახლოვით მთერალ ვაქცას უველაფერა ტკბილი სიზმარი
ევონა ხელის განძრევის ეშინოდა, რომ ეს სიზმარი არ
გამქრალიყო მის ვარშემო გამდგარ წვედიადში.

შემორბენილი სტუმრები აივანზე განაგრძობდნენ ქეიფს-
მათი მიწენარებული ტრიაშული ყრუდ მოსმოდა ოთახში

მარტო დაჩენილი ცოლ-ქმარი კარგა ხანს სდუმდა. უხერხელი სიხუმრის დაბრუნება ეძნელებოდა ორივეს.

გიორგის თავისი უძრავი და უსიცოცხლო თვალები ზღვროებისათვის მიეპყრო. ნატო შეპყურებდა გიორგის. სიყვარული და გაკვირვება ერთად ელავდა მის თვალებში.

ქალი ელოდა ქმარს. ეს იზმრებოდა ხშირად. სიზმარი აბლა ახდომოდა. ქმარი მის გვერდით იჯდა. ნატო ვრძნობდა გიორგის სუნთქვას. შეპყურებდა მას და მაინც სდუმდა. სდუმდა, რადგან გიორგის სახეს რაღაც სხვა ჩრდილი გადაჰყოფდა. უძრავ თვალებში თანავრძნობის ანარეკლი აღარ ელავდა. ეს ამბობდა ნატოსა და ხელებს უკრავდა.

გიორგი თავის მხრივ ქალის გამოძწევას ხმას ელოდა და სმენადამოქმედი ცდილობდა უფროთ დაეჭირა ქალის ყოველი მოძრაობა, სახის ნაკვთების თამაშიც კი.

ამ მოლოდინში ჩამოღამდა. ჩრდილები ჩამოწვა ირგვლივ — ნატო! — წყნარად დაიწყო გიორგიმ.

ნატო შეკრთა. ამ ერთ სიტყვაში განუზომელი აღერსი და სიყვარული ჩახლართულავა.

— ნატო! — გაამეორა გიორგიმ.

— თქვი! — თავშეკავებული დღღვით წაიხერხელა ქალმა.

— რას იტყვი, ნატო? — ჩაილაპარაკა გიორგიმ და კვლავ მოისმა კილოში აღერსი.

— რაზე ამბობ, რა უნდა ეთქვა?

— როგორცა ხედავ, ჩემო ნატო, ყველაფერი სამშობლოსათვის შემიწირავს. თვალთ დამბნელებია და ვერს ლოდი დამკედებია. ვანა თუ ვნანობ ჩემს სიბუცეს და ან თუ ვაყვედრი ვისმეს?! არა, ნატო, აგრე ნუ გამოგებ სიტყვას!

— რა ვუყოთ შერე, აღბათ, უსმითია ჩვენი! — მშვიდად ჩაერთო ქალმა.

— შეც მიფიქრია ხშირად. — განავრძო გიორგიმ, — მართლაც უსმითია ჩემი, მაგრამ აბლა სულ სხვა მიწუხებს ვერს. არა ვითხარია-რა წელან. პანტიანში დამბრუნებას არ ვამირებდი!

— რა ვიფიქრია ეგ! — წყრომით შესძახა ნატომ.

გიორგიმ გაუღიამა წყვდიადს. მოსტებნა ქალი. ხელი ჩაკედა მკლავში. ახლოს მიიზიდა და ჩერჩულთ განავრძო:

— გეუბნები, არ ეპიბეზდა. რა სასიცოცხლო უსახილო
ადამიანი, ზედმეტი ტვირთია მხოლოდ. მაგრამ ვერ გამოძლო
გულმა. შენი სიყვარული მკლავდა. ვიგლას ძახილი მაწიფებდა.
მეტაატებოდა, ძილში, მეძახდა და მიმატივებდა. ნახვა მწყურრო-
და თქვენი. მეთაყილებოდა, მაგრამ გამოვეპარე მაინც საკუთარ
თავსა და ქურდულად მოვედი შინ. ვიგლა აღარა გვეყავს თურ-
მე. შენ დამარჩენიხარ მარტო. შენს განსჯაზეა ახლა — ვინდა
წავალ და ვინდა დავჩაბები. მხოლოდ იცოდე ერთი, არ შემაბ-
რალო, ვიცი აზიზი გულისა ხარ, გულს შეეკითხე. ნუ დაიჩა-
რავ თავს. ახალგაზრდა ხარ ჯერ. კიდევ ეწევა ზედს.

— რა ვიფიქრია, ბიჭო! როგორ დავიტანჯავს თავი! — წაი-
ღუღუნა ნატომ და გულში ჩაიკრა ათრთოლებული, აყანკალებ-
ბული გიორგი.

* * *

დიდი ზეიმისა და დღეობის შემდეგ ხარაატანთ ოჯახის
არეული ცხოვრება კალამოტში ჩაღვა. გულდამშვიდებული
ზურია ჩვეული რიზით შეუდგა მთიდან ჩამოსული ცხვრის
შარკანისკენ გამგზავრებას. ბედის მადლიერი მართა ჩვეული
სიღინეთი აფესფესდა ოჯახში. პაპა თორნიკეს ნატკენი ადგი-
ლები მოურჩა და ნინიასეულში სიარულს მოუბშირა.

ნინიასეული ახლა ერთი შთლიანი ოქროს ზოდევით ელავდა
მზეზე. ვენახში სამუშაო აღარა იყო რა და ხარაატანთ რძლის
რგოლი მოახლოებელი რთვლის სამშადისს შეუდგა. ჩანჩის
გოგოები, ბერაკიანთ სამიფე რძალი, ვიგაურები და ნატო
კალათებსა და გოდრებს ავროვებდნენ, სანამყენე დანებს
ლესავდნენ ყურძნის საყრეფად და სხვა რგოლებს ესმარებოდ-
დნენ მოსავლის აღება-დაბინაებაში.

ნატო კიდევ უფრო დამშვენებულიყო ქმრის დაბრუნების
შემდეგ. მისი მოქნილი ტანი, მტევანივით სავსე გულ-მყარდი,
შავი მოელვარე თვალები, ამაფი და ოდნავ დამცინავი გამოსხედ-
ვა — სიცოცხლის ჯანსაღი ნაკადით აღესილიყო.

ქორივით თავს დასტრივალებდა ნატო საქმეს. ცეცხლივით

ედებოდა ყველაფერს და დაუდალავი გარკით ხიბლავდა ხამ-
ლას.

ნუკიას მიერ შემთხვევით და მოუფიქრებლად ჩათვლილმა
ექვი შარშანდელი თოვლივით ნანდა პანტიანის ორღობებში
გიორგის დაბრუნების შემდეგ, ზოლო ნატოს თავგამოდებულმა
მხარუნველობამ უსინათლო ქმრისადმი ახალი პატივისცემის
შარავანდევით შემოსა ხარატანთ რძალი.

კოლექტივის მარჯვენა ხელი და გაქირავების ტალკვესი იყო
მთელი რგოლი. სად უნდა დაეყენებინათ ქალების რაზმი,
რომ იქ საქმე არ აღუდებულაყო.

პანტიანის უბვი შემოდგომაყ ახლისებდა შრომას და
აფულიანებდა მშრომელთ.

დატვირთული მანქანები, საძნე ურმება ღრქენით და
ქრიალოთ მიქარაფრობდნენ მინდერებიდან საწყობისაკენ, საწყ-
ობებიდან დამამზადებელ წერტებსა და საყოლმეურნეო ბაზ-
რებისკენ.

საწყობის უზარმაზარი ეზო ათსნიარ ფერადებით შეხამე-
ბულ უცხო სურათს წარმოადგენდა.

გასაშრობად გამლილი ზორბალი ოქროსავით ლეღივებდა
მზეზე. კომბოსტოს უზარმაზარი ხეები წამოყუდებულყო
ეზოში. გვერდწითელი ატმებით პირსავსე ვოდრები გადახიდუ-
ლყო მარანთან. შემოდგომის მსხალსა და თურამაღლის
ვამლს მზიარული ეივილ-ხივილით ახარისხებდნენ გოგოები,
უფთებში აწყობდნენ და ჯარის ნაწილებში გასაგზავნად
ამზადებდნენ. ბიჭები ყველის პარმოკრული ვედებით და
ჯრბოს კასრებით ტვირთავდნენ მანქანებს. ურმებზე შეგორე-
ბული ღვინის ვეება კასრები გოლიათებივით წამოშასდარივე-
ნენ. პაერში ვუდა-ყველის მძაფრი, მწიფე ატმის სააშო და
ქვევარების ნარეცხის შშოჩიანი სუნა გამდგარიყო.

მარნის გადაღმა ვიწრო ფარდულში ოციოდე ქალი შემოსბ-
დომოდა გრძელ ფიცრულ მაგიდას და საშრობიდან გამოდუ-
ბულ, თაფლივით დამტყბარსა და ხამაქრულ ლეღვის წირს
აფებზე ასხამდა. მათი ხუმრობა, ობუნკობა და სიცილ-ხარხა-
რი მზიარულად ედებოდა საყოლმეურნეო ეზოს.

აქმა ხუცურული დინკად დაქუტრებდა კოლექტივის

საქმიანობას. მისი გამოცდილი თვალი ყველაფერს ამჩნევდა. ამ ხნის განმავლობაში კიდევ უფრო დაღინჯებულყოფილ აქმია. ლამაზი და წარმოსადგევი ეპიკური მშვიდად უთვალთვალავდა საქმეს. მისი პირდაპირი, ოდნავ ნაღვლიანი გამოხედვა ამოვად და თავმოწონედ შეპურებდა ეზოში გამლილ დოვლათს.

სულ სხვა იყო აიტუზა. თხოვნებზე შემდგარი ყვენივით დარბოდა კუთხიდან კუთხეში. ყვიროდა. ილანძლებოდა. აჩხ-ლობდა და გულს ასკდებოდა. დარტყიანებულა მერგოდურები ველარ ასწრებდნენ საქმეს. ბრძანება ბრძანებას მის-დევდა.

— ღვინის ურმები მომაშორეთ, ჩაღას უცდიან აქ, რად მიხატრავენ ადგილს! — ბუზღუნებდა აიტუზა და სადღაც გარბოდა.

— როგორ მთვრალი კაცივით წამოგქცევია თავის ზვინი. შე ცინგლიანო! — წუთის შემდეგ მერგე კუთხეში ისმოდა იმისი ხმა.

აქმისასკენ მიმავალი შალვა დიმილით შესცქეროდა აფორააქებულ აიტუზას და გულში ფიქრობდა:

— ცოტა შევირაღაა, თორემ კარგი მუშაა სანდრო, — დაკვირვება და ხალხის შეცნობა უყვარდა შალვას.

აქმისთან მისულმა განზე გაიხმო თავმჯდომარე.

— რაიკომიდან დარტყეს, — შეატყობინა შალვამ აქმიას.

— რაით? — იკითხა აქმიამ.

— შრომის გმირობის კანდიდატი თუ გყავთო სოფელში. შსაღები მოამზადეთო წინასწარ, — უთბრა შალვამ.

აქმია ჩაფიქრდა. მშვიდად მოკელო თვალი ეზოს, ცას ახედა, გომბორის გადაღმა კედმოჭრილ ღრებლებს დააცქერდა.

— შენ როგორ ფიქრობ? — კითხა აქმიამ და შალვას შეხედა.

— რა ვიცი, აბა, პატარა საქმე ხომ არ არის, მაჩვენებლები უნდა გვქონდეს, — თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა შალვამ.

ეზოში ურმების ჭრიალი მოისმა. ღვინით სავსე კასრები შეიარხა, ჭარავანი მიძიმედ დაიძრა შარავნისასკენ.

— ნატოზე რას იტყვი? — იკითხა აქმიამ.

შალვა ჩაფიქრდა.

— თუ ვაუშარულა მოსავალმა...

— ორას ცენტნერს აიჭრის ქექტარზე, არანბულდ, მოსავალია ღია, — მტკიცედ დასკვნა თავმჯდომარემ.

— დიდი ხანია არ ვყოფილვარ, ავიდეთ ერთი, კიდევ ენახოთ, — სთხოვა შალვამ.

— წავიდეთ, თუ ვინდა, შევამოწმოთ, — დაუდსტურა თავმჯდომარემ.

ორლობეს აყენენ. ხარატანთ სახლს აუარეს, არაეინ ჩანდა აივანზე. ძველი კოშკი იმედიაანად გადასყურებდა ალაზნის ველს.

ნინიასეულს შიატანეს.

ვაზები აღმოდებულნი კვარივით დუოდნენ. მტევნების სიმრავლეს ვაზის ფოთლები დაეფარნა და ქარვისფერი ანარეკლი გადაჰკროდა ზეარს.

ფარდელის გასწვრივ რქაწითელის ძირში ჩამოშვდარი ნატო ზერვით მუხის სახს მიპურდნობოდა, ხელი მოღზე წამოწოლილი ვიორგისთვის მხარზე დედო და ბედნიერი დიმილით კაცკასიონს ვაყუერებდა. ვაზის ტოტზე ჩამოკიდებულნი რქაწითელის მტევანი ნელა ირხეოდა, უაღუესებდა შიით დამწვარი ქალის ლოყას და ნაზად ჰკოცნიდა.

აქმია შედგა, შედგა შალვაე, ორივენი დაღხანს უცქეროდნენ წყვილს.

ქალი შეირბა, აღერსიანად შეხედა ვიორგის, ფართილად მოსწყვიტა რქაწითელის მტევანი, დამარცვლა თითებით და ვიორგის გადასცა.

ჩემად შემოტრიალდა აქმია, ხელი ჩასჭიდა შალვას, ორივენი ფეხაკრფით ვაშორდნენ ვაზებს.

კოშკთან შეჩერდნენ. გადახედეს ნინიასეულს. მუხის სხივებში ბზინავდნენ მტევნები.

— რას იტყვი, შალვა? — იკითხა აქმიამ.

— თამამად აიჭრის ორასს! — მიუტეო შალვამ.

აქმია ჩამოვდა ქვაზე, მშვიდად გადახედა ალაზნის ნოვიერ ველს. ნინიასეულის დოვლათს, შარაზე გაწვდილ პირსავეს მანქანებს, ფერდაზე გაშლილ მკომერებს, ხარატანთ სახლსა და ეზოს.

გზაზე ზურია შეამჩნია: მათკენ აედო ვეზი, დაღინჯებით მოაბაჩებდა.

კოსკს მოახლოებული წუთით შედგა. სულაში შისტა, შალვას, შერე აქმას მიუბრუნდა.

— უნდა შეერიგდეთ, თავმჯდომარევე, სხვაფრივ აღარა იქნება რა! — უხერხულად წარმოთქვა მან.

— უნდა შეერიგდეთ, მართალია! — დაუდასტურა აქმამ და ფეხზე წამოდგა.

ზურიამ ხელი გაუწოდა.

— მომილოცავს ვიორგის მშვიდობით დაბრუნება, — უთხრა აქმამ ხარატელს და ზურიას დაყოფრილ ხელს თავისი ხელი მოაგება.

— გმადლობ, შვალო! — დარცხვენით წაიღუდლულა ხარატელმა.

— თუ დამშვიდდი? — ჰკითხა აქმამ ღამილით და თვალი შეავლო შობაასეს.

ხარატელი მიუახლოვდა, მკლავში ხელი ჩაჰკიდა და აღუღებულა ხმით დაიწყო:

— გულში ივი რამ არ ჩაიდო, ბიჭო, დარდი შალაპარაყებდა, აქმიავ. ქილაგი მიწუდებოდა და კერა მიცუდებოდა, შეილო! ეპვი მბარბოზდა და აგე. ერთმა უსინათლომ თვალი ამიხილა ბეჩაეს. ნუ გამაჩაგრდება, აქმიავ! გული დამიმშვიდდა ახლა, ვიორგი დამიბრუნდა, რძალიც შინა მყავს, აღარა მიშავს რა შგონი, დაგვიჩნდებიან ბაღლები, დაიზრდებიან და ასახელებენ პაპას. დედას უტირებენ კელავ კახს მომდგარ მტერს. სიკეთით ამეცესება უბე. ხარატანთ კერის სიკეთე სოფლის სიკეთეა ძვევ. ასეა, შეილო, ეს ცხოვრება. მე ის მიხატებს ახლა, რომ არ ჩაიშრიტება კერა. შადლარი იქნება ეს ქვეყანა ხარატანთ უხვი დოვლათით! — ზურია გაჩუმდა.

ხარატანთ საცვამურიდან კვამლის სვეტი ამოდიდოდა, ცისკენ იწევდა, თავს დასტრიალებდა სოფელს და ცის ლაგვარ-რდში იყარებოდა.

შალვა სდუმდა.

აქმა სოფელს გაპყურებდა.

შორსზე გასული დატვირთული მანქანების ქარავანი ფრთხილად მიიწევდა წინ და ფერდობს გადასული, თვალთაცან ქრებოდა.

აკმა შეირბა, სიამაყის გრძნობა მოედო ველს.

— მიიღე ეს მკირუდი — მომავლის სავეთილდღოდ! — შესძება მან ცადაწედილ მწვერვალებს და ეს ამაყი შეძახილი შორს მოედო ვაკასიონს.

1947.

საბედისწერო მოსახვევი

დიდსა და ქერმაღალ სვეტებიან დარბაზში ნახევრად ბნელ-ლოდა. ღამის სტუმრები ჯერ კიდევ არ სწვეოდნენ სახელგანთქმულ რესტორანს, ზოლო დღით მომღბენნი უკვე ამთავრებდნენ ნადიმს და პურობას.

ცალკე მაგიდებთან მოკალათებულ თანამესუფრეთა ოდნეგ წახრალი სრდილები აქა-იქ მზეუტავი ღამბაიონების შუქში დნებოდნენ. ესტრადაზე — მუსიკოსთა დასტა განსაკუთრებული გულგრილობითა სცდილობდა ქაზბანდური პანგების შეკოწიწებას.

თეთრ კიტელებში გამოწყობილი ოფიციანტები ოსტატურად და ფრთხილად მიანანაგებდნენ სასმელ-საჭმელით დატვირთულ სინებს. მხოლოდ ერთი მათგანი ატუზულყო სვეტთან. არაფრისმოქმელი გამოხედვა მაგიდებისათვის მიეპურა და ათასში ერთხელ მუშტში ამოქნარებდა. „რა დროს მოქნარებაა...“ — ვაიფიჭრა შორიახლოს მდგომმა, მამალივით გაფხორილმა მეტრდოტელმა და დიდი ქალების ანთება ბრძანა.

კაშკაშია შუქმა წამით თვალი მოსჭრა სვეტებიან დარბაზში მსხდომთ. მუსიკოსთა დასტის ლოტბარმა ხელი ასწია და ჩემად წაიმდერა. ორკესტრი ახყვა. ანთებული ქალების ლივლივა შუქი ამ ორკესტრის ხმიანობაში, მადისმომგვრელ კერპის სერნელებაში, დაღუეული ღვინის ოხშივარში და თამბაქოს ბოლოში ვაღხვა.

მაგიდებთან მსხდომმა სტუმრებმა თვალი ვაახილეს და ყველაფერი ჩვეულებრივად ეჩვენათ.

ესტრადაზე მაკროფონთან მდგომი მსახიობი ქალი მონდო-

მეზით მღეროდა ტიროლურ სიმღერას — „მე მენ ვედარ-
გნახე“.

სვეტთან ატუხულმა ოფიციატმა ახლა სალოცი თითო
ცხვირისკენ წაიღო, მაგრამ ხელი რატომღაც ჰერში გაეფინა
და შერე მორცხვად ქვივით დაეშვა.

„უნდა მოვხსნა“ — გადასწვვიტა გაქაფრებულმა მეტრდო-
ტელმა და ზრდილობიანი დამილით ჩაუარა დარბაზს. ვხად
მიშავალმა მოქვიფე ახალგაზრდებს აღმაცერად გადაძხედა
და მორცხვი მასპინძელივით თავდაბრილი გაუჩინარდა.

ვაეცაცებს რამდენიმე მთავიდა ერთად მიეღვათ, ღვინო და
სანოვაცე სუფრაზე ბლომად დაეხვავებინათ და ახლა, კარგად
შეზარხონებულნი „გრძელ სუფრულს“ მღეროდნენ. ტირო-
ლური სიმღერა ვერ ესამებოდა სუფრულს და მომღერლები
ვერ უწყობდნენ ერთმანეთს სმებს.

ახალგაზრდებს სიმღერა არ გამოუვადათ და წუთით მიუხე-
დნენ. მთავის თაყში მქდომმა წაბლისფერთმიანმა თამადამ
სუფრა და მწვანის თეფშზე დაყრილი, ბოლოკმა არცელა
ქათმის ძვლები შეათვალაყრა, სვეტთან უშნო ქანდაკებასავით
ატუხულ კერძის მომტანს ჩუმად მოუხმით და ანგარისში მოს-
ახოცა.

წაბლისფერთმიანის გვერდით მქდომმა, ქოსორა ახალ-
გაზრდამ შენიშნა ესა და უბისკენ წაღებულ მეგობრის ხელს
დაეხლაფტა.

— ოთარ, აქ მე უნდა გადავიხადო! — მუდარით შესძახა
მან.

— სულ ერთია, გაიოზ, — შივიდად ზაილაპარაკა ოთარმა
ისე, რომ სხვების ყურადღება არ მიეხერო, ხელი გაინთავისუფ-
ლა და ოფიციატს ფული მიუთვალა.

— დღეს ჩემი დაბადების დღეა, ბიჭო, შემარცხეინე, არა?
დანანებით წაიღეღღღა გაიოზმა და უმწეოდ გააყოლა
ფული ფულს, რომელიც კერძის მომტანის კიბეში გაქტა.

— სულ ერთია-მეთქი, აჟი გაიოზარო! — იმავე კილოთა
გაიმეორა წაბლისფერთმიანმა და ფეხზე წამოდგა.

წამოიშალნენ სხვებიც.

თამადის გასწვრივ მღგომმა, ბარხმელმა და ვეება სათვა-

ლიანმა ქაბუჯმა უკანასკნელი სიტყვა ითხოვა და უკანასკნელი
სასმისი შეავსო.

ორეკსტრმა ვიდაცის დაკვეთით „სამშობლო“ დატყდა.
ქაბუჯმა სათვალე შეისწორა, სუფრას აღმაცურად გადას-
ხედა, აღაღლიცებული სასმისი ხელში შეათამამა და გამჭო-
ნავი ხმით დაიწყო.

მსმენელნი ძნელად თუ ხედებოდნენ, რას ლაპარაკობდა
პირხმელი ქაბუჯი. ეტყობოდა, ძალიან ცდილობდა ლამაზად
ეთქვა და არ გამოსდიოდა. ის მეტად ლირიულად ქვევებოდა
გრუნთამიანი გაიროზის ბიოგრაფიას. სიტყვაში ხანდახან რუს-
თაველის აფორიზმებს იშველიებდა. ქართველი პოეტებისადმი
მიძღვნილ ესენინის ლექსებს ზეპირად კითხულობდა, მშობ-
ლებს იგონებდა და ღედამიწის შესამე ხელოვნური თანამგზავ-
რის მშვიდობიან სრბოლას სამყაროში, რატომღაც, სულ გაი-
ოზის ვაყვაცობას უკავშირებდა.

საათნახვევრიანმა სიტყვამ ყველანი მოქანცა. მაგიდის
მჭიდროდ შემორტყმული მოჭედიფეთა რკალი თანთანად შეთ-
ხელდა და ბოლოს სულ გაქჭრა.

ტაბლას ობლად შემორჩენილი პირხმელი ახალგაზრდა მა-
ინცი არ ცხრებოდა. ის ახლა ვასში გათხოვილი დის ბედსა
სტიროდა და გრძნობით დამდნარო, ახმახ ოფიციაანტს ტუჩებში
ქოცნიდა.

მამალივით გაფხორბილმა მეტრადოტელმა ველარ გაუძლო
ყოველთაე ამას და ახალგაზრდას ზრდილობიანად მიმართა:

— ვაგაცილოთ, უმაწვიალო?

პირხმელმა აღმაცურად ახედ-დაჰხედა მოძლიმარ უცნობს.
მერე მაგიდის ვადაველო თვალი და როცა იქ თავისიანი ველარ-
აგინ შენიშნა, საშინლად გაუყვირდა, მოდიში მოიხადა და
სადარბაზო გასასვლელს მიაშურა.

რუსთაველის პროსპექტზე, ნაზად მოშრიალე ქადრებთან
ახალგაზრდები ორჭოფობდნენ. მათ თითქო ენანებოდათ ერთ-
მანეთთან დამორება და იმ თბილი განწყობილების დარღვევა,
რომელსაც ერთად ყოფნა, ღვინო და სიტაბუჯე ჰქმნის.

ამას მათისი ღამეე უწყობდა ხელს. ვადრე ისინი ქეიფობ-
დნენ, ქალაქში წვიმა მოსულიყო. შხაპუნას გადაებანა დასიუ-

ხელი ქტეები და გარემო მაგრილობელი პერათ აეესო. ქად-
 რის ფოთლებზე ჩამოკიდებული წვამის წვეთები ღამბიონების
 შექმნე ციმციმებდა. მანქანების დაუსრულებელი წვემა,
 ზეში, შემპარავი სრიალით მასდევდა ფარებიდან სველ ას-
 ფაღტზე გადმოდერილ თავისავე ანარეკლს. სასიგნალო შექტე-
 რები მარჯნის კრიალოსნებშიეთ ეღაუდა გამჭვირვალე
 პაერში.

მოულოდნელ აუდაჩს აქა-იქ თავშეფარებული მგზაერები.
 გამოდარებისას ფილაქანზე გამოშლილიყვნენ და შინისკენ
 მიიჩქაროდნენ.

მთაწმინდაზე ვერ კიდევ ეღაუდა და ჰქტებდა.

ქადრებთან თავმოყრილ ახალგაზრდებს ოთარი რესტორან
 „ბეთანიას“ და თავის მანქანას სთავაზობდა. მომხიბლავი წინა-
 დადებმა იყო. წვიმა... დედუკა... ბეთანია...

სწორედ ამ დროს რესტორანიდან ბარბაცით გამოსულმა
 პირსმელმა ქაბუკმა თანამესუფრენი შენიშნა და პირდაპირ
 მათეც გაეშარათა.

— კიდევ ერთი სადღეგრძელო დაგვარია დაუღვევლო! —
 გრანობით შესძახა მან მიახლოებისთანავე და იქვე მღვობი
 ოთარის შკლავს ჩაებლაუტა.

წრეში თავშეკავეებული სიცილი გაისმა. ამან განწყობილება
 ერთბაშად შესცვალა.

— თქვენი არ ვიყო და, მე კი შაბაში — მტკიცედ ჩაიღამა-
 რავა ერთმა ახალგაზრდათავანმა და მეგობარებს დაემშვიდობა.

ამ გადაწყვეტილებამ და უფრო კი ვაეკაცურმა სამტკიცემ
 ეილოში, რომლითაც ეს სიტყვები იყო ნათქვამი, ერთბაშად
 გააფანტა „წვიმიანი ბეთანიის“ წარმტაკი მიმზიდველობა.

წუთიც და, ახალგაზრდების ერთმელე ქტრის სმანობას
 შეუერთდა. პირსმელი ქაბუკი თავისუფალ ტაქსს აეტორღი-
 ალა და ვაერყვევი მიმართულებით გასწია.

— ღაწირაკები! — გაბრაზებით ჩაიღამარავა ოთარმა. იქვე
 ქტრის პირას ჩამოყენებულ, წვამის წვეთებით მორთულსა და
 ღამბიონების შექმნე ალაბლაბებულ ღიმუზინს გადახედა მუ-
 ჯათითი პატრონის თვალით, გარს შემოუარა მანქანას, მძღოლის
 კაბინის კარი გამოაღო და შორიახლო მღვობმ გაიოზს გასძახა:

— მოდი, გაიოზ, რაკი ავრეა, ჩვენ ობნი წივიღეთ!

გაიოზმა უხერხულობა იგრძნო, წასვლა არ უნდოდა. მაგრამ, როგორ გაჰყვოდა მეგობარს, რომელმაც პატივი დასდო და მისი დაბადების დღე ასეთი გულისბმეურობით აღნიშნა.

გაიოზი ყოყმანით მიუახლოვდა მანქანას.

— მოდი, ჩაჯექი, რაღას უცდი? — მოესმა მას მანქანიდან მეგობრის ხმა.

— შენ, მეგონი, ოპერაში აპირებდი დღეს, — ფრთხილად შეახსენა გაიოზმა მეგობარს.

— რა დროს ოპერაში ცხრას შუადღი აქვია, — აღსანიშნავი ოთარმა და ძრავა ჩართა. მანქანა მწუთმბრად აგუგუნდა.

— მაია?... — მოზოდიშებით იცითხა გაიოზმა და შეეკრთა, თითქოს აკრძალულს შეეხოვო.

— იცის... შენი დაბადების დღეა! — ყრუდ ჩაილაპარაკა მოთმინებიდან გამოსულმა ოთარმა.

მანქანასთან მდგომმა გაიოზმა ხელი ჩაიქნია, თითქო რაღაც აბეზარი ფიქრები მოიშორათ თავიდან და კაბინაში ოთარის გვერდით მოკალათდა.

წუთიც და, ნორჩიმდგელოსფერი „ვოლგა“ მანქანების სპერტო ნაკადს შეუერთდა.

ერთ ხანს მეგობრები სდუმდნენ. უხმოდ ჩაექროლეს ოპერის ჩექქურთმებიან აივანს, რუსთაველის ძეგლს და ლენინის ქუჩით გმირთა მოედანზე გავიდნენ.

— საით, ოთარ? — იცითხა გაიოზმა, როცა დაინახა, რომ მანქანამ გეზი საქართველოს სამხედრო გზისაკენ აიღო.

— გრილი ღამეა, მაისის ღამე, ნაწეიშარზე, ქალაქგარეთ კარგია ვაეღა. გარდა მავისა ახალ რესტორანს გვიქებენ მცხეთაში, უნდა ვნახოთ, უნდა ვაეკრთხოთ. დღეს შენი დაბადების დღეა — უთხრა ოთარმა და გაზს დააწვა.

ლიმუზინმა დიდმის შარაზე მერცხალივით კამარა პერა ოთარი სდუმდა. ის მთლიანად მანქანის სრბოლას მისცემოდა. კმაყოფილებით გრძნობდა, როგორ ემორჩილებოდა ქვეყანი მანქანა მის ნებისყოფასა და სურვილს. პირმოკრიალებულ ასფალტზე ამრიალებული ბორბლების შიშინი სიამოვნებით ავსებდა მთელ მის არსებას. ძრავის ვულისცემა მის ვულისცემას შეერთებოდა და მანქანა თუ ადამიანი ერთქმნილიყო.

ფარების შექმნე ამოზიდული საგნები უცნაურ ელფერს იღებს და და ვისი გადაღმა უზარმაზარ ჩრდილებად წებობდა. ეს ჩრდილები სადღაც მოუარის შექში დნებოდა. უსახურობაში იყარგებოდა.

ქარსაფარის შემას ნიავი სხეულები და მძღოლს შებღბე გადმოყრილ ქოჩორს უწეწავდა. დღეს ეს ნიავიც სიამოვნებას ატვირთდა ოთარს. ბავშვური ვატაცებით ადევნებდა თვალურს ღამის სიბნელეში ამობრიალებულ, შემხვედარი მანქანების ფარებს, ღამილით შეჭურვებდა, როგორ ქუტავდნენ ისინი შორიდანვე, გამოცდილი არსიყუბიყით თვალებს და კმაყოფილებით უსმენდა, როგორი შხელილით ევლიდა შემხვედურებს გვერდს მისი ფრთებშესსმული „კოლგა“.

სღუმდა ვაითოიც კახინის კუთხეში მიუფეული და ღია საკემლოს ბუდეს იდაყვდაყრდნობილი ვაეკაცი მოუსვენარ ფიქრებს მისცემოდა. მას არ ხიბლავდა არც ეს თავშეკავებული ქროლა მანქანისა და არც დათქმული ვახშაში მცხეთაში. მან მშვენივრად იგრძნო, რომ ოთარმა იცრუა და ეს აწებებდა.

„საერთოდ მათი შეგობრობა უოველგვარ საზღვარს გადასცდა და ამას ბოლო უნდა მოედოს. უხერხულია მიახლონაც. რა შუაშია აქ ვაითონს ღამადების დღე. ვაითონი ფარია და სხვა არაფერი. მიაა კ...“

მანქანა შაჰქროდა. სპიდიმეტრის ისარო ასთან ეანკალებდა.

შეგობრებმა შურდულივით ნაექროლეს ზაქვსის საგენერატორის შენობის ვეება ფანჯრებს. საფუბართან აღმართულ ლენინის ხელგამლილ ძეგლს. ცაში აზიდულ ქერის მონასტრის განათებულ სილუეტს და ღამის ზინდში გახვეულ სვებტიკოვლის ტაძარს.

რამდენიმე წუთის შემდეგ მანქანა მცხეთის ახალ რესტორანთან ვაჩერდა.

* * *

რეას ათი წუთია აკლდა, როცა მათი ოპერის თეატრთან მივიდა. მან ოღნავ დაბურუსებული ხედვით, როგორც ეს

ახლოსვე დვეღლთ სჩვევიათ, მოაეღო თვალი თეატრის სარე-
ბაზო შესასვლელს და იქვე სარეკლამო დაფასთან შეხვდა.

საკვირველი იყო, რომ ოთარი ჯერ არ ჩანდა. მათ სწორედ
აქ დათქვეს შეხვედრა ამ საღამოს და „ოტელოს“ ნანუა. შიის
კარგა ხანია უნდოდა, ამ უკვე საქვეყნოდ განთქმული, საბა-
ლეტო დადგმის ნახვა და ჩვენი ღრთის ბრწყინვალე ოსტი-
ტის, ვახტანგ ქიბუჯიანის ხილვა მგზნებარე მავრის როლში.

ამიტომ იყო, რომ ოთარის უბრალოდ გამოთქმულ სურ-
ვილს შიის სიბარულოთ შეხვდა, არც თუ ისე იოლად სამოყვნი
ბილეთების ძებნას შეუდგა, ბოლოს, როგორც იქნა, ნანატრი
ბილეთები ხელთ იგდო, ოთარს წინასწარ შეუთანხმდა და
ახლა გულისფანტკალით უცდიდა თავის ერთადერთსა და
შეუღარებელ რაინდს.

„რად იგვიანებს ნეტა?“ — გაიფიქრა ახალგაზრდა ქალმა
და ადვილი ინაცვლა მოეჩვენა, რომ შეორე დაფა უფრო
განათებული იყო და იქ უფრო ადვილად შეამჩნევდა ოთარი
შას.

თეატრის შესასვლელთან ხალხი ირეთდა, დაუსრულებელი
ნაკადი მიუერთებლებისა კარებს იერიშით აწუღებოდა და გაიჩ-
რადდნებელი შენობის ხვეულებში იფანტებოდა. ნაირფე-
რადი მანქანები წამიწუთ ჩერდებოდნენ ოპერის წინ და სა-
დარბაზოდ მორთული მგზავრები ვესტიბიულისკენ მიიჩქა-
როდნენ.

რვას ხუთი წუთიღა აკლდა.

ოთარი არ სჩანდა.

შიის ხელის ხანთაში იჭექებოდა და შეათედ სინჯავდა
ბილეთებს, ხომ არ დაეკარგე. ან შინ ხომ არ დამაფიწყდაო.
ერთ ხანს არწმუნებდა თავის თავს, ჩვენ პავშანი აქ კი არა,
საათთან დაფიქვითო.

მივიდა საათთან, მაგრამ რაკი ოთარი არც იქ დაუხვდა,
უმაღვე უკან გამობრუნდა, შეეშინდა. — ვაითუ სარეკლამო
დაფასთან მივიდეს, მე იქ არ დავხვდე და ერთმანეთს აცუ-
დეთო.

საათის ისარი რვას მიუახლოვდა, წუთის ისარი თორმეტი-
დან ქვეით დაეშო. გაჩირადდნებელი შენობის ფანქრებში

სინათლემ საგრძნობლად აცლო. ეტეობოდა წარმოდგენა და იწყო. სადარბაზო შესასვლელთან ხალხი თანდათან შეკრებულა. შერე ქუჩის ნაყადს შეერია და შეუშინებლად მიმოიფანტა. ახლა დაგვიანებულია მასურებელია თუ მიჩქაროდა თეატრისაკენ, ისიც კანტო-კენტად და თითო-ორილად.

გაბინდული და ბავშვივით ვაბუტული შაია ოპერის წინ იდგა და ქუჩის ჩვეულებრივ ქოთქოთს აზრმიუცემლად მინდობოდა. წინათ ოთახი ადრე მოდიოდა პაემანზე და მოთმინებით უცდიდა შაიას, ახლა კი...

ქალი თავს შეურაცხყოფილად გრძნობდა. შართალია, შაიამ არ იცოდა ოთახის დაგვიანების სამდელი მიზეზი, მაგრამ იყო, მისი აზრით, რადაც დამამკარებელი ამ მოლოდინში.

ასე იდგა შაია თეატრის წინ. ფიქრობდა, ჩაერობდა და შაინც უცდიდა. ეტყობა იმედის პატარა ნაბერწყალი კიდევ უღვივოდა გულში და ეს იყო, რომ ადგილიდან ფეხს არ აცვლუფინებდა.

ერთხელ მოეჩვენა კიდევ დამილოთ მისკენ მომავალი ოთახი. გახარებულმა შაიამ რამდენიმე ნაბიჯი კი წასდგა წინ თავისი გმირის შესახვედრად, მაგრამ მოჩვენება უცნობი მოქალაქე აღმოჩნდა და გატრიზაგებულმა შაიამ უკან დაბრია.

ცხრის თბუთმეტ წუთზე ვიდაც დაზბაისელი კაცი მიუხალოვდა სვეტთან მომლოდინე ქალს და ზრდილობიანად ჰკითხა:

- უკაცრავად, იქნება ზედმეტი ბილეთი გაქვთ?
- არა! — ცივად მოუჭრა შაიამ და ზურგი შეაქცია უცნობს.

ცხრის ოცდახუთ წუთზე შაიამ ტყბილად მოქვამთავრევილი გააჩერა და თითონ შესთავაზა თავისუფალი ბილეთები შათ. გახარებულმა ქაბუცმა ბილეთები სამოართვა და ზედი უბისაკენ წააღო, შაია ცივად შეტრიალდა და უბმოდ გაშორდა გაკვირებულ წყვილს.

ამის შემდეგ ცივად უმიზნო იყო, მაგრამ მოულოდნელად წვიმა წამოვიდა, გაზაფხულის ჩვეულებრივი. შაბუნა წვიმა ელვამ მოჩყალა ცის ტატნობი და ქარბშაღმა შამადავითს გადაუჭროლა.

მაია ოპერის შესასვლელთან შეეჯარა წვიმას, ერთს მხრივ გაუხარდა კადრე:

— აქ უსაქმოდ დგომისთვის და უკვე აშკარად უიმედო ლოდინისათვის კარგი საბაბი არისო, — გაიფიქრა გაწბილებულმა.

ნაღვლიანად დასცქეროდა ამეღგაცრელებული ქალი ასფალტზე აცდევებულ წვიმის წვეთებს, ფილაქანზე გამზვარ გუბეებს, აედრის ლიბრში ამოტეხულ, იშვიათი მგზავრების ღანღებს და უიმედოდ, მაგრამ მაინც უცდიდა.

წვიმამ ისევ მოულოდნელად გადაიღო, როგორც დაიწყო.

ცხრა სრულდებოდა, როცა მაია გატეხილი ნაბიჯით ქუჩის გადასასვლელს მიუახლოვდა და შესდგა. შუქნიშანის წითელი სბივი და მანქანების ნაკადი ვზას უღობავდა მგზავრებს. მაიამ ხელჩანთიდან სათვალე ამოიღო და თვალეებზე მოიხრტო. არ უჯვარდა სათვალე, მაგრამ ამ ღამის ნოსლში თათქმის ველარაფერს ველარ ხედავდა და გარდა ამისა, საცქელეცოც აღარაფერი ჰქონდა.

ქალი აზრმოუცემლად შეგყურებდა მანქანებს და ერთსდა ფიქრობდა: — „რა მოუვიდა ოთარს, რა შეემთხვა ისეთი, რომ ასე გადაედგა სიტყვას“.

გადაწვევითა, შინ მისვლისთანავე დაერკენა ოთარის მამისთვის და გაეგო რამე.

უცხად იმედოანმა ღიმილმა შუქი მოპფინა ქალის სახეს. მანქანების უწყვეტ ნაკადში ნაცნობ ლიბუზინს მოჰკრა თვალი. ღამბიონების ფერმკრთალ შუქზე საცქესთან მჯდომი ოთარის სახეც გაარჩია, იქვე, ვეურღბოთ თათქოს გაითოსაც შეავლო თვალი. გახარებულმა რამდენიმე ნაბიჯი წადგა წინ და თავისდაუნებურად შესძახა:

— ოთარ!

ძახილი სუსტი აღმოჩნდა და საბურავების შრიალში შთაინთქა. მანქანამ უხმოდ ზაუარა ქალს.

გაპტრა სიხარულის ეამიერი წამი. ვზა გაიხსნა და მომლოდინე მგზავრები ქუჩის მეორე მხარეზე გადავიდნენ.

შინ მისული მაია ეკვება შეიპფრო: „იქნებ ოთარის მანქანა არ იყო და შეშვდა?“ — გაიფიქრა და უმაღ ოთარის მამასთან დარეკა.

— აა, ეს შენა ხარ, ზემო მშვენიერო სარძლო? — მოესმე
ყურმილში ნაცნობა და აღერსიანი ხმა. ამ მშობლიურმა
კალომ კინდამ ცრემლი არ მოჰგვარა თვალზე.

— დაგუქარება?.. არა უშავს რა, ფიქრი ნუ გატყვს, თითონ
მოგნამავს! — განაგრძობდა იმედიანი ხმა. — ჰო, გამახსენდა,
დღეს გაიოზის დაბადების დღეა, ეტყობა, შეგუენენ სადილსა
და ნასვამმა ვეღარ ვაბედა შენთან მოსვლა... როგორ?.. ცუდ-
ლუტობს ამ ბოლო დროს?.. ეგ, მე მგონია, ქალური ეპქია...
უთუოდ, უთუოდ... შენ ეს მითხარი, დისერტაცია დაამთავ-
რე?.. მიაა, გუთაყვა, ნუღარ გადასდებ ძალიან შორს, ძლიერ
მეჩქარება... ვესმის?.. მეჩქარება, როგორც შენს მამამთილს,
და რაც მთავარია, როგორც შენს პროფესორს... აბა, შენ იცი,
მე მხოლოდ შენი იმედი მაქვს... რაც შეუხება ოთარას ოი-
ნებს, დიდ ურთაფლებას ნუ მაქცევ- რაც უფრო მკაცრად
მოგმეყვი, მით უფრო მეტად დავაფასებს... დიახ, დიახ, ასე-
თია ზეენი ბუნება! — ჩაიცირა შორეულმა ხმამ, მამამთილ-
რად დემშვიდობა მათს და ყურმილი დასდო.

სამამამთილოს გამამხნევებელმა კალომ ცოტა დაამშვიდა
აფორიაქებული ქალი. მართალია, სარჩიდანის სიტყვებმა საბო-
ლოდ დაუდსტურა, რომ ქუჩაში ნანახი მოჩვენება არ იყო.
მაგრამ მათა კარგად იცნობდა ჩველი მეგობრების ურთიერთ-
დამოკიდებულებას და გაიოზის დაბადების დღე ერთგვარ გა-
მართლებას აძლევდა ოთარას ვაუმართლებელ საქციელს.

ფიქრებში წასული მათა ტელეფონის მაგიდას გაშორდა,
იღმაცვრად მოაეღო თვალი გემოვნებითა რა სადად შორთულ
მარტოხელა ქალის ოთახს და ტანისამოსის ვახდს შეუდგა.

* * *

პროფესორი სარჩიდან ნოზაძე საწერ მაგიდაზე დახვავ-
ბული წერტილების დასტას მიუქდა.

უფვარდა პროფესორს მის სახელზე მოსული ბარათების
გადათვალეირება და პასუხის გაცემა. ამ საქმეს ის არც ასი-
ტენტს აეალებდა და არც მდივანს. სამუშაო კვარის განმავ-
ლობაში სარჩიანი მუდამ მოულობდა დროს პირადად გასცნო-

ბოდა სხვადასხვა ქვეყნიდან მიღებულ წერილებს მარჯვ
გაეცა-პასუხი შეკითხვებზე და ამით უშუალო კავშირი დაემ-
ყარებინა იმ ხალხთან, რომლის უფრადღებასაც ეს იმპერია მტკ-

უფრადღების მომპყრობნი რომ ბევრნი იყვნენ ქვეყნად
ამას დღევანდელი ფოსტაც აფასტურებდა. იყო აქ წერილები
მოსკოვიდან და ლენინგრადიდან, სქელტანიანი კონვერტები
კოევიდან და სასომხეთიდან, ბარათები ბულგარეთიდან და ჩი-
ნეთიდან, ფოტოპირები პარიზიდან, გრაფიკები კალკუტის
უნივერსიტეტის შტამპით და მრავალი სხვა, — რაც გადასინ-
ჯვას, გულისყურით წაკითხვას, შესწავლას და აუცილებელ
პასუხს მოითხოვდა. ეს მრავალფეროვანი და მრავალრიცხოვან
ნი კორესპონდენცია შემთხვევითი არ იყო არც ადრესატისა-
თვის და არც ადრესანტთათვის.

საბჭოთა ბიოლოგიური მეცნიერების გამოჩენილ წარმო-
მადგენელს, საროდან ვალერიანის ძე ნოზაძეს კარგად იცნობ-
დნენ მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში გაფანტული კოლეგები.
ამ საინტერესო შრომების წყალობით, რომელნიც მან თავისი
სამეცნიერო მოღვაწეობის მანძილზე გამოაქვეყნა და რომელ-
თა შესწავლითაც განსწავლული ბიოლოგების უფრადღება
მოიპყრო.

სარიდანმა მორავი წერილის კითხვა დაამთავრა და ჩა-
ფიქრდა. იყო რაღაც საერთო და მჭიდრასავით შემავსებელი
დედამიწის ზურგზე გაფანტულ, ერთმანეთისთვის თით-
ქმის უცხო ადამიანთა შორის. მათი გულისცემა ერთ აზრს
დამორჩილებოდა. ყველა მათგანი ოქრომჭედელივით ჩაპკორ-
კრებდა ბუნების წიაღში გაფანტულ, სიცოცხლის მამოძრა-
ვებელ სიღრმეობათა ამომხსნელ მარგალიტებს და ყველა
მათგანი გულდასმით ათვალევრებდა. შორეული თანამოაზრის
მიერ, ამ მარგალიტებისგან აქნებულ მძვეს.

ბუდაპეშტიდან გამოგზავნილ ბარათში, ახალგაზრდა, ყერ
კიდევ უცნობი მეცნიერია, ხელოვნური ფერმენტების წარმოქ-
მნის საკითხს ეხებოდა და მეცნიერებაში ოცნების ხელშესა-
ხებ ზღვარს ეძებდა.

სარიდანმა ფანქარას გააზრდა. ფანქარის გადამმა წვიმით
დანამული ქაღარის ფოთლები შრიილებდნენ. ღრუბლებიდან

თავდაღწეული მთვარე ნაწვამარის წვეთებში ამტვრევდა სხვის.

„ვინ იცის, ჩასა იქმს ეს სხივი ამ წვეთში?.. ჩვენ უბნით ერთ საიდუმლოებას, ჩემო უცნობო მეგობარო, რომ მეორეს წავაწეოთ.“

ჩვენ ვიცით და, რაც ვიცით, მცირეა. ჩვენ ვიცით და მაინც „ტაბულა რაზა“, — გაიფიქრა პროფესორმა, ფანქარი მოამარჯვია და რომ არ დაეწყნოდა, ბარათს კუთხეში მიაწერა:

„უსაზღვროა არე ჩვენი დაკვირვებისა და, მაშასადამე, უფლებამოსილია ჩვენი ოცნებაც“. — მტრე ბარათი კვარდზე გადასდო და ახალი კონვერტის გახსნას შეუდგა.

ამ დროს ტელეფონის ზარმა დარტყა. დარტყა უსაამოვნოდ და გაბნით. პროფესორმა ისე წაიღო უტრშილისაგან ხელი, რომ ბარათისათვის ხელი არ მოეშორებია.

— დიახ! — მოკლედ შეეხმაურა უსილაგ მობაასეს.

ტელეფონში ახალგაზრდა ქალის სანდომიანი ხმა მოისმია, ოღონდ დაბურუსებულმა მანძილთა და შორეულმა დედეით.

მოსუცის კეთილშობილ სახეზე სათნო ღიმილი ათამაშდა. მან წერტილების დასტა გვერდზე მისწია და მთლიანად უტრშილს შეენდო.

ლაპარაკობდა პროფესორის საყვარელი მოწაფე და სარბლო, მისივე კათედრის ასპირანტი, მიაა კეხელი.

„მიაა დაკვირვებულ ოთარს ეძებდა და იმისთვის შეაწუხა პეტრეცხმული პროფესორა. ობერაში უნდა წასულიყვნენ დღეს და დიგვიანა... არა, უკეთ რომ ეთქვით, სულაც არ მოვიდა. მიაამ წვამიანში თითქმის ერთი საათი უცადა და რაც არ მოვიდა, ძალიან შეშინდა. მართალია, ოთარმა ამ ბოლო დროს ცოდნუტობა დაიწყო, მაგრამ ეს ისევე, მხოლოდ და მხოლოდ მიაას ბრალია, დისერტაციაზე მუშაობას უამრავი დრო მიაქვს და ოთარმა ცოტა მოიწყინა“.

ლაპარაკე კარგა ხანს გაგრძელდა. სარბდამში დამშვიდდა აღუღრეშებული ქალი და უტრშილი დასდო. სახეზე ღიმილი თანდათან გაქრა. პროფესორი ჩაფიქრდა.

„ოთარმა ამ ბოლო დროს ცოდნუტობა დაიწყო...“ — გაახსენდა სარბდამს მიაას სიტყვები და უნებლიეთ ამოიოსრა.

ეს აღბათ იმიტომ, რომ ოთარის უბასუხისმგებლო საქციე-
ლი მაიაზე უფრო მოხუცმა იწყინა. — როგორ ვაბედა და სა-
ცოლეს ქუჩაში ერთი საათი როგორ აცდევინათ. — ვაიფიქრა
გაჭავჭავებულმა მამამ. თან იცნო სარიდანმა შვილი და შეერთა.
პროფესორი უკმაყოფილო იყო საერთოდ ოთარის ცხოვ-
რებითა და ოთარის მიერვე გამოქცედილი პედიტ. სარიდანს
განსაკუთრებით უყვარდა თავისი ერთადერთი შვილი და მაინც
უკმაყოფილო იყო. ან კი, როგორ არ იქნებოდა უკმაყოფილო.
ზემო იმერეთიდან წამოსულმა, მოძველმა გლეხის ბიჭმა, საბ-
ჭოთა მეცნიერის ბრწყინვალე სახელს მიაღწია და შვილმა კი
ყოველივე ეს აბუჩად აუგდო.

აღელვებულმა პროფესორმა სინათლე გამორთო. მას აღარ
აინტერესებდა და აღარ ახარებდა ახლა მავიდაზე დაყრილი
წერილების დასტა.

ოთახი მთვარის ფერმიხდილი შექით აივსო. სარიდანმა მა-
ვიდაზე ჩამოდებულ თავისავე ხელს დაახედა და შეერთა.

საკეთიარი ხელის ფერმა სარიდანს, ამ წუთს, სასთუმალზე
მოსვენებულნი, კარგა ხნის მიცვალებული მეუღლის სახე გაახ-
სენა. იყო შეტრენილი ამ წერილმანებამდე ნაცნობ ნაკეთებში
იერი სათნოებისა. მაგრამ ეს სათნოება მიუწვდომელი გულ-
კრილობის საფარში იქნა და კედომის შემაზრზენი სიცივე
წუთის წინ უახლოესს — ფეხოსა და მიუკარებელს ზღიდა.
იქნებ ეს იმქვეყნიური სიცივე იყო მიზეზი ყველაფრისა. იქნებ
სწორედ მაშინ მოეყინა ზოგი რამ ფესვი ყლორტს.

პროფესორმა ხელი უნებლიეთ მოაშორა მავიდას და ხა-
ლათში დამალა.

სარიდან ნოზაძემ გვიან შეიპოო ცოლი და ადრე დაეკარგა.
მამაშვილმა მძიმედ ვადაიტანა ეს დანაკლისი და სიცივე სიობ-
ლისა კარგა ხანს აწუხებდა მათ. მართალია, სარიდანის გაუთ-
ხოვარი და, თვალზე ცრემლმუეშრობელი ნენე, გულით ცდი-
ლობდა გაეთბო გამოცილებული ჯერა, მაგრამ ვინ შესცვლის
შვილისთვის დედის აღერსსა და მეუღლისთვის — მეგობრის
სიობოს.

გავიდა დრო და ნოზაძეების ვოფა როგორღაც აეწყო. მამა
ყოვლისშემძლე „უჭარებებით“ შემოიფარგლა და „ნივთიერე-

ბათა ცვლის* პროცესს მიუძღვნა თავისი ცხოვრება. შვილი შინაბერა წუნე — მამიდას ამბობს დარჩა და აღბათ იმაცე-ნიე-თიერებათა ცვლის ჭერ ვიდევ დაუდგენი კანონის ძალათ თავის თავში ჩაივტა და გაგარეულდა.

როდის დაიწყო მამა-შვილის გათიშვა, სარდიანს არ ახსოვს. პროფესორის აზრით, ყველაფერი მისდევდა დადგენილ კალაპოტს. ეს იყო ისევ ფარმენტები, უჭრუდეები, ბიოლოგიური კატალიზატორები, ლაბორატორია, ცდები, დაყვირებანი, ლექციები, სტუდენტობა, პატივი, სიყვარული, სახელი, კონგრესები, სიმპოზიუმები, მოგზაურობა და ამ თავბრუდამხვევ პროგრამებში პატარა, ხეკვებთმანი, შეთვალა ბიჭუნა, რომელსაც მონატრებული მამის მუხლებზე ჯდომა და დაუსრულებელი ტრტინი უყვარდა. კიდევ უყვარდა — ზღაპრები, ზოთმარცხი, ცირკი და თოქინებს თეატრი. მერე იყო მოსწავლის კონტად მორგებულ მარჯალ-ხალათში გამოწყობილი უმაწვილო, პიონერის ყელსახვევით მგერდზე და წარჩინების ნიშნებით ხელში. მერე ვაიფაგლახით დამთავრება სკოლისა და ზღუდე დათიშვისა. ისე დასკარავს ერთმანეთი მამა-შვილი რომელიღაც საბედისწერო მოსახვევში.

მას შემდეგ თითარი ფაქტობრივად ფაქტობრივად გადადის, იცვლის უმაღლეს სასწავლებლებს, მიდის რუსეთში, ირთავს ცოლს, ბრუნდება უდაბლომოდ და უცოლოდ. მერე საექვთ მეგობრები, ქეიფი, სილაღე და რაც მთავარია, გულგრილობა უოველისადმი და უკმაყოფილება ყოველით.

მამა-შვილი იშვიათად ლაპარაკობდნენ გულახდილად, სადად და თბილად. სარდიანმა სცადა ჩატებილის გამოელება, მაგრამ ამბობდა. თითარი სკეპტიკურად უყურებს მეცნიერებას, მამის სახელს და ცხოვრების დანარჩენ უოველავე წილმანს. მას მოსწონს თავზე ზეინწამოდეგებული გოგონები, მხოლოდ ამერაკული კინოსურათები, ნორჩიმდელოსფერი მანქანა და ყველაფრის გაკილეა.

სარდიანი უძრავად იგდა მივიდისთან, ჭადრის ფოთლებზე კვლავ ბრძვევალდება ნამი ნაწვიმარისა. ბარათების დასტავ ვანზე ეყარა, აღარა იყო რა სანუგეშო მათშიც. „უცნაურია, ბუნების საიდუმლოებათა ამოხსნისათვის ვიღწევი და საკუთარი

შვილის ბუნებისა არა მესმის-რა". გაიფიქრა მოზუცმა ნიშ-
წითლ.

დავით აღმაშენებელი

— ...რა, ნამდვილად შეეღა სჭირდებოდა ოთარს, რაცა
მამამ ვერ შესძლო, „სხვა“ სჭირდებოდა შვილს. ეს „სხვა“
ხელს ჩაკლდება და საიშედო ნაპირზე გაიყვანდა. მეგობარი
სჭირდებოდა, რომელიც აღერსითა და სითბოთი მოათეინიე-
რებდა, გეზს მისცემდა და დააშოშმინებდა...

მართალია, იყო კიდევ მეგობრების წრე, მაგრამ ეს წრე,
რამდენადაც მამამ იცოდა, მეტად ცვალებადო, ოთარივით ფუქ-
სავატი და შემთხვევითი იყო. ერთადერთი საყრდის მეგობარი
შელია-და შემორჩა ოთარსა და ისიც მკონი, ჩამოიშორა.

სარიდანი ცას დაეწია სიბარულით, როცა იმავე გათოზისა-
გან ოთარისა და მათს დაახლოების ამბავი გაიგო.

პროფესორი აღრევე იცნობდა მასთან ასპირანტურაში
მომუშავე მათა კეზელს. მასწავლებელი მოხიბლული იყო მო-
წაფის ნიჭითა და შრომისუნარიანობით, მათს თითქმის ვაყა-
ცური ნებისყოფითა და ქალური სიფაქიზე-სინაზით, რაც ასე
იშვიათად ესამება ხოლმე ბუნებაში ერთმანეთს.

საიდუმლოების გამგლავნებისა და ქალთან მამა-შვილური
დაახლოების შემდეგ, სარიდანი მათს ოთარის მხსნელად
სთვლიდა და ამას არცა მალაედა სარძლოს წინაშე. ხშირად
ესაუბრებოდა მათს შვილის პედილობაზე, სასტიკად კვიც-
ხედა ვაჟის ხასიათის ზოგიერთ ნაყლს, რათა მომავალ მუდ-
ლეს თავიდანვე მიექცია ყურადღება ყოველივე წერილმანი-
სათვის.

მართალია, საქმეებით ვადატვირთული მეცნიერი არა ფიქ-
რობდა იმაზე, თუ რაოდენ ღრმად გაიდგა ფესვები ქალ-ვაჟის
დაახლოებამ, მაგრამ საბოლოოდ ყოველივე ეს პროფესორის-
თვის იმდენად მნიშვნელოვანი არ იყო. მთავარია, რომ ოთარს
მხსნელი გამოუჩნდა და კედამზიკა ვაჟის გულისუერი რჩე-
ულმა ქალიშვილმა მიიპყრო. არცთუ საქმის გაჭიანურების
მომხრე იყო სარიდანი. ის ყოველმხრივ ხელს უწყობდა მათ
დაახლოებას და ქორწილსაც მოუთმენლად ელოდა. ეგ არის.
რომ თითონ მათა არა სქარობდა და უველაფერს დისერტაციის
დამთავრებას უკავშირებდა.

გულგატეხილი მშობელი კი უკანასკნელ იმედს სწორედ
მაიაზე აფარებდა და სულ იმის მოლოდინში იყო, თუ როდის
დაუბრუნდებოდა ქალის სითბო და აღერსი შამას, შვალნი და
ოქახის შემკვიდრეს.

და აი, დღეს კვლავ შეერთა რწმენა სარდიანს. ეს ეჭვი
ადრევე წაესხა გულში. დღევანდელი უპასუხისმგებლო საქ-
ციელი ოთარისა მხოლოდ დადასტურება იყო ამ ეჭვისა. ეს
იყო, რომ ახალ საგონებელში წაადგო მშობელი. უკანასკნელი
იმედი ეცლებოდა ხელიდან.

გაბუჯრებდა პროფესორი მაისის ღამეს, ლობრაკრულ
მოეარეს, უწესრიგოდ აჭარავებულ ღრუბლებს, ამ მარადყო-
ფილ მუუდროებს და არ იცოდა, რა უფრო მიუწყდომი იყო
მისთვის: პირველი ბნარის გამოწვევი მიზეზი უახლოესთა
შორის, თუ პირველი ამოსუნაქვის შემქმნელი პირობები ამ
ჩვენს დედა-მიწაზე.

• • •

მეგობრებმა რესტორანის ღია აფანზე ბინად თავისუფალი
ნაგიდა დაიდეს. ოთარმა კერძის მომტანს მოტხმო და სუფრის
გაშლა უბრძანა.

— ცოტა რამ საუზმე და ორი პოთლი ნაფარეული — და-
უჯვითა ჩვეული კლოთი აფენის სიღრმიდან ლანდივით ამო-
ნიღულ მსახურს, მერე სკამზე გადათხარა და გაიოზს შინა-
რულად ჰკითხა: — რა შეეაწვევიანოთ, სუკი თუ ბატკანი?

— რა საქირია, სუფრიდან ახლა არ ავდექით? — შეესიტყ-
ვა გაიოზი მეგობარს.

— ძალიან კარგი, რაკი აგრეთა, სუკი იყოს! — გადასჭრა
ოთარმა ბრძნულად და მსახური გაუშვა.

— უცნაური ხარ სწორედ! — წაიბუზღუნა გაიოზმა.

ოთარმა ყურადღება აღარ მიაქცია მეგობრის საუვეფურს,
აზოლებული პაპიროსი თითით ეზოში გასტყორცნა და თვალი
გააყოლა ნამწვს. ნამწვმა სიბნელეში ნახევარკალი მოხაზა და
სადღაც ნაპერწკლებად დაიმსხვრა.

თვანზე იმათ მეტი არაფერ იყო. ღამის თეთრ სიბუმეს არა

არღვევდა რა ირგვლივ, მხოლოდ რესტორნის დიდ დარბაზში მუთავ მოქეიფეთა ერთმეული მოასმოდა ხანდახან და ისიც ძალიან ყრუდ.

— კარგია აქ, — თავისთვის ჩაილაპარაკა ოთარმა.

მაისის მოვარე ვერცხლითა ფერავდა არაგვის ხეობას. გარემო არ ჩანდა, ბუნდად იგრძნობოდა მხოლოდ.

— სადღაც აქ სერაფიტას სძინავს, არა, გაიოზ! — ისევ და არღვია სისუშე ოთარმა.

— ეძინა თდესღაც, — უგულოდ მიუგო გაიოზმა მეგობარს.

— პო, მართალია, მიცვალებულთაც არ ასვენებს ზვენი ეპოქა, იმათაც უნდა თავისი თქვიან, — იხუმრა ნოზაძემ.

გაიოზი არ აყუვა მეგობრის ხუმრობას, მოაჩირს უდარდელად მიყრდნობილ ოთარს თვალი შეაფლო მხოლოდ და თავის ფიქრს მიეცა.

— დამციინის თორემ, რა საკითხავია ვიღაც სერაფიტა, ან და თუ ღირს ღამის ამ საათზე ქალაქიდან მცხეთაში ამოსვლა და ამ ფარღალაღა აივანზე ქდომა. არა, ან სულ გამოსულულდა ან არა და მე მასულულუბს!“

უკმაყოფილებამ კიდევ უფრო იმატა, როცა ფიქრსმიცემულ გაიოზს თეფშების ჩხრიალი და დანაჩანგლის ჩხარტნი ჩაესმა უფრო.

დამწვარი ხახვისა და ქონის სუნით გაყვნილი მსახური აივანზე სუფრასა შლიდა. მისი ჩვეული და აუჩქარებელი მოძრაობა ისეთივე გულგრილი იყო, როგორც ის ღამე არმაზის ბინდში.

სადილად დაღუეღმა ღვინის ძალით თანდათან იცლო და გაიოზი ფეხზე წამოდგა. ამ წუთში მას ყველაფერი იტანლად ეჩვენა.

— წავიდეთ, ოთარ, თუ ძმა ხარ, წავიდეთ! — თითქმის ზეწნით მიმართა მეგობარს.

ოთარმა მხრები აიჩეხა.

— როგორ-თუ წავიდეთ?! არ დაგავიწყდეს, დღეს შენი დაბადების დღეა, მე უნდა ვეხვეწებოდე? — იკითხა მეგობარმა ცივი გაკვირვებით და იქვე გაშლილ სუფრას მიუჭდა.

— საბაბს თუ ეძებ, არ ვიცი და... — არ დაამთავრა გაიოზმა სათქმელი და მანქანისაკენ წასვლა დააპირა.

— გაიოზ! — შეაჩერა ოთარის მკეპზე შესახილმა.

— რა ვინდა, თქვა, — ურუდ ჩაილაპარაკა ოდნე შემობრუნებულმა გაიოზმა და გაშლილ მაგიდას ზიზღით გადახედა.

— არ დაგვიწვდეს, იქ არ დაგანებე, მაგრამ... აქ შენ უნდა გადაიხადო! — დამცინავე კილოთი მოეძვრა ნოზაძემ და ქაქები ღვინით შეავსო.

ეს უკვე მეტრისმეტრი იყო. ოთარი აღარავითარ ანგარიშს არ უწყვედა გაიოზის განწყობილებას.

— მე შემობრლია გადავიხადო და წავიდე, თუ ასე გსურს!..

— არა, მე მსურს ჩემთან ერთად დარჩნა ეს მთავარიანი დამე, გესმის, გაიოზ!

— საქვადოდ არა მცალია, დილით ადრე ვარ ასადგომი.

წაბღისფერთმარში ღამაში თვალეზი ბრიალით შეანათა თანამობაასეს. სახეზე დამცინავმა ღამილმა გადაურბინა.

— ვიცი, ყველაფერი ვიცი. მეორე გვირახბი ეადაზე ადრე უნდა ჩააბართ. ცემენტო და სრეში გვირადება. ტრანსპორტი არ გუოუნის და თავი უნდა ახალო ქვას. პირველ საათზე რაიკომის მდივანი გაგლანძღავს და გაგათახსირებს. ორ საათზე მშენებლობის უფროსთან სხდომა და შენ კიდევ არ იცი, რა უნდა თქვა და როგორ უნდა იმართლო თავი. სამ საათზე სამშაორველოდან კომისიას ელი. ხუთზე გვირახბის ორი წვერი ერთმანეთს უნდა შეხვდეს და ამ ისტორიულა მოკლეინის გამო ეტყესზე მიტინგი მოიწვიე, თუმცა ვინ იცის, შეხვდება თუ არა ერთი გვირახბის ორი წვერი ერთმანეთს, მაგრამ მიტინგი მაინც საქირაოა... მითხარო, გაიოზ, თუ ძმა ხარ, მითხარო, არ მოგწყინდა ეს ამრავადაბრა?

— სისულელეებს რაშია და სხვა არაფერი! — ადუღებით შესძახა მოთმინებიდან გამოსულმა გაიოზმა.

— დაქეტი, ვოქვათ სისულელეებს ვროშია, მაგრამ შენ მაინც მითხარო, არ მოგწყინდა ერთი და იგივე?

— სამუშაო ვასართობი ვოკონა როდია, მოგწყინდეს და გამოიცვალო. ვარდა მაგისა შენ რა ხელი ვაქვს გვირახბებთან.

ეს ხველაფერი გაიოზ შეღის ბიოგრაფიის ნაწილია. არ შეიძლება ერთა ფრთხილად?!

— უკაცრავად, არ შეგონა, გეწინებოდა.

— პოდა აგრე, ნუ უღრინები ხველაფერზე.

ამ სიტყვების გაგონებაზე ოთარმა უნდოდ ჩაიკანა.

— შენ ძალიან პრიმიტიული კაცი ხარ, გაიოზ, ორ გვირახს შორის მანძილის გამოთვლელი კაცი. ინკინერი, რომელსაც მეტი არაფერი მოეთხოვება და რომელსაც მეტისთვის სჯიან. აი, წელან, საინტერესო სადღეგრძელო შემოგთავაზე. სერაფიტას შესანდობარი, მოდი, დაეჭვი, შეუფეროდი ჩემს სადღეგრძელოს, დალიე შენც და განვაგრძოთ სმა!

— დაეჭდები, მაგრამ, ამას თუ ამიხსნი, ოთარ, რა უგეთესია... აი ეს მაგიდა თავისი გაქონილი სუფრით, ღვინით საგსე ტლანქი ტიქებით, რომლებსაც პირუტყვიც კი არ დააყარვს პირს, სმისაგან გამოლენიებული შეგობარის ღანდით და ყალბი სადღეგრძელოებით. თუ ის, რასაც შენ წელან აბრაცადამბრა უწოდებ?

— ამ საკითხზე რესტორანში არა მსჯელობენ და ისიც ასე სულელურად, — მოკლედ მოუტრა ოთარმა და ღვინო მოსვა.

— არა, ნუ მიგდებ სიტყვას ბანზე! სტკვი, ვინ უფროთ პრიმიტივია, ის, ვინცა ქმნის და ამ შექმნილით ზვენ ცხოვრებაში ყვალსა სტოვებს, თუ ის ვინც ამ შექმნილს აბრაცადამბრას უწოდებს და საკუთარ უნიათობას ცუდი ველეჩაილობის ნიღაბში მხვევს! — არა ცბრებოდა გაიოზი.

ოთარმა ქვეშ-ქვეშ გაჩხედა შეგობარს და აბუჩადამგდები კილოთი მოუტრა:

— დაეჭვი-მეთქი, გეუბნები, ვბედობას თავი დაანებე!

— კარგი, ოთარ, რაკი აგრეა, ვრჩები და ვსვათ, მხოლოდ ეყოფა, ხველაფერს გიტყვი, რაც ვულზე ბოღმად დამწოლია.

— შემუქტები?

— არა, რათა, მხოლოდ გაფრთხილებ!

— ზვენი ბაასის დღის წესრიგი?

— ამ ღამის ღრღნა, როგორც შენ თქვი, სერაფიტას შესანდობარი და ერთა რამ შენივე ველისთვის, — დააბოლოვა გაიოზმა და მაგიდასთან უგულოდ ჩამოყდა.

— და ცოტა რამ ჩემივე გულისთვის... საინტერესოა...
გამეორა ოთარმა და ჩაუქრდა. სურდა თითქოს ნათქვამს
ჩახედროდა.

— პო, ცოტა რამ, — დაუდასტურა მეგობარმა.

ოთარმა ხელი ჩაიჭნია, თითქოს ბუზა მოიშორათ.

— მომწეინდა ეგვი, ძალიან მომწეინდა.

— რა მოგწეინდა?

— პილპილმთიურილი მსრუნველობა.

— რაც არ მოგწეინდა, იმაზე ვთქვათ, — დაუგვავა შელიამ
მეგობარს.

ოთარმა თავი უნდოდ გადასარა.

— რაც უნდა იყოს, სულ ერთია, მე ბრალდებულნი გამოვალ
და შენ ბრალმდებელი, — ირონიულად შენაშნა მან.

— რათა ვივომ?

— იმიტომ, რომ მანძილსა სთვლი ორ გვირახს შორის, უფ-
ლება გაქვს.

— ხელს ვინ ვიშლის, შენც მოიპოვე ეგ უფლება.

— არა, გაიოზ, არ გამოვა. ბავშვობიდანვე მეგაერებოდა
ოფლის სუნი. — აქ ოთარი წუთით შეჩერდა, თითქოს ძალა მო-
ყრიდათ და შერე იხეე იმავე მენტორული კალთით განაგრძო: —
ვარდა მაგისა, კაცმა ცხოვრება იოლად უნდა გაატაროს, უდაბ-
დელად, როგორც ჩიტმა ხის კენწეროზე.

ამ სიტყვების გაგონებაზე გაიოზმა მწარედ ჩაიციხა.

— ვისი ოფლით? — ვესლიანად იკითხა მან.

ოთარის სახეს ზიზღი აყვა.

— ოფლი აქ რა მოსატანია, სერაფიტა ერთხელ ცხოვრობდა
ქვეყანაზე.

— სერაფიტა პიტიახშის ასული იყო, — სიტყვა მოუტრა გა-
იოზმა.

— ნუ შევეხებოთ მამა-შვილის ურთიერთობას, მათი პირადი
ჩვენი უფლების ვარსება.

— მხოლოდ მაშინ თუ ერთ-ერთი მსხვერპლი არ ხდება
შეცდომისა.

— იცი, გაიოზ, კაცა ცოდვილი სხვის ცოდოს ნუ განსჯის.

— ეგ, როგორც ვაიცი, ქრისტეს უთქვამს.

— მართალი უთქვამს. ჰოდა, მეც აი, ქრისტესავეთ არაფერს განსჯას არ მოვიფიქრებ, რადგან სუფველა ცოდვილია ამ ქვეყანაზე. ნურც მე განმსჯით, არა მჭირდება, — ცივად დასკვნითათა და ახალ პაპაროსს მოუყიდა. ასანთის ნაწიწვის შერათაღმა აღმა ხაზი გაუსვა შუბლზე ღარივით გაჭრილ ნათქს.

— გვ განდგომია, ჩემო ოთარ, სხვა არაფერი, — დაუყვავა ისევ შელამ.

— იფოს განდგომამ! უფლება არა აქვს ადამიანს ტყეში წაყიდეს. იქ იტოვროს, ქაშის სოკო, პეშეითა სვას ნაგებარში ჩამდგარი წყალი. ადამივით ლეღვის ფოთლებით შეიმოსოს, არ შეიძლება?.. მიპასუბე! — არა ცხრებოდა ოთარი და თამბაქოს ბოღს ხარბად ქაჩავდა.

— შენ რომ ვეცე არ შეგიძლია, — გესლმორეული თანაგრძნობით ჩაიჩურჩულა შელამ.

ამ გესლნარევათ თანაგრძნობამ ოთარს გუნება აერია.

— რატომ ვითომ? — წარბაწევით იკითხა მან.

— შერე მანქანა, აბაზანა, სუფთა საცელები, დილის ყავა? — ხმას აუწია გათოზმა.

— ყველაფერს დავთმობ ოღონდ თქვენ არ მეხიდებოდეთ.

— ვინ ჩვენ, ოთარ?

— ყველა მზრუნველი მეგობრები, არამკითხე ქონდრისკაცები. ერთი სიტყვით, ვისაც კი ვსურთ ჩემ სულში ხელი აფათურათ. გამოთვალეთ ჩემი ხანმოკლე დღის განრიგი. გამომტყუეთ. რასა ვფიქრობ. რა მესიზმრა, როგორ მეძინა. ყველაფერს ამას მზრუნველობის საფენში მხვევთ, თურმე ნუ იტყვით. ჩემზე ფიქრი აღარ ვასვენებთ, მაგრამ ვიცი, ამ ფიქრის იქით შურის მეტი არა არის რა. რათა „ვოლგა“, რათა ყავა, რათა საცელები?.. რათა?.. რათა?.. და ამ რათას ბოლო არ უჩანს. მე კი, აი... ფეხებზე მკიდია რას ფიქრობ შენ, როგორ მტყუარობ შენი კლვი, როგორ აშენებ გვირაბებს და რათ გლანდღავენ უფროსები!

გათოზი გამშრალი უსმენდა წონასწორობადაკარგული მეგობრის მწარე სიტყვებსა და ბოღმა აღრჩობდა. ბოღოს ვეღარ მოითმინა, ფეხზე წამოიჭრა, ოთარს მელაგში ხელი ჩაჰკიდა და შეაჭანგლარა.

— აი თურმე სადამდე მისულხარ!.. ვინდა შენი უნიათობა მე დამაბრალდო. სუფთა, მეგობრულ მზარუნველობას შერბი შენ დასაბრუნებ. რა უნდა მშურდეს, ბიჭო შენი?.. მეშინაურია ყთილდღეობა თუ პირშიშველი ეგოიზმი, მოთხარა რა?

ოთარმა მკლავი გაინთავისუფლა შელის ხელისაგან ზიზღითა და მხარის უბრალო მოძრაობათ.

— მეშინაობა იქ მოიკითხე, სადაც ლუკმის პირში გათვლიან, — უკვე დამშვიდებული და მასთვის ჩვეული ცივი კალოთი ჩაილაპარაკა მან.

— შენ ამ ლუკმის ფასი არ იცო და იმიტომ.

— არც მინდა ვიცოდე.

— ფრთხილად, ოთარ, ეგ გულგრილობა და განდგომა უძლეურების სამოსელია.

— ნუ მაშინებ!

— აგრე იყოს. მე მოთქვამს და ახლა შენ იცი...— ისევ დაუთმო გაიოზმა.

— ზოდა, იყოს, ტყუილად რათ ვხარჯავთ სიტყვებსა და რად ვცდით ერთმანეთს. სულ ერთია, ერთმანეთისას ვერ გავიგებთ, იმიტომ ისევე საჩუმე სჯობს. დემილი და მხოლოდ დემილი, — დაეთანხმა ოთარი გაიოზს.

ოთარეენი აზრმოუცემლად ისევ მაგიდას მიუბრუნდნენ. მოსუფრალთა შორის, მართლაც, საჩუმე ჩამოეარდა, არაფრის-მოქმელი და ლოდვიით მძიმე.

ოთარ ნოზაზე თეფშს დასცქეროდა. უაზროდ ატრიალებდა ხელში ბლაცგ ჩანგალსა და უგემურად დეჭავდა გაცოებული სუკის ნაჭერს.

გაიოზ შელია თვალთ თითქო დასაფრდენს ეჭებდა, მაგრამ ვერაფერს პოულობდა მთვარიანი ღამის დაბურუსებულ სიწყობლესა.

საგნებს დაკარგვრათ თავისი იერი და განზომილება. ყველაფერი ლოვლივებდა და დნებოდა შექ-ჩრდილთა ერთობაში. ხეობა ახლა უსასრულო უდაბნოს ჰგავდა. თვალი შორს ვერ იცქირებოდა და რასაც კი შეეყლებდა მზერას, ნაქარიშხალევი იალქანივით იძირებოდა ცთომილთა შექის ლიცლოცში და შეუღამის მწუფრობაში. მხოლოდ შორს, ამ უდაბნოს ვადალ-

მა, მძლავრი შექმნარებით განათებული ქერის მონასტერი
ძვირფასა თვლებით შემკული ბეჭედივით ბრწყინავდა ცისა და
დედამიწის დაყარველ საზღვარზე.

შეგობრება ისხდნენ და უმძრახეპივით სდუმდნენ. ამ დე-
მილში ვადიოდა ღრთ. ავსებდნენ ქიქებს, უსიტვეოდ სვამდნენ
და ისევ ავსებდნენ.

* * *

მათა საბკესთან იდგა და თავის ორეულს შექყურებდა ვე-
რაციენ იტყოდა, რომ ეს ორეული კალმით დახატული საღამა-
ნისა ყოფილიყოს. ის უფრო მოცეცხვე გოგონას ჰგავდა, ძა-
ლიან მოქნილსა და სუფთას.

ახლა მას საყინძეგახსნილი შავი ქსოვილის კაბა მხრებზე გა-
დაქლვოდა და გულმკერდს შემოსაღტული მწიფე ატმისფერი
კანი ისეთი საფრთხანა სჩანდა, რომ ძაფთა ლურჯი ზვეულები
სათითათოდ დაითვლებოდა შივ.

როცა ახალგაზრდა ქალმა კაბა გაიძრო და პეტანგის ამბრა
დაჩნა, ოთახი მთენთავი სითბოთი აივსო. ეს მაიამაც იგრძნო
და კიდევ ერთხელ შეავლო თვალი თავის ანარეკლს. შეავლო
ისე, როგორც ამას მხატვრები სჩადიან უკანასკნელი ყალმის
მოსმასს, სურათის დამთავრების წინ.

ცივ მინაზე ასახულ ორეულს თხელი ვარდისფერი ქსოვილი
მკიდროდ შემოპკვროდა ტანზე. ჩამოქნილ წვიფებზე თავისუფ-
ლად დაყრდნობილი, ქერ კიდევ ქალაბიჭურა ტანი სავეს იყო
მალული თრთოლვით. მხრებზე უწყესრივოდ გადმოყრილი თმა
ხაზს უსვამდა ამაყად მოღერებულ ყელს და ყურის ბიბილოებ-
თან მიმაღულ აღერას.

ყოველივე ეს, მაიას წარმოდგენით, ამ ცივი მინის მიღმა
რჩებოდა. საბკე თითქოს ხაზს უსვამდა ქალის პუნებისთვის
უცხო და ზედმეტ სიღებავებს. იქნებ, ეს ქალის ნათურებიდან
გაღმოდერილი სინათლის ბრალი იყო და სხვა არაფერი.

— და, ეს, მართლაც, ფაიფურით სუფთა არსება თითქოს
არასოდეს არ უნდა გამზდარიყო ვნების საბაბი. აქ ვნება შეი-
ძლება შედეგი ყოფილიყო თავდავიწყებისა და არა თვითმოზანი

ბაწიერებისა* — მოაგონდა მათს ოდესღაც წავითხული თუ
 ანაზღად გაგონილი, ვიღაც უცნობი მწერლის, მართლაც, ფაბრიკის
 ფურცლით გაჭრილებული სიტყვები და ვშმაკურად ჩაღვინა მათს
 მერე ეს ღიმილი უცბად გაუწვდა და ასე გაწყვეტილი მიეწინა
 სახეზე. მოულოდნელად თავბრუ დაეხეა სუნთქვა შეეკრა წა-
 მოანათა წუთით.

ჩქარა ისევ გადაუარა უგუნებობამ.

„დღევანდელი ნერვიულობის ბრალია“, — გაიფიქრა ქალ-
 ნა და გული გაიმავრა. საფარეშო მაგიდასთან ფარმაგადაკრულ
 დამბლ სკამზე ჩამოქდა და მკერდზე ტალღებოდ ჩამოდგრილ
 თმის ვარცხნას შეუდგა.

სამამამთილოსთან ტელეფონით ბაბის შემდეგ, მართალია,
 ცოტა დაწყენარდა მთია, მაგრამ გულს მოწოლილი სევდა მიიწე-
 არ ანებებდა თავს და ფიქრი წამდაღწეშ დღევანდელ სადამოსა
 და ოთარს უბრუნდებოდა.

ფიქრებაშლალმა საშინელი მოთენთილობა იგრძნო და თმის
 სული შეეშვა.

ჯაცმა რომ თქვას, განსაყუთრებით არანვეულებრივი არა-
 ფერი მომხდარა დღეს, მაგრამ რაღა სწორედ ახლა დააკრე-
 ვველაფერმა თავისი იერი და მიწშიდველობა!

თი, რა ცოცად გადმოტყუარებდა ჯაცლის ხის წარჩოში წასმე-
 ლი ბებია დარეჯანის სურათი შეიღოშვილს.

გაოცდა მთია ამ გამობედევაში წინათ სითბო იყო მხოლოდ.
 ახლა ეს სითბო გაყოცხვით შესცვლოდა და კობი შეკვროდა
 მოხუცს. ასე იყოღა დარეჯანმა, როცა მთია გააფავრებდა.

„საკვირველია... იქნებ, შტვერი დაედეგა ფერებში შესრულე-
 ბულ ტილოსა და ნირი შეუცვალა. იქნებ ეს შტვერი საღებავის
 მაგიერობის ასრულებს. თორემ, აბა, რად უნდა განაწყენებოდა
 საფეარული ბებო თავის ერთადერთ ნუგეშს?..“

მთია კეზელის ოცე წიელი ოცდასამიდან დარეჯანის აღფრსი-
 ან კალოებში ზადნა. ვერ სამი წლისაც არ იყო პატარა ვოვონა,
 როცა შშობლები დაეარგა. აღარა შერჩა რა ამ წუთისოფლიდან
 ბაღლის მენხიერებას ბებიას ნამბობისა და ჩამდენამე გამო-
 ხუნებული ფოტოსურათის ვარდა.

ქირთამთმენი და გამოცდილი პედაგოგი იყო თუშმანიშვილის

ქვრავა. დედ-მამის აღერას მოკლებულ თბოლს არც სიბო დაყლო და არც აღზრდა. ეგ იყო მხოლოდ, რომ არ დასჯალდა საბრალო დარეჯანს ბოლომდე მიეყვანა საქმე და შვილიშვილა დაბინაეებული და ვზახე დამღგარი ენახა.

ბიოლოგიური ფაქულტეტის მესამე კურსზე გადადიოდა მათა, როცა წყალმანკით დაავადებული, საევაარელი აღამიანი ხელიდან გამოეცალა და მას შემდეგ ცხოვრებაში თავისით იყვლევდა ვზას.

რა სათქმელია, ღარიბი ბიოგრაფია ჰქონდა მათას და ეს თითონაც ვარგად იყოდა. სამაგიეროდ, ამ ბიოგრაფიაში ბებია დარეჯანის შემდეგ პირველი ადგილი მის საევაარელ პროფესორს სარიდან ნოზაძეს ჰქონდა დათმობილა.

უნაეერსიტეტის დამთავრების შემდეგ სწორედ სარიდან ნოზაძემ მიიწვია მათა ასპირანტურაში და თავისივე ზედამხედველობის საფარტვეშ დასტოვა.

ამ მფარველობამ საოცნებო ხელშესახებს მიუახლოვა. მათას წინაშე იმედინი მომავალი გადაიშალა. ქალმა ცხოვრების ახალი მაქისცემა იგრძნო და თუ ხანდახან, გაელოლი დღე უფერულად ეჩვენებოდა, ეს ბუნებრივი სევდა იყო ახალგაზრდა ქალიშვილის ოცდასამი გაზაფხულისა.

დარწმუნებით თითონ მათამაც არ იყოდა, საიდან და როგორ დაიწყო ყველაფერი.

ჩესვთიდან ახლად დაბრუნებული ოთარ ნოზაძე მათას ინკინერმა გაიოზ შელიამ გააცნო შემთხვევით. კეზელის ქალი ვერ ვაეყაცი თვალტანადობამ მიიზიდა, მერე ოთარის გულისსმაიერმა ყურადღებამ და მერე... ვულოც აღარ ეკითხებოდა.

იმსანად მათა ვერც კი წარმოიდგენდა, რომ ეს ახალგაზრდა და მოხდენილად შეკრული ვაეყაცი მისი სათაუვანებული პროფესორისა და მფარველის, სარიდან ნოზაძის ერთადერთი შვილი და ნუგეში აღმოჩნდებოდა.

ამ უცაბედმა დამთხვევამ და მოფლოდნელმა დაბრკოლება ერთხანობას მატარა ზღუდეც კი აღმართა მათას და ოთარის შორის. თავმოყვარე ქალს შეეშინდა — ანგარებად არ ჩამითვალონ ნოზაძის შვილთან მეგობრობა, ხირქი არ მოსცხონ უვაციებმა ზემს ვულუბრყვილო ვატაცებას, არ შეუტაცხონ ობოლი

ქალის გრძნობებით და ამის გამო, ვიდრე დრო იყო, განზე გადაგომა დააპირა, მაგრამ არ გამოვიდარა, რადგან ნეტრილის დასმის ძალა არც ერთს ეყო და არც მეორეს. ვარდა ამისა ქალ-ვაყის დაახლოებით გახარებულა საჩიდანის ისეთი მზრუნველობით დასტრიალებდა სარძლოს და ისე დაძაბოდა მის, რომ უკან დახვევაზე ფიქრა, ძალაც რომ ებოვია მათს, შეუძლებელი იყო.

ერთი სიტყვით, ამ ამბავში არ იყო-რა უჩვეულო, ერთის ვარდა: თათარის სიყრმის მეგობარა, მათს ნაცნობა მეგობობიდან, ინკინერი გაითხ შელია, ეს უნებლიე შეამთვალა მათი ერთობისა, ამ ამბის შემდეგ განზე გადავა.

ეს განდგომა იშხანად არც მათს შეუშინევი და არც თათარს აღმათ აქ დაუწერელი კანონი შევიდა ძალაში და მესამე მათ შორის ბუნებრივად ზედიზეთ აღმოჩნდა.

თ. დღეს კი, ძველი მეგობრები ისევ ერთად იყვნენ და სვამდნენ...

შეოთიანი დამით განამებულმა მათმ ერთხელ კიდევ უსაუვედურა თავის თავს უმისუნო უკუნებობა და გადამყვიტა, არაფერზე აღარ ეფიქრა.

ანდა რა მქონდა საფიქრალი! მომავალი ისეთი წარმტაკი და მიწმიდველი იყო, ის ისე მკაფიოდ გრძნობდა ამ წუთის თათარის სიახლოვეს, მის სუნთქვას, მის აღურასს, მის იმედთანსა და ვაყკაცურ სახეს, რომ წუღანდელი ეჭვი ამ იმედში გაღხვა.

მართლაც და ყველაფერი ჩვეულებრივად მოხდა. მოხდა კი ეს სწორედ ამ ერთი წლის წინათ, შარშანდელი გაზაფხულის ვარდობის თვეში, როცა იასამანი ჰევაეის და ახალგაზრდა გულს სიყვარული უნდა.

ის საღამოც ჩვეულებრივი იყო. სადღაც სამავალი მზეც, ამ მზის სხივებით განათებული ქაღრის კენწეროებიც და ხალხმრავალი ქუჩაც თავისი გაბმული ხმაურითა და ფუსფუსით.

იმ საღამოს მათს თათარ ნაირფერი ვეაველებით იცხო. კარში ამინდა მათსობდა და ღია ფანქრებში ვარსკვლავები იყურებოდნენ ჩვეულებრივი ვარსკვლავები, მაგრამ ოდნავ უფრო კიაფა, ვიდრე სხვა ღარს.

თ. ამ პატარა შავიღას უსხდნენ ორნი, მათა და თათარი. მათ

გარდა, სამყაროში აღარაფერია არც სუფთა და ქაშაღის ქორონი-
ისამინი ჰყვარდა და თაფლის გაბზარულ თევზზე მოკლად-
ლის რამდენიმე ნატეხი ეგდო.

ბასი ციბრუტით ხტოდა საგნიდან საგანზე და არაფერ
გულს არ ეკარებოდა.

მაია დღევანდელი.

საფორველია, რამდენი მამაკაცი შეხვედრია ცხოვრებაში
მაიას და თავის დღეში წონისწორება არ დაუკარგავს. ის მუდამ
თავაზიანი იყო და ყველას მიმართ და ეს კდემამოსილი თავა-
ზიანობა საზღვრის ვადმოლახვის უფლებას არავის აძლევდა.
მაგრამ მოვიდა ოთარი და თქმულთა მაიამ, რომ მისი ქალური
ნებისუფა დადნა, დადნა შარშანდელი თოვლივით და სხვა
არაფერი. მერე კიდევ დიდხანს ებრძოდა თავის თავის ამ უც-
ნაურ განიარაღებას ახალგაზრდა ქალი, მაგრამ ამაოდ.

მაია ძლივს მოსწყდა ოთარის ტუჩებს და მთრთოლვარე
ხმით წახტობდა:

— ოთარ, მესამე საათია, უნდა წახვიდე...

— მე აქა ვარჩები, სამუდამოდ შენთანა ვარჩები, — ერთან-
ტელმომგვრელი სიბოთთი ჩაილაპარაკა ოთარმა, ხელი მოხვია
მაიას, თავისკენ მიიზიდა და გულში ჩაიკრა.

— ოთარ, გენაცვალე, ნუ... — შექვედრა ნებაწართმეულ-
მა ქალმა.

მიღუღულ თვალებში ჩაშვდა ოთარმა მაიას და შეჭი გა-
მორთო...

* * *

მაგიდასთან მოკალათებულმა სარიდამა ფანჯარასთან
ინაცვლა. მანძილი საწერ მაგიდიდან ფანჯარამდე არც თუ ასე
იოლად დასაძლევია აღმოჩნდა. ვხად სარიდანს შეიძლება ფე-
ხი წამოეკრა იატაკზე ვამლილი ნობისთვის და ეურნალ-ვაზე-
თების დაბალ ტაბლაზე წამოდგმული, ვიდაც უცნობი ოსტა-
ტის მიერ გულმოდგინედ ნაქედი, წოწოლა სურა ძირს გადმო-
ეგდო. ეს კიდევ არაფერია, სპილენძის ელჩაილი მეზობელ
ოთახში წინდისჩხირებზე მითვლემილ ნენეს გააღვიძებდა, შე-
შინებდა და ატყდებოდა ალიაქოთი ამ უპირო მუუდროებაში.

ზოლოს, კარგა ხნის უოყმანის შემდეგ, სარიდანმა ისევ გადალახა ეს მანძილი ორ წერტილს შორის, რომ არც ნობის-თვის წამოტყრავს ფეხი და არც სურია გადმოუვდია.

ამ მოგზაურობით აფორიაქებული პროფესორი ფანჯრის რაფას დაეწერდნო და მასის მაგრილებელ ნიავს შუბლი შეუ-შვირა.

სღუმდა ქერა, ფანჯრის მიღმა, მეზობლის სახლის ყრუ კედელზე, ხის შტოებში შემოპარულა მთვარის შტკი არსებებს ქსოვდა ბანდის თარგზე. ეგ იყო და სხვა არაფერია.

არა, ეგ არ იყო მხოლოდს. იყო კიდევ სარიდანი თავისი მოუსვენარი ფიქრებით და კმუნებით. მიისთან ტელეფონით ბაასის შემდეგ ეჭვი გამძაფრდა. მართალია, ისეთი არა თქმულა რა მათ შორის, რომ საბაბი გამხდარიყო დარღთა აშლისა. მაგრამ ფიქრი ფიქრს მიძვეა, და ადამიანი თავისივე კავშნის ტყვეობაში მოექცა.

ჩვეულებულია ქარცეცხლში გამოპრძმედილმა და ახალი ქვეყნის მშენებლობაში გაქაღარავებულმა კაცმა სადაც ვერ დაუტოვებ შენს ნაშევრსა და სამოცდახუთი წლის გამოჩერ-ჩეტბული მობუცი კიდევ ბიოლოგიურ გარდაქმნებზე ოცნებობს! — ისევ გადაქრა სარიდანმა თავის თავს მათრახი და გაბეზრებული ქენას მივნიდა.

მიწყნარებული ქენის მყუდროება, ავერ ჩოღის, უცაბედ-მა ყმუილმა გასჭრა. მოპირდაპირე ფულაქანზე ძუქნამ ძუნ-ბლლით ჩაირბინა.

სარიდანმა უსიამოვნოდ შეათამაშა მზრება და თვალთ უნებლიეთ მიჰყვა კედელზე აფარფატებულ ნაგაზის ჩრდილს. ძუქნამ მოსახვევში კიდეც ერთბეღ შეპყმუველა მოვარესა და სადღაც შეჯგამი მიიშალა. ძაღლური სევდის ეს კოვილიც დამემ წაიღო უგზო-უცვლოდ. სარიდანმა გაწყვეტილ აზრს საბა-ბი უპოვა და წავბოტინა.

„ჲონ რა იცის, რად შეპყმუველა ძუქნამ მოვარეს და რა შესნიველა ღამის მნათობს. იქნებ, გუენდო დაკარგული ლეკ-ვის ძუბნით განაწამებში, ამ ღამეში წოწილით ქანცმალეფული, მშობლის დარდი, ან იქნება არ მოუწონა უკედმართობა სოფ-

ღისა და ძაღლური ბეჭდრი სულდგმულისა ამ ქვეყანაზე,
გაიფიქრა სარიდანმა და ნაფიქრს უნდრად გაუღიმა.

ოთახში რაღაც ვახშიურდა. სარიდანი შემოტრიალდა ფან-
ქრის მოპირდაპირე კარი ფრთხილად გაიღო და მთვარიით ვანა-
თებულ კედელზე ქალის ღანდი ატორღიალდა. პროფესორი
ღანღს დააქჳერდა.

— შენა, ნენე? — იკითხა სარიდანმა მხოლოდ იმიტომ,
რომ საჭირო იყო რაღაცის თქმა.

შეგ თავშალმოსსმული მანდილოსანი, მნათობის ღიბრ
სიფერპყროთაღეში ბავშვობისას სოფლად წახულ მონოზანს
ქგაედა.

— რა მოხდა, სარიდან, რას აკეთებ ამ საბნელეში? —
კითხვითვე უმასება მანდილოსანმა ძმას.

— დავწოწილობ ამ ოთახში, — აუგდო სიტყვა სარიდანმა.

— რა დროს ახლა წოწიალია, სარიდანს ენაცვალოს ნენე?!

— ყველას ხომ თავისი მიზეზი აქვს, უმუილის და დამლა-
მობით წოწიალისა ამ ქვეყანაზე, როგორც ამ ძაღლს, შენ რას
იტყვი, ნენე-ბატონო? — ისევ იხუმრა სარიდანმა.

— ეინ ძაღლს, ბოშო, არ ვადაამჩიო! — გაიყვირვა ნენე-
მამიდამ.

— შენ არ იცი...

— პო და, ამა, გეყოფა ახლა ღამის ტეხვა. გაუფრთხილ-
დი შენ ქანმრთელობას, — დაუყვავა ნენემ სარიდანს.

რამდენი სითბო იყო ამ გაუხარებელი ადამიანის ხმაში.
სარიდანმა სიბრაღელი იგაძნო, ძმას იშვიათად, მაგრამ მაინც
აკვირებდა ღის იმთავითვე მოუწესრიგებელი ბედი. მუდამ
სტეაზე მზრუნველი ქალი თითონ უზრუნავი დარჩა. თითქო
არაფერი არ აკლდა ნენეს, არც თვალწარბი და არც ტანადობა,
მაგრამ ისე ჩაიწვა შორეულ კუთხეში მშვეტავი სანთელივით,
რომ იმას აღზე ღამის პეპელასაც არ შეუტრუსავს ფრთა
საერთოდ, ბუნებით მორცხვი და მორიდებული ნენე მუდამ
შეუძმნევი რბებოდა ყველგან, და თუ ვინმე არ გაიხსენებდა
შემთხვევით, თითონ არავის გაახსენებდა თავს. ასე ვადაგორ-
და კიდევ ერთი ადამიანის ცხოვრება და ახლა შინაბერა ქალი
დაქჳრივებული ძმის ოჯახს უვლიდა.

ნენე-მამიდა ღამიანობით, დროს მოსაყვავად, საყვარელი ძმისწულისთვის საბაკურჩიანო წინდებსა ქსოვდა. წელიწადში ორჯერ დიდუბეში მიიხარებოდა უჩუმრად და ღედასმსობლის ხატს სანთლებს უნთებდა. მისი სათაყვანებელი ამქვეყნად ამა და ძმისწულა-ღა იყო. იმათ თავს აუდრებდა ღმერთსა და დედური საყვარულის ვინს ამით იკლავდა.

სარიდანი აფორიაკვდა. ხელი მოშვივა დას. მოტალერსა, სავარძელში ჩასვა, თითონაც გვერდით მოუჭდა და თან შეუტია კადეც:

— მე რომ მეუბნები ძილზე, შენ რათა ფხიზლობ, თქვი, ვითომ რა კვაწილა შეავსარ, მა?

— ვქსოვდი, სარიდან ზეშო, იმ ბიქს ვუცდიდი და ვქსოვდი, — მორცხვად ჩაილაპარაკა ნენემ და დავეირვებთ შეათვალეზრა უჩვეულოდ აფორიაკებულა ძმა.

ნენე არ იყო განებვიგრებელი სარიდანის ურადღებით და თავის საქმეებში ჩაფლული მეცნიერი იშვიათად თუ წყალობდა ღვიძლს, ისიც მაშინ, როცა ნაოქს შეამჩნევდა ახლად გაუთოგებულ პერანგის საყელოზე, ან შარვალზე აწყვეტილი ღილის დაკრება თუ დასჭირდებოდა შემთხვევით. დღეს კი, იი, გულზე მიიხტა და სავარძელში ჩასვა. თითონაც გვერდით მოუჭდა და ღიმილით გაათბო. მერე მოიღუშა უცბად, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, და გულნატყენმა წაიბურღლუნა.

— იმ შენ ძმისწულს, ღამისთევა კი არა, მათრახები უნდა!

— რატომ სარიდან, რატომ?! — შეიცხადა ნენემ.

— იმიტომ, რომ ამ ქვეყნისა არა ესმის რა.

— აუხსენი, შე კაცო, მერე, სხვებს უხსნი და შენ შეიღს ვერ აუხსნი ვითომ? — ურნია ველუბრყვილოდ ნენემ.

— იეი, ნენე, ცხოვრებაში ხშირად ხდება, არც თქმის უფლება გაქვს კაცს და არც უოქმელობისა. ხარ ასე ყოველმხრივ უფლებაყრილი.

— შეიღთან უოქმელობა რა მოსატანია. რას ამბობ, სარიდან, რას?

— რას ეამბობ და ზემ სიდუხჭირეს.

— ავს ნუ ავეები, უხიმიანოს ნუ იხიმიანებ. რა გაქვს სადუხჭირო ვითომ ამისთანა სახელის პატრონს?

სარიდანი წელში ვასწორდა, გაუხარდა, მობაასე ვამოგვად
და დარდს უღლფი მოხსნა:

— ჩემი პირადი ამოუხსნელ რებუტსა ჰგავს, — შესწივლა
სარიდანმა დას.

— ღმერთმა არ ვაწყინოს, ღმერთმა! — წაიდუღუნა შეშინებულმა ქალმა და პირველადი გადაისახა.

— გეუბნები, თუ დამიჯერებ... აი, ნახე, მე წარმოშობით გლეხი ვარ და სურვილი გამრავლებებისა ისევე ძლიერია ჩემში, როგორც ღვთაება ნაყოფისა ნიადაგისადმი. მე კი აი, თითქმის უნაყოფოდ ვრჩები...

— გამაგიყვებს ეს კაცი დღეს! — ისევე შეიქცადა ნენემ.

— არა, ნენე, ამა ერთი ყური დამიგდე — არც კი ვიცი, როგორ გამოვოქვია ვასაგებად... ჰო, აი, ეთქვათ, ნაყოფი ხისა მარტო იმიტომ კი არ ინასკეება კვირტში და იმიტომ კი არა მწიფდება მზეზე, რომ მხოლოდ ტაბლა დამშვეწნოს კაცთა. არა, დაო, ეგ მოთავარი სულაც არ არი. ნაყოფი იმაღ ინასკეება და იმაღ მწიფდება, რომ თესლად ქვეულმა ახალი ნაყოფი შეას. ამის გარეშე, ნენე, დედამაწა უდაბნოდ იქცეოდა და ქვეყანა — უკაცურ ტრამბად. და რადგან პირველთაგან იყო ღვთაება თესლისა, ის ოდიდგან დასაბამი გახდა სიცოცხლის ჩასახვისა ამ ქვეყანაზე. და, მის შემდეგ აქეთ, გარეშე ამ ღვთაებისა არა ხარობდა ყანა საყვარულისა და არა დვივდებოდა ვერა. ახლა კი...

— ღმერთო, მართამ დვითისმშობელო, გამოგვხედე წყალობის თვალით. — შეშვედრა შეშინებულმა ქალმა.

სარიდანი არც კი უხურებდა მსმენელს, ეგ არის რომ ნენეს სიახლოვე თავის თავთან ხმამაღლა ფიქრის უფლებას აძლევდა და ისიც მწიფარავით კვალდაკვალ მისდევდა უთავბოლო ფიქრების აწვეტილ ქარავანს. რა და რისთვის, ეს სარიდანმა რა იცოდა. იყო მხოლოდ შინაგანი ტკივილი და ამ ტკივილით ნაკარნახევი სურვილი ახრთა განდობისა და აღსარებისა.

— შენ კარვად იცი, ნენე. — ვანავრძო ისევე სარიდანმა, — როგორ მიხდოდა ოქახი შემეჭმნა. მრავალრიცხოვანი და თბილი ვერა, აი, თუ ვინდა ისეთივე, როგორიც ბაბუაჩემ ამბროსის ქონდა. ვახსოვს, ნენე, როგორ შემოუხსნდებოდათ ხოლმე

შეაცდებლს, იმ ჩვენ ფარდაღალა ქობში. ვახსოვს, თეთრად გადაუნტილი ბაბუა ამბროსი, თავშალაკრული ბუბაა ეფროსონე, ახალუხ კალთებაგვილი მამახემა ვალუჩინე, მუდამ მუცელგამობერილი დედანეში პელაგიათი, და ჩვენ ერთმანეთის მომდევანნი შეიდი ქალ-ვაჟი, მახსოვს, როგორ ეახანებულათ ოჯახის წევრები ეცე მჭადსა და ქოთანში შემორჩენილ გუმინდელ სარსვალს, როგორ შევეცქერთდიან ერთმანეთს თვალუბში და როგორ ვაწესრიგებდით შრომას, დიდი თუ პატარა.

— მახსოვს, სარიდან, მახსოვს, — დაუფავა გულარეუბულმა ნუნემ.

სარიდანმა ოთახი შეათვალაიერა და ხელით პაერა მოქრა.

— ახლა კი აი, ფართო და უოველიეე სიყეთით სავსე ბანა, საქვეყნო სახელი, დიდება, პატრონსცემა და აქვე სიცივე და სიკარიელე ვარშემო. გაეცეებული კერა. უმიზეზოდ განდგომილი, ყველაფრის ამუნად ამგდები შეილი. გულცაფი და მიუყარებელი, დამკინავი და გამკალავი. სხვათა არარაობის გამკაცხავი და თვით სათაეე არარაობისა და უნიათობისა ამ ქვეყნად...

ნუნე გრანობდა, რა აწუხებდა სარიდანს და რა ქია უღრდნიდა ვულს, მაგრამ თქმას როგორ ვაბუდავდა დღემდე. ახლა კი ვედარ მოითმინა და რაკი სატყვამ მოიტარა, ფრთხილად ჩაურათო ღამპარკში:

— ადრე უნდა გეფიქრა შაგაზე, სარიდან, ადრე! მტრულად ვაზრდილი მოყვარულად გამოგადგებაო, არ ვაგვივია?

— ვიცო, მაგრამ აბა მოთხარა, როდის და როგორ გამომეცეტნა კარი სავსე ოჯახისა ერთადერთი იმედისათვის. როგორ ვამეწიერა თითონ მაძღარს, შეილი საშიშშეილთდ. როგორ დამედო ბინა ქუჩაში თითონ პალატების მქონეს, როგორ ვამეწყვიტნა ძაფი მამაშეილურა მზრუნველობისა და როგორ დამეგდო ხმალამოლებულ ცხოვრებასთან პარისპირ ზემა ერთადერთი პირშმო ისე, რომ შეილს არ ეგრძნო მამის საიმედო მზარა, არა პქონოდა უკან დსახევი ვზა და მხოლოდ ოფლითა თვისითა განკუთვნოდა ლუკმა საარსებო.

სარიდანმა აქ ვაწვევია აზრა, ფეხზე წამოდგა და ფანჯრის სვეტს მიეყრდნო.

ნენე სიბრაღულით შექუერებდა ძმას. უნდოდა არაფერი დასამშვიდებელი და სანუგეშო რამე, მაგრამ სწორედ ახლა გაუსკდა მიწა სიტყვებს და ერთიანად ჩაიტანა ყველა უწყურულში.

სარიდანი მძიმედ სუნთქავდა. ამ სუნთქვას შინაგანო თრთოლეა ამოქონდა გულიდან და სადღაც ხიხინებდა ზორხში.

— დამშვიდდი, სარიდან, დამშვიდდი, ნენე გენაცვალოს. ნუ ეფორიაქებ სულს! — ძლივს წაიღუღღღა ნენემ.

სარიდანი შემოტრიალდა. ნენეს დააცქერდა. შუბლზე გადაისვა ხელი. ხელისგულს ოფლის წამი აქცევა.

— კარგადა თქვი, ეფორიაქებ სულს და სხვა არაფერი, — დაუჭრა კვერი ძმამ.

— პო და, დაანებე თავი...

— ვის დაანებო თავი, მამას თუ შვილს?

— ავ ფიქრებს დაანებე თავი...

— ადვილი სათქმელია ეგ!

— ადვილი რომ არაა, ვიცო...

სარიდანი ერთ ხანს გაჩუმდა და შერე ისევ თავისთვის განავრძო.

— არა, მაინც რა განაბოა ეს?

— რაზე ამბობ?

— მიზეზი ვერ მინახავს და სათავე ვერ მიმოვი ამა ვანდგომის და ყველაფრის უარყოფისა.

ნენე ჩაფიქრდა და კარგა ხნის დუმილის შემდეგ მოკრძალებით ჩაიდუღუნა:

— სენი ხომ არ არი მავ, ოღდაც უჩივის შვილს, გულს ვერაფერს ველარ უდებსო.

სარიდანმა მხარზე დაადო ხელი დას და თავისკენ შემოაბრუნა:

— რა თქვი, ნენე?

ნენეს შერცხვა, წამოანათა.

— არა, სარიდან, ისე... სულელურად... ჩემთვის, — წაიწერჩულა დარცხვენილმა.

დას უცაბედად წაქარნახევს წყალწილებული სარიდანი რთვორც ხავსს, ისე ჩაეჭიდა:

— ნამდვილად სენია, და ოთარაც ამ სენის მსხვერპლია იყოდე! — დარწმუნებით წამოიძახა სარაღანმა და იქვე განაგრძობდა: — იქნება, ეს ავადმყოფობაც ჰერში გატანტული ბაცილებით ვრცელდება და, ეს ბაცილები კი — ავკაცობით დაღვრალი სისხლსა, ნერვის კორიანტელისა და უდანაშაულოდ დაღუპული მილიონების გვამთა ხრწნის შედეგად ჩნდება, ვინ ჩა იცის!.. მერე კი, როცა ტარი მოეღება ქვეყანას, დამნაშავეს და უდანაშაულოს ორივეს დაახრჩობს.

— ჩა ვიცო, სარაღან, რა ვაცო... — ჩაიწუწუნა ძმის ბოლოით გაბოროტებულმა ნენემ.

— მე შენ გეუბნები! გახსოვს, მოგიყვება კიდევ, — არა ცხრებოდა სარაღანი, — ნინო ქვეყანაზე, ეს უფაქიზესი ქალი შეცხრამეტე საუკუნისა, ხოლერამ იმსხვერპლა და იმატომ კი არა, რომ გაურტყებავსა ტამდა, ეს მხოლოდ იმად, რომ მსხვერპლი ვახდა ქვეყნად მოღებულ სენისა.

ძმის მსჯელობა ნენესთვის უკვე მიუწყდომი და ვაუგება-რი ხდებოდა. ქალი უმწყოდ ასავსაებდა ხელებს და ამღვრული სარაღანის დამოშვინებაზე-ლა ზრუნავდა.

— კარგი, მე კაცო, ჩატო არ ვამიხშია ვნა! მე რაღაცა სისულელე წამომცდა, ამაზე არც ღირს ლაპარაკი.

— არა, ნენე, შეიღწი სწორედ ამ ბაცილებს უნდა ვეძებდე. მათი არსი და ბუნება ჩვენთვის ვერ კიდევ უცნობია ეს ბაცილები რწმენას ღრღნიან, ყოვლისშემძლე სიფეარულის ფესვებს ახმობენ და დაცარიელებულ, გამოფიტულ სხეულს მოუკარებელი გულგრილობის ბაღდაშით ავსებენ.

— რა ხდება სამაგისო, ბოშო! — ველარ მოითმინა ნენემ და ხმას აუწია.

— რა ხდება და, დადის ასეთი მანიაკი ჩვენ დღასულზე და ქვეყანას გვირცხვენს. არის მახლობლებში და არავინ არ უფვარს. იღწვის თუ იწვის, არაფრის არ სჭერა ასეთი კაცო უჩინოზე უფრო უარესია. ყაჩაღი ჰკლავს და ნასისხლარს ითვსებს. ის კი სენის ვადამდებია, სენის, რომელიც სულს აშრობს და ლეშს სტოვებს მხოლოდ. ესტლო ლეში კი ხრწნის დასაწყისია, ნენე, ხრწნის!

სარიდანი ვაჩუმდა და ჩაფას დაეყრდნო. ნენე წამოაღწია, მიუახლოვდა ძმის და მხარზე დაადო ხელი.

— რა მოხდა ამისთანა, ეთქვათ. მაჭარია ის ბიჭი, შეკვეთი, დადუღღება და დაიწმინდება. არა და, დაუძახე ერთხელ. შენ რომ შეუბნებდი ამ გაუგებარს, იმას უთხარი, არ ქობია? გაიგებს და ჩაუკვირდება თავის საქმეს. რათ გაურბინებ შეილთან ბაასს და ლაპარაკს, რათ გაუშვი ბაღნობიდან აღვირახსნილი? არა, სარიდან, შენ რომ შემოასკდე გულს ამ ჩაგეტოლში ასე. ძმომ, თქვენგან სიკეთე არ გამოვია უნდა უთხრა. უნდა აფხსნა. ცოტაც უნდა შეაფუცებნო, აბა, რაგა გინდა ისე! შე ჩემი ბეჭით ეს მითქვამს და ახლა შენ იყო.

დაამოშშინა სარიდანი დის აღერსიანმა კელომ. ბრძნული სიმშვიდე და სიბზო ნენეს სიტყვებისა მალამოსავით მოედო გულს. უბრალოდ იყო ნათქვამი და აღბათ იმიტომ.

„მართლაც, რა მოხდა ისეთი, რომ ასე გაამითრახა თავისი თავიცა და შეილიც! რაგები მოჩმება ამ გულუკეთილ ადამიანთან და რა ღობე-ყორეს არ მოედო. სისულელეა სწორედ“.

წელში გასწორდა ფანჯრის ჩაფას დაყრდნობილი სარიდანი და დას მიუბრუნდა. აღერსიანად გაუღიმა და დარცხვენილმა ჩაილაპარაკა:

— კარგი, ნენე. უსათუოდ მოველაპარაკეები იმ ბიჭს, შენ კი ახლა ერთი, ლოვინი გამოშალე.

ისევე აფარფატლა ლანდი კედელზე და კარს იქით გაქრა.

• • •

კერძის მიმტანმა მეორედ გააფრთხილა აივანზე მსხდომი მეგობრები. რესტორანი იცეტებოდა და მსახური ჩქარობდა.

— გესმის, ვაიოზ?.. — უკმაყოფილოდ ჩაილაპარაკა კარგა შეზარბოშებულმა ოთარმა.

— გვიფრთხილდებიან. — მოკლედ ჩაურთო ვაიოზმა.

ამ სიტყვებზე ოთარმა ცივად ჩაიციინა, მარტოობით თავგაბეზრებული კაცის ზედგა აივანს მოაელო და შემთხვევით, ჩუქურთმიანი სვეტის თავში. იქ, სადაც ბოძი კოქს ებჭინებოდა, მერცხლების ზუდე შეამჩნია. დაიკვირდა. ზუდიდან კერც-

ხეებზე მდგომი თუ კვრცხების მღვებელი მერცხლის მაკრატე-
ლა კუდი მოჩანდა. შორიახლო ბოძზე შეიარე მერცხალი მღვ-
ეულიყო და სთვლემდა.

— აი, გაიოზ, თქვენი ილილის მრამიტოელი საფეხურა, —
სიცილით ჩაილაპარაკა ნოზაძემ და მეგობარს ბუდეზე მიუ-
თითა.

— თავი დაანებე მაგათ, თითონ იციან თავისი საქმისა! —
მკვებელ მოუტრა შელიამ, ლეინის ბოთლს დასწვდა, კიბები
შეავსო, სკამზე უფარდულად გადახრილ თანამოსულებს მოუ-
ბრუნდა და შემპარავი კილოთი აკოხა:

— შეიძლება, ოთარ, მეგობრები სუფრასთან ისხდნენ და
სათქმელი არა მქონდეთ რა?

— რატომაც არა, თუ ყველაფერი ნათქვამია...

— და თუ ყველაფერი ნათქვამი არ არის?

ოთარმა ბუდეს შერა მოსწყვიტა:

— შენ, გაიოზ, რაღაც გაწუხებს, ვინდა მითხრა და ვერ
მეუბნები!

— არა, მე მინდოდა ჩვეულებრივი სადღეგრძელო შეთქვა,
სადღეგრძელო მე და შენი მეგობრობისა, მაგრამ... — არ დაამ-
თავრა გაიოზმა.

— რა ვიშლის ხელს? — იკოხა ოთარმა.

— მეშინია სადღეგრძელო შესაწდობარს არ დაემგეანოს!

— ნუ გეშინია, შენ შენი თქვი!

სადღაც მოსახვევეში მანქანა გამოჩნდა, შუქის ორმა კონამ
წუთით გაანათა აივანზე მსხდომთა დამაბული სახეები და ასეე
ჩაქრა ახლა მობასეთ უფრო უმწეოდ ეჩვენათ მაგიდის
ვასწეროვ გადმობრალი ობოლი ლამპიონის მბეუტავი სი-
ნათლე.

— იცი, ოთარ, ჩვენი მეგობრობა ხალის ფასადაც აღარა
ღარს! — განავრძო ისევ გაიოზმა.

— რათა ვათომ?! — გაიკვირვა ოთარმა.

— მეგობრობას რაღაც უნდა აკავშირებდეს.

— რა, შენის აზრით, ბრძოლის ქარცეცხლი თუ შედეგი
გამარჯვებისა? — დამკონავი კილოთი აკოხა ნოზაძემ.

— არც ეგ არის გამორიცხული.

— მე კი მგონია, ადამიანთა სიახლოვეს წინასწარი საზღვრების დათქმა მხოლოდ აენებს, სხვა არაფერი. უკეთესად...

— აქ საზღვრები არაფერი მოსაყვანია, მთავარად რწმენა შემოვრჩეს მეგობრებსა, მთავარია მგელს არ ზედავდე კაცის ტყავში.

ოთარი გაფითრდა. ქიქა აიღო, დასკალა და შერე უნდოდ ჩაბრიალა:

— ერთხელად, გაიოზ!

ამ შეძახილზე გაიოზ შეღია აიღეწა:

— ნუ მადრთობილებ, არა მქირდება!

ოთარმა ხელი ჩაქნია, თითქო უნდა მოიშოროსო:

— წადი, შენს გვირავს მოუარე, ვერა ხედავ, არ ვეცოლები არც საბედში, არც უფლებებში, — გესლიანად მოუჭრა მან.

— ნეტა შეგეძლოს შემეცილო, მაგრამ, აბა, რა შეგიძლია. არაბობა ვის რათ უნდა... აი, შენი აბრაცადებრა!

— გაიოზ! — შეიდრიალა მოთმინებიდან გამოსულმა ოთარმა და მუშტი სუფრას ისე დაჰკრა, რომ ქიქები გადაეფრავდა. ღვინო წურწურით დაეშვა იატაკზე და ვუბეებად აღიფრევდა.

წუთით თვალები ზეგრაედნენ ერთმანეთს.

ლოდივით აყვდებულ და უძრავ სიძუმეს არა არღვევდა რა ირგვლივ. ისევ ის პარპინიარი მთავარე გულგრილად დაუხეტებოდა ცაზე და იმავე არაგვის ზეობის უსასრულობაში ნთქავდა.

ოთარმა კიდევ ერთხელ გამბურდა გაიოზი თავისი მზეტათა და უკან დახვევა სცადა:

— დაითვერ და სისულულეებსა რომავ! — ცოვად დაასკენა მან.

გაიოზი ოთარის კილოს მიენდო და მოკლედ მოსწევოტა:

— გინდოდა ზემი აღსარება და მოიდე!

— შენ, გაიოზ, ჩვილი ბავშვით უვიცი ხარ, ისიც არ გესმის, რომ თანშეზრდილი მეგობრები უბმოდ უგებენ ერთმანეთს და წარამარა ჩხუბობენ.

— პო, იქ, სადაც ქეშმარიტი მეგობრობაა! — მოუჭრა ისევ გაიოზმა.

ოთარმა არა უპასუხა რა ამაზე შელის, მაგიდიდან პურის ნამცეცი აიღო და თითებით სრესა დაეწყო. მერე ერთბაშად, დენისაგან ეცხად მოღვენათლი სუფრას იდაყვით დაეჯდნო და მოტეხილი აღუღლუღდა:

— მართალია, ჩის მეგობარი და რა მეგობარს ადამიანი დედისობილა იმალება და დედისობილა კვდება. ამ მანძილს მს შეცდომებითა სტანჯავს და მერე ზღაპარივით პქრება. იყო და არა იყო რა... აი, შენც მეგობრობაზე ყბედობ და მეგობრობისა არაფერი გესმის. არაჩად მხდი და ჩემი არაჩაობის სათავეს არ ეძებ. მგლობასა მწამებ და ვანდგომით მამომებ. ეგა გვონია მეგობრობა, აბა, რა ვიმგლე-თქვარ ამისხენი, რა ვიმგლე-მეთქი?!

გაიოზმა ივრბნო, რომ ოთარი ერთბაშად მოტედა. ეს ნაფლეთები სიტყვებისა უკვე წონასწორობა დაკარგული, ტარბად ნასვამი ადამიანის ისტერთის ჰევედა. აქ თითქოს წერტილის დასმა იყო საჭირო, მაგრამ თითონაც დენისობორეული ანგარინს ვერ აძლევდა თავს და გულსმოწოლილი ბოღმის დანახევეს ლამობდა:

— უნდა აღწვოდე ჩვენ დროში, რომ მგელი არ გახდეს დაიხსომე! — თავშეკავებით ჩაუტოო შელიამ.

— სად ვიღწვოდე, როგორ ვაღწვოდეს. მოძღვრება და ღმერთი არა მწამს. „მამულო საყვარელო“ სუფრასზე თუ მომავონდება. ეუთბე არ არის—მიზიდავდეს, კაცი არ არის—პატვის ეყებდე.

— შეც მაგას ვჩივა. ეგ არის სწორედ საეაღალო.

— მაგრამ, მაინც, შე არავისთვის არ მიმგლია.

— იცი, ოთარ, — დავეავეებით დაიწყო შელიამ. — უნდა სკირდებოდე მოვეასთ, რომ ზედმეტი არ აღმოჩნდე მათში. თუ ძვეყანას არ დასკირდები, მგლობა-ლა შეგჩრება ხელთ.

— შეისმინე, გული ვერ გაეათბე, ბიჭო, აზრი არაფერს ეკიდება, არაფერზე არ ჩერდება. გესმის, ვაიოზ. არაფერზე არ ჩერდება... — შეკეწწესა ოთარმა და მაგიდაზე დაემშო.

ვაიოზმა ხუმრობა სცადა:

— შენ ისევე ვანდგომასზე ფიქრობ. ეგ არ გამოგეია, ოთარ, კოსმიტრ ხანაში ვანდგომის და წისქვილების მიმზიდველი

პოეზია ვაჰქრა, ვაჰქრა, რადგან თითონ წისკვილები ვაჰქრა
თავისი ღარებით და ხავსით. განდგომა თუ გინდა, მადარეზე
შეიძლება მხოლოდ.

გაიოზმა იგრძნო, არ გამოუვიდა ხუმრობა და ტუნზე
იკბინა.

მაგიდაზე დამხობილი ოთარი ისევ თავისას ლულულღებ-
და და თრთოდა:

— შენ ვერ გამოიგებ, ვერ გამოიგებ... არაფერზე არ ზერ-
ღება...

ასეთი გულახდილი და ადამიანური ოთარი გაიოზს არას-
დროს არ უნახავს. დაჰყურებდა მეგობარს და ახლა უკვე ცხა-
დად გრძნობდა, რომ მათ შორის ხიდი დიდი ხანია წატეხილი
იყო. კარგად იცოდა ისიც, რომ ოთარს არ მოსწონდა გაიოზის
მუდამ განზომილი და საათივით აწყობილი ცხოვრება. ის
სიყრმის მეგობარს ამქვეყნიურ ფუსფუსს ამოებდა სთვლი-
და და გულში მას კაცუნას უძახდა. თითონ გაიოზიც ვერ იტან-
და ოთარის უქმ არსებობას ამ ქვეყანაზე. წონასწორობას
პყრავდა, როცა მეგობარი ამ მცონარობას რაღაც ვითომდა,
ცხოვრებისაგან განდომით ხსნიდა. უველაფერს აბუჩად იგდებ-
და, უველას ზევიდან დაჰყურებდა და ყოველივე ეს გმირობად
მოიჩნდა.

მაგრამ ამ უთანხმოების გარდა, იყო კიდევ რაღაც მტკაე-
ნეული, რაც გაიოზს ასე აწუხებდა და კრიჭას უკრავდა. იყო
ეს „რაღაც“ ამ ღამესავეით ღივლივა და ფერდაკარგული, მაგ-
რამ თანაც ხელშესახები და მყარი.

კარგა ხანია უნდოდა გაიოზს მეგობართან გულახდილი ბა-
სი, საბაბს ვერ პოულობდა მხოლოდ და ამიტომ სდუმდა.
ოთარიც ვუმანით გრძნობდა თითქოს მეგობარის განწყობილე-
ბას და გულახდილ ბაას თავს არიღებდა. ახლა კი აი, ამჟღი
და გულცოვა ოთარი მაგიდაზე დამხობილი უძღურად თრთო-
და და თავისთავს ებრძოდა.

გაიოზი წამოდგა, მეგობარს მიუახლოვდა. მხარზე ხელი
დაადო და დასამშვიდებლად უთბრა:

— დაწყნარდი, ოთარ!

ამ ხელის შეხებაზე ოთარი ფეხზე წამოიჭრა. ამღვრეული

თვალეზით შესცქეროდა მეგობარს, მერე თითქო რაღაც განზრახვისგან თავი შეიკავაო, მაგილას მიუბრუნდა და ღვინით სავსე ჭიქას დასწვდა:

— ხედავ ამ ბუღეს, გინდა ამ ბუღის სადღეგრძელო შეგსცათ?..

გაიოზმა ჭიქა ჩამოართვა და ისევ მაგიდაზე დასდგა.

— თავი დაანებე სმას, საქვსთან ზიხარ და არ ღირს. არც ვგ სადღეგრძელო გინდა, შენ ბუღისა არა ვესმის-რა!

— მაშ. რათა მწამებ ცილს, რა ვამგლე, თქვეი — ჭირვეულად გაიმეორა ოთარმა და კბილები გააერთიანა.

— ჩემთვის გემგლო, არ ვინაღვლებდა.

— მაშ, მიიხარო, ვისა გულისხმობ?

— მე რათ ვითხრა! შენ თითონ მიხედა.

— მაინც?..

— ეინ გააწვილე გუშინ, ვის აცდევინე წვიმიანში?

— შენი რა საქმეა ეგ! მოციქულად ეინ დაგაყენა?

— ჩვენი წარსულმა მეგობრობამ, — მოკლედ მოუჭრა გაიოზმა.

— პოო?.. — შეტოვდა ოთარა, — თუკი აერეა, მაიას სადღეგრძელო შევსცათ! — წაებოტინა ნათქვამს და ხელი დაატანა ჭიქას.

გაიოზმა სასმისი ისევ აარიდა. ხელი დაუჭირა. უკან დასწია.

— თავი დაანებე მაიას. შენ იმისი ღირსი არა ხარ! — თქვა ესა და თავისუფლად ამოისუნთქა...

ამ სიტყვების ვაგონებზე ოთარმა ცივად ჩაიციხა.

— ფრთხილად, გაიოზ! არამკათბე მაამბეო, არ ვაგვიგია? — მექართო შესძახა და მაქა გაინთავისუფლა გაიოზის ხელისგან.

შეღია არ შერხეულა, ისე მიიღო გამოწვევა.

— ნუ შემუტკებე, — იმავე კლოთაი განაგრძო მან, — მე რაცა მწამდა, ისა ვთქვი და იმისვე ვაგიმეორებ. დიდი ხანია თქმა მინდოდა და მერიდებოდა. ეს სისუსტეა ჩემი. ახლა კი ღრთა, პირში ვითხრა, თავი დაანებე მაიას. ის ღირსია სხვანაირი მოწიწებისა. ის სუფთაა, სუფთა და ანკარა. შენ კი, ამა.

რას ვაფიქვებ ამ სისუფთავეს? სიყვარული თავდავიწყების საშუალებად ვერაპრობა. შენ ვერც მსხვერპლს გაიღებ და სასხვერპლოსაც ვერ დააფასებ. შენ ერთი, ბუდიდან ამოვარდნილი, ბედის ნებბერძნობის ბარტყი ხარ, ამქვეყნად შენი სიამოვნებისთვის „ცხოვრება და ვერც კი მიმხვედარხარ შენი ცხოვრების ამ ოცდაშვიდი წლის მანძილზე, რომ სიყვარული უპირველესად ღებოლვია სულთა ერთობისა და არა მხოლოდ სარეცელი სქესისა, როგორც დღეს უსირცხვილოდ უწოდებთ მას და რომელსაც ჩვენ ვუღმოდგინედ ვლოცავთ ამაღლა ქუჩის გზაგვარედინზე. ჰოდა, თავი დაანებე შიას. ნუ მოატყუებ და ნუ მოსცხებ ჩირქს. ის შეცდა შენში და შენც ვუღაყრალი ხარ უავე. რაღად ვინდა გზა აუბნოის... მართალია, თავდავიწყებით უფვარხარ და თითონ ვერა ვრძნობს ამ შეცდომას, მაგრამ აქ უნდა იფაყკაცო, თითონ ვადგე, ამ განდგომით გამოაფხბიზლო... დამიყურე. ოთარ, დამიყურე, ასე აწობებს...

ლაპარაკობდა და ღამაში იყო. ღამაპარაკობდა და გულწრფელობის შინაგანი ცეცხლი ათბობდა. გაჩუჟდა და მოიღვენთა ერთბაშად. ამბობდა სათქმელს და მთურალი არ იყო, გაჩუჟდა და ღეინომ დარია უცბად ხელი.

ვაფითრებულა ოთარი უბმოდ ისმენდა მეგობრის განაჩენს. არაგვის მიბინდულ ზეობას ვადაპყურებდა და დილის შემაზრზენა სიცივე იპყრობდა. კარვა ხანს იღვა ასე ვარინდული, შერე ერთბაშად წელში ვასწორდა. იქვე მდგომ შელიას საყელღოში ხელი ჩაავღო. შეანქღრია. თვალღბში ჩაბხედა და ცოვი ხმით ჰყოთხა:

— ვიყვარს შიას?

თავზარდაცემული ვაითღი შეკრთა. მთვარეს აბხედა და ვერ დაინახა. ღამბრი ვადაპყროდა თვალღებს.

ოთარმა აბღო მიიზიდა შეღია და გესღიანი ხმით ჩასჩერჩულა:

— დავაითმობღი, მაგრამ დავიგვიანე სამწუხაროდ. ვმირი ხარ და ცოღად არ წაიყვან ნაცბოერღებ ქაღს!

თქვა ესა და ხელი ჰყრა მეგობარს. წონასწორობა დავარგული ვაითღი სყამზე დავეშეა.

ოთარმა რატომღაც ხელსახოცით ხელი გაიწმინდა. სუფრას ვაშორდა, აივანი გადასტრა და ეზოში წავიდა.

* * *

გაიოზას მოღუნებულა ევრადღება ავტომანქანის გუგუნში მიიპერო. ამ ხმაურზე უნებურად გაიხედა ეზოში და მზერა მანქანის სასიგნალო შექტარების ციმციმს აზრშიუცემლად დაამტერა.

მანქანა დაიძრა.

მარჯნის სხივების სუსტი კრიომა თანდათან ჩამოღწა რაყრავის აბრთოლვაში.

გაიოზ შეღია მაშინ-ღა მოვიდა აზრზე, როცა მანქანა შარაზე გავიდა.

ელღანაცემივით წამოიჭრა ფეხზე, მაგრამ სისწრაფისაგან წონასწორობა დასკარგა, წამარბაცდა და ორივე ხელით აივნის მოაქირს დაეყრდნო.

მანქანის შექმა კიდევ ერთხელ ამოატოტოვა საფენები სიღრმიდან. წუთით წინ გაიგდო ტოტებდაყლაქნილი ხეების ჩრდილები და მოსახევეში მიიშალა.

— ოთარ!.. — ცოცა და გატბედავი ხმით შესძახა გაიოზმა უარეულ სივრცეს.

ამ ხმამ და ძახილმა თვითონვე შეაქართო. ღარცხეწენილმა მიმოიხედა. შორიახლო ლანდი შეამჩნია, ამ ლანდში კერძის მიმტანი შეიყნო და მოუახლოვდა.

— შენი სახელი, მეგობარო? — მიმართა გაიოზმა სვეტის ჩრდილთან ატეხულ ლანდს.

— ამოლიტე, ბატონო!

— ძალიან კარგი, ამოლიტე, სად წაყიდა ჩემი მეგობარო?

— რა ვიცი, ბატონო, — მოკლედ მოუჭრა ლაშენათევემა ამოლიტემ სტუმარს.

— ნასვამი იყო, არ უნდა გავგეშეა! — აფეთქდა უცბად გაიოზი.

— რა ვიცი, ბატონო, ეს თქვენ უკეთ უნდა გეოდნოდათ.

მე იმასთან ვერ ღვინო არ დამიღუვია! — ნიშნის მოგვხაე უპასუხა კერძის მიმტანმა და ჰურჭლის აღაგებას შეუდგა.

„თავებდობსო“, გაიფიქრა ვაიოზმა, მაგრამ აღარ გამოყვდენა ნათქვამს, შავიდა შეათვალიერა მხოლოდ ხელი უბისკენ წიღო და შემართებელი კალთით იკითხა:

— რამდენი გერგება ჩვენგან, აბოლიტე?

— ვადაბდილია, ბატონო, სულ! — წიბურტყუნა ქუქვიანი საინებით გართულმა აბოლიტემ.

ეს უახე მეტისმეტე იყო.

— უსინდისო! — შეპყვირა გააცეცხლებულმა ვაიოზმა.

აბოლიტე გავერვებით დააქერდა სტუმარს.

— ვინა, ბატონო? — გაუბედავად იკითხა მან.

სტუმარი გაანხლდა.

— ვინ და ის, ვინც მე აქ დამტოვა და შენ ანგარიში გავისწორა. რა ზრდილობაა ეითომ, რა ვაგაკობაა, თქვი!

— რა მოგახსენოთ. ეს კია, რომ ცოტა ვერ იყო გუნებაზე-თქვენზე ეფთხარი და ხელი ჩაიქნია, ჩვენ ერთი ვზით არ მივდივართო. — ასე მიპასუხა, ბატონო, და წავიდა.

— უსინდისო! — გაიფიქრა შელიამ და ზორჭომს დასწვდა.

— რა ვუყოთ, ბატონო, არ უნდა გეწყვინოთ. ღვინომ იცის. გამოიძინებს და ვაფვლის. შეიძლება ინანოს კიდევ! — დამშვიდა კერძის მიმტანმა სტუმარი და თეფშების ხროვა ხელში აიტაცა.

— დაიცადე.— გაჩეჩა სამზარეულოსკენ მიმავალი აბოლიტე შელიამ, — აქ ახლომახლო ტელეფონი არ გეგულება? ტაქსის მაინც გამოვუძახებ!

— არა, ბატონო, ტაქსი რათ ვინდათ, საცა არის, მანქანები გამოჩნდებიან. თუ არა და, სადგურში ჩადით, ახლოა აქ. ფოთს ან მახარაძეს გაპყვებით თბილისში, — ურჩია აბოლიტემ მგზავრს და აივანზე მარტო დატოვა.

ვაიოზ შელია ნამდვილად უცნაურ მდგომარეობაში აღმოჩნდა. ავერ როდის შეირბა მოაჭირს მიყრდნობილი და ფიქრებში წასული. უგველოდ და შემშარავად მოათვალიერა ვარაუგის სითაღზეში გახვეული ვარემო და სადღაც თრიალეთის

მთებისკენ გადაგორებული, უკან ფერმიხდილი მოფარე, ხარბად მოყნოსა დაბეჭეილი კოჭების სურნელებით გაყდენილი გაზაფხულის დილის პაერო, ქერდული წებაყრფით დატოვა აივანი და შარაზე ვაიდა.

ორმხარე მოდიოდა გზა და ორივე წვერა საბუჩავეებით ვადსიბული ასფალტისა ბინდისა და ცისკრის უსასრულოებაში იყარებოდა. არა არღვევდა რა ირგვლივ ჯერ კიდევ უფერული გარიყრავის სიხუმეს. ბუჩქებში მხოლოდ ბუღბუღა მღეროდა თავისას, სადღაც ორღობეში მამლები ვიოდნენ და ნაავს ხანდახან წვიმებისაგან აღიდებულა არაგვის ტალღების გუგუნე მოქჳონდა.

მარტოხელა მგზავრი აუჩქარებლად დაადგა შარას. მიდიოდა ნელა. ხშირად ჩერდებოდა. იცქირებოდა უკან და სმენადამბული ადრიახად ამგზავრებულ მანქანებს უედიდა... არა სჩანდა რა გზაზე, თბილისში კანტაკენტიად მიმავალი საზოგადოთ სავსე ტვირთმზიდავეებისა და კუთხეში მიყდებული ვეიბა სატყეპნების გარდა.

მართალია, ღვანის ძალა ჯერ კიდევ არ გამოხელებოდა ღამენათვე გაიოზს და სხეულაც მოთენთილი მქონდა, მაგრამ არაგვის ხეობის სიო და გაზაფხულის სურნელება თანდათან სწმენდავდა გუნებს და აკოწიწებდა დაფლეთალ ფიქრებს.

სავეირველია, რაც უფრო იწმინდებოდა გონება ნაღვიგვის ოხშიგაკისაგან, რაც უფრო ქდებოდა ბუღეში გული, მით უფრო იზრდებოდა ბოღმა, მით უფრო დამამცირებლად ქდერდა ოთარის უკანასკნელი სიტყვები და მოუსვენრად მისდევდა ბურუსიან შარაზე მარტოდმარტო მიმავალ მგზავრს.

— გაყვარს მათა! — შეაფიოდ ჩაესმა შელის დამცინავი ჩერჩული ყურთ და ამონაქროლმა უფსყრულს მიმდგარივით ერთ ადგილს მიაბა. ერთბაშად უკან დაიხია. უნებურად ზურგიით ზეს მიყერდნო. მიმოიხედა. ისევ ის სიჩუმე იდგა. მხოლოდ საკუთარი გულის ბავაბუგი ესმოდა მას და ისიც ძალიან ყრულ.

— დავითმოზდი, მაგრამ დავივიანე... — ჩაესმა კვლავ და წამოანათა. რა იყო ეს... შედრიატხოფა. დავიანეა. თუ...

„რა სისულელეა... განა მე თითონ არ ვაუღეპი განზე, რო-

ცა ოთარისა და შიას ნაცნობობა უბრალო მეგობრობის საზღვრებს გადასცდა. განა მაშინვე არ ამოვეფარე ჩრდილს, რომ ცა ქალის თანავგრძნობა მეგობრობისკენ გადაიხარა. ან ვის ვინა ტერესებდა მაშინ მიზეზი ჩემი ვანდგომისა, ან რა საბაბი ქონდა ოთარს ამ უდიერი ბრალდებისთვის?"

შუფილით ჩაფარა ხეს მიყრდნობილ მგზავრს თბილისისაკენ მიმავალმა თეთრმა ცისტერნამ და ფიქრები გააფანტა. ცისტერნას კიდევ რამდენიმე დატვირთული მანქანა მიჰყვა და ისევ მიწყნარდა ყველაფერი.

შელამ გაყვირვებით მოათვალეირა გარემო, თითქო გაიოცა კიდევ საიდან აღმოჩნდიოთ აქ და გატეხილი ნაბიჯით ვანავრძო გზა. შარაზე მიმავალს წყნარი ლიკლიკო შემოესმა. ღობის ვადაღმა წყალი მხრიაღებდა რუმი. გაიოზმა წყურვილი იგრძნო, მაგრამ დაეხარა ღობეზე გადასვლა.

ამ გარიყრავზე სვედის მეტი არა იყო რა. სვედის საბაბი არც მხოლოდ ღვინო იყო, აღზათ, და არც ოთარის ქურდულა გაპარვა. საერთოდ „წუხანდელი“ უსიამოვნო სიზმართვით აქვდა განთიადზე გამოფხიზლებას. თითქმის ბავშვობიდან ნალოლიავეები მეგობრობა ნაპრალს მიადგა და ამ ნაპრალში ვადაიხეხა. ახლა კი, აი, ეს ბაცო სიფერმკრთალე მომაკვდავი ღამის ეს უგზო-უკვლოდ მიმავალი შარა და ნადრევი დილის ერთკოლიათ გათრშალი მგზავრი ამ შარაზე უკმაყოფილებით შესამედა ყველაფერს.

ეს უკმაყოფილება გაიოზმა ოთარის მანქანაში ჩაჯდომის პირველი წუთიდანვე იგრძნო. მას შემდეგ უკმაყოფილება თანდათან ვიზარდა, თანდათან დამკვიდრდა და ბოლოს ვანულის ნატეხივით ხელშესახები გაჭდა. ცივი, მიუჯარებელი და ღნობისას ღორწიოანი. ახლა ეს ნატეხი განთიადთან ერთად მოგორავდა ზეაფივით და გაიოზ შელიას გათელვას უქადდა.

ისე კი, თითქო ყველაფერი თავის კვალს მისდევდა. ღამის თალხი თანდათან ღხებოდა. ბაცი ედებოდა მთის ვალზე ცას. რუმი ზურჩილუებდა წყალი და მგზავრი მწყურვალე ისევ გზას მიჰყავდა.

ვც იყო, რომ ფიქრი თავისას არ იშლიდა. წამდაუწყებ ილ-

რინებოდა და გულმოდგინედ ჰქაჯდა წუხანდელს. ეს უკმა-
ყოფილო იყო მცხეთაში მგზავრობით. ღუძად და სულელუ-
რად ვატეხილი ღამით. ოთართან უქმი ლავრობით და რაც
მთავარია, თითონ შეღიათი.

— „ქოდა, მარათლია, საბაბს უარყოფდა და საბაბი მისცა.
ვერ ვაზომია. დაავიწყდა, რომ სათქმელს თავისი ადგილი აქვს.
სიტყვას თავისი გუნება და განწყობილობა. ამიტომ მოხდა,
რომ უადგილო ადგილას ნათქვამს ოთარმა ვერა ვაუგო რა და
ყველაფერი თავისებურად ახსნა“.

„ანლა რა მოხდა, ნახვაში მეგობრის აბუჩადამგდებმა აღსა-
რებამ თავზარი რად დამცა და კრიჭა რად შეუტყა? ბოლოს
და ბოლოს მოელოდნელი რა ვაუნდო ოთარმა მის. სარიდანის
თანხმობის შემდეგ ახალგაზრდების ბედი გადაწყვეტილი
იყო და, თუ რამ აყოვნებდა მათ ერთად ცხოვრებას, მხოლოდ
და მხოლოდ შიას სიციუტე. თავმოყვარე ქალი დამოუკიდებ-
ელ გზაზე გასვლას ღამობდა შეუღლებამდე და სხვა არა-
ფერი“.

ეს შეღიამ კარგად იცოდა და ამართლებდა კადეც შიას.
რადგან არა სჯეროდა სადღაც ოთარის დაუდგრომელი ბუნე-
ბისა და არ უნდოდა, რომ ქალი ამ დაუდგრომლობის უსუსუ-
რი მსხვერპლი გამხდარიყო.

— მსხვერპლი!

სწორედ ეს წინათგონობა იყო, ალბათ მიზეზი იმისა, რომ
განზე გამღგარი გაიოზი თავისუფალენებურად შორიდან
უთვალთვალებდა წყვილს.

„ან იქნებ... უღრანია ადამიანის გული და ვინ რა იყის.
რომელ კუნჭულში რას ჩამარხავს. მაგრამ რა საჭიროა ეს, და
ან ვის რა საქმე აქვს ოდესღაც და უნებურად ნოაცნებარ-
თან...“

გაიოზმა ნაბიჯს აუტკარა, ფიქრს ვაუტროდა ალბათ.

აღმოსავლეთის ცის კამარას ბაცი-მოწითალო ფერი დაე-
ლო და გვრის მონასტერზე სინათლე გამოართვის. ცაში გადმო-
კიდებულ მოელვარე ამბარჩა ერთბაშად ჩაქრა და ოდნავ
შეფერადებულ ეთერში გოლიათი მთავრებდათი ამოიზიდა.

— მსხვერპლი, — ისევ შიამყეა ფიქრი თავისას და ახლა

პირდაპირ ეკვთა გაიოზს. — შენ ვინა გეთხა ვანჯა? ვანა სულერთი არ იყო შენთვის, რა მოუვიდოდა მათს მას შემდეგ, რაც ქალის არჩევანი უყოფანოდ მიიღე, განებვიერებულს სანებებრო უბრალოდ დაუთმე და ეაკაცურად განზე გადგე. ან იქნებ, ეს შენი კეთილშობილება მოჩვენებითი იყო. იქნებ, არ გეგონა, რომ მათი სიახლოვე კდემამოსილების საზღვარს გადასცდებოდა და ქალს უკან დასახვევი გზა არ ექნებოდა. იქნებ, არ გეგონა და თავს იტყუებდი?.. თუ ასეა, მაშ, მიდი და ცეცხლს ნავთი დაასხი, ახლა ხელსაყრელი დრო გაქვს!.. თუ არა და, თავი დაანებე უარყოფილი მამაკაცის ოხვრაცდუნებას. არ გეკადრება, დაგამცირებს, ახლა სჭირდება მიიას შველა და ოთარს შეძახილი. მიდი და ორივეს შენებურად გაუწოდე ხელი. მათა გამზნევე, ოთარს აბატე და მთერალის ახორებას გულთან ნუ მიიტან, არ დაგავიწყდეს, რომ შენც დამნაშავე იყავ. პოდა, მიდი!.. მიდი, გაიოზ, ადამიანებს ადამიანურაი მიუზღე და ნუ დაქარგავ უძვიარფასესს, — შენი თავის პატარისცემას!..

ამ გადაწყვეტილებამ შულია დაამშვიდა. ნაბახურევი ბურუსი გაქფანტა და ვარემომაც ჩვეულებრივი ელფერი მიიღო. ვველაფერი ისევ თავის ბუდეში ჩაჭდა.

მცხეთის შარაზე ლამპიონები ჩაექროთ და მხოლოდ რაიმადის ვიტრინებში-ღა ენთო სანათლე. ვერ კიდევ ტაბილად ეძინა მტკვრისა და არავგის დუდუნში მითვლემილ საქართველოს ჭველ დედაქალაქს. სვეტიცხოვლის ნაომარ ტაძარს და ნაირფერადი ვარდების სურნელებით დაბორიალებულ ქოთნების ნამტვრევებს მამულაშვილის ბაღში.

მაისის ნადრევი დილა თავის დაქანონებულ ვანრიგში ედებოდა. მთებს გადაღმა ეს წითლად იწოვდა და მზის სბიგები უცნაურს ხატავდნენ. ლასტზე თავმომწონედ წამობოტებული მამალი ყელმოღერებული ზეერავდა თავის ავანკალეზულ სამწესოს და დროგამოშვებით ქვეყანას დილის მობრძანებას ამცნობდა. ღია ფანჯარასთან ჩამომჯდარი დედა ამყად დახვრებდა მეტრდზე მიწებებულ ბაღს და ათასში ერთხელ ძუძუზე მოთაოუნე პაწია ხელს ნეტარი დიმილით პკოცნიდა. თეთრწვერა მოხვეს ბაღში ტალავარის ბოძთან კიბე მიედგა.

ზედ ასულიყო და ვახის ყლორტებს უღოლიყებდა. ჯერმე
შველი ბიჭი ეზოში აყენტარებულ ბოჩოლს დასდევდა და
ეზო-ურტს ევიღ-ბივილით აესებდა. სადღაც რადით დედუ-
ნებდა.

გზა გამოცოცხლდა და დილის მაჯისკემას ასევა. ახლი უფ-
რო მკაფიოდ ისმოდა მანქანების გუგუნის და მოგუდული საყ-
ვირების ხმა.

განთიადით გართულ გაიოზს უცხად ვახსენდა, რომ დღეს
დილით აღრთან მარკშიდერებთან თათბირი აქვს. გარდა მაგი-
სა, კდეც, ნიადაგქვეშა ნაკადები უჭირებენ საქმეს. შეუბირ-
და, ამ დილით ნიადაგის გასაყინი ამარატურა უნდა გასინჯოს,
ჩაიბაროს და ხვალღან უკვე ფენების გაყინვის თადარიგს
შეუდგეს. აი, რამდენი საქმეა და იმას კი ვეღლაფერი ფეხებზე
პედიო, შეიძლება ახლა მათს მკლავზე ტყბილად სძინავს და
საზმარში ვიღაც სერაფიტას პედავს.

გაიოზმა ნერვიულად შეათამაშა მხრები. ნაბიჯს ატეკარა
და გზას უკან გაიხედა. შარაზე თბილისისაკენ მიმავალი მან-
ქანების ახალი ქარავანი გამოჩნდა. შელიამ რამდენიმე ნაბიჯი
გადასდგა შუა გზისკენ და გაუბედავად ატყია ხელი წინა მან-
ქანის მძღოლს. ხალხით გადატვირთულმა პატარა ავტობუსმა
შებლით აუტყია გვერდი ქუჩაში მდგომს და მწირივით ხელ-
აპყრობილი მგზავრა გადამუშავებული საწვავის შავ კვამლში
გაიხედა. ქარავანის დანარჩენი წყება ჩართით დატვირთული
მანქანები აღმოჩნდა. გაიოზმა გულიანად შეიგინა და ისევ ფე-
ხით განაგრძო გზა.

აგერ როდის გამოაფხიზლა ფიქრს მინდობილი გაიოზი
დილის სიჩუმეში ერთბაშად შემოტყილმა შწივანა ხმამ.

მიმოიხედა და მიხედა. მცხეთის ხილზე მიამიჯებდა. დად-
ლილმა მგზავრმა სიამოვნებით გადაახედა მტკვრის ატბორე-
ბულ ტალღებს.

ისარვიით ჩაუტროლა შელიას ამ დროს სასწრაფო დახმა-
რების მანქანამ, წივილკეთილით გადასტრა პატარა მოედანი და
ვეზი ზამესისკენ აიღო.

ღამენათვემა და ქანცმიღუღღმა გაიოზმა გვერდი ატარა

მოედანს, რკინიგზის სადგურზე გავიდა და ბაქანთან ხამოდ-
გარ, თბილისისაკენ მიმავალ მატარებელში ჩაქდა.
ღია კუბეში მოკალათებული შეღია ფანჯრის რაფას მიეჭრა
რდნო და დაღლილი გამოხედვა გარემოს მოავლო. კარგად
გათენებულყო. კონად შეკრული მზის სხივები ვერის მონას-
ტრის ვუმბათის წვერს უაღერსებდა.

მატარებელი დაიძრა კედლის საათის ენასავით ატოვდა
ჩანთა მოპირდაპირე საკიდურზე. გაიოზმა თვალები მიღულა.
მეზობელ კუბეში რაღაცას ჰყვებოდნენ.

ვიშვიშებდნენ დედაკაცები.

გაიოზს თვალების გახელა უნდოდა და ვერ შესძლო.
ძილმა დარია ზელი.

მატარებელმა უმატა სვლას.

* * *

პირველ სართულზე რაღაც მოწყვეტით გახმაურდა. მათა
შეკრთა. მოგონება ზმურში შეაფრთხო. მიმოიხედა. ოთახში
ისევ ის უთვისტომო სიბუშე იდგა. „წვეულები, კარის დახურ-
ვაც არ იციან...“ — წყრომით გაიფიქრა და ისევ მიუქრება
სცადა, მიგრამ ამოდ, მოუსვენრობა თავისას შერებოდა.

„რა სულელი ვარ! არა, რად დავეურვე იმ ადამიანს და
რად შევაჩუბე, რა საბაბი მქონდა ვითომ...“ — უსაყვედურა
თავის თავს მათამ სარიდანიან ტელეფონით ბაასის გამო.

რა საბაბი მქონდა მართლაც, დღემდე. ოთარისა და მათას
მეგობრობა და სიახლოვე იმდენად შეარი იყო და მტკიცე, რომ
არც თითონ და არც მათი კათილისმსურველები აღარა ფიქ-
რობდნენ ახალგაზრდების ეჭმიუტანელ მომავალზე.

აი, მხოლოდ დღეს, საოპერო თეატრის შესასვლელთან ობ-
ლად ატუზულმა მათამ პირველად იგრძნო შეტრაცხყოფა და
შიში. უცაბედად მოვარდნილი კოყისპირული წვიმის თქვენი
ისეთი გამეტებით სხებაედა ჭაღრებს, ცაზე ისეთი მრისხანე-
ბით იკლაკნებოდა ელვა, ქარი ისეთი გაშმაგებით აწყდებოდა
ხის კენწეროებს, რომ ვველაფერი ვრთავდ თითქო განგებ ამეტ-
ველებულიყო მარტოხელა ქალის შესაშინებლად და გასაფ-
რთხილებლად.

შეერთა შაია. მუხსიერებაში წვრილმანება ამოიზიდა...

„ოთარმა ამ ბოლო ღრთს ცუდღუტობა დაიწყო“
 წვდა მის იდუმალი ხმა, თითქოს ვიღაც შორეული იმეორებდა მის მიერვე ნათქვამ სიტყვებს. მერე ხმა უფრო დაბობდა და მიუახლოვდა. ახლა მხოლოდ ზერასული და ისმოდა ამ შინაგანი ხმისა. — „იქნებ ეს თქვენ ურთიერთობაში შემოქრალი ბზარის უხილავი ნაცვალევა. უერთასშენისთვის თდნავ ვსაგონი, ძალიან შორეული ვარგვანვა, პირველი ღრუბელი თქვენს მოწმენდილ ცაზე, რომელსაც ვურადღებებს არავინ არ აქცევს და... ვინ იცის, როდის ედება ღრუბელი ცას, როდის ისახება ბზარი ცხოვრებაში მახლობელთა შორის და სად არის მისი სათავე“.

სარკესთან მკდომშია შიშით მოავლო თვალი თათას. კიდევ შეაქანა თავბრუსი. ახლა თდნავი ვუღოსრევაე ივრძნო. თავისდაუნებურად თვალს ცრემლი მოსწყდა და ღაწვებზე დაგორდა.

შაია ამ საღამოს ვეღარა სენობდა თავის თავსა და ეს აწუხებდა. ღარივით დაქიზული ნერვები სრულიად აღარ ეშორჩილებოდა. აღარც ვეღო ეშორჩილებოდა აფორიაქებულ აზრს. ფიქრებს ნაცვლად ფიქრის ნაფლუთები-და დაბორიალებდა უწყესრიგოდ ტვინში და უწყესრიგოდვე ქრებოდა ამ ცოვი მინის მიღმა. ხდებოდა რაღაც უცნაური და სრულიად გაუგებარი მის ბუნებაში, თითქო სული იშლებოდა, იშლებოდა შემადგენელ ნაწილაკებად და მერე ვეღარ კონიწდებოდა ერთად.

შაიამ კიდევ ერთხელ შეავლო თვალი თავის ანარეკლს და ვაშრა. რაღაც უცნაური ნიშნები დასდებოდა ორეუღლს სახეზე. არა, სახე არ შეცვლოდა, შავრამ ვოველოვე ეს თვალის უბევბში სჩანდა. სჩანდა აშკარად და შკაფიოდ. ეკვდაუღებლად და მკვეთრად.

ხელი პატარა, სპილოსძელის ჩარჩოში ჩასმულ, კალენდარს ნერვაულად დასწვდა და ოციოდე ვურყული გადამაღო უკან. მერე ორეუღლმა თვალები დაბუჭა და შაიას დაარსვენილი ფიქრი დღეთა თვალს მიენდო.

„არა, შეუძლებელია, ვამორიცხებელია, — ხტოდა ციბრუ-

ტივით ფიქრო. — თუ შეუძლებელია, რად მერვეა გული, რად შესძმის თაებრუ, რად ვიშლები სულით ხორცამდე, თუ გამო-რიცხულია, რა შხუის ყურებში, რა მომდის და რა მენჭარ-თება?"

„შე სულელო, სამზარეულოში ონკანი შხუის და სხვა არა-ფერია. ვერ გააცეთა ხელოსანმა და ეს მესამე დღეა შხუის. საერთოდ, რომ იცოდე, პატრონი არა მყავს ამ სახლს. ქვევით სადარბაზო კარი არ იყვებება და ვისაც უნდა და როგორც უნ-და, ისე დადის. ზოგი ღამის ხუთ საათზე მიიპარება აქედან ქურდივით და კაცი არ ეკითხება, ვისთან იყო და რისთვის. არც იმასა კითხულობს ვინმე, რათა დგას, ვთქვათ, მდელოსფერი მან-ჭანა თითქმის ყოველ ღამე ეზოში, რათ სძინავს ღამეობით ამ მანჭანაში შეეზოვის პატარა ბიჭს და რათ აძლევს მანჭანის პატრონი ერთგულ აზიზე-ყარაულს დასტობით ფულსა და ფეხბურთის ბილეტებს“.

აწრიალებული მათა ფეხზე წამოდგა. ხალათი მოსძებნა. მზრებზე მოივლო, ფანჯარას მიტახლოვდა, გამოაღო და ცოც რაფას იდაყვით დაეურდნო.

კარვა ხანს დამყო რაფას დაყრდნობილმა მათამ ფანჯარას-თან, მაგრამ ვერც ნაწვამარის სივრილემ და ვერც ღამის მუფ-დროებამ ვერ დაუშმევიდა აფორიაქებული გული. პირობით, ეს მითვლემილი ქუჩა და ფანჯრის ჩარბოში ჩასმული ყვითე-ლი ღამე კიდევ უფრო აშიშვლებდა სევდას, აქებებდა სიპარ-ტოვის სუსხსა და სიცოცეს.

რაფას დაყრდნობილმა მათამ თვალემა მიღულა და სმენა დაძაბა, ყურს ისევ ის სამი სიტყვა ჩასწედა, სამი ერთმანეთ-თან დაუკავშირებლად არაფრის მთქმელი სიტყვა — ერთად კი მათას ცხოვრების მთელი შინაარსი. — „შენთანა ვრჩები სამუდამოდ!“ — ნუთუ ეს ვნება იყო მხოლოდ, უბრალო ეი-ნი, უბრალო თამაში, სენტიმენტალური რომანების უბადალე-ბული თემა: მოტყუებული გულუბრყვილობა, გაცრეხებული იმედები და ვინ იცის კიდევ რამდენი სისულელე“.

„არა, შეუძლებელია, შეუძლებელია მათას და ოთარის ცხოვრება სისულელე იყო. ეს უკვე სისულელე არ არის თუნ-დაც იმიტომ რომ, იმიტომ რომ...“

ქვიდან უცაბედმა ნიავმა დაძვრა. შაის შეაფრთხლა. წამოიწია, წელში ვასწორდა და უნებურად საათს დაამხედ. ზეთის ზეთი წითი აკლდა „კარგა დრო გასულა...“ — ოთახი ბორბალით გასტრა, საწოლს თვალი აარადა — თითქოს ელკას ელის და დაწოლას ამიტომ აფრენებო — საწერ მაგიდასთან სავარძელს მიაშურა და მორცხვი სტუმარივით ნაბიჯზე წამოყდა.

„აბა, ეს სიშარტოვე აუტანელია. უნდა მოვიდეს ოთარი და დაამშვიდოს. უნდა მოვიდეს ოთარი და თანამოზიარე გახდეს შაის უცნაური ღერისცვალებისა. ერთი სიტყვით, თითონაც არ იყის, რა უწოდოს ყველაფერს ამას... აი, ვიქცავთ. ამ გაუთავებელ თავბრუსხვევას, ან ფერად რგოლებს, თვალწინ რომ ზტიან ოინბაზის ანთებული ჩიხალდნებივით“.

„რომ იცოდეს ოთარმა, რა ძნელია, რა აუტანელია ქალისთვის მარტობა ამ დროს, უთუოდ მოვიდოდა, დააწყენარებდა, გაამხნვევებდა, დაამშვიდებდა. როგორ გააგებინოს მხოლოდ, როგორ გააგებინოს დღესევე! აბა, ტელეფონით არ შეიძლება... სირცხვილია...“

აფორიაქებულმა ქალმა საწერ მაგიდაზე ქაღალდის დასატას მოკრა თვალი.

— წერისს მიეწერ და ყველაფერს აფუხსნი“, — გაიფიქრა და ამ აზრმა ცოტა დაამშვიდა. სავარძელში შესწორდა. ქაღალდი და საწერ-კალამი მოიშარტვა და ასე გაიჩინდა წუთით.

ეტყობოდა ბარათის კილოს ეძებდა და ვერ მოუღობდა. მერის თქმა უნდოდა და მცირესაც ვერ ახარებდა. სიტყვებზე დაძვანტოდა და აკრფის ძალა აღარ ჰქონდა. წინადადება თუ კონკრეტებოდა, ავერ როდის, გულს შაინც არ ეკარებოდა ამ წინადადების ნაჭაფ-ნაწვალევი აზრი.

ვერ ასე დაიწყო. — „ჩემო ოთარ!“ — არ მოეწონა. ფურცელი გადააფდო და ახალი აიღო. „ოთარ, ჩემო!“ — ისევ არ მოეწონა და ისევ გადააფდო.

სუფთა ქაღალდს თვალი უაზროდ დაამტვრა. აბა, სუფთას აბა, საფოსტო თაბახის მარცხენა კუთხეში ვალამაზებული იგბი ეხატა. ამ იგბს შუა ისევ ის „ჩემო“ ჩახლართა და

უნებურად შოთას სიტყვები გაახსენდა — „მე, ჩემო, ესე უსტარი არს ჩემგან მონაღვაწები, ტანი კალმად მაქვს, კალამი ნალეულსა ამონაწები“ — ასე მიმართავდა თავის „ლომს“ ნესტან-დარეჯანი წერილში და რა მოხდებოდა ვითომ, მაისაც ასე დავწყო თავისი ვაგაბირებულა „წიგნი“.

ამ მონაქროლზე ზაქეცინა, გაიფიქრა — ვერაფერი შეედრებო — და მოხაერდო იებს ხაზი გადაუსვა. მერე ასე ფიქრს მიჰყვა და კალამს მიუხდო:

ოთარ, ჩემო!

შინდა ბარათი მოგწერო და არ ვიცი, როგორ დავიწყო. ვუძებ სიტყვებს და ვერც ერთი ვერ მიპოვნია. ალბათ, აზრის სიღარიბეა, თორემ სიტყვას რა გამოლეედა. აი, როცა შენ ჩემთან ხარ, მაშინ სხვაა. სიტყვაე მოდის, ფიქრიც მშვიდდება. შენ ისა თქვა, როცა ჩემთან არ მეგულები — რა მოგწერო, რით ვაგაბარო, როცა ახლო ხარ, ყველაფერი ჩემი მგონია, როცა არა, მაშინ ნუგეზად რა დავიდო?.. იცო, ოთარ, შეფოთინია ეს ღამე და გულიც თითქო კუდს მეუბნება. ღამე ლოდინით ატუბულა ფანჯრის გადაღმა ის ისეთი მძიმეა და ხელშესახებში, როგორც ნიფთი, როგორც ყინული. ამ სიმძიმემ ღამის არის გამსრისოს და გამანადგუროს, არც კი ვიცი, როგორ ვაგუძლებ ამ დილაამდე. ერთადერთი რაც მიშველიდა — ეს მხოლოდ შენი სიახლოვე. დამიჯერე, ასე არასდროს არ მდომნია შენი სიბო და ღიმილი. მაპატიე, იქნებ იმას არ გუუბნებო, რაც უნდა ვთქვა. იქნებ ვერც ვითხრა სათქმელი და ეს ბარათაც არასოდეს არ წაიკითხო. არის ხანდახან ცხოვრებაში ისეთი რამ, გულს უნდა და გონება განსჯას ერიდება. ალბათ, მეც ახლა ამ დღეში ვარ. — გულს უნდა და გონება განსჯას ერიდება. კარგა, შებლი ნუ შეიკარო, მართალია, სასაყვედურო არა მაქვს-რა. ბოლოს და ბოლოს სამი დღეა, რაც ერთმანეთი არ ვუანახავს. ეს არც თუ ასე დიდი დროა. მერე რა მოხდა, რომ სამი დღე მე საუკუნედ მომეჩვენა. ეს მთავარი სულაც არ არის. მთავარია შენი მეგობრის, აზიზის ოხვრა და და ვიშვიში. ბიჭს ადგილი ვერ უბოვნია. წამდაუწყემ შენა კეთილდობს: — ოთარი ძია სად არისო, ზვალ ფეხბურთია, უბილეთოდ არ დამტოვოსო. — გამათავა მავისმა ცოდობ.

როგორც შემეძლო, დავამშვიდე—რაც დავბარდა, ატყიდებ-
 ლად მოვა-მეთქი. სიტყვის კაცია, ბილეთებსაც მოვტანს-მეთქი.
 ქა ამა, რა ვაკო სხვა რა მეთქვა ისე კი, ოთარ, ჩამ-
 დე, ძან ძნელია მოლოდინი, აი, ახიზე, გუშინ იმ ქარში და
 წვიმაში ჩვენი სახლის სადარბაზო შესასვლელთან ატუხუ-
 ლყო და იქ მიადიდა ეგ სულელი. თვალი მოვყარი
 თვატრიდან დაბრუნებისას და გამიყვირდა სწორე ვითხრა ამ
 შემთხვევამ კიდევ ერთხელ დამიდასტერა — რა ძნელია გადა-
 ელობო საწადელივით შეუბოვარს.

პო, თვატრზე გეუბნებოდი. საყვირველია, როგორ აღაგზ-
 ნებს აღამიანს მშვენიერების სახლოვე. (ნუ დამყინი, არ გე-
 კადრება) ძალიან მწყინს „ოტელი“-ზე რომ არ მოხვედია ამ
 სპექტაკლში საუცხოვოა ყველაფერი — მუსიკაც, დაღმაც,
 შესრულებაც. რაც შეეხება ქაბუციანს — შედეგითა პლასტი-
 კური პერფორანობისა. არც კი შეგონა თუ ექვიანი მაერის
 ტანგვა საბალეტო ილეთებში ასე მღვლვარედ და ფაქიზად
 გაიხსნებოდა. მაგრამ ეს მაინც საერთოა. ამ შეფასებას თუ
 ძნობებ, ყველა გაზეთში წაიკითხავ. სამწუხაროდ ჩემსას ვე-
 რაფერს ვერ ვუმატებ. ამაში აღმათ უშენობაც მიშლიდა
 ხელს. გარდა მაგისა, — რაც დაერწმუნდი, რომ არ მოხვალ,
 შენი ბილეთი ჩემს შეგობარს ღია ქ-ს (შენ არ იცნობ) ვადა-
 ვეცი. იქვე შემხვდა, შესასვლელთან, ბილეთს ეძებდა, ერთი
 სიტყვით წარმოდგენას მე და ღიამ ერთად ვუყუტეთ. მოუ-
 ლოდნელად შეგობარი ცუდად გამიხდა და ფინალი აღარ მი-
 ნახავს. იმ საღამოს ღია სახლში მე გავაკალე. მანქანით წასე-
 ლა არ ინდომა, ფეხით ავყვეით მთაწმინდის გზას. იქვე ცხოვ-
 რობს ქაბუციანის ქუჩის აღმართზე. გზაში მიაშბო ყველაფე-
 რი, როგორც ეტყობა, ცხოვრებაში ყველას მყავს თავისი ია-
 ვო და კასიო. ღიას საქმროს იმ მაეროვით ექვიანობა დაუწყია
 და საცოლეს უმიზეზოდ გამოჩენბია. ეს ყველაფერი უცხოლა-
 თვის ჩვეულებრივი ამბავია, ღიასათვის კი ტრაგედიად გადაქ-
 ციულა. გოგო დედობის მოლოდინში სულ მარტოდ მარტო
 დარჩენილა. საწყალი ღია მიყვებოდა, რა ძნელია ობლობა და
 უთვისტომობა სწორედ ამ დროს, როცა ბუნება შენ არსებას
 ორ სულად მყოფს. როცა სანუკვარ საიდუმლოს გამოუეცნობ
 ბურუსში მხედავს და ყველაფერს სხვა ელფერს აძლევს. რა

ძნელია თვალახვეული შედოდე ამ საიდუმლო სამყაროში და
თან არ გყავდეს მოზიარე, შენი შიშის გამჭარვებელი. თან არ
გყავდეს მონებიერე, თრთოღეარების დამყურებელი. იყო ასე
პატრესიეცში და თბლობდე, იყო დედობის მოსურნე და
გრცხვენოდეს. გესმის, ოთარ!

საერთოდ უნდა გამოგატყდე, შენი საეოდე (?) ეოდე
ურცეს. როცა ლიასგან ვბრუნდებოდე, ერთი აბრა ამეკვი-
ტა — მეც, რომ ეთქვათ, ასე დამშართნოდა, შენ ხომ გერ-
დით არ მეყოლებოდე, არა, ოთარ?

რათა გწერ ამას, არც კი ვიცი. შიშია ეითომ?... შეიძლება —
ჩემი ცხოვრება ამ ერთი წლის განმავლობაში სიზმარს მგავ-
და. არა, უფრო სიზმარში ხილულ ნაოცნებას. — „სიზმრის
ოცნებას“. ვიცი ამას გრძნობაჭარბობას შიწერ და გავღლიმე-
ბა. მე კი აი, მგოსანი რომ ეყოფილიყავი, ჩემი ცხოვრების ამ
მონაყვეთს სათაურად იმ ორ სიტყვას წავეუშმღეარებდი.

შენამდე მე ობოლი და მარტო ვიყავი. მოხვედი და ბედ-
ნიერება მომიტანე. მოხვედი და ყველაფერში ფერი იცვალა
ჩემს ვარშემო. ყველაფერი ამღერდა და თასამანდა. ბედნიერ-
ება სამკაულს მგავს, არა გაქვს და მისკენ მიილტვი, იბოვი
და გეშინია, არ დაგეკარგოს.

გახსოვს, მუდამ მებუტებოდე, ქორწინებას რად ეაყოვნებ-
თო. ვარეგნულად — ამას ასპირანტურის დამთავრებას ეფ-
კავშობებდი. შენც კარგად იცი, სხვისა შემყურე არასდროს
არა ეყოფილვარ და რატომღაც მერიდებოდა. შინაგანად —
ჩვენი კავშირის გამოწრთობა მავულისებდა. გამოწრთობა,
რადგან ვიციოთ, რომ მუდმივი არ არის რა ქვეყანაზე და გრძნო-
ბებიც, როგორცა ჩანს, ამ საერთოს ემორჩილება.

ჰოდა, აი, გამოგატყდები, წუხანდელი სიმარტოვისა შემე-
შინდა. ჩემთვის კი არა... ისე საერთოდ შემეშინდა. შიშია თა-
სი სისულელე მაფიქრებინა. დავიტანჯე. მეტი მე აღარ შემიძ-
ლია. გადავწყვიტე სამუდამოდ გვერდით გიგულო და თუ შენ
დღესაც იგივე ხარ, რაც ვუშინ იყავ, შევაერთოთ ჩვენი სი-
ეოცხლე. თუ არა და... (არც ეს ვიცი, ამას რად ვამბობ, რა
საბაბით!) თუ არა და, ხშირად ყოფილა — ქორწინება განშო-
რებას დამსგავსებია. დამადლებული ლექსია რაა, გრძნობა რა

ავოსს.. ისე ეს უნდა დაშიფეროს, შენს იქით ჩემთ გზა არ არის.
შენს იქით მრავალწერტილია... გესმის, ოთარ!

• • •

მცხეთის გზაზე მდებარე ფერის „ეოლგა“ მიჰქროდა. ღამის ბინდი გზას უფარობდა ამ თაგბრუდამხვევ სისწრაფეს და დამფრთხალი ღობევიორეს ეხებოდა. ავტოფარების მძღავარი შეჭით სიბნელადან ამოსხეპილი ხის ღანდები თათოლევით უსმენდნენ მოვუდულო საყვირის ხმას.

საქვსაან მქდომი ახალგაზრდა კაბინაში უნიათოდ შეჭრდნობოდა სავარძლის ზურგს. ის ყურადღებას არ აქცევდა — არც სადღაც მთებში შეუქმნეველად შეფერილ ცას, არც ნაბადმოსხმულ გოლიათებს და არც არავერის ხეობაში დაბურულ ფრთაგაწვილ ღამის შეუდროებას.

საზომების ტაბლოს შექზე განათებულა ფერმქრთალი სახე ქაბუკისა, უბეებში ზავარდნილი თვალის გვგები, შუბლთან ურავოდ გადმოყრილი ქოშორა თმა უსიტყვოდაც ადასტურებდა ღამენათევი ახალგაზრდის უგუნებო განწყობილებას.

ღრქმოდ გახსნილი ქარსაფრის პატარა მინა ნიავს სხეპავდა უდღერად, მაგრაშ, რატომღაც დილის სიო ჩვეულ შეგებას არა ჰგვრიდა მოთენათილ ტანს. თითქოს, პირიქით, არავერის ვიწრო ხრიაოკებში, ყინულის და თოვლის ნაფურში გათოშილი მთის ნიავი ამაზრზენი გრყოლევით ავსებდა მთელ სხეულს და საცივე ძვალრბილს უვლიდა.

ოთარ ნოზაძე გზას დაძაბული გამყურებდა. საყვირევი რაღაც ხდებოდა მის ვარშემო. სპიდომეტრი საშოკს გადასცდა და სისწრაფეს მაინც ვერ გრძნობდა.

სავნები გზაზე უცნაურად ბორბალობდნენ.

ხან ის მიჰქროდა უცაბედად ამოტუზულ ჩრდილებსაყენ, ხან, პირიქით, მისყენ მოჰქროდნენ უცნაურა გოლიათები.

მუარი თითქო აღარაფერა აღარ იყო დედამიწაზე, ყველაფერი ტოკავდა და იზნიტებოდა.

ოთარმა თავი ცუდად იგრძნო. დაღუპული ღვინის ბუჩქი
ველში მოაწეა. მანქანა გვერდზე შიავდო და შუქი გამოართო.
მუდღაროებაში ჩაქოთქოთდა ძრავას ვუფენი. ~~მანქანა~~
ახლა უკვე აღარაფერი არ არღვევდა ღამის სინურმესს და
დაძვროვდა და გაიღურსა. ავაზაკივით აიტუზა მანქანის გვერ-
დით.

ჩამავალი მოვარის შუქი ველარ ებრძოდა ვერც ხეობაში
ვამდგარ ბურუსს და ვერც არმაზთან შემპარავად გაწოლილ
ხოლს.

იღგა ბინდბუნდი ღამისა და ღღის გასაყართან.

გაცრეცალი მანქანის ღანდი ამ ბინდბუნდში იძირებოდა.

ოთარი საჭეს დაეურდნო და გონშიხდილი გაიჩინდა. თვალი
მიღუღა. მაგრამ ძილი ვერ ერეოდა. სციოდა და ვერა თბე-
ბოდა. დანაღვეი არ ასვენებდა.

გაწამებულმა გამოალო კაბინის კარი და მანქანიდან გადმო-
ვიდა. წონასწორობა დაეარგული იქვე მახლობლად ხეს მიეყ-
რდნო. გაყვარვებით მიმოიხედა. უცხო გარემო ვერ იცნო და
ღამის ღანდებს აზრმიუცემლად ჩააშტერდა.

მღვრიე ლეკივით შედედებულნი განთიადი მძიმე ლოდი-
ვით დააწეა გულს. აზრს კალაპოტი აღარ ჰქონდა, მაგრამ სეე-
და მაინც გამძაფრდა.

ხესთან მდგომმა შეხედა მნათობს და ვერ იცნო. ის თით-
ქო ცხედარს უფრო ჰგავდა პირს მიყინული ღამილით და დამ-
ცინავე გამოხედვით.

შერე უცხად ყველაფერი ამორიალდა მის გარშემო. დედა-
მინა შემოტრიალდა და აღვის ხე კენწეროთი ქვევით დაეშვა.

ღონემიხდილი იქვე ხის ძირას ჩამოყდა და აკანკალდა, შეე-
ცოდა თავისი თავი:

— ამ მოუბარავ სინურმეში თავშესაფარი არა .გქონდეს,
საქმეა ეს?... გზა იუოს და იყარგებოდეს... შენ იუო და იყარგე-
ბოდე... ამ სულელს კი ასე ჰგონია... დაადგა შარას და... გათავ-
და... პოდა იაროს ახლა ფეხით... რა მენაღვლემა... შე მცივა და
იმან იაროს... რა სიცოცხეა ეს თხერია... რა სიცოცხეა... — წამოა-
ბოდა ოთარმა და ისევ მიუეჩდა.

ასე იქდა გარინდებულნი. დიდხანს იქდა. თვალხილული

შეხვედრებდა განთიადის ფერისცვალებას და ვერაფერს ვერა
ხედავდა.

„ვერ როდის, არავეისბევეს ცივმა სიომ, სადღაც პალებში
მოპართული იასამნის სურნელებმა დაატრიალა ჰაერში და შარა-
ზე მტვერს გაატანა.“

გაზაფხულის ამ სურნელებამ გუნავრი ცოტა გამოაფხიხლა.
„იასამანი უყვარს მთას...“ — გაიფიქრა აზრმაფუცქმლად
ოთარმა და უნებლიეთ სითბო იგრძნო. იგრძნო აღურსას ჩე-
მი სუნთქვა.

— მთას... — ვნებიანად წაინტრხულა ტუჩებმა და თვალე-
ბი ბურუსს ჩაეჭიფნენ, თითქო ნანატრი იქვე იყო ამ ნაცრის-
ფერი კედლის შიღმა.

„ეს ღირსია სხეანთრი მოწიწებისა. ის სუფთაა. სუფთა
და ანკარა. შენ კი, ამა, რას გაუგებს...“ — ჩასწვდა სმენას წუ-
ხანდელი ბასიდან ამონავლევმა.

გააერგოლა. უსიამოვნოდ გააერგოლა.

„არა, ვითომ გაითხს მთასთან რა ხელი აქვს?! — კითხა
ოთარმა თავის თავს და ამ კითხვამ ყველაფერი ვირამალა შე-
ატრიალა.“

„იქნებ ორთვე მრუშობდა და მე ვერაფერს ვერა ვხედავ-
დი?“ — კვლავ ჩაუყინდა თავის თავს და თვალები ბურღები-
ვით შეატრიალა.

ფიქრმა, რომ ვიღაც ეცოლება უმპოდ მისთვის განკუთ-
ვნილში, კიდევ უფრო ვამბოროტა, ისედაც ცუდად აღჩენი-
ლი, ჭარბად ნასეამი ახალგაზრდა. ის, რაც ვეშინ, თითქო
ტვირთად ეჩვენებოდა, დღეს მამაკაცის კლანჭგაქრულმა სი-
ამაყემ ისევ თავისად იგულა და ამ განკუთვნილს ნადიროვით
გადაეფიქრა.

გაღიაში გამომწვევედელი აფთარივით ამორიალდა მისი
ენება ამ გატრეცილ სიპარტოვეში. იგრძნო ოთარმა, რომ ეს
ენება დაუნდობლად შოლტავდა და რომ არასდროს არ სდომ-
ნია მთას მთენთაფი სიახლოვე ისე ძლიერ, როგორც ამ წუთს.
ისე არასდროს სწევრებია ჭალის მიმნდობი, მოხშილი და
ნაზი აღურსი, როგორც ამ დიდის ვარიერაფზე.

— თუ ზემია, ზემად ვიგულეებ, თუ არა და ჩემივე ხე-

ლიათ... — ბრახში დააღრწო, ვერ გაათავა სათქმელი და ბარბა-
ცით, იქვე მანქანას მიამზერა.

განთიადის შემოპარული სიფერმკრთალე ფარების შექმა
გაარღვია, მყუდროება მწყობრმა ვუგუნმა.

მანქანაში მძღოლის ლანდი აფორიაქდა. საწვავის ღილას
დაწვა და მუხრუჭები მოაბოშა.

„ვოლგა“ დაიძრა.

ახალტის სიპზე საბურავები ასისინდა.

კოტა ხანს შემდეგ ეს სისინაც სისწრაფემ და ბურუსმა
შთანთქა.

ოთარ ნოხანე აღმაცერად გაქუჩრებდა დასაყარგავში
მიმავალ გზას.

ჩართო ჩადიო.

თბილისი ნაწყვეტს გადმოსცემდა უცნობი მწერლის დაუ-
ბეჭდავი რომანიდან. მკაფიოდ და ლაღად ისმოდა დიქტო-
რის ხმა.

„შენი ბარათი მივიღე და კოტა კილო არ მომეწონა.
ტკბილია და სენტიმენტალურ რომანსა მგავს. ნეტა ეგ ჩაღამ
მოგაფიქრა. „სიზმრის ოცნება“? აბა, დაფიქრდი: თუ სიზმა-
რი საოცნებოს დაემსგავსება, სად წაუხვალ გამოდვიტებას?
თუ არა და რა ფასი აქვს მაშინ ან სიზმარს, ან ოცნებას!.. ჩე-
მის აზრით, ერთად ორივე მაკდურია, უფროსხილდი მათ“.

— რაებს ჩმაბავს, კაცმა რომ თქვას? — ჩაიდუღუნა უკმა-
ყოფილოდ ოთარმა და ჩადიო ისევ გამოჩათო.

თენდებოდა.

განთიადი ცის ტილოზე სვეტიცხოვლის ვუმმათს ხატავ-
და. უფრო ზევით შექმეფენილ ჭვარის მონასტრის ელვარებას.
მიუხრებელი მცხეთის ქუჩა დიდის ძილში მინაბუღიყო.
ფარების შექი ჭერ-ჭერობით კიდევ სხეპავდა ქუჩის პი-
რას ჩარიგებულ ხის ტოტებსა და აფუღებულ კვიპაროსებს.

ავტო მიპჭროდა მარაზე და კვალს არ სტოვებდა. იყო გი-
ფერი გამეტება ამ თავებრუდამხევე სისწრაფეში. ოთარს უნ-
დოდა ამ სისწრაფით ეჭვსა და მშენვას გაქცეოდა უნდოდა
ქალის საბლოვეც და მუხლმოყრილი პატიებაც. და, რაც უფ-

რო იწერებოდა აღვირახსნილი მოთმინება, მით უფრო სწრაფად პზრიალებდა საბურავები შავ ასფალტზე.

ფულდა წყალი.
ქოთქოთებდა საცხურები.

იწვოდა ზეთი და ახშობდა იასამნის ნაზ სურნელებას. სპიდომეტრის თეთრი ისარი თანდათან მარჯვნივ ახრებოდა.

„ეოლგა“-მ შხეილით ჩაუქროლა მანქანების გაბმულ ქარავანს და მძღოლების გაოცებული სახეები სათითაოდ ამოკრიფა კაბინებიდან.

სეკრეტხოვლის შესახვევთან ტვირთმზიდავი გაბიფულიყო. ოთარმა ის-და მოახერხა გაკეწილი გაქცეოდა გაუცხლებელი მძღოლის ლანძღვას.

არსენას ძეგლთან ძველი „ემკა“ მიფარფატებდა. თავაწვეტილმა „მდელოსფერი“ ისარჩევით გაისისინა კედელს აჩრული მანქანის წინ და საყვირის გაბმული ხმით საღამო მისცა შიშისაგან გაფითრებულ მგზავრების გუნდს.

მცხეთას ხიდსა და მოედანს ხიდის ყურეში ძვრასავით გადაუქროლა.

ახლა უკვე მარცხნივ მტკვარი მიღუფუნებდა, მარჯვნივ ბაქოსკენ მიმავალი, ჩითმიულად ატოყებული ცისტერნები მირახრახებდნენ.

თბილისის ვზაზე მდელოსფერი „ეოლგა“ შეაქროდა.

საკმლის მინას თავგამეტებით აწუდებოდა აქა-იქ ამოხიდილი სატელეგრაფო ანძები და საგზაო „იეროგლიფები“.

ქარა „ზაპესი“-ს სათავესთან ლელიანით დაფარული საგზაბარკე ამოტივტივდა. იქვე დაფამაც ჩაქროლა რაღაც წარწერით.

ჯვრის მონასტრის განათებული სილუეტები მტკვარს და არაგვს ვადმოკეურებდა.

მოებინ ვადღამა ტატნობს ცეცხლი გაუდებოდა.

— საღ წაუხეად გამოფხიზლებას! — ვესლიანად ჩიჩქორჩილა ოთარმა და ფიქრებით ატაცებულმა გაზის ღილაკი სულ დასწურა.

„ეოლეა“ ვივიდა. პატრონს სადავე წაართვა და წებს
აღდა. წინ ურჩხული ამოიზიდა.
-ოთარმა საქე მოვარბა და...
ვეარზე სინათლე გამოთიშეს
ჩაჭრა ემბარბა ოპიზარის ნახელოვნები...
მეხო დეცა მამნ-ბაბობა სამლოცველოს.
ხაღუღაბევი შეარბა და მოწყვეტილი ქვევით დაეშვა თაე-
დაყირა:

სათქმა დახეარა არე-მარე.
კორიანტელი შამბს და ღელისს მოეფინა.
ამ დროს ტოტზე შამევი ვაღობდა. მეზის ვრიალზე ფრინ-
ველი არც კი შერხეულა. მან ცალი თვალით გადაჰხედა სანავ-
ეფ ქვეულ ჩუჩის ხროვას და საგალობელს დაუბრუნდა.

1361080

ინონ (რომანი)	3
შანი (რომანი)	113
თქონს ზანღიშანი სიყვლი (რომანი)	114
ზარბაზნი კრა (რომანი)	159
სამეფისწილი მოსახვევი (რომანი)	373

Мревлиანი Михайл Николаевич

Книжка с золотой чешкой

(На грузинском языке)

Издательство „Сабхота Сакартველო“

Тбилиси, ул. Марджанишвили, № 5

1966

რედაქტორი რ. იორნიკიძე

მხატვარი ტ. ჩიკოვძე

მხატვრული რედაქტორი ვ. ქეთათელაძე

ტექნიკური რედაქტორი ვ. ხუციშვილი

კორექტორები: მ. შვენიშვილი, ც. წიფურაძე

ხელმოწერილია ფასბეჭდავ 15/17-66 წ.

ქაღალდის ზომა 84×108¹/₂ მმ. წამბეჭდი თამბახი 17,02.

საღრუსავსომეცმლო თამბახი 14,0.

ტირაჟი 5000

შეც. № 1309.

ფასი 70 კამ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“

თბილისი, შარქანიშვილის, 5

*

სტამბა № 1, თბილისი, იორნიკიძის ქ. № 50.

Типография № 1, Тбилиси, ул. Орджоникидзе, № 50.

[The main body of the page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document.]